MUZEUL JUDETEAN DE ISTORIE SI ARHEOLOGIE MARAMURES

MARMATIA

18

ARHEOLOGIE - ISTORIE

2021

ARCHAEOLOGY & HISTORY

BAIA MARE

MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE ŞI ARHEOLOGIE
MARAMUREŞ

MARMATIA

18

Baia Mare
2021

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Viorel RUSU, redactor şef
Dan POP, secretar de redacție
Marius ARDELEANU
Raul CARDOŞ
Marius CÂMPEANU
Oana LEŞIU
Ioan BOTIŞ
Sorana MIŞCA

COLEGIUL ŞTIINȚIFIC:

Dr. Nona PALINCAŞ, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", Bucureşti
Dr. Ioan STANCIU, Institutul de Arheologie şi Istoria Artei, Cluj-Napoca
Dr. Ionuț Virgil COSTEA, Facultatea de Istorie şi Filosofie, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca

MARMATIA – publicație periodică a Muzeului Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş

Lucrările şi corespondența vor fi trimise la adresa:
Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş
Baia Mare, str. Monetăriei, nr.1-3
cod: 430406; jud. Maramureş
Telefon: 0040-262-211924; Fax: 0040-262-211927
e-mail: maramuresmuzeu@gmail.com
www.maramuresmuzeu.ro
www.muzeubaiamare.ro

Răspunderea pentru conținutul ştiințific al lucrărilor şi calitatea rezumatelor în limbi străine revine, în exclusivitate, autorilor

Tehnoredactarea: Tünde PÉCSI

Coperta: Emanuel LUCA, Zamfir ŞOMCUTEAN

Pe coperta I: *Denar roman emis în timpul împăratului Marcus Aurelius (161-180 d.Chr.) descoperit la Berchezoaia, jud. Maramureş.*

Editor:
Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş
© Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş 2021

ISSN - 1582-9979

CUPRINS - CONTENTS - SOMMAIRE – INHALT

ARHEOLOGIE

Dinu I. BERETEU **Mara COVACI**	Aşezarea fortificată din epoca bronzului de la Tăuţi (jud. Cluj)/The Bronze Age fortified settlement from Tăuţi (Cluj County)	5
Marius ARDELEANU **Daria Dobrochna DĄBAL**	Urme ale producerii şi prelucrării fierului în aşezările de la Bozânta Mică-Grind (judeţul Maramureş)/Smelting and Smithing Remains Discovered at Bozânta Mică-Grind Settlements, Maramureş County	27
Raul CARDOŞ	Tezaurul monetar roman de la Berchezoaia (jud. Maramureş)/The Roman monetary hoard from Berchezoaia (Maramureş County)	55

ISTORIE

Sorana MIŞCA	Sigilii ale breslei măcelarilor din colecţia Muzeului Judeţean de Istorie şi Arheologie Maramureş/Seals of the Butchers' Guild from the Collection of the Maramureş County Museum of History and Archeology	77
Marta CORDEA	Alexandru Buda de Şomcuta Mare, un deputat la Dieta de la Pesta cu atitudine oscilantă/Alexandru Buda de Şomcuta Mare, a Deputy in the Diet of Pest with a Wavering Attitude	81
Viorel CÂMPEAN	Noi informaţii despre profesorul Ioan Conţiu/New Information about Professor Ioan Conţiu	87
Marius CÂMPEANU **Alexandru BUCUR**	Participarea românilor din Copalnic-Mănăştur la Primul Război Mondial (1914-1918)/Romanians from Copalnic-Mănăştur who Participated in the First World War (1914-1918)	93
Viorel RUSU	File din cronica solidarităţii umane. Ajutorul Catolic American în Maramureş (1947-1948)/Pages from the Chronicles of Human Solidarity. American Catholic Aid in Maramureş (1947-1948)	111
Ioan BOTIŞ	Lumea internaţională în ziarul *Pentru socialism*. De la moartea lui Stalin la revoluţia din Ungaria (1953-1956)/The International World in the Newspaper *Pentru socialism*. From Stalin's Death to The Hungarian Revolution (1953-1956)	133
Monica Leontina GHIMAN	Bunuri culturale mobile rezultate în urma cercetărilor arheologice de suprafaţă efectuate pe cuprinsul judeţului Maramureş, păstrate în patrimoniul secţiei arheologie din cadrul Muzeului Judeţean de Istorie şi Arheologie Maramureş/Artifacts discovered as a result of fieldwalking carried out in Maramureş County, preserved in the patrimony of the Archeology Department within the Maramureş County Museum of History and Archeology	171
Miorița ŞTEF	MARMATIA 50 ANI – Bibliografie jubiliară/MARMATIA 50 YEARS - Jubilee Bibliography	183
Lucia POP, Oana LEŞIU	Drumul de întoarcere din America. Jurnal de călătorie, 1919/ The Return Journey from America Travel log, 1919	201

RECENZII, PREZENTĂRI DE CĂRȚI

Daniel Cornel BARNA Viorel Rusu, *Eparhia Greco-Catolică a Maramureşului în timpul păstoririi Episcopului Alexandru Rusu (1931-1948)*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuş, 2019, 418 p. şi 22 p. anexe 213

Prescurtări bibliografice / Bibliographische Abkürzungen / Bibliographical abbreviations 215

Aşezarea fortificată din epoca bronzului de la Tăuți (jud. Cluj)

DINU BERETEU, MARA COVACIU

Cuvinte cheie: *epoca mijlocie a bronzului, cultura Wietenberg, fortificații, bazinul superior al Someşului Mic, penetrația culturii Otomani.*
Keywords: *Middle Bronze Age, Wietenberg culture, fortifications, Someşul Mic upper basin, Otomani culture penetration.*

Satul Tăuți (com. Floreşti, jud. Cluj) se află la cca. 6 km sud-vest de oraşul Cluj-Napoca, fiind situat pe Valea Boşorului (numită şi Valea Tăuțiului, Valea Mare sau Pe Vale), un afluent de dreapta al Someşului Mic (**Fig. 1**). Până nu demult, de pe teritoriul satului nu a fost semnalată nicio descoperire arheologică[1]. Existența aşezării fortificate din epoca bronzului, din punctul numit *Coasta Vezuinilor*[2], a fost până acum doar menționată sumar[3], la acel moment nefiind cunoscut şi toponimul punctului respectiv[4].

Coasta Vezuinilor se află la nord de sat (**Fig. 2**), în dreapta Văii Boşorului, fiind un promontoriu împădurit, sub forma unui bot de deal, ce se ramifică spre nord-vest din *Dealul Lazului*, în zona de contact cu *Dealul Gârbăului*. Imediat la est de deal se găseşte mănăstirea ortodoxă cu hramul „Acoperământul Maicii Domnului". Promontoriul este încadrat de străzile Principală, Mănăstirii şi Boierului.

Având în vedere dimensiunea redusă a spațiului fortificat, trebuie spus, încă de la început, că nu este vorba de o aşezare fortificată în sensul plin al termenului, deci una care să adăpostească o întreagă comunitate, ci în sensul său restrâns, adică acela de reşedință fortificată, menită să protejeze un număr redus de indivizi, probabil o familie cu un statut socio-economic superior.

Prin poziția sa (**Fig. 3-6**), ascunsă în Valea Boşorului şi dominată de dealuri mai înalte, fortificația nu putea avea scopul de a supraveghea sau domina o zonă înconjurătoare mai largă, acest rol fiind probabil suplinit de o posibilă fortificație contemporană, sau doar punct de supraveghere şi semnalizare, la *Cetatea Fetei* de la Floreşti[5], unde au fost descoperite şi materiale din epoca bronzului, în poziție secundară[6], probabil de factură Wietenberg, fiind un punct cu o bună vizibilitate asupra sectorului superior al văii Someşului Mic, dar şi cu o vizibilitate directă spre *Coasta Vezuinilor*, distanța mică dintre cele două puncte (**Fig. 7**), de doar cca. 1,2 km, permițând şi un bun contact acustic.

Spațiul fortificat constă dintr-un platou propriu-zis, de cca. 100 m lungime şi cca. 15-20 m lățime, cu o porțiune mai joasă şi înclinată în partea de sud-est (spre şanțul de apărare), de cca. 30 m, iar la nord de platou se află o terasă ceva mai joasă (**Fig. 10**), de formă triunghiulară[7], ce porneşte

[1] Crişan *et alii* 1992.
[2] Pronunția locală a toponimului este palatalizată (V › D).
[3] Bereteu 2014, p. 95, nr. 15.
[4] Vezi studiul de toponimie realizat de E. Janitsek, dedicat numelor topice de pe teritoriul satelor Sălicea şi Tăuți, unde apare şi toponimul respectiv (Janitsek 1964, p. 91, nr. 23, Fig. 3). Atribuirea toponimului *Comoara* punctului în care se află aşezarea fortificată din epoca bronzului este eronată (Bereteu 2021, p. 126), greşeala fiind cauzată de o informație neverificată, primită de la un localnic din Tăuți, la rândul său indus în eroare probabil de relativa apropiere a celor două puncte. Locul numit *Comoara* se află de fapt la cca. 600 m spre sud de *Coasta Vezuinilor*, fiind o terasă situată în dreapta Văii Boşorului, cu urme de locuire din epoca romană, dar şi unele preistorice, probabil de la finalul Bronzului Timpuriu. În același studiu toponimic se precizează că în punctul respectiv s-ar fi găsit țigle cu ocazia aratului (Janitsek 1964, p. 91, nr. 24), iar un localnic ne-a informat că relativ recent au fost găsite şi cărămizi cu ocazia implantării unor stâlpi de gard. Prin urmare, având în vedere şi apropierea de oraşul *Napoca*, este destul de probabil ca în acest punct să se găsească o *villa rustica*, iar toponimul desemnează foarte probabil locul descoperirii unui tezaur monetar de epocă romană.
[5] Cunoscuta fortificație medievală din punctul *Cetatea Fetei* a intrat în literatura de specialitate ca aparținând topografic localității Floreşti. Punctul respectiv, aflat la hotarul dintre satele Floreşti şi Tăuți, figurează la E. Janitsek pe teritoriul acestuia din urmă, iar localnicii din Tăuți folosesc cu precădere toponimul *Turnu* (Janitsek 1964, p. 90, nr. 7), chiar şi în momentul de față.
[6] Ferenczi 1972, p. 400, nr. 18; Crişan *et alii* 1992, p. 204, nr. 11; Rustoiu 1993, p. 63; Rusu 1993, p. 283.
[7] Sub botul acestei terase se află o vizuină de viezuri, cu numeroase guri de acces, amenajată în stânca de calcar, probabil cu un sistem foarte complex de galerii în interiorul dealului, având în vedere cantitatea impresionantă de pământ evacuat. Cercetarea sistematică a sitului trebuie să țină cont şi de prezența viezurilor, aşa că săpăturile ar trebui programate astfel încât să avanseze treptat şi cât mai lent spre botul terasei, permițând relocarea lor pe parcursul cercetărilor, mai ales că, ținând cont de potențialul turistic al sitului, viezurii nu vor mai putea vieți aici în prezența constantă a vizitatorilor, cu toate că sunt animale cu activitate crepusculară şi nocturnă.

în pantă lină din buza platoului, coborând uşor spre nord cca. 40 m, terminându-se cu o pantă abruptă, dar relativ scurtă. Elementele de fortificaţie vizibile la suprafaţă constau dintr-un şanţ de apărare (**Fig. 8**) ce barează şaua îngustă de acces dinspre sud-estul platoului, precum şi o bordură cu aspect antropic (**Fig. 9**) pe panta laturii de nord-vest a terasei respective, care a fost întărită probabil cu o palisadă, pentru a bloca accesul, destul de facil, dinspre piciorul nordic al dealului. Nu este foarte clar dacă bordura respectivă înconjura de fapt întreaga terasă, deci pe ambele laturi ale sale, de nord-vest şi de nord-est. Celelalte laturi ale dealului (de vest şi de sud) sunt extrem de abrupte, oferind o bună apărare naturală, aşa încât fortificarea lor nu îşi avea rostul. La marginile de est şi de vest ale platoului se pot observa tranşee de mici dimensiuni, datând din cel de-al Doilea Război Mondial, la fel ca cele, mult mai complexe şi mai mari, de pe *Dealul Lazului* şi *Dealul Gârbăului*. O posibilă extindere a locuirii ar putea exista, în afara spaţiului fortificat, pe terasa aflată la nord de şaua de acces pe platou, dar şi la poalele sudice ale dealului, la nord de strada Boierului, unde au fost construite deja câteva case.

Materialul arheologic[8], recoltat selectiv de la suprafaţă (doar fragmentele tipice), în special de pe panta de nord-est a terasei nordice, constă în numeroase fragmente ceramice şi două piese litice, aparţinând în totalitate culturii Wietenberg, mai precis celei de-a doua faze de evoluţie a culturii, fiind încadrabil din punct de vedere cronologic în etapa mijlocie a epocii bronzului. Unitatea materialului indică un singur nivel de locuire şi fortificare a dealului, aşa încât elementele de fortificaţie pot fi atribuite cu certitudine culturii Wietenberg, spre deosebire de alte cazuri[9].

Fragmentele ceramice, de diferite dimensiuni, aparţin unor străchini (**Pl. I/2-3**, **II/3-6**, **III/1-3**), castroane (**Pl. I/1**, **II/1-2**) şi vase de uz comun (**Pl. IV-VI**), acestea din urmă fiind folosite pentru gătit şi/sau păstrarea proviziilor. Diferenţa dintre străchini şi castroane constă în adâncimea mai mare a celor din urmă, uneori greu de sesizat din cauza stării mai avansate de fragmentare a unor exemplare. În cadrul acestor forme ceramice s-a practicat carena înaltă, unghiulară (**Pl. I/1**) sau rotunjită (**Pl. I/2**), dar şi lobarea buzei (**Pl. III/1**). Nu au fost identificate cu certitudine fragmente de vase pentru păstrarea lichidelor sau pentru băut. Din punct de vedere calitativ sunt reprezentate toate cele trei categorii ceramice: fină, semifină şi grosieră, predominând categoria semifină. Unele recipiente au fost lustruite înainte de ardere cu piatra fină, eventual şi cu lână sau piele fină, pentru uniformizarea lustruirii. Arderea vaselor a avut loc în condiţii de atmosferă oxidantă sau reductantă, imprimându-le diferite nuanţe specifice fiecărui tip de ardere.

Elementele de decor sunt în totalitate specifice celei de-a doua faze a culturii Wietenberg, nefiind întâlnite, cel puţin la nivelul descoperirilor de suprafaţă, şi elemente ornamentale care să ateste, eventual, atingerea unui nivel cronologic Wietenberg III. Datarea materialelor, şi implicit a locuirii aşezării fortificate, poate fi restrânsă, cu rezervele impuse de stadiul cercetărilor, la nivelul subfazei Wietenberg IIb, dar rămâne ca cercetările sistematice să ateste acest lucru.

Decorul în relief este reprezentat în special prin brâuri, alveolate sau crestate, aplicate imediat sub buza unor vase de uz comun (**Pl. IV/1-6**, **V/1-2, 4**, **VI/5**). Butonii, având mai mult un rol funcţional, sunt de tipul celor orizontali, uşor aplatizaţi central, fiind amplasaţi aproape de buza vaselor (**Pl. V/3-4**), într-un caz prezentând o perforaţie verticală (**Pl. V/3**), utilizată pentru atârnarea vasului. Decorul în relief este ilustrat şi printr-o mică proeminenţă conică, amplasată pe diametrul maxim al unui vas (**Pl. III/4**).

Decorul adâncit, incizat, a fost utilizat pentru marcarea liniară a unor registre (**Pl. I/3**, **II/1, 3, 6**, **III/5**), realizarea unor fascicule de linii paralele oblice (**Pl. I/3**), dar şi a unor triunghiuri haşurate (**Pl. III/6**) sau simple (**Pl. V/5**), precum şi pentru decorul din linii scurte oblice încrucişate, dispus pe corpul vaselor, în registre înguste (**Pl. II/1, 3, 6**, **III/5**) sau pe faţeta exterioară a unor buze (**Pl. II/3**, **VI/2-5**). Decorul adâncit este reprezentat şi prin impresiuni quasi-circulare, dispuse în şir încadrat în registru (**Pl. II/1**), dar şi prin şiruri de impresiuni de formă mai mult sau mai puţin triunghiulară (**Pl. I/2**, **II/4**, **III/3**) sau incizii scurte verticale (**Pl. I/3**) sau oblice (**Pl. III/2**, **V/5**). Tot prin adâncire au fost realizate alveolări cu degetul pe buza unor vase de uz comun (**Pl. V/1**), uneori căpătând aspectul unui brâu, prin răsfrângerea buzei (**Pl. V/2**). Canelurile oblice late se întâlnesc pe două fragmente de străchini relativ înalte (**Pl. I/2**, **III/2**), dar nu este exclus ca în cel de-al doilea caz, lipsind buza, să fie vorba de fapt de un alt tip de vas, de dimensiuni mai mari, ţinând cont şi de grosimea relativ mare a recipientului.

[8] Lotul se păstrează în depozitul Muzeului Naţional de Istorie a Transilvaniei, sub numărul de inventar P. 182256.
[9] Bejinariu 2004, p. 89-99, cu bibliografia.

Materialul litic constă dintr-o cute (**Pl. VII/1**) şi o aşchie de silicolit de Şard (**Pl. VII/2**). Cutea este fragmentară, dar se păstrează pe toată lungimea ei, fiind o piatră alungită şi plată de şist amfibolitic, provenită probabil din zona Someşu Rece[10]. Doar una dintre feţe a fost utilizată la ascuţirea unor unelte sau arme din bronz, urmele utilizării îndelungate fiind vizibile cu ochiul liber (**Pl. VII/1a**).

În bazinul superior al Someşului Mic au fost semnalate şi alte fortificaţii din epoca bronzului, dar nu în toate cazurile există dovezi certe în acest sens, fiind nevoie de cercetări şi verificări suplimentare, mai cu seamă în cazurile unde există mai multe niveluri de locuire. Cea mai apropiată de aşezarea fortificată de la Tăuţi (excluzând-o deci pe cea posibilă de la Floreşti – *Cetatea Fetei*, distrusă de amenajările ulterioare) este fortificaţia de la Floreşti –*Vârful Cetăţii*[11] (**Fig. 11**), situată la doar cca. 400 m vest de *Cetatea Fetei*. La Gilău – *Dâmbul Ţiganilor* (**Fig. 12**) a fost semnalată o aşezare fortificată din epoca bronzului[12]. O altă fortificaţie din epoca bronzului, de dimensiuni relativ mici, se află la Mera – *Várhegy*[13] (**Fig. 13**). La hotarul dintre satele Băbuţiu, Şoimeni şi Aşchileu Mare, în punctul numit *Grecea* sau *Şanţul Grecilor* (**Fig. 14**), a fost semnalată o fortificaţie de mai mari dimensiuni, datată cu probabilitate tot la mijlocul epocii bronzului[14]. La Gilău – *Groapa lui Puri/Ierdegarca* (*Ördögárok/Şanţul Dracului*), la hotarul cu Luna de Sus, a fost semnalată o aşezare fortificată din epoca bronzului, fiind atribuită, conform cercetărilor de suprafaţă de la acea vreme, culturii Wietenberg[15]. Fortificaţia de la Liteni – *Piatra Mare* (**Fig. 15**) a fost atribuită, de asemenea, epocii bronzului şi culturii Wietenberg[16]. Altă posibilă fortificaţie Wietenberg a fost semnalată la Turea, în punctul *Ökörtilalmas*[17]. La Cluj-Napoca, în cartierul Zorilor, pe strada Cireşilor (nr. 55), a

[10] Determinarea rocilor se datorează doamnei Luminiţa Săsăran, căreia îi mulţumim şi pe această cale.

[11] Ferenczi 1972, p. 400, nr. 18. Pe suprafaţa platoului fortificat, inclusiv pe pantele sale, nu am observat niciun fel de materiale arheologice, aşa încât este posibil să fie vorba de o locuire de foarte scurtă durată şi de intensitate redusă. La Janitsek, punctul respectiv apare tot pe teritoriul Tăuţiului, sub denumirea *Vârvu Pustii* (Janitsek 1964, p. 95, nr. 107, Fig. 3). În punctul *Pustă*, pe o terasă largă, neinundabilă, cu expunere sudică, se găsesc materiale medievale târzii, care indică într-adevăr vechea vatră maghiară a satului (*Magyar Tótfalu*) în acest punct (Janitsek 1964, p. 94, nr. 83), dar aici se găsesc sporadic şi fragmente ceramice lucrate cu mâna, atipice, de aspect preistoric. Scurta cercetare de suprafaţă a locului a avut loc în condiţii de vegetaţie abundentă, astfel că sunt necesare noi cercetări de teren pentru identificarea diferitelor etape de locuire a terasei.

[12] Ferenczi 1972, p. 408, nr. 27 b.

[13] Ferenczi 1972, p. 402-403, nr. 21.

[14] Ferenczi 1972, p. 394-395, nr. 11.

[15] Ferenczi 1972, p. 409, nr. 28. Cu ocazia efectuării unor săpături preventive (2007), legate de construirea autostrăzii, a fost sondat şi sistemul de fortificaţie, compus din şanţ, val şi palisadă, dar nu a putut fi atribuit cu certitudine unui anumit nivel de locuire reprezentat prin materialele ceramice descoperite în interiorul incintei fortificate, în suprafaţa afectată de decaparea mecanizată, deci nedepartajate stratigrafic (marea majoritate atribuite Bronzului Timpuriu, şi doar câteva celui Târziu), fiind invocată prezumtiv, ca o posibilă datare a fortificaţiei, inclusiv prima epocă a fierului (cu toate că nu au fost descoperite materiale din acea perioadă), în cele din urmă fiind propusă datarea fortificaţiei în perioada Bronzului Târziu (Daróczi, Ursuţiu 2015, p. 297-316, Pl. 249-261). Dintre materialele ceramice considerate mai târzii, cel puţin o parte pot fi atribuite, mai degrabă, tot Bronzului Timpuriu. Totuşi, pentru clarificarea situaţiei reale sunt necesare noi săpături de verificare în suprafaţa neafectată de lucrări, dar şi în structura sistemului defensiv. Dacă într-adevăr se vor documenta arheologic două niveluri de locuire, departajate stratigrafic şi cultural, fără să depăşească limitele incintei fortificate, nu ar fi exclus ca amenajările de fortificare să fie corespunzătoare ambelor niveluri. Chiar dacă nu se cunosc deocamdată fortificaţii în cadrul grupului Copăceni, nu poate fi exclusă cu totul această posibilitate, mai cu seamă la finalul BT II, deci înainte de momentul pătrunderii în această zonă a purtătorilor ceramicii decorate cu *Besenstrich und Textilmuster* (de tip Iernut). Deschiderea neobişnuit de mare a şanţului indică o configurare naturală preexistentă, deci o văioagă care separa spre sud-vest botul dealului de corpul *Chişterului* (*Kistér*), speculată de constructorii fortificaţiei, care probabil au prelungit-o până la marginea vestică a platoului şi, de asemenea, au adâncit-o, cruţând o cale îngustă de acces, a cărei nivel îndică probabil adâncimea iniţială a văioagei respective, dacă nu cumva a fost chiar uşor înălţată calea de acces. De altfel, volumul valului nu corespunde cu cel al şanţului, sau altfel spus, dacă nu ar fi existat acea văioagă naturală, pământul rezultat din excavarea şanţului ar fi format un val de dimensiuni mult mai mari. Situaţia este oarecum asemănătoare celei de la Turda – *Moghioroş*, unde a fost descoperită recent o bogată aşezare a grupului Copăceni, amplasată pe botul estic al dealului, de formă triunghiulară, izolat spre nord, sud şi est de pante extrem de abrupte, iar spre vest este separat de corpul dealului printr-o asemenea văioagă, evident naturală, având o deschidere mai largă spre nord. Aici, însă, nu există un val de pământ, la fel ca la Gilău, iar dacă a existat, acesta a fost complet aplatizat de-a lungul timpului de lucrările agricole, dar asta nu înseamnă că „şanţul" respectiv este complet natural, sau că nu ar putea exista, eventual, o palisadă pe buza estică a lui, deci la marginea vestică a aşezării. În orice caz, este evident că ambele comunităţi Copăceni au speculat existenţa unor văioage care închideau în mod natural suprafaţa locuită (restul laturilor fiind apărate de pantele abrupte), iar orice intervenţie antropică asupra lor, cu scopul de a le spori eficienţa defensivă (adâncire, taluzare), chiar în lipsa altor elemente de fortificaţie (val, palisadă), ar putea atesta existenţa aşezărilor fortificate la nivelul Bronzului Timpuriu „clasic", în cadrul grupului Copăceni. Rămâne ca cercetările sistematice în cele două puncte să verifice această ipoteză.

[16] Boroffka 1994, p. 53, nr. 250, 100; Ferenczi, Ferenczi 1995, p. 733. Din punct de vedere hidrografic, punctul respectiv nu se află în bazinul superior al Someşului Mic, ci în cel al Arieşului, însă teritoriul respectiv, tributar văii Iara, prezintă o deschidere evidentă spre valea Someşului Mic prin Culoarul Săvădisla-Luna de Sus, creat de Valea Feneşului.

[17] Boroffka 1994, p. 87, nr. 477, 100. Punctul respectiv nu a fost deocamdată identificat pe teren.

fost reperată, se pare, o aşezare fortificată aparţinând culturii Wietenberg[18]. O posibilă fortificaţie Wietenberg se află la Dumbrava – *Cetăţeaua* (**Fig. 16**), pe un promontoriu care controla un punct obligatoriu de trecere între Depresiunea Huedinului şi Culoarul Căpuşului[19].

Concentrarea acestor fortificaţii în spaţiul relativ restrâns al bazinului superior al Someşului Mic nu este una întâmplătoare[20], chiar dacă avansarea cercetărilor va exclude, eventual, o parte dintre ele. Existenţa unui sistem de fortificaţii nu poate fi deocamdată probată cu certitudine, fiind nevoie de dovedirea contemporaneităţii, măcar parţiale, între diferitele puncte fortificate avute în vedere. Totuşi, putem presupune că măcar o parte dintre ele aparţin aceluiaşi orizont Wietenberg II, la fel ca fortificaţia de la Tăuţi. Motivul ridicării unor fortificaţii în această perioadă în bazinul superior al Someşului Mic este legat probabil de un pericol iminent, extern, ce pare că era aşteptat dinspre vestul Depresiunii Transilvaniei, deci dinspre mediul culturii Otomani. Problema penetraţiei Otomani în mediul Wietenberg vest-transilvănean, la nivelul celei de-a doua faze a celor două culturi, nu este una recentă, fiind abordată în mai multe rânduri, cu argumente pentru şi împotriva acestui fenomen[21], dar fără a putea fi rezolvată în mod satisfăcător de către diferiţii cercetători care au tratat acest subiect. De altfel, această problemă arheologică, destul de complicată în raport cu stadiul cercetărilor, nici nu poate fi rezolvată decât în urma unor cercetări sistematice de amploare, care să o vizeze în mod special, iar aceste fortificaţii nu pot fi excluse din acest demers, ci dimpotrivă, credem că sunt primele care trebuie avute în vedere. Această nouă abordare a problemei, în sfera fortificaţiilor, va trebui corelată, pe parcurs, cu realitatea din aşezările deschise din această zonă[22], databile în acelaşi orizont cronologic; prin urmare, nu includem în discuţie aşa-numitul fenomen de sinteză (sau de mixtură) Wietenberg-Otomani, care se manifestă abia mai târziu în această parte a Transilvaniei, la fel şi în bazinul mijlociu al Mureşului[23].

Durata de locuire a fortificaţiilor pomenite, inclusiv a celei de la Tăuţi, nu credem că este una de lungă durată. Simpla prezenţă a unor materiale tipice Otomani II în nivelurile de cultură sau în complexele de locuire ale unor fortificaţii Wietenberg, databile în aceeaşi fază (II), nu ar fi suficientă pentru documentarea acelei presupuse penetraţii timpurii Otomani, despre care discutăm aici, deoarece acele materiale ar putea reprezenta simple importuri. În schimb, dacă se vor descoperi în astfel de fortificaţii anumite niveluri de distrugere, suprapuse de scurte locuiri sau materiale izolate

[18] Boroffka 1994, p. 32, nr. 126, 100. Toate observaţiile se bazează pe cercetări de suprafaţă, nefiind efectuate săpături arheologice în acest punct, aşa încât nu este cu totul sigur că acele presupuse elemente de fortificaţie sunt într-adevăr contemporane cu materialele Wietenberg descoperite acolo. Din câte cunoaştem, nu au fost publicate date suplimentare în legătură cu elementele de fortificaţie, acestea fiind sesizate probabil doar pe un scurt sector, pe suprafaţa parcelei nr. 55 de pe strada Cireşilor. Aşezarea, posibil fortificată, pare să fie amplasată pe terasa situată între strada Cireşilor, strada Alexandru Borza şi Pârâul Ţiganilor. Fiind vorba de o terasă-promontoriu, cu margini abrupte la vest, nord şi est, existenţa unor elemente de fortificaţie în partea de sud, deci în zona străzii Cireşilor, pare, totuşi, destul de uşor de acceptat din punct de vedere teoretic, dar pentru lămurirea problemei este nevoie de cercetări de verificare, în caz că mai sunt posibile. Porţiunea dintre străzile Cireşilor şi Ceahlău este afectată aproape în totalitate de construcţii, însă la nord de strada Ceahlău, în Grădina Botanică, pe platoul serelor mari, deci în dreapta Pârâului Ţiganilor, se găsesc fragmente ceramice lucrate cu mâna, atipice, dar care, după factură, ar putea fi atribuite, cel mai probabil, culturii Wietenberg. Prin urmare, dacă este vorba de acelaşi nivel de locuire, aşezarea Wietenberg ocupa o suprafaţă relativ mare, începând din zona străzii Cireşilor şi până spre botul terasei, în zona Grădinii Romane. „Pe platoul serelor din Grădina Botanică, în partea stângă a pîrîului Ţiganilor", au fost sesizate, de altfel, de mai mult timp, fragmente ceramice Coţofeni şi Wietenberg (Blăjan, Cerghi 1977, p. 145), doar că serele se află pe terasa din dreapta Pârâului Ţiganilor, şi nu pe cea din stânga, unde, de asemenea, se găsesc fragmente ceramice lucrate cu mâna, atipice, de aspect preistoric, dar de o altă factură.

[19] Bereteu 2014, p. 92, nr. 7; Bereteu 2015, p. 169-180. La nivelul cercetărilor de suprafaţă, nu ştim dacă buza terasei a treia a fost într-adevăr întărită cu o palisadă, iar dacă este aşa, cărui nivel de locuire îi aparţine (pe lângă materialele Wietenberg, de la mijlocul epocii bronzului, aici se găsesc şi materiale dacice). În orice caz, aşezarea de pe micul vulcan este una extrem de bine apărată natural de pantele prăpăstioase.

[20] Fortificaţia de la Coldău – *Varbă* apare ca una izolată pe cursul inferior al Someşului Mare, de altfel şi datarea acesteia este una mai târzie, pe parcursul fazei a III-a a culturii Wietenberg (Vlassa 1973, p. 11-31). Presupusa fortificaţie Wietenberg de la Dej – *Dealul Huhului* (*Cziczhegy*), atribuită iniţial doar cu probabilitate acestei culturi (Ferenczi 1973, p. 87, nota 11), ulterior datarea propusă fiind întărită ca sigură (Crişan *et alii* 1992, p. 298), este de fapt o cetate dacică (Bereteu 2019-2020, p. 31-32, nr. 6; Bereteu 2021, p. 66, nr. 39 a, 138).

[21] Rotea 1994, p. 39-43, cu bibliografia.

[22] Având în vedere situaţia geografică, căile de pătrundere puteau fi reprezentate doar de Defileul Crişului Repede şi trecătorile Meseşului, aşa încât trebuie avute în vedere aşezările Wietenberg II din Depresiunea Huedinului, respectiv cele din Depresiunea Almaş-Agrij şi din partea vestică a Dealurilor Clujului şi Dejului. În privinţa Depresiunii Huedinului, unde topografia locuirii Wietenberg este mai puţin cunoscută, amintim că astfel de aşezări (Wietenberg II-III) au fost identificate relativ recent la Ardeova (Bereteu 2016, p. 129, nr. 1), Văleni (Bereteu 2016, p. 136, nr. 10) şi Păniceni (Bereteu 2019-2020, p. 33, nr. 20).

[23] Andriţoiu 1978, p. 63-67.

Otomani, ar fi evident că pătrunderea respectivă a avut loc cu adevărat, având chiar un caracter războinic, caz în care nu este exclus ca unele dintre fortificații (spre exemplu Mera – *Várhegy*, Gilău – *Dâmbul Țiganilor*) să fi fost ridicate chiar de către purtătorii culturii Otomani, pentru dominarea unor spații deja cucerite. Motivul unei asemenea operațiuni militare de anvergură ar putea fi legat de bogatele resurse de sare, uşor de exploatat, din bordura vestică a Câmpiei Transilvaniei (Turda, Valea Florilor, Boju, Pata, Cojocna, Sic etc.), şi lipsa lor în arealul culturii Otomani.

În legătură cu pătrunderea unei populații Otomani în Bronzul Târziu, înaintea cristalizării fenomenului de sinteză, nu poate fi exclusă posibilitatea unei colonizări teritoriale paşnice, deci cu acordul elitelor comunităților Wietenberg din această parte a Transilvaniei, survenită, eventual, ca o reacție la presiunea exercitată dinspre vest de către purtătorii culturii mormintelor tumulare (*Hügelgräberkultur*) asupra mediului Otomani[24], dar această cauză nu exclude, şi în acest caz, varianta unei penetrații cu caracter războinic.

Pentru început, cercetările sistematice ar trebui să vizeze fortificațiile ale căror amplasamente nu au fost utilizate şi în epoci mai târzii, anume cele de la Tăuți – *Coasta Vezuinilor*, Gilău – *Dâmbul Țiganilor*, probabil şi Floreşti – *Vârful Cetății*. Totuşi, strict în privința unui posibil nivel de locuire Otomani, fie singur, fie suprapunând, eventual, un nivel Wietenberg, trebuie luată în considerare, în primul rând, fortificația de la Mera – *Várhegy*[25], cu toate că aceasta a fost utilizată, se pare pentru scurt timp, şi în perioada migrațiilor[26], ceea ce a afectat probabil nivelul de locuire din epoca bronzului. De asemenea, şi în fortificația de la Gilău – *Dâmbul Țiganilor* au fost observate materiale ceramice ce prezintă similitudini Otomani, fiind considerate însă ca aparținând orizontului de sinteză[27].

Cercetarea acestor fortificații, precum şi a celorlalte menționate, va aduce probabil noi date în legătură cu acest aspect controversat al Bronzului Mijlociu din vestul Transilvaniei, anume cu posibila penetrație timpurie Otomani în acest spațiu, dar cu siguranță va clarifica definitiv problema fortificațiilor Wietenberg, a căror existență încă este pusă sub semnul întrebării de către unii cercetători ai epocii bronzului.

[24] Ordentlich 1969, p. 472-473.

[25] Cu toate că pe pantele promontoriului nu apar numeroase materiale ceramice, ci doar sporadic şi puternic fragmentare, este semnificativ faptul că toate cele tipice prezintă elemente de decor specifice culturii Otomani, sau unele care se întâlnesc în ambele culturi, cum sunt canelurile oblice late sau decorul realizat din incizii scurte încrucişate.

[26] Ferenczi 1972, p. 403.

[27] Ferenczi 1972, p. 408. Cu ocazia unei cercetări de teren (D. Bereteu, M. Lie, C. Cordoş) pe *Dâmbul Țiganilor*, pe pantele de est şi nord ale sale, nu am putut observa decât foarte puține fragmente ceramice, în general atipice, alături de câteva buze de vase fără valențe cultural-cronologice.

Literatura

Andrițoiu 1978	I. Andrițoiu, *Contribuții la cunoaşterea culturii Otomani din sud-vestul Transilvaniei*, ActaMN XV, 1978, p. 63-83.
Bejinariu 2004	I. Bejinariu, *Săpăturile arheologice de la Giurtelecu Şimleului „Coasta lui Damian" (I). Câteva considerații referitoare la stațiunile fortificate din aria culturii Wietenberg*, ActaMP XXVI, 2004, p. 89-109.
Bereteu 2014	D. I. Bereteu, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Cluj*, Sargetia (S.N.) V, 2014, p. 89-96.
Bereteu 2015	D. I. Bereteu, *Aşezarea dacică de la Dumbrava (com. Căpuşu Mare, jud. Cluj)*, Sargetia (S.N.) VI, 2015, p. 169-180.
Bereteu 2016	D. I. Bereteu, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Cluj (II)*, Sargetia (S.N.) VII, 2016, p. 129-138.
Bereteu 2019-2020	D. I. Bereteu, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Cluj (III)*, Marmatia 16-17, 2019-2020, p. 31-55.
Bereteu 2021	D. Bereteu, *Dacii din nordul Transilvaniei. Bazinul someşan în secolele II a. Chr. – I p. Chr.*, Cluj-Napoca, 2021.
Blăjan, Cerghi 1977	M. Blăjan, T. Cerghi, *Cercetări arheologice la Aiton, Cluj-Napoca şi Răchițele (jud. Cluj) (Partea I-a)*, Sargetia XIII, 1977, p. 131-147.
Boroffka 1994	N. G. O. Boroffka, *Die Wietenberg-Kultur. Ein Beitrag zur Erforschung der Bronzezeit in Südosteuropa.* Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie 19, Bonn, 1994.
Crişan *et alii* 1992	I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj-Napoca, 1992.
Daróczi, Ursuțiu 2015	T.-T. Daróczi, A. Ursuțiu, *Worship, Habitation, Refuge. Bronze and Iron Age sites of the lower Feneş Valley*, Cluj-Napoca, 2015.
Ferenczi 1972	Şt. Ferenczi, *Contribuții la problema limesului de vest al Daciei (Partea a II-a/1). Raport asupra unor cercetări pe teren efectuate între anii 1947-1957 şi în 1966*, ActaMN IX, 1972, p. 387-411.
Ferenczi 1973	Şt. Ferenczi, *Contribuții la cunoaşterea limesului roman de la nordul Someşului Mare. Studiu preliminar (Partea I-a)*, Sargetia X, 1973, p. 79-103.
Ferenczi, Ferenczi 1995	G. Ferenczi, I. Ferenczi, *Aşezarea întărită din epoca bronzului de la Dealu (jud. Harghita)*, ActaMN 32/I, 1995, p. 729-739.
Janitsek 1964	E. Janitsek, *Numele topice de pe teritoriul satelor Sălicea şi Tăuți*, Cercetări de Lingvistică IX/1, 1964, p. 75-96.
Ordentlich 1969	I. Ordentlich, *Probleme der Befestigungsanlagen in den Siedlungen der Otomanikultur in deren rumänischem Verbreitungsgebiet*, Dacia (N.S.) XIII, 1969, p. 457-474.
Rotea 1994	M. Rotea, *Penetrația culturii Otomani în Transilvania. Între realitate şi himeră*, Apulum XXXI, 1994, p. 39-57.
Rustoiu 1993	A. Rustoiu, *Ceramica dacică de la Floreşti – „Cetatea Fetei" (jud. Cluj)*, RevBistriței VII, 1993, p. 63-75.
Rusu 1993	A. A. Rusu, *Cetatea medievală de la Floreşti (jud. Cluj) (Cercetări arheologice din anii 1990-1991)*, EphemNap III, 1993, p. 281-298.
Vlassa 1973	N. Vlassa, *Săpăturile arheologice de la Coldău (jud. Bistrița-Năsăud)*, ActaMN X, 1973, p. 11-37.

The Bronze Age fortified settlement from Tăuți (Cluj County)

(Abstract)

The article presents the discovery of a Middle Bronze Age fortified settlement, belonging to the Wietenberg culture, in the Western proximity of the city of Cluj-Napoca, on the territory of the village Tăuți, in a place named by the locals *Coasta Vezuinilor* (**Fig. 1-6**). The archaeological material, found at the surface of the Northern and North-Eastern slopes of the fortified plateau, consist especially of pottery fragments (**Pl. I-VI**) and also two lithic artifacts (**Pl. VII**), all datable in the second phase of the Wietenberg culture, revealing a single level of habitation and fortification. The fortification elements (**Fig. 8-9**) block the two acces ways, more exactly the narrow South-Eastern saddle of the hill and the Northern slope of the hill, the other sides being difficult to reach. This is not the only Middle Bronze Age fortification from the Someşul Mic upper basin, other fortifications from this period were mentioned in the archaeological literature (**Fig. 11-16**), without a more limited chronological frame, but sometimes even the cultural framing is unsure. This concentration of fortifications rise again the hipothesis of the Otomani culture ingress in the environment of the Wietenberg culture from this part of Transylvania, in the Wietenberg II – Otomani II chronological horizon.

Dinu BERETEU
Cluj-Napoca
dinu_bereteu@yahoo.com

Mara COVACIU
Cluj-Napoca
covaciu.mara@yahoo.com

Fig. 1. Localizarea aşezării fortificate de la Tăuți în bazinul superior al Someşului Mic.
The location of the fortified settlement from Tăuți in the upper basin of Someşul Mic.

Fig. 2. Locul aşezării fortificate şi satul Tăuți.
The place of the fortified settlement and the village of Tăuți.

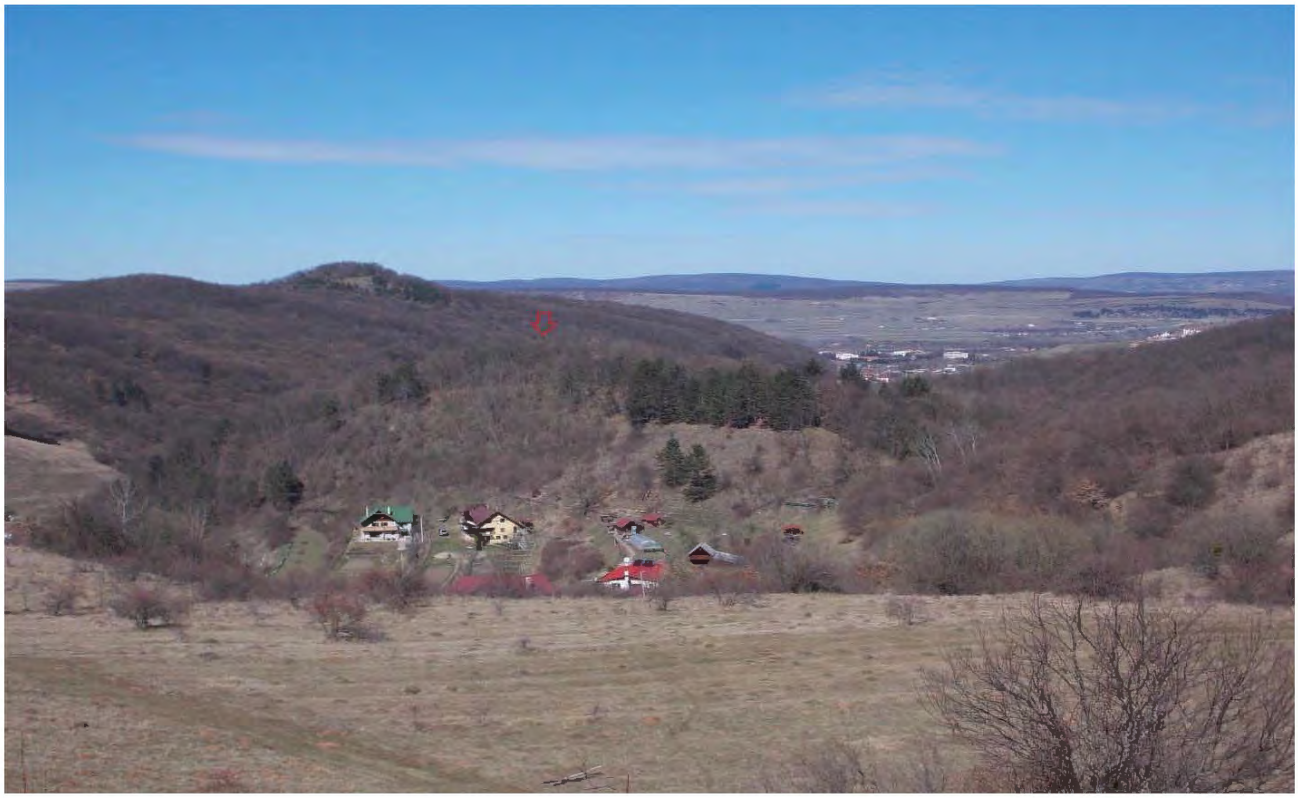

Fig. 3. Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Vedere dinspre *Dealul Lazului*.
Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. View from *Dealul Lazului*.

Fig. 4. Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Vedere de pe *Dealul Gârbăului*.
Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. View from *Dealul Gârbăului*.

Fig. 5. Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Vedere dinspre Culoarul Someşului Mic.
Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. View from the Someşul Mic corridor.

Fig. 6. Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Vedere de pe *Cetatea Fetei*.
Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. View from *Cetatea Fetei*.

Fig. 7. Vedere de ansamblu cu *Coasta Vezuinilor*, *Cetatea Fetei* şi *Vârful Cetății*.
Panoramic view over *Coasta Vezuinilor*, *Cetatea Fetei* and *Vârful Cetății*.

Fig. 8. Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Şanțul de apărare.
Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. The defensive ditch.

Fig. 9. Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Bordura de pe panta nord-vestică.
Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. The step on the north-western slope.

Fig. 10. Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Aspect de pe terasa nordică.
Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Aspect on the northern terrace.

Fig. 11. Floreşti – *Vârful Cetății*.
Floreşti – *Vârful Cetății*.

Fig. 12. Gilău – *Dâmbul Țiganilor*.
Gilău – *Dâmbul Țiganilor*.

Fig. 13. Mera – *Várhegy*.
Mera – *Várhegy*.

Fig. 14. Băbuțiu – *Grecea*.
Băbuțiu – *Grecea*.

Fig. 15. Liteni – *Piatra Mare*.
Liteni – *Piatra Mare*.

Fig. 16. Dumbrava – *Cetățeaua*.
Dumbrava – *Cetățeaua*.

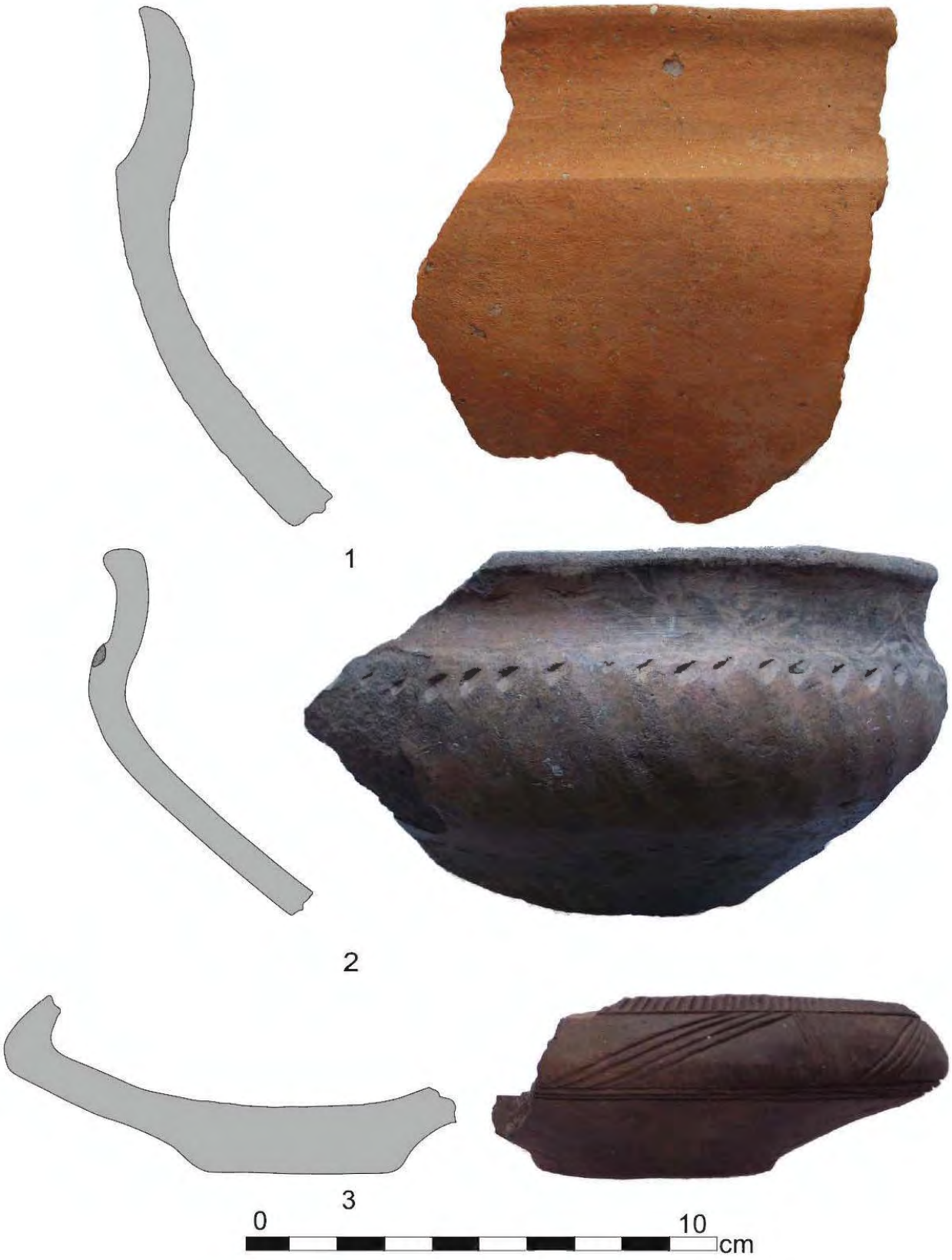

Pl. I. Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Fragmente ceramice.
Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Pottery fragments.

Pl. II. Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Fragmente ceramice.
Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Pottery fragments.

Pl. III. Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Fragmente ceramice.
Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Pottery fragments.

Pl. IV. Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Fragmente ceramice.
Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Pottery fragments.

Pl. V. Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Fragmente ceramice.
Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Pottery fragments.

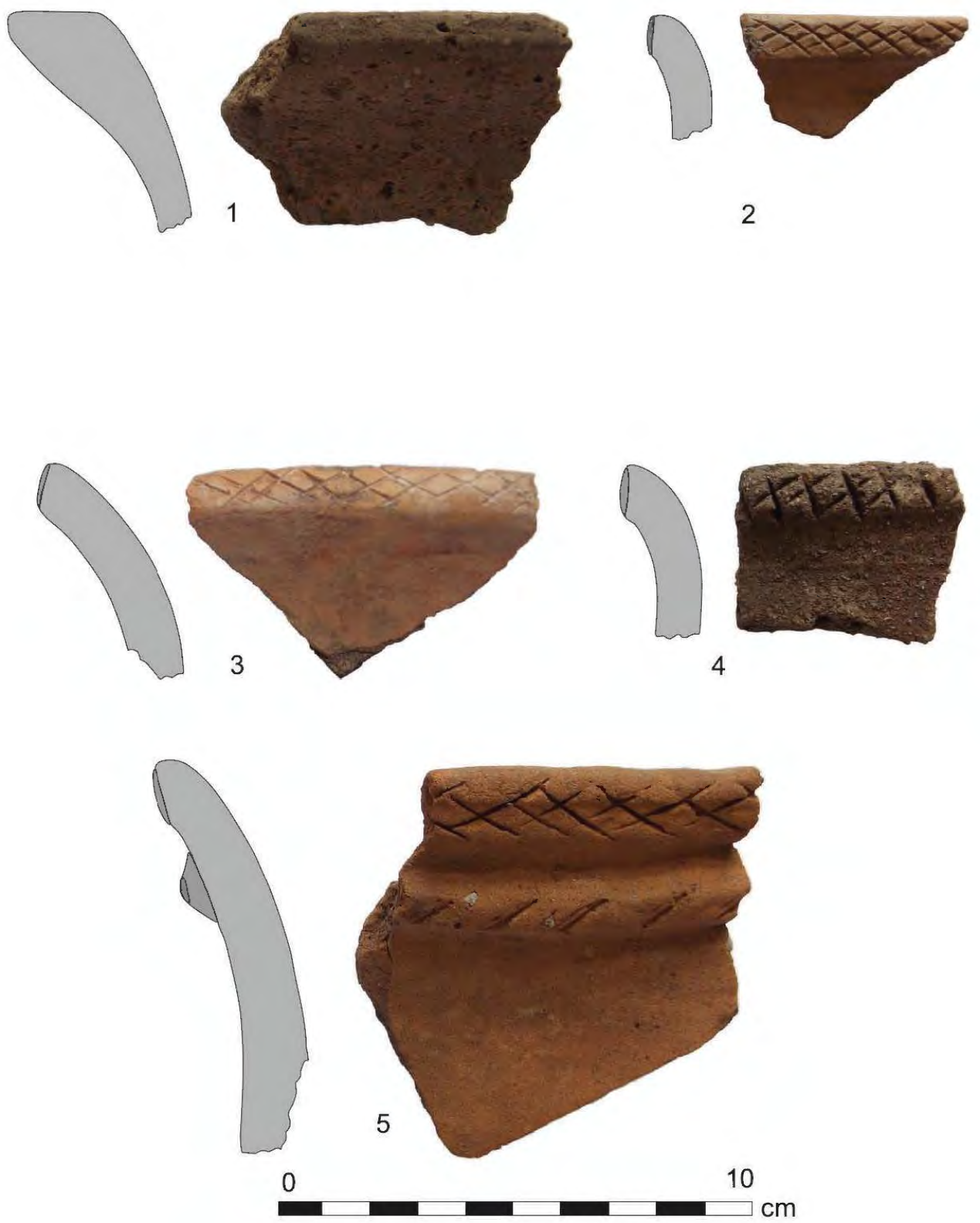

Pl. VI. Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Fragmente ceramice.
Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Pottery fragments.

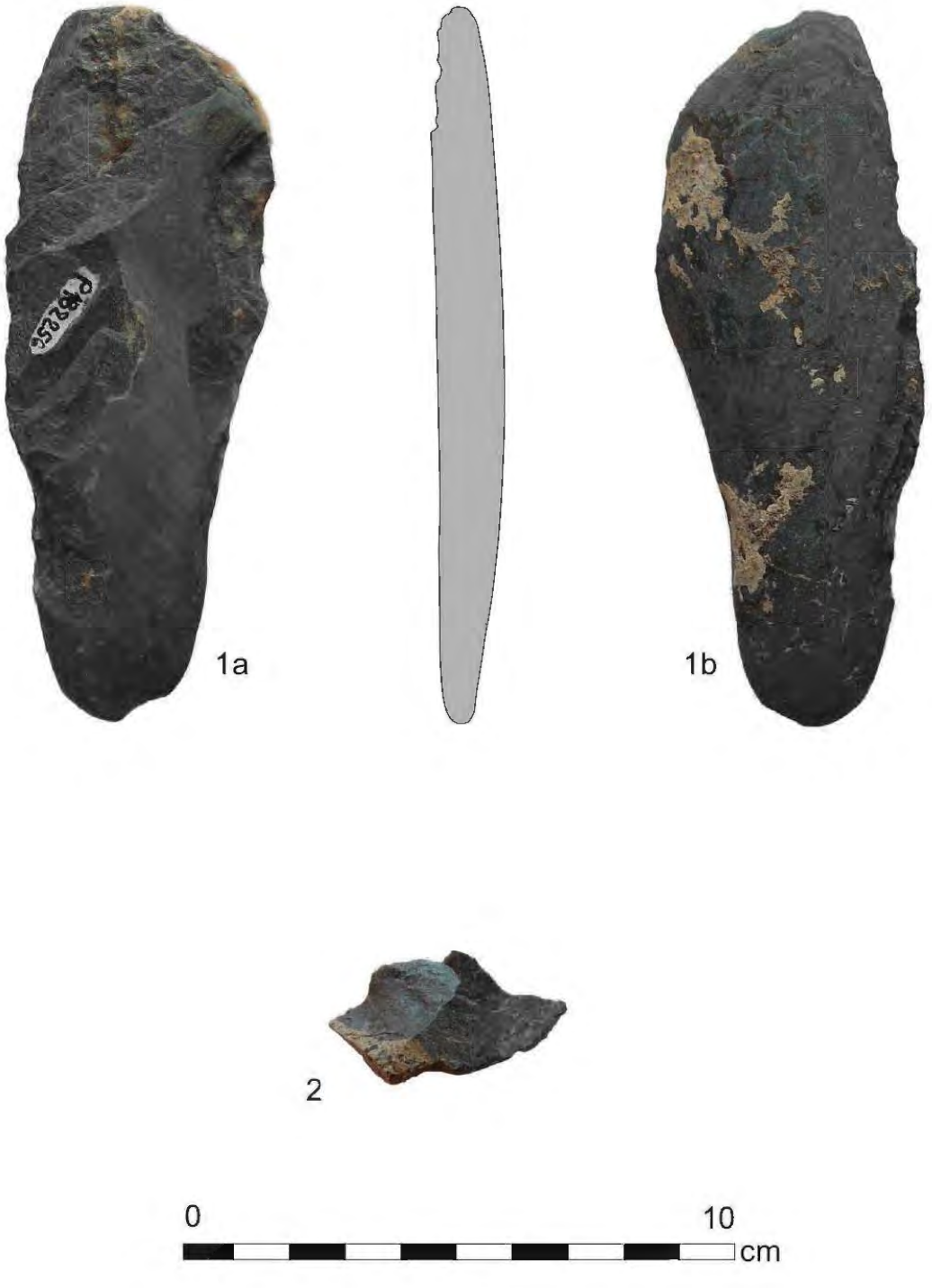

Pl. VII. Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Piese litice.
Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Lithic artifacts.

Urme ale producerii şi prelucrării fierului în aşezările de la Bozânta Mică - Grind (judeţul Maramureş)

MARIUS ARDELEANU
DARIA DOBROCHNA DĄBAL

***Cuvinte cheie**: materiale arheometalurgice, epoca romană, Barbaricum, ev mediu timpuriu, reducere, lupă din fier, zgură, metalurgie, Maramureş, fierărie.*
***Key words**: archaeometallurgical remains, Roman Period, Barbaricum, Early Middle Ages, smelting, bloomery iron, slag, metallurgy, Maramureş, smithing.*

1. Introducere

Cercetarea complexelor arheologice din mileniul I p. Chr. din nord-vestul României[1] s-a desfăşurat inegal şi cu o intensitate variabilă. De asemenea evoluţia aşezărilor nu a fost unitară, existând diferenţe cronologice de la anumite zone la alta. Se poate remarca totuşi o creştere a numărului de situri cercetate şi publicate în ultimii 30 de ani. Alcătuirea unei imagini privind dinamica aşezărilor din primul mileniu al erei noastre trebuie să se bazeze în primul rând pe o analiză distinctă a situaţiei din diferite microzone de habitat (râuri, depresiuni, etc.).

2. Bazinul Lăpuşului Inferior în mileniul I p. Chr.

Deşi în raport cu perioada anterioară descoperirile databile în primul mileniu al erei noastre sunt mai numeroase în judeţul Maramureş actual, nu putem să nu observăm faptul că, pe baza dovezilor arheologice, există foarte puţine aşezări databile în acest larg orizont cronologic. O excepţie o poate constitui zona sud-vestică a judeţului, zona Oarţa-Bicaz, şi, cursul inferior al Lăpuşului, unde se constată o anumită locuire mai consistentă.

În zona Lăpuşului Inferior, zonă marcată de confluenţa râului Săsar cu Lăpuşul, respectiv a acestuia din urmă cu râul Someş, sunt cunoscute mai multe situri arheologice cu descoperiri similare celor de la Bozânta Mică – *Grind*: Bozânta Mică – *Movile* (epoca bronzului)[2], Bozânta Mică "*Unchiu Popii*" (epoca bronzului, medieval timpuriu)[3], Bozânta Mică "*La huci*" (epocă romană)[4], Lăpuşel "*Ciurgău*" (epoca bronzului, epoca romană şi medieval timpurie)[5], Lăpuşel "*Mociar*" (epoca bronzului, epoca romană şi medieval timpurie)[6], Lăpuşel "*Tedeş*" (epoca bronzului, epoca romană şi medieval timpurie)[7], Lăpuşel "*Hodiştău*" (epoca bronzului)[8], Buşag "*Pe tog*" (epoca bronzului)[9], Buşag "*casa familiei Zoicaş*" (epoca bronzului şi medieval timpurie)[10], Săsar "*Dâmbu Morii*" (epoca bronzului)[11]. Dintre acestea doar aşezările de la Bozânta Mică - *Grind* şi Lăpuşel, în punctele "*Ciurgău*" şi "*Mociar*", au beneficiat de cercetări arheologice de mai mică sau mai mare amploare.

3. Cercetările de la Bozânta Mică - *Grind*

Localitatea Bozânta Mică este situată la 15 km vest de Baia Mare şi la 5 km nord-vest de drumul european E 58, aproape de confluenţa râurilor Someş şi Lăpuş (Fig. 1/1). Locul de hotar, numit de localnici „*Grind*" sau "*Grindul Alb*", se găseşte în partea nord-vestică a localităţii, spre localitatea Arieşu de Câmp, la circa 150 m vest de malul stâng a Lăpuşului şi la 1,2 km sud-est de confluenţa acestuia cu râul Someş (Fig. 1/2, Fig. 2/1). Situl arheologic de la Bozânta Mică - *Grind* a fost descoperit de către dr. Ioan Stanciu cu prilejul unor cercetări de suprafaţă, prima dintre ele efectuată

[1] Din punct de vedere al evoluţiei istorice, pentru această perioadă, acest spaţiu face parte dintr-un areal geografic mult mai larg, denumit azi Bazinul Tisei Superioare. Acesta cuprinde, alături de nord-vestul României, teritoriul Ungariei nord-estice, Slovaciei estice şi Ucrainei Subcarpatice.
[2] Kacsó 2003, 109 nr.4b, 135 nr. 22.
[3] Kacsó 2003, 109 nr.4c; 135 nr.23; Stanciu 2003, 280, pl.20/1,3-4.
[4] Matei, Stanciu 2000, 37 nr. 29/46.
[5] Stanciu 1994, 267-322; Kacsó 1995, 83-99; Pop 2008, 61, 65-66, 75, nr. 87.
[6] Kacsó, Pop, Stanciu 2001, 130-132, nr. 104-105; Pop 2012, 23-52.
[7] Kacsó 2003, 113-114 nr. 15a, 137 nr. 92, pl.21.
[8] Kacsó 2003, 114 nr. 15b, 137 nr. 93.
[9] Kacsó 2003, 109 nr. 5a, 135 nr. 25, pl. 3/1-4.
[10] Kacsó 2003, 109 nr. 5b, 135 nr. 26.
[11] Kacsó 2003, 117 nr. 26, 139 nr. 144, pl. 31-33.

în anul 1991. Fragmentele ceramice descoperite cu acestă ocazie proveneau din trei perioade istorice diferite: epoca bronzului, epoca romană - *Barbaricum* şi medieval timpurie[12].

Pentru o mai buna cunoaştere a epocii bronzului, epocii romane şi perioadei medieval timpurii din bazinul inferior a Lăpuşului, în anul 2008, în colaborare cu Institutul de Arheologie şi Istoria Artei din Cluj-Napoca a fost iniţiat un proiect de cercetare arheologică[13]. După întocmirea documentaţiei tehnice şi ridicarea topografică a sitului, concomitent cu începerea săpăturilor arheologice, situl a beneficiat de măsurători geoelectrice (metoda profilării de rezistivitate-2009)[14] şi prospecţiuni arheogeofizice (2010)[15].

Cercetările au continuat an de an până în 2015[16] (Fig. 2/2), în cele şapte campanii fiind descoperite şi cercetate un număr de 167 complexe arheologice. Pe baza analizei materialului şi a structurilor descoperite s-au confirmat existenţa celor trei perioade istorice identificate cu prilejul cercetărilor de suprafaţă: epoca bronzului (a doua jumătate a mileniului II a. Chr.), perioada romană – *Barbaricum* (sec. II-III p. Chr.) şi evul mediu timpuriu (sec. VIII p. Chr.). Complexele arheologice cercetate sunt diverse şi tipice unei aşezări: locuinţe, morminte, dependinţe, fântâni, vetre de foc, gropi şi diferite complexe cu destinaţie şi atribuire culturală incertă.

Alături de ceramică, ce constituie majoritatea tipului de material arheologic, au mai fost descoperite şi variate piese incluse de obicei în categoria de *small finds*: monede[17], fibule[18], fusaiole, cuţite din fier, pandantive, mărgele, etc. O categorie consistentă de piese este alcătuită de materialele arheometalurgice.

4. Complexele arheologice cu materiale arheometalurgice

Acest tip de artefacte[19] au fost descoperite în complexe datate în perioada romană – *Barbaricum* (sec. II – III p. Chr.) şi ev mediu timpuriu (sec. VIII p. Chr.). De asemenea câteva astfel de materiale au fost descoperite în stratul arabil din zona unor complexe arheologice ce conţineau astfel de piese.

4.1. Sec II-III p. Chr. Materialele arheometalurgice descoperite în contexte databile în sec. II-III p. Chr. provin din trei complexe arheologice situate în partea central-nordică şi vestică a aşezării: Cx. 001 (S1/2010), Cx. 139 şi Cx. 142 (S1/2014, Fig. 2/2, Fig. 3).

Cx 001 este o groapă patrulateră cu colţurile rotunjite. Ca formă şi dimensiuni este asemănătoare cu complexele de tipul *gropilor patrulatere cu pereţii lutuiţi şi arşi*, însă pereţii acesteia nu au fost lutuiţi iar groapa nu prezintă urme de arsură sau de utilizare. Umplutura, formată dintr-un singur strat, este uniformă. Era alcătuită dintr-un pământ negru afânat ce conţinea câteva pietre şi fragmente ceramice databile în epoca bronzului şi epoca romană – *Barbaricum*. Cele 70 de fragmente de materiale arheometalurgice formau majoritatea materialului din umplutura gropii. De menţionat este o bucată de *zgură de forjă* ("*smithing hearth cakes"*) păstrată în întregime cu o greutate de 428 grame (Fig. 15/1-2, dreapta) şi alte patru astfel de piese păstrate fragmentar. De asemenea, tot din acest complex, este de remarcat o descoperire unică din aşezare şi anume o bucată de "*fulg/aşchie de forjă*" ("*hammerscale*"). Celelalte materiale arheometalurgic descoperite în acest complex arheologic sunt reprezentate de 58 de fragmente de zgură (83% din piesele din Cx. 001) şi şase fragmente de căptuşeală (perete) de lut puternic arse (pe o parte până la vitrifiere). Cinci fragmente de zgură, uşor magnetice, provin din stratul arabil din zona complexului arheologic.

Complexele 139 şi 142 sunt gropi de tipul *gropilor patrulatere cu pereţii lutuiţi şi arşi* (Fig. 3). Sunt situate în extremitatea estică a aşezării în apropierea unui mic curs de apă regularizat la mijlocul secolului XX. La Bozânta Mică – *Grind*, astfel de complexe au apărut, grupate, în două părţi ale

[12] Matei, Stanciu 2000, p. 78, nr. 123 (231).

[13] Colectivul de cercetare a fost alcătuit din: dr. Ioan Stanciu – responsabil ştiinţific de şantier (Institutul de Arheologie şi Istoria Artei Cluj-Napoca), dr. Marius Ardeleanu, Raul Cardoş, dr. Dan Pop, dr. Bogdan Bobînă (Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Maramureş). La cercetările arheologice au participat în fiecare campanie şi Dorian Ghiman – restaurator şi Zamfir Şomcutean – conservator (Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Maramureş).

[14] Măsurători realizate de către F. Marcu, G. Cupcea şi I. Petiş.

[15] Prospecţiuni realizate de personalul Laboratorului mobil de prospecţiuni arheofizice din cadrul Institutului de Arheologie Sistematică din cadrul Univesităţii „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia. A fost utilizată o singură metodă: prospectarea magnetometrică în suprafaţă şi profile (responsabil laborator: cercetător dr. Călin Şuteu).

[16] Pentru campanile din anii 2009, 2011-2015, vezi *Cronica Cercetărilor Arheologice*.

[17] Cardoş 2012, 131-132.

[18] Cardoş 2017, 49-56, pentru una dintre fibule.

[19] În această categorie nu sunt incluse materialele neferoase sau obiectele din fier.

aşezării, în partea estică şi cea vestică[20]. Nu este clară destinaţia acestor tipuri de complexe arheologice descoperite pe un spaţiu geografic mult mai larg[21]. Chiar dacă piesele apar în nivelul de umplere al gropilor, o legătură a acestora cu producţia metalurgică poate fi deocamdată doar presupusă.

În complexul 139 (Fig. 4, Fig. 5), alături de câteva oase calcinate, fragmente ceramice aparţinând epocii romane – *Barbaricum* şi epocii bronzului, în nivelul de umplere al gropii format dintr-un pământ negru nisipos puternic pigmentat cu cărbune, au fost identificate un număr de 55 de materiale arheometalurgice. Dintre acestea, proporţia cea mai mare este reprezentată de fragmente de zgură (37 bucăţi, 67 %). Celelalte materiale arheometalurgice sunt reprezentate de fragmente de lupe (dintre care una aproape în întregime – 95%) şi 4 bucăţi de căptuşeală din lut (arse până la vitrifiere).

74 de fragmente de materiale arheometalurgice au fost descoperite în complexul 142 şi la o distanţă de 5-35 cm în jurul acestuia (Fig. 6, Fig. 7). Marea majoritate este alcătuită de 57 de fragmente de lut puternic ars de dimensiuni mici. Restul materialului arheometalurgic este format din fragmente foarte mici de zgură. Cea mai mare bucată cântăreşte 128 grame, restul fragmentelor având doar câteva grame.

Materiale arheometalurgice descoperite în contextele datate în sec. II-III p. Chr. au apărut întotdeauna în stratul de umplere a gropilor, în poziţie secundară. Putem spune cu certitudine că o activitate metalurgică (de prelucrare a fierului) s-a desfăşurat undeva în apropiere, piesele fiind aruncate în aceste gropi în momentul în care acestea au fost acoperite (imediat după utilizarea lor).

4.2. Sec VIII p. Chr. Materialele arheometalurgice descoperite în contexte databile în sec. VIII p. Chr. provin din trei complexe arheologice (Cx. 155, Cx. 157 şi Cx. 158/159) şi din stratul arabil de deasupra unuia dintre ele. Toate aceste complexe sunt situate în partea estică a aşezării (S1/2015, Fig. 2/2).

Complexul 155 reprezintă o anexă gospodărească în care, în nivelul de umplere, alături de câteva fragmente ceramice şi pietre de râu au fost descoperite 20 de materiale arheometalurgice. Cu excepţia a două bucăţi mici de căptuşeală de lut puternic vitrifiate, restul sunt reprezentate de fragmente de zgură de dimensiuni relativ mari (7-8 cm lungime). Un fragment de zgură de formă ovală, de mai mari dimensiuni (8 x 5,2 x 5,3 cm) având 248 grame, foarte magnetică, este posibil să fie *zgură de forjă* (*smithing hearth cakes*).

Complexul 157 (Fig. 8/1) reprezintă o anexă gospodărească situată foarte aproape de Cx. 155 (Fig. 8/2). Nu este sigură legătura dintre cele două complexe arheologice sau dacă ele fac parte dintr-o singură construcţie mai mare. În stratul de umplere din Cx. 157, alături de câteva pietre de râu şi fragmente ceramice lucrate exclusiv cu mâna, databile în perioada evului mediu timpuriu, au fost descoperite 17 materiale arheometalurgice. Acestea sunt reprezentate de zece bucăţi de zgură de dimensiuni mai mari (cea mai mare dintre ele, cu dimensiuni de 12 x 8,7 x 7 cm, are o greutate de 1,182 kg., Fig. 11), cinci bucăţi de rocă vulcanică şi două bucăţi de căptuşeală de lut puternic vitrifiate.

Complexul 158/159 reprezintă probabi, o locuinţă de mari dimensiuni[22] (Fig. 9, Fig. 10). Alături de o cantitate apreciabilă de fragmente ceramice aparţinând evului mediu timpuriu, între pietrele provenind din structura unui cuptor prăbuşit dinstre colţul nord-vestic în direcţia sud-est, au fost descoperite 37 fragmente de materiale arheometalurgice. Dintre acestea, 21 sunt fragmente de zgură, 13 sunt fragmente de lut puternic arse (unul dintre ele, cu o grosime de 5,2 cm provine de la un perete de cuptor, Fig. 13/1), trei sunt roci vulcanice iar o bucată este reprezentată de un material silicat.

În stratul arabil de deasupra locuinţei s-a descoperit o bucată de căptuşeală din lut, puternic vitrificată, amestecată cu un strat de zgură. Toate materialele arheometalurgice descoperite în complexele databile în sec. VIII p. Chr. sunt în poziţie secundară, la fel ca şi cele din sec. II-III p. Chr.

[20] Ardeleanu 2015, 62, fig. 2.

[21] Ca origine, ele se leagă de teritoriul ocupat de purtătorii culturii Przeworsk din centrul, estul şi sud-estul Poloniei. Începând cu etapa B2 a epocii romane imperiale, acest grup cultural pătrunde treptat în întreg bazinul Tisei Superioare aducând cu ei acest tip de manifestare culturală.

[22] Complexul arheologic a fost cercetat parţial (aprox. 50%) în campania din anul 2015.

5. Categorii de materiale arheometalurgicee

Cele 279 materiale arheometalurgice descoperite în situl de la Bozânta Mică - *Grind* alcătuiesc o mică colecție de artefacte totalizând 16,4 kg. În urma cercetării acestora s-a stabilit că există mai multe categorii de materiale arheometalurgice rezultate de la două procese distincte: de la producerea (reducerea) şi de la prelucrarea fierului (forjă/fierărie)[23].

5.1. Materiale asociate cu producerea fierului

Producerea fierului (reducerea) este procesul extragerii metalului din minereu. Acest proces are loc în cuptorul de redus unde, datorită temperaturii înalte şi a agentului de reducere (monoxidul de carbon asigurat de cărbune), are loc reducerea fierului din minereu. Produsul final al procesului de producere (topire) a fierului este o masă spongioasă de particule de fier reduse plină de zgură şi cărbune nears cunoscută ca şi *lupă din fier* (denumită şi „*lupă topită*" sau „*lupă brută*")[24]. Produsul deşeu rezultat din acest proces este *zgura de fier*.

Există câteva tipuri de diagnosticare a zgurii din fier care poate fi asociată cu producerea fierului (topirea). O astfel de tip de zgură este aceea care se adună la baza gropii cuptorului de redus de tip „*cu zgura în groapă*" („*non-slag tapping furnace*")[25]. Este denumită şi "*fundul cuptorului*" ("*furnace bottom*") şi poate avea două forme. Atunci când volumul zgurii produse în timpul unei reduceri este suficient să umple groapa de la baza cuptorului sau baza cuptorului, zgura se găseşte sub o formă masivă de masă consistentă. A doua formă a zgurii este o masă incoerentă caracterizată de o stratificare clară, în fâşii de zgură similară celor din cuptoarele de tipul "*cu zgura derivată/captată*"[26]. De aici şi termenul de "*fundul cuptorului*" ("*furnace bottom*") este aplicat unei masive, dense mase de zgură care poate ocupa o mare parte sau tot diametrul bazei cuptorului aşezată sub lupa de fier în timp ce aceasta se formează. Cele descoperite în situl de la Bozânta Mică – *Grind* sunt puțin poroase având straturi de zgură a unui înveliş în jurul unor bucăți mari de cărbune (de până la 7 x 2 cm) şi câteodată forme globulare. Ca urmare sunt mai degrabă fragile, ceea ce înseamnă că exemplarele incomplete au suferit un proces de reprelucrare sau redepozitare. Unele dintre aceste zguri au bucăți de lut gri arse neoxidant ataşate de suprafața curbată.

Bucăți din zguri de tip "*fundul cuptorului*" au fost descoperite în Cx. 155, 157 şi 158/159. Cu un total de 8049,64 grame ele reprezintă 49,06% din totalul materialelor arheometalurgice descoperite la Bozânta Mică – *Grind*[27]. Cea mai mare bucată are dimensiunile de 11 x 10,5 x 13 cm şi cântăreşte 2790 g. Cu toate că s-a păstrat o bucată atât de mare, este incompletă şi nu ne permite să estimăm dimensiunile şi greutatea piesei întregi. Zgura este caracterizată de o bază convexă cu lut gri ars inoxidant ataşat de ea.

5.2. Materiale asociate cu prelucrarea fierului (forjare/fierărie).

Prelucrarea fierului (forjarea) este procesul prin care fierul este prelucrat/modelat sub acțiunea unor forțe exercitate cu autorul unor baroase sau ciocane. Această operațiune poate fi împărțită în două tipuri: *forjarea primară* (denumită şi *bloom smithing*) şi *forjarea secundară* (*fierăritul*). În cadrul primului tip are loc rafinarea lupei de fier prin îndepărtarea impurităților din ea (cum ar fi, de exemplu, zgura) în timp ce se sudează particulele de fier pentru a produce acele "*lupe compacte*", "*bare piramidale*" sau "*lingouri*". Al doilea tip de operațiune constă în a face unelte din fierul brut purificat sau de a recicla bucăți de fier şi/sau a repara piesele.

Deşeurile rezltate din prelucrarea fierului sunt formate din "*zguri de forjă*" ("*smithing hearth cakes*") şi micro-reziduri precum "*aşchii de forjă*" ("*hammerscale*"). În general, *zgurile de forjă* sunt formate din fierul pierdut în timpul prelucrării pieselor de metal şi reîncălzite în vetre de foc. Acest fier pierdut reacționează cu materialul ceramic topit (căptuşeală de lut din vatra de foc, tuburi ceramic pentru insuflat aerul, *tuyère*[28]) şi fondantul utilizat de fierar pentru a ajuta sudarea fierului şi formează zgură chiar sub zona fierbinte a vetrei de foc (sub *tuyère*), în timp ce condițiile de oxidare

[23] Toate materialele au fost examinate vizual de către Daria Dąbal folosindu-se o lupă acolo unde a fost necesar. Pentru baza de date şi descrierea tuturor materialelor vezi Dąbal 2019, 717-735.

[24] Dąbal 2018, 795-796.

[25] În literature de specialitate din România evem o tipologie diferită a cuptoarelor de redus, în funcție de înălțimea acestora: "*...cuptoare la care înălțimea este mai mică decât diametrul, numite cuptoare joase*" şi cuptoare "*…în care dimensiunile secțiunii orizontale sunt inferioare înălțimii*" (Iaroslavschi 1997, 53) .

[26] Young 2013, 1.

[27] Dąbal 2019, 732, tabelul 2.

[28] Dąbal 2019, 720.

reuşesc să dezvolte condiții de formare a zgurii în zona aerului insuflat[29].

Zgura de forjă apare sub o mare diversitate de forme, grosimi, densitate şi textură (Fig. 14, Fig. 15, Fig. 16). Această varietate reflectă complexitatea muncii de fierar legată de tipul de combustibil utilizat (cărbune, mangal sau combinate împreună), calitatea şi cantitatea metalului prelucrat, forma şi dimensiunile vetrei, felul cum aerul a fost pompat în vatra de foc (*tuyère* realizate din metal sau lut) şi felul în care fierarul a curățat vatra (în timp ce era fierbinte sau rece[30]).

Analiza *zgurilor de forjă* arată că acestea au forme uşor concav-convexe sau plano-convexe şi sunt ovale în plan[31]. Suprafața părții de jos prezintă mici semne de cărbune rezultate din răcirea acestora pe un pat de cărbuni[32]. Ocazional urme şi rămăşițe de la căptuşeala vetrei de foc refractară pot fi vizibile pe o latură a *zgurii de forjă*[33]. Multe astfel de piese prezintă deformații rezultate în urma curățării vetrei de către fierar la anumite perioade de timp şi înlăturarea acesteia pe când încă nu a fost complet solidificată[34]. Ca urmare, zgurile de forjă pot avea semne fie de la extragerea acestora (strâmbarea fiind cel mai des întâlnit efect), fie de la unelte precum cleştii utilizați pentru scoaterea acestora[35].

11 *zguri din fierărit*, în greutate totală de 2546,37 g, au fost descoperite la Bozânta Mică – *Grind* în Cx. 001 şi Cx. 139, ambele complexe arheologice datate în perioada romană – *Barbaricum*. În aceste două complexe s-au descoperit 4846,18 g de material arheometaurgic, din care 59,7 % a fost identificat ca făcând parte din categoria *zgurilor din fierărit*. Acestea sunt caracterizate printr-o densitate mică sau medie, cu baza convexă şi cu urme de cărbune pe părțile laterale şi pe fund. Majoritatea au un înalt nivel de conținut de dioxid de siliciu şi ocazional suprafețe lucioase în culorile verde/albastru/alb. De asemenea două bucăți de zguri de fierărie au ataşate o bucată de lut roşu oxidat. Zgurile de fierărie de la Bozânta Mică – *Grind* se caracterizează printr-o apariție ruginită şi culoarea galben-deschis pe suprafața lor, semn a unor alterări a acestor materiale.

Majoritatea acestor zguri de forjă descoperite la Bozânta Mică – *Grind* sunt incomplete şi numai trei dintre acestea (cu o greutate totală de 1005,13 g) s-au păstrat suficient de bine pentru a estima greutatea lor original[36]. Greutatea maximă era de 428 g şi cea minimă de 152 g (Fig. 15). Zgurile de forjă păstrate complet sunt în general de mici dimensiuni şi nu depăşesc 428 g. De asemenea şi cele păstrate incomplet sunt mici[37], excepție fiind o bucată cu o greutate de 928 gr. (Fig. 14), dar care putea avea greutatea totală de 1000 g.

O altă dovadă a prelucrării fierului descoperită la Bozânta Mică – *Grind* este o mică bucată din fier (1,92 g) descoperită în Cx. 001 şi formată din mai multe "*aşchii de forjă*" ("*hammerscale*"). Aceştia se formează când suprafața fierului încălzit se oxidează[38]. Unele *aşchii* (*fulgi/solzi*) sfârşesc în vatra de foc şi iau parte la procesul formării zgurii. Însă majoritatea se rup din piesa de metal în timp ce aceasta este ciocănită sau curățată (înaintea sudării) şi ajung pe podea în jurul nicovalei. În siturile arheologice *aşchiile de fierărie* apar sub formă de lentile în nivelurile podelei unde fierăritul a avut loc sau în depozite în gropile de gunoi[39].

5.3. Materiale greu identificabile associate cu activități metalurgice sunt reprezentate în cadrul colecției de la Bozânta Mică – *Grind* de câteva categorii: căptuşeli de lut vitrificate şi zgurificate, căptuşeli de zgură şi fragmente de zgură nedeterminate.

5.3.1. La temperaturi extreme ridicate, în interiorul cuptorului sau a vetrei de fierar, lutul se transformă într-o sticlă neagră veziculară. Ca urmare, *căptuşelile de lut vitrificate* descoperite pe un sit arheologic sunt, de obicei, un indicator al procesului metalurgic. Deseori astfel de lut vitrifiat este acoperit cu zgură sub formă de sferă, picături, protuberanță sau cu urme de cărbune în stratul subțire de deasupra. Fragmente de lut vitrificat, de diferite mărimi, forme şi greutăți (de minim 1 g –

[29] Crew 1991, 32; McDonnell 1991, 25-26; Young 2006, 3-4.
[30] Uneori se pot obține informații despre uneltele folosite de fierar pentru a curăța vatra de foc.
[31] McDonnel 1991, 24.
[32] Crew 1991, 32.
[33] Pleiner 2006, 113.
[34] Young 2006, 4.
[35] Dąbal, Young 2011, 2.
[36] Dąbal 2019, 732, tabelul 3.
[37] Dąbal 2019, 732, tabelul 3.
[38] Young 2011, 27.
[39] McDonnel 1983, 81.

maxim 127,52 g), totalizând 1407,92 g (8,58%[40]) au fost semnalate în şapte contexte (Cx. 001, 139, 142, 155, 157, arabil 158 şi în Cx. 158/159). Majoritatea se caracterizează prin existența unui strat lucios negru-verde închis care acoperă doar o parte din suprafața de lut (Fig. 17). Un exemplu de astfel de material din Cx. 139 se caracterizează prin existența unor granule cristalizate parțial topite. Toate fragmentele de lut vitrificate din Cx. 142 au patina galbenă (mai puțin de 1 mm grosime). Cele din Cx. 155 şi 158/159 sunt zgurificate şi cu imprimate urme de cărbune.

5.3.2. *Căptuşeala de zgură* este o zgură cu densitate scăzută formată din materialul ceramic topit. În funcție de morfologia vetrei de foc, aceasta se formează din bucăți de lut provenind de la tuburile de suflat (*tuyère*) sau orificiul de admisie al aerului care contribuie în mod obişnuit la formarea zgurii de forjă sau de cuptor. Însă în situația când pierederea de fier din bucata de metal prelucrat sau lupa în curs de formare este săracă în fier atunci zgura se poate forma separat sau ataşată de masa ceramică (*tuyère* sau a plăcii de la gura de suflat). La Bozânta Mică – *Grind*, patru bucăți de căptuşeli de lut cu conținut sărac de fier, având forme, greutăți şi grosimi diferite, au fost descoperite în Cx. 139 şi 142 (38,83 g, 0,24% din totalul materialului arheometalurgic). Toate fragmentele se caracterizează printr-o suprafață neagră-verde lucioasă cu granule cristalizate parțial topite.

5.3.3. Există o cantitate destul de însemnată de materiale categorisite ca şi *fragmente nedeterminate* de zgură de fier (3329,59 g, 20,29% din totalul materialului arheometalurgic). Majoritatea acestui material nu prezintă nici o caracteristică ce poate fi diagnosticată care să ne poată permite să o atribuim activității de producere (topire) sau prelucrare (fierărie) a fierului.

5.4. Alte tipuri de materiale arheometalurgice

5.4.1. *Căptuşeli de lut*

Căptuşeli de lut fără zgură apar în toate siturile unde se produce fierul. Cu toate acestea, piese din lut având formă plată sau curbată, puternic arse, provenind de la pereții cuptorului sau a vetrei, rareori apar printre descoperirile arheologice. De cele mai multe ori bucățile de lut ars descoperite sunt de mici dimensiuni şi pot fi un indicativ al oricărui proces.

În general, lutul ars dacă este oxidat, apare în nuanțe de culori de la portocaliu la roşu închis. Lutul ars în atmosefră reducătoare variază, ca şi culoare, de la gri-deschis la gri-închis. În teorie cuptoarele metalurgice sunt spații închise şi au înăuntru o atmosferă reducătoare din care cauză lutul ars are culoarea gri. Şi totuşi nu este atât de simplu atâta timp când, de exemplu, în vatra de foc pot să apară zone locale de reducție care poate da pe alocuri o culoare gri căptuşelii de vatră[41]. În cuptorul de redus diferite zone cu diverse reacții face ca, în zona de reducție, lutul ars să aibă culori de negru sau gri în timp ce în zonele de oxidare a lutului pereții de lut au culoare roşiatică sau gălbuie. Mai mult decât atât, atât vetrele de foc cât şi cuptoarele de redus sunt utilizate pe o perioadă mai lungă de timp şi pot suferi reparații care pot adăuga o paletă largă de culori.

Un număr mic de bucăți de lut ars au apărut în Cx. 001, 139, 142 şi 158/159. Varietatea acestora include bucăți de lut fără nici un alt material în compoziție (Cx. 130 şi 142), bucăți de lut amestecate cu nisip (Cx. 001), cu material organic (Cx. 139, 142) şi cu ceramică zdrobită în pastă (Cx. 158/159)[42]. Din păcate, toate aceste piese sunt prea mici pentru a constitui un indicativ pentru un anumit proces metalurgic. Cu toate acestea, prezența acestor patru categorii distincte de lut ars sugerează mai mult decât o singură sursă de origine (complexe arheologice).

5.4.2. *Materiale geologice*

În complexele Cx. 157 şi 158/159 s-au descoperit şi materiale naturale ce includ un fragment de mineral de silicat şi patru bucăți de rocă locală vulcanică[43]. Nu ştim dacă ele au fost folosite în procesul metalurgic sau prezența lor în aceste contexte este întâmplătoare.

[40] Dąbal 2019, 732, tabelul 2.
[41] McDonnell 1983, 82.
[42] Dąbal 2019, 723.
[43] Informații prof. Ioan Denuț.

6. Concluzii

Materialele arheometalurgice descoperite în situl de la Bozânta Mică – *Grind*, constituie, după ceramică, cea mai consistentă grupă de artefacte. Deşi par numeroase, din punct de vedere al numărului şi volumului acestora, ele reprezintă o cantitate neînsemnată în comparaţie cu alte situri contemporane din lumea romană[44]. Totuşi, pentru spaţiu nord-vestic al României, ele reprezintă una dintre cele mai mari colecţii de astfel de artefacte. Pentru epoca romană-*Barbaricum* (sec. II-IV p. Chr.) descoperiri de *lupe din fier* sau *zguri* se cunosc de la Crişeni – *Orăşel*[45], Iojib - *Balastieră*[46], Lazuri – *Lubi Tag*[47], Margine - *Valea Tăniei – la Ţarină*[48], Oarţa de Sus – *Oul Făgetului* şi Zalău - *Bul. M. Viteazu 104-106*[49]. Pentru evul mediu timpuriu astfel de artefacte sunt menţionate la Biharea - *Grădina SA Baraj*[50], Biharea - *Grădina SA-Insulă*[51], Biharea - *Zona Cetăţii de pământ de la Biharea*[52], Cuceu – *Valea Bochii*[53], Ghenci - *Lutărie*[54], Jucu de Sus - *Tetarom III*[55], Lazuri - *Centru localităţii*[56], Lăpuşel - *Ciurgău*[57], Mesteacăn – *La parhon*[58], Mesteacăn - *Valea Caselor*[59], Popeni – *Pe pogor*[60], Răduleşti - *Vatra satului*[61], Sanislău - *Drumul spre Horea*[62], şi Săcăşeni - *Fântâna Ciobanului*[63]. Din păcate marea majoritate a acestora nu au fost publicate corespunzător, cunoaşterea lor rezumându-se la simple menţiuni (cantitative în cel mai bun caz) în diverse rapoarte de cercetare arheologice, articole sau studii vizând perioada respectivă.

La Bozânta Mică – *Grind*, *zguri de forjare* s-au găsit în complexele 001 şi 139 datate în sec. II–III p. Chr. Mărimile lor sunt apropiate de materialele descoperite în situri unde au fost interpretate mai degrabă ca dovezi de forjare secundară (fierărie) decât de forjare primară (topire). Câteva exemple complet păstrate sugerează că acestea au fost produse în urma unor lucrări de modelare uşoară şi fabricate în fierărie şi nu au fost obţinute prin forjare şi sudare la scară largă. Fierul folosit de fierari era mai degrabă un fier gata prelucrat şi nu unul brut sau parţial obţinut dintr-o lupă din fier.

Reziduurile asociate cu topirea fierului în cuptoare de tip *fără scurgerea zgurii* au fost găsite în complexele 155, 157 şi 158/159, toate datate în secolul al VIII-lea p. Chr. Câteva fragmente provenind din partea de jos a cuptorului sugerează faptul că acesta avea o bază semicirculară căptuşită cu lut. Toate reziduurile metalurgice au fost descoperite în contexte secundare, sunt fragmentare şi în cantităţi mici, lucru care sugerează că activităţile metalurgice s-au desfăşurat în apropiere, dar în afara limitelor zonei excavate.

Materialele arheometalurgice descoperite la Bozânta Mică - *Grind* aduc informaţii importante privind ***prelucrarea*** fierului în siturile aparţinând secolelor II–IV în *Barbaricum*-ul din regiunea Tisei Superioare şi ajută la înţelegerea tehnologiei de ***producere*** a fierului în bazinul inferior al Lăpuşului secolului al VIII-lea. Faţă de alte categorii de materiale arheologice, în România reziduurile arheometalurgice au fost studiate mai puţin şi de aceea se impune nevoia cercetării lor. Cercetarea şi publicarea unor situri cu descoperiri arheometalurgice o considerăm deosebit de importantă pentru cunoaşterea unor aspecte ale vieţii de zi cu zi şi a activităţilor meşteşugăreşti desfăşurate în aşezările mileniului I p. Chr. din nord-vestul României.

[44] Dąbal 2019, 733, tabelul 5.
[45] Pop 2008, 134.
[46] Informaţii dr. Robert Gindele.
[47] Matei, Stanciu 2000, 48.
[48] Bulzan 2010, 55-56.
[49] Matei, Stanciu 2000, 88, 90, 101.
[50] Cosma 2002, 31, 172-174; Dumitraşcu 1994, 195-198, 200-201, pl. CXII- CXXII.
[51] Cosma 2002, 174; Dumitraşcu 1994, 199, pl. CXIII/1-5.
[52] Dumitraşcu 1978, 68, nr.1.
[53] Stanciu 2016, 245.
[54] Németi 1992-1993, 59-61, fig. 8/3-4, 9/1-3, 10/2-4; Németi 1999, 71, nr. 48f5.
[55] Stanciu 2014, 330-331; Stanciu, Bindea 2008, 122.
[56] Stanciu 2003, 257, pl. XVI,5.
[57] Stanciu 1994, 267-322.
[58] Iuga 1980, 237, 239.
[59] Stanciu 1992, 176, nr. 16B.
[60] Stanciu 2016, 245.
[61] Lazin, Hep 1990, 82, nr. 23; Németi 1999, 18, nr. 5a2.
[62] Németi 1999, 48, nr. 35k2.
[63] Dumitraşcu 1978, 65, nr. 17; Németi 1999, 91, nr. 89d.

Literatura

Ardeleanu 2015	M. Ardeleanu, *Gropile patrulatere cu pereții lutuiți şi arşi de la Bozânta Mică – Grind (jud. Maramureş). Cercetare şi experiment arheologic / Rectangular pits with clay-coated and burnt walls from Bozânta Mică – Grind (Maramures County). Research and archaeological experiment,* Marmatia 12, 2015, 59-96.
Bulzan 2010	S. Bulzan, *Date preliminare privind habitatul în aşezarea din epoca romană de la Margine "Valea Tăniei – la Țarină", județul Bihor* / Some Preliminary Data Regarding the Habitation in the Roman Period Settlement from Margine, Valea Tăniei –Țarina IInd-IIIrd Century a.d., Bihor County, Crisia XL, 2010, 47-80.
Cardoş 2012	Raul Cardoş, *Descoperiri monetare romane în Barbaricum-ul din zona de nord-vest a României (sec. II-IV p. Chr.) / Roman monetary discoveries in the Barbaricum of the North-Western Romania (2nd -4th centuries AD*, Marmatia 10/1, 2012, 131-163.
Cardoş 2017	R. Cardoş, *O fibulă de epocă romană descoperită la Bozânta Mică „Grind" / A Roman Age brooch discovered at Bozânta Mică „Grind"*, Marmatia 14, 2017, 49-56.
Cosma 2002	C. Cosma, *Vestul şi nord-vestul României în sec. VIII-X*, Cluj-Napoca 2002.
Crew 1991	P. Crew, *The experimental production of prehistoric bar iron*, Historical Metallurgy 25, 1991, 21-36.
Dąbal 2018	D. Dąbal, *How experimental archaeology can answer questions archaeological artefacts cannot. Iron smelting experiments with use of slag-tapping blomery furnaces*, în: S. Forțiu (ed.) *In Memoriam Marian GUMĂ, Interdisciplinaritate în Arheologie şi Istorie*, Archeovest VI, Timişoara, 2018, 795-805.
Dąbal 2019	D. Dąbal, *Archaeometallurgical residues from Bozânta Mică – Grind, Maramureş, Romania*, în: S. Forțiu (ed.) *In honorem Sabin Adrian Luca, Interdisciplinaritate în Arheologie*, Arheovest VII, Timişoara, 2019, 717-735.
Dąbal, Young 2011	D. Dąbal, T. Young, *Archaeometallurgical residues from Gorteens, 93E0013*, GeoArch Report, 2011/06, 1-8.
Dumitraşcu 1978	S. Dumitraşcu, *Ceramică românească descoperită în Crişana (sec. VIII-XI)*, Crisia VIII, 1978, 51-111.
Dumitraşcu 1994	S. Dumitraşcu, *Biharia. Săpături arheologice (1973-1980). I.* , Oradea, 1994.
Iaroslavschi 1997	E. Iaroslavschi, *Tehnica la daci*, Cluj-Napoca, 1997.
Iuga 1980	G. M. Iuga, *Raport preliminar privind cercetarea arheologică de la Mesteacăn, jud. Maramureş*, Materiale XIV, 236-239 .
Kacsó 1995	C. Kacsó, *Noi date cu privire la prima fază a culturii Suciu de Sus*, Apulum 32, 1995, 83-99.
Kacsó 2003	C. Kacsó, *Noi descoperiri Suciu de Sus şi Lăpuş în nordul Transilvaniei / Neue Suciu de Sus und Lăpuş-Funde im Norden Siebenbürgens*, Marmatia 7/1, 2003, 105-181.
Kacsó, Pop, Stanciu 2001	C. Kacsó, D. Pop, I. Stanciu, *Lăpuşel, com. Recea, jud. Maramureş. Punct: Ciurgău şi Mociar*, CronCercArh – campania 2000, Bucureşti, 2001.
Lazin, Hep 1990	Gh. Lazin, M. Hep, *Aşezări şi descoperiri din secolele V-IX e. n. în județul Satu Mare*,SympThrac 8, 1990, 79-86.
Matei, Stanciu 2000	A. Matei, I. Stanciu, *Vestigii din epoca romană în nord-vestul României (sec. II-IV p. Chr.)/ Funde der römischen Kaiserzeit (2.-4. Jh. N. Chr.) im nordwestgebiet Rumäniens*, Zalău – Cluj-Napoca, 2000.

Pop 2008	D. Pop, *Câteva considerații privind stadiul cercetării culturii Suciu de Sus şi a grupului Lăpuş*, StComSatuMare 22/1, 2005 (2008), 61-92.
McDonnell 1983	G. McDonnel, *Tap slags and Hearth Bottoms, or How to identify Slags*, Current Archaeology 86, 1983, 81-83.
McDonnell 1991	G. McDonnel, *A model for the formation of smithing slags*, Materiały Archaeologiczne XXVI, 1991, 23-29.
Németi 1992-1993	I. Németi, *Repertoriul arheologic al localității Ghenci (com. Căuaş, jud. Satu Mare)*, StComSatuMare IX-X, 1992-1993, 57-75.
Németi 1999	I. Németi, *Repertoriul arheologic al zonei Careiului*, Bucureşti, 1999.
Pleiner 2006	R. Pleiner, *Iron in Archaeology: Early European Blacksmiths*, Praha, 2006.
Pop 2005	H. Pop, *Crişeni, com. Crişeni, jud. Sălaj. Punct: Orăşel*, în CronCercArh – campania 2004, 133-135.
Pop 2012	*Aşezarea din epoca bronzului de la Lăpuşel Mociar , județul Maramureş - The Bronze Age settlement from Lăpuşel Mociar , Maramureş County*, Marmatia, 10/1, 23-52.
Stanciu 1992	I. Stanciu, *Descoperiri din a doua jumătate a mileniului I Î.H şi mileniul I D.H. în județul Maramureş*, EphmNap II, 1992, 169-191.
Stanciu 1994	I. Stanciu, *Aşezarea prefeudală de la Lăpuşel, jud. Maramureş (Cercetări arheologice din anii 1992, 1993)*, EphmNap 4, 1994, 267-322.
Stanciu 2003	I. Stanciu, *Descoperiri medievale timpurii din județele Satu Mare şi Maramureş. Date noi, observații şi opinii referitoare la ceramica medievală*, Marmatia 7/1, 2003, 257-279.
Stanciu 2014	I. Stanciu, *A well from the Early Medieval settlement at Jucu de Sus (Cluj County, North-Western Transylvania)*, în: S. Cociş (ed.), *Archäologische Beiträge - Gedenkschrift zun hundertsten Geburtstag von Kurt Horedt*, Cluj-Napoca, 2014, 325-339.
Stanciu 2016	I. Stanciu, *Aşezarea medievală timpurie de la Lazuri-Lubi tag (jud. Satu Mare). Aspecte ale locuirii medievale timpurii în nord-vestul României*, Cluj-Napoca, 2016.
Stanciu, Bindea 2008	I. Stanciu, D. Bindea, *Un exemplu din epoca medievală timpurie (sec. VIII) pentru credințele şi practicile magico-rituale (aşezarea de la Jucu de Sus, jud. Cluj)*, în: D. Țeicu, Cândea (eds.) *Românii în Europa medievală (Între Orientul bizantin şi Occidentul latin). Studii în onoarea profesorului Victor Spinei*, Brăila, 2008, 121–139.
Young 2006	T. Young, *Archaeometallurgical residues from Coolamurry 7, 04E0323*, GeoArch Report, 2006/10.
Young 2011	T. Young, *Some preliminary observations on hammerscale and its implications for understanding welding*, Historical Metallurgy 45(1), 2011, 26-41.
Young 2013	T. Young, 2013a, *Evaluation of archaeometallurgical residues from Churchills Farm, Hemyock, Devon*, GeoArch Report, 2013/06.

Smelting and Smithing Remains Discovered at Bozanta Mică - Grid Settlements, Maramureş County

(*Abstract*)

Over the past 30 years, the number of identified archaeological sites dated to the 1st millennium AD in northwest Romania has slightly increased. However, only a few sites have been systematically excavated and the findings published. Maramureş county is no exception, and in the Lower Lăpuş area among the many discovered sites, only three were archaeologically investigated, including the one at Bozânta Mică.

Excavations in Bozânta Mică-*Grid* were carried out from 2009 to 2015. During the archaeological works, 167 contexts dated to Bronze Age, Roman Period, and Early Medieval Age have been recorded. The majority of the discovered artefacts were pottery and small finds. The largest group of other materials recovered from the site formed a small collection of archaeometallurgical debris. The collection (279 artefacts, 16.4kg) comprises residues from iron-making (smelting) and iron-working (smithing) recovered from the eight features across the site dated to two different periods.

The archaeometallurgical materials dated to the 2nd-3rd centuries AD have been noted in three rectangular pits with clay-lined walls and traces of burning. Usually, this type of features has no finds, but at Bozânta Mică the pits contained metallurgical residues, which were thrown to the pits while covering them up. Archaeological materials dated to the 8th century AD were recorded in three buildings (a house and two household annexes).

In general, smelting and smithing are two different processes. Iron smelting is the process of extracting metal from its ore. Smithing is the process of shaping iron. Within Bozânta Mică, derbies associated with iron smelting were fragments of furnace bottoms (a total weight of 8049.64g). The materials related to smithing were smithing hearth cakes (SHCs, a total weight of 2546.37g) and a rusty accretion of flake hammerscale (weight 1.92g).

The distribution of materials shows that smithing residues were noted in contexts 001 and 139 of the 2nd-3th century AD, while the residues associated with the iron smelting were present only in contexts 155, 157 and 158/159, which date to the 8th century AD. Also, a significant amount of vitrified lining, fragments of the hearth, was recovered from context 142 of the 2nd-4th century AD. The remaining two contexts (Arabil 001 and Arabil 158/159) provided a small number of metallurgical finds (just 270g in total), which have not been linked to any historical period.

All metallurgical residues were found in secondary contexts, fills of various features in which they were deposited after being taken out from the original contexts (furnace, smithing hearth or smithy floor). Materials were fragmented and in a small quantity, which suggests that metallurgical activities took place close by but outside the bounds of the excavated area.

Archaeometallurgical finds have been studied less than other archaeological materials in Romania, and there is a need for investigating them. The metallurgical debris from Bozânta Mică also has a story to tell. However, in the future, when somebody will publish similar artefacts from the other sites, they might have the potential to help us better understand the metalworking of the 2nd-4th centuries in the Upper Tisza River Region and the process of iron smelting in the 8th century in what is today the Maramureş County.

List of illustrations

Fig. 1: Map of Romania showing the location of Bozânta Mică (1). Aerial view of Bozânta Mică with archaeological site marked ‚Grind'(2).
Fig. 2: Aerial view showing a part of the archaeological site (1) with marked location of excavated trenches during archaeological campaigns from 2009 to 2015 (2).
Fig. 3: Drawing of trenches SI/2014; C1 and C4 excavated in 2014. Key: a- burnt wall with clay lining; b- burnt soil (edge of the pit); c-charcoal; d- collapsed clay lining within the pit; e- burned sand; f- charcoal mixed with ash; g- pottery sherds; h- burnt bones; i- metallurgical material; j- flint fragments.
Fig. 4: Photos of context 139 before excavation (1) and partly excavated (2).
Fig. 5: Photo of context 139 during excavation (1) and its drawing (2). Key: a- burnt wall with clay lining; b- burnt soil (edge of the pit); c- charcoal; d- metallurgical material; e- pottery sherds; f- burnt bones; g- flint.
Fig. 6: Photos of context 142 before excavation (1) and partly excavated (2).
Fig. 7: Photo of context 142 during excavation (1) and its drawing (2). Key: a- burnt wall with clay lining; b- slagged and vitrified clay; c- burnt sand.
Fig. 8: Photo of context 157 (1). General view of the excavation site with context 155, 156, 157 and 158/159 (2).
Fig. 9: Photos of context 158/159 during excavation (1) and after excavation (2).
Fig. 10: Photo of context 158/159 during excavation (1). Drawing of context 158/159 (2). Key: a - river stones, b - sandstone, c - pottery sherds, d – metallurgical material, e - fireplace.
Fig. 11: Furnace slag found in context 157, 1182g. Photos showing external side attached to the furnace wall (1) and internal side with large charcoal cavities (2).
Fig. 12: Furnace slag found in context 158/159, 630g. Photos showing external side attached to the furnace wall (1) and internal side with large charcoal cavities (2).
Fig. 13: Furnace wall fragments found in context 158/159, 81.54g (1) and 187.74g (2). Note three distinctive layers within the sections: thin slag film, vitrification, and fired clay.
Fig. 14: Smithing hearth cake found in context 139, 928g. Photos showing top (1) and base of the slag (2).
Fig. 15: Smithing hearth cakes found in context 139, 152g to the left and 428g to the right. Photos showing top (1) and bottom of the slags (2).
Fig. 16: Smithing hearth cakes found in context 139, 118.75g to the left and 157g to the right. Photos showing top (1) and bottom (2) of the slags.
Fig. 17: Highly vitryfied clay fragments found in context 142, total of 107.88g (1) and 127.52g (2).

Marius ARDELEANU
Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş
Baia Mare
ardeleanumarius@yahoo.com

Daria Dobrochna DĄBAL
dariadabal@hotmail.com

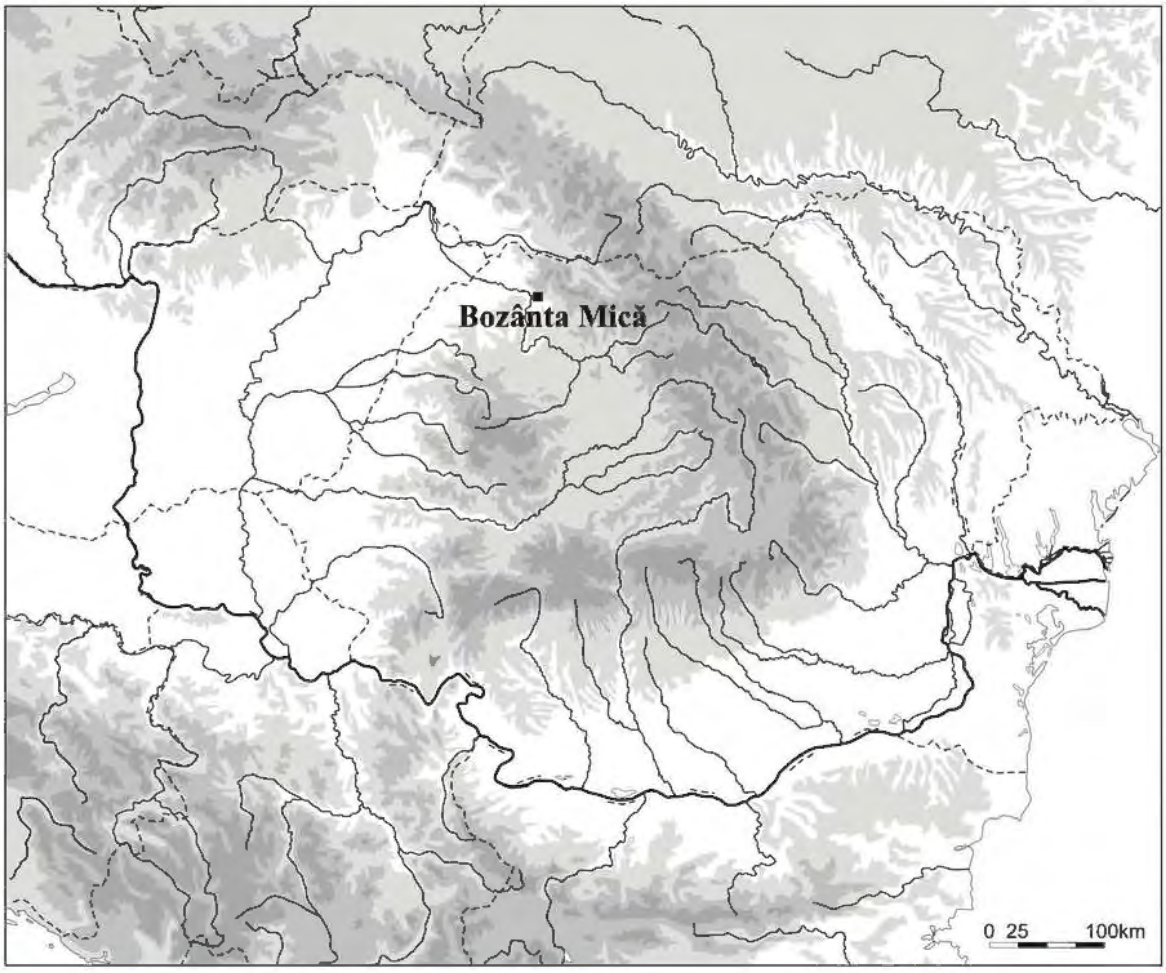

1.

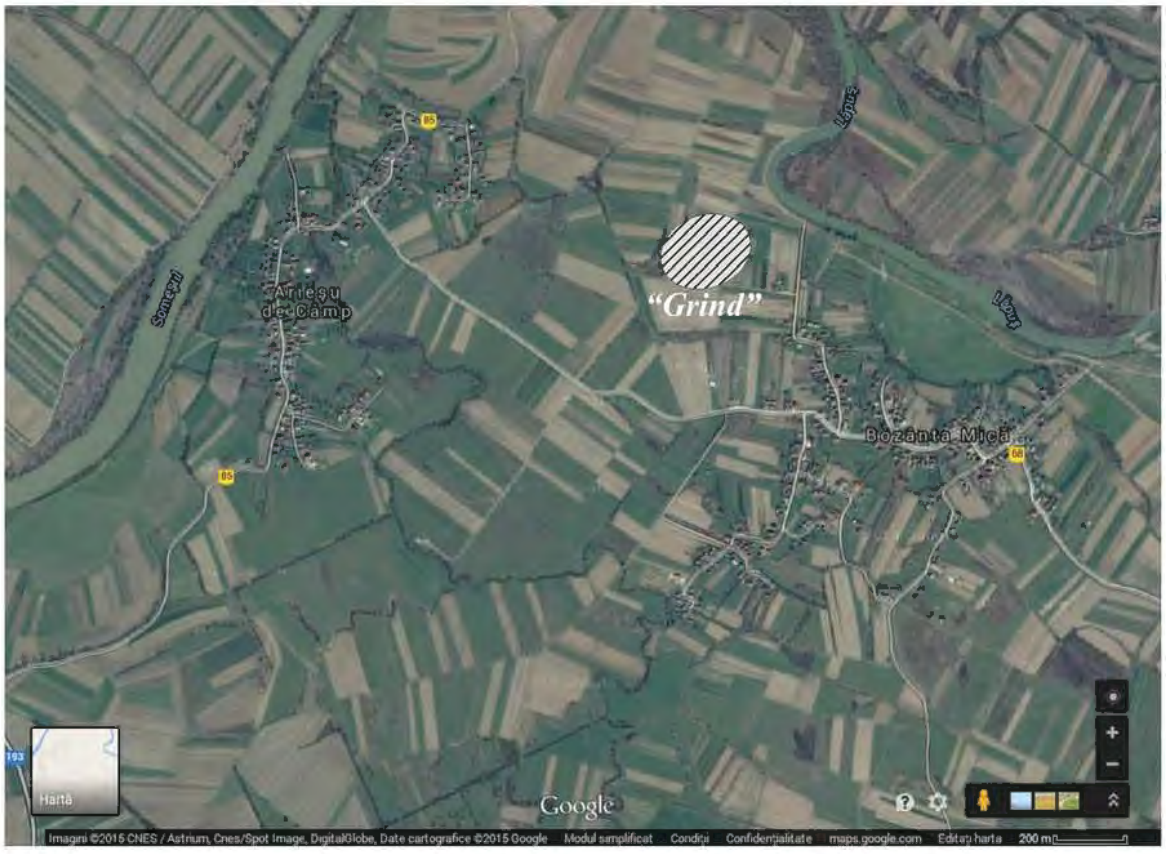

2.

Fig. 1: Harta României cu amplasarea localității Bozânta Mică (1). Imagine aeriană a sitului arheologic de la Bozânta Mică, punctul Grind (2).

1.

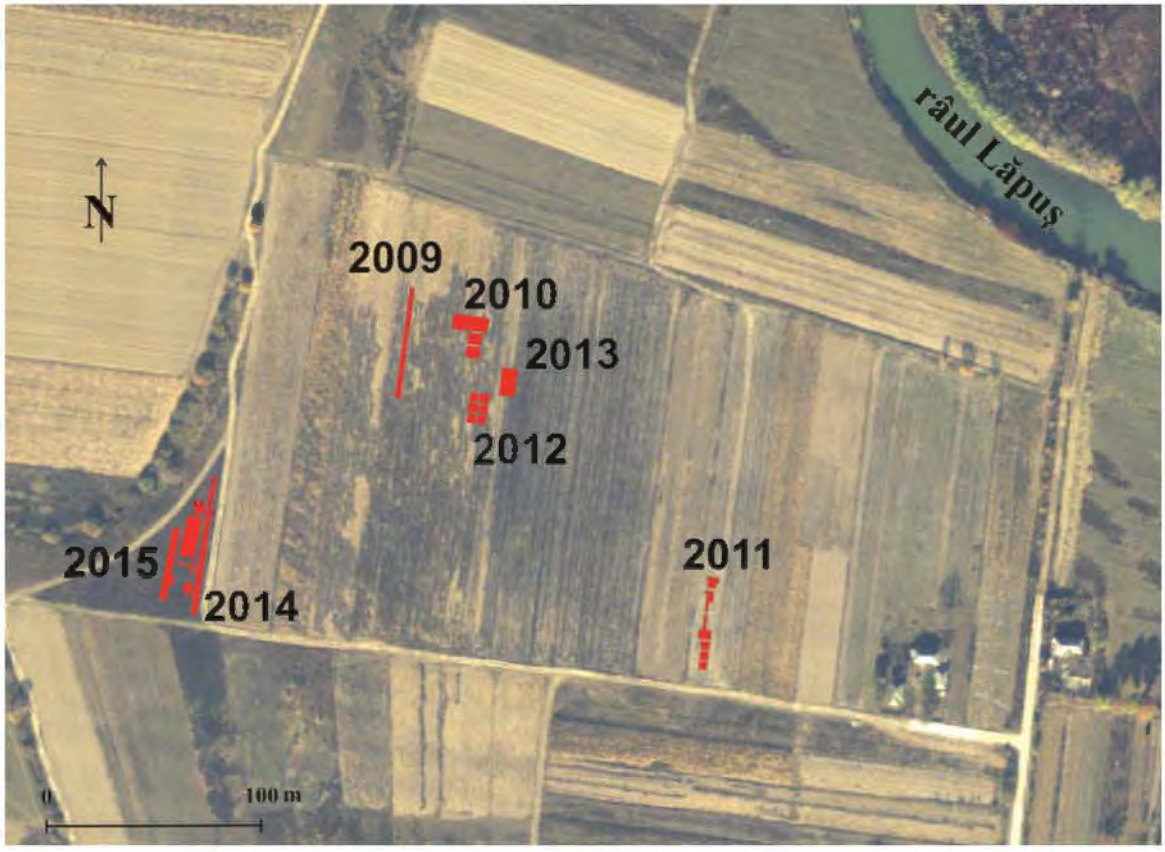

2.

Fig. 2: Imagine aeriană a sitului arheologic (1) şi amplasarea secțiunilor cercetate în timpul campaniilor din 2009-2015 (2).

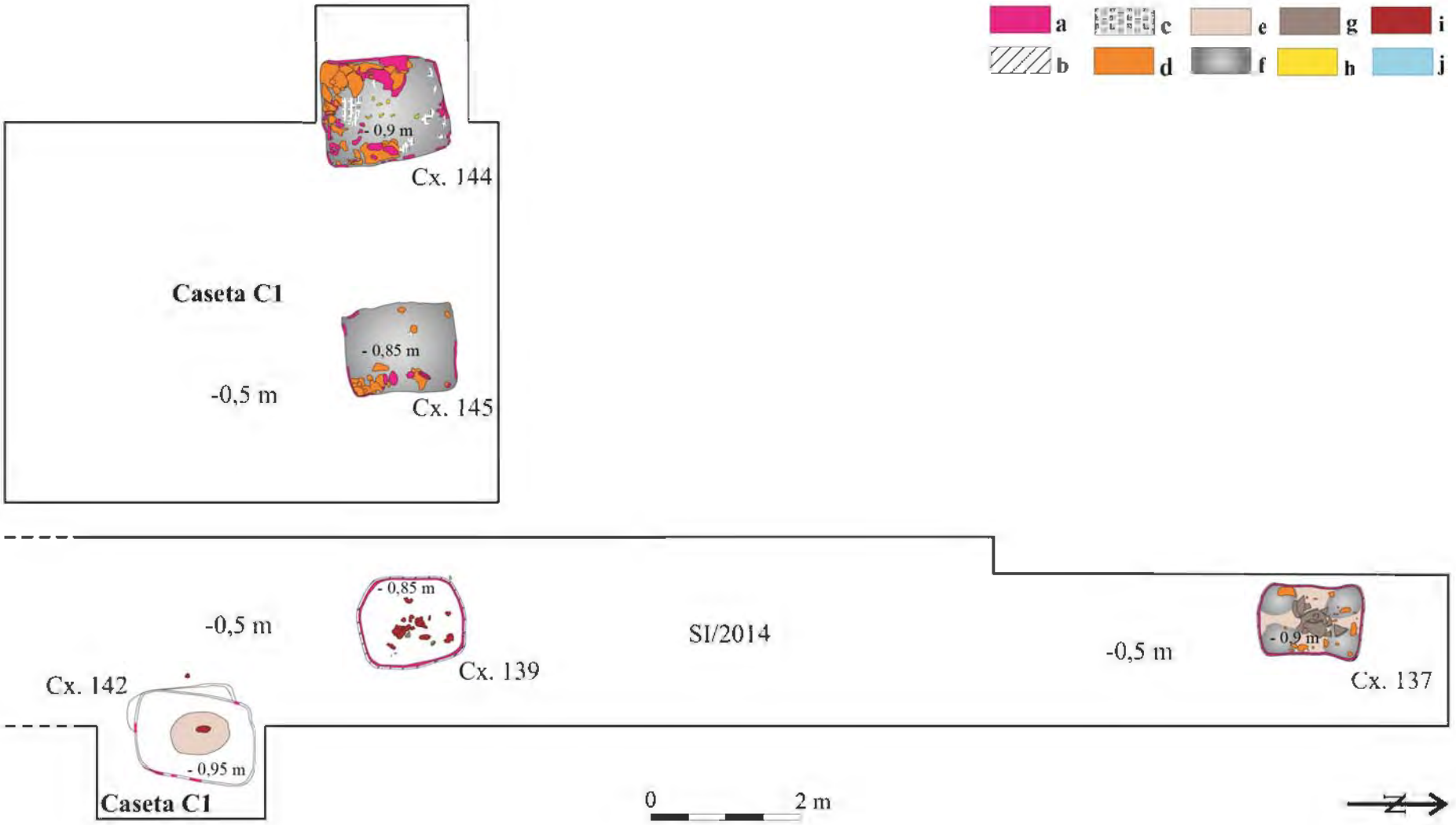

Fig. 3: Desen al secțiunii SI/2014 şi al casetelor C1 şi C4 din 2014. Legenda: a- perete lutuit şi ars; b- pământ ars (în exteriorul gropii); c- lemn carbonizat; d- lipitură prăbuşită din pereții gropii, amestecată cu cărbune; e- nisip ars la roşu; f- cărbune amestecat cu cenuşă; g- fragmente ceramice; h- oase arse; i- material metalurgic; j = fragmente silex.

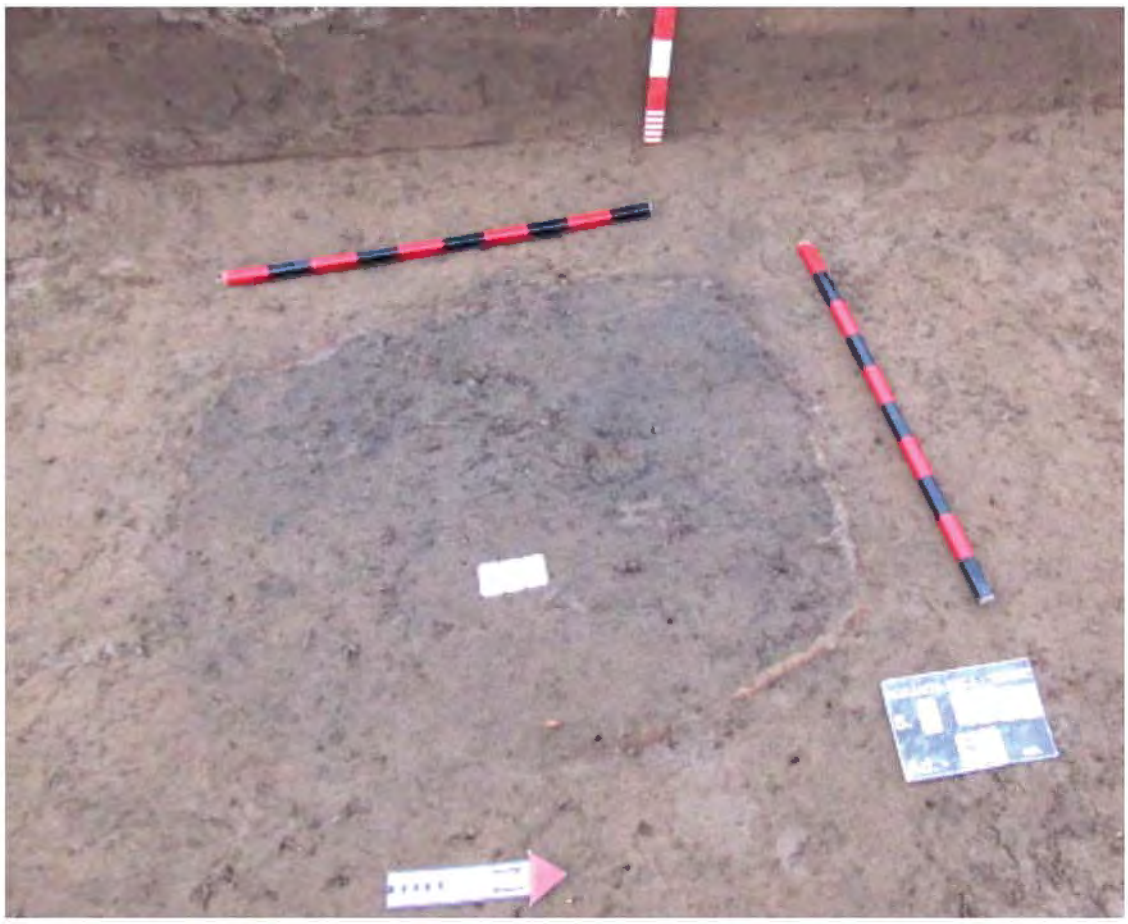

1.

2.

Fig. 4: Fotografii ale complexului 139 înaintea cercetării (1) şi parțial cercetat (2).

1.

2.

Fig. 5: Fotografie din timpul cercetării complexului 139 (1) şi desen (2). Legenda: a- perete lutuit şi ars; b- pământ ars (în exteriorul gropii); c- lemn carbonizat; d- material metalurgic; e-fragmente ceramice; f- oase arse; g- silex.

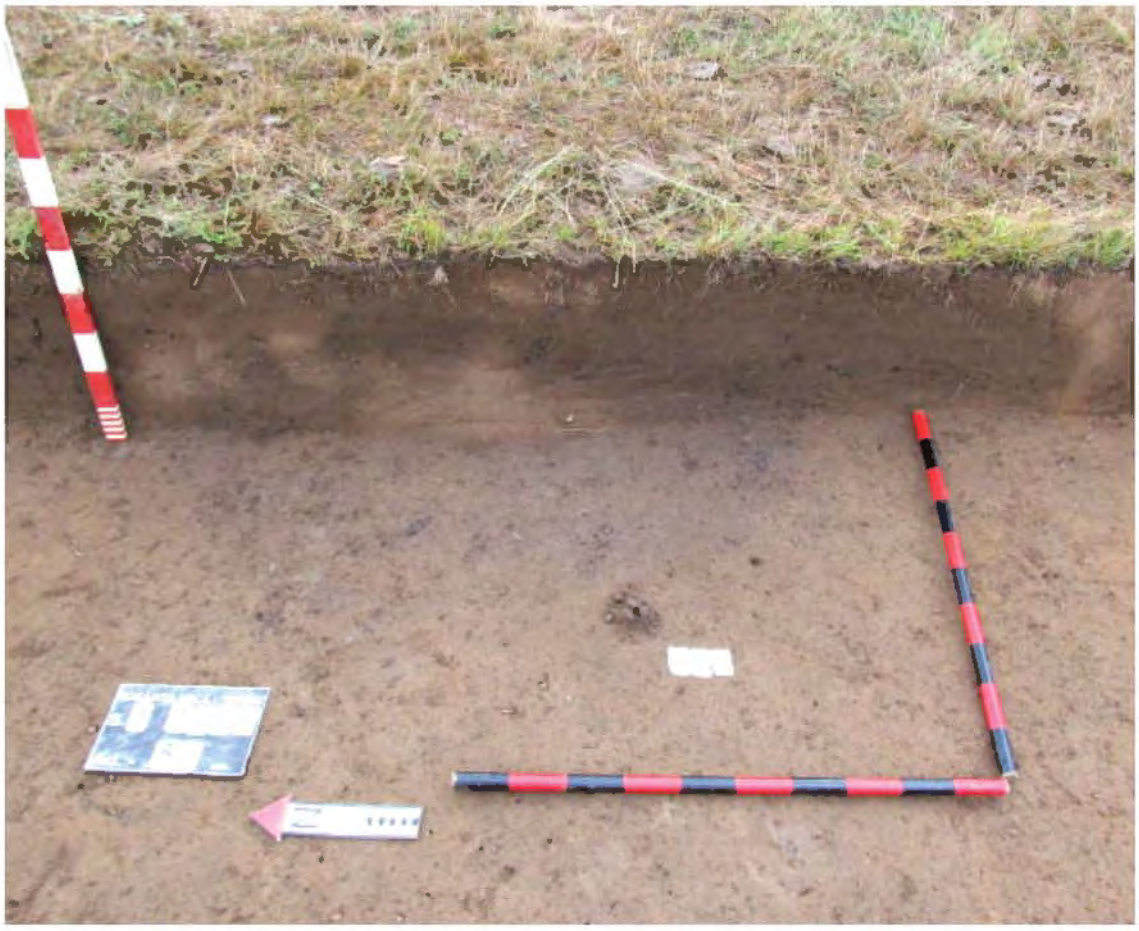

1.

2.

Fig. 6: Fotografii ale complexului 142 înaintea cercetării (1) şi parţial cercetat (2).

1.

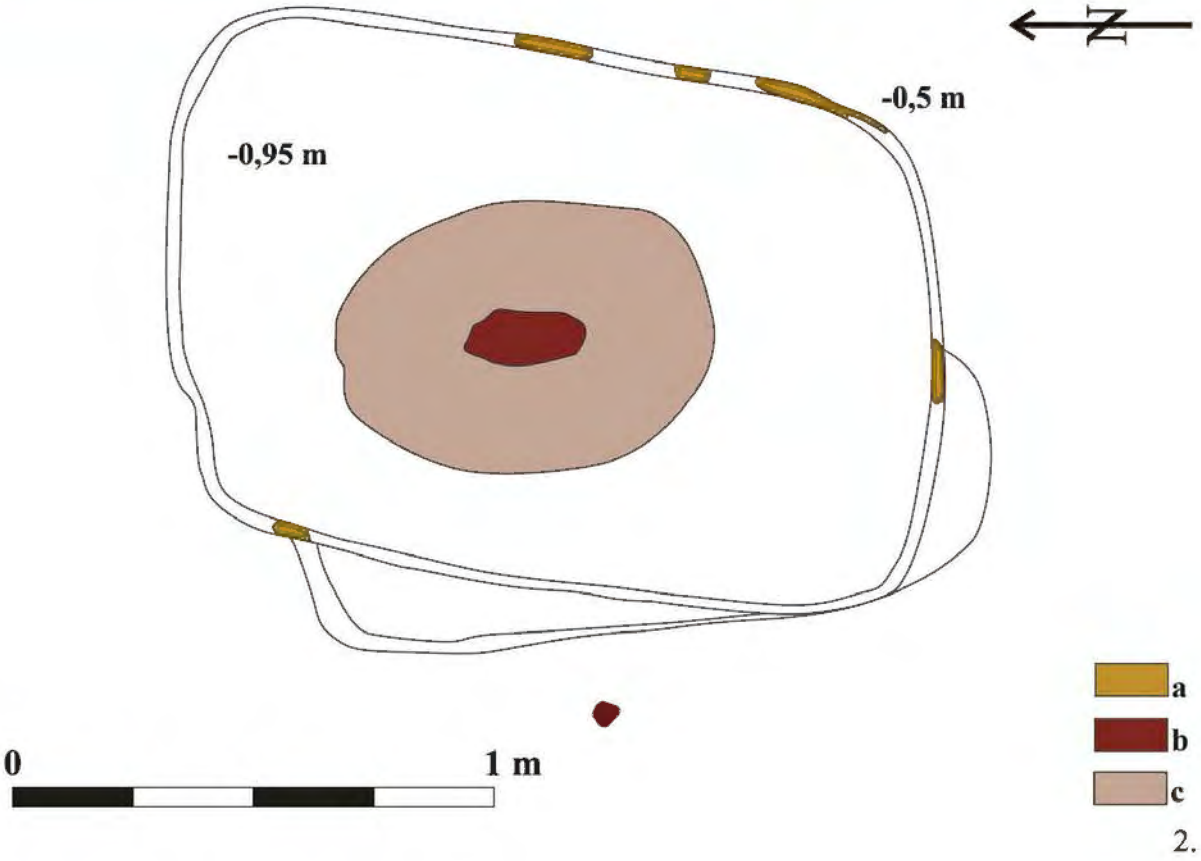

2.

Fig. 7: Fotografie a complexului 139 în timpul cercetării (1) şi desen (2). Legenda: a- perete lutuit şi ars; b = lut vitrifiat şi zgurificat; c = nisip ars.

1.

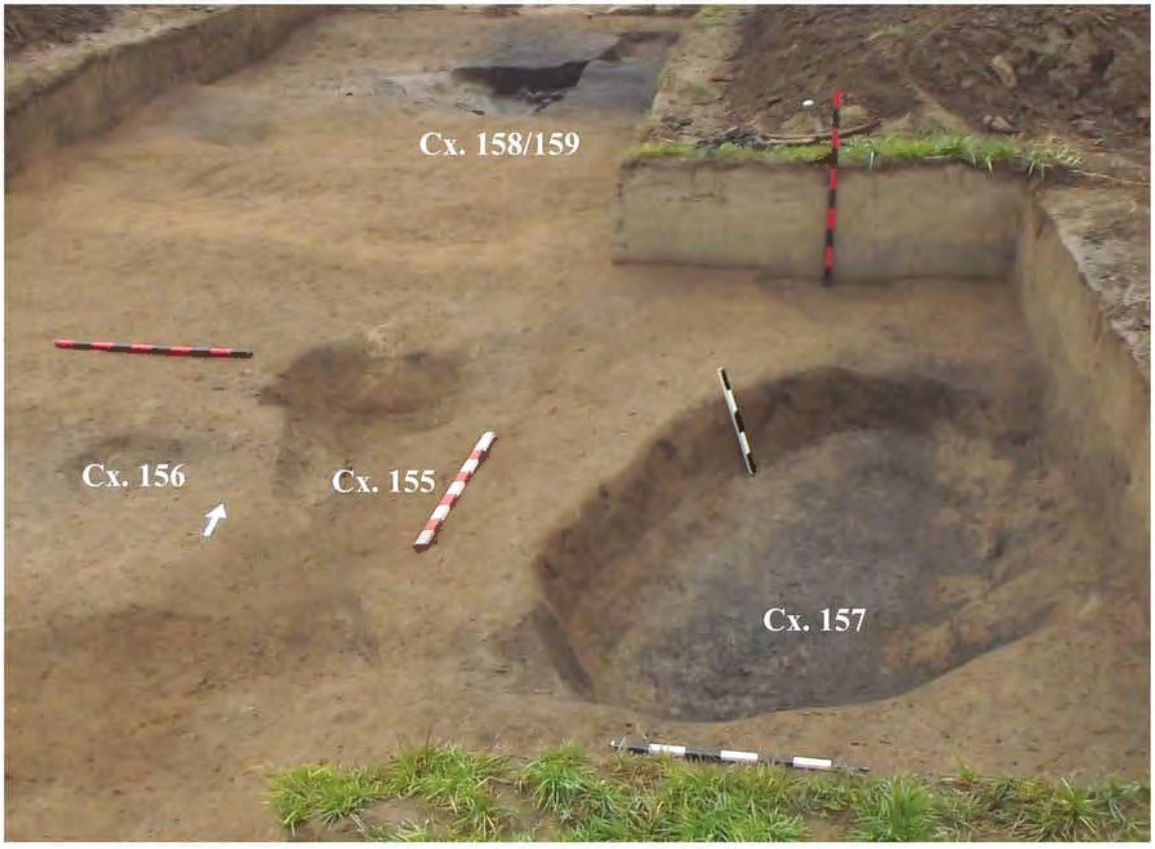

2.

Fig. 8: Fotografie a complexului 157 (1). Vedere generală din timpul cercetării complexelor 155, 156, 157 şi 158/159 (2).

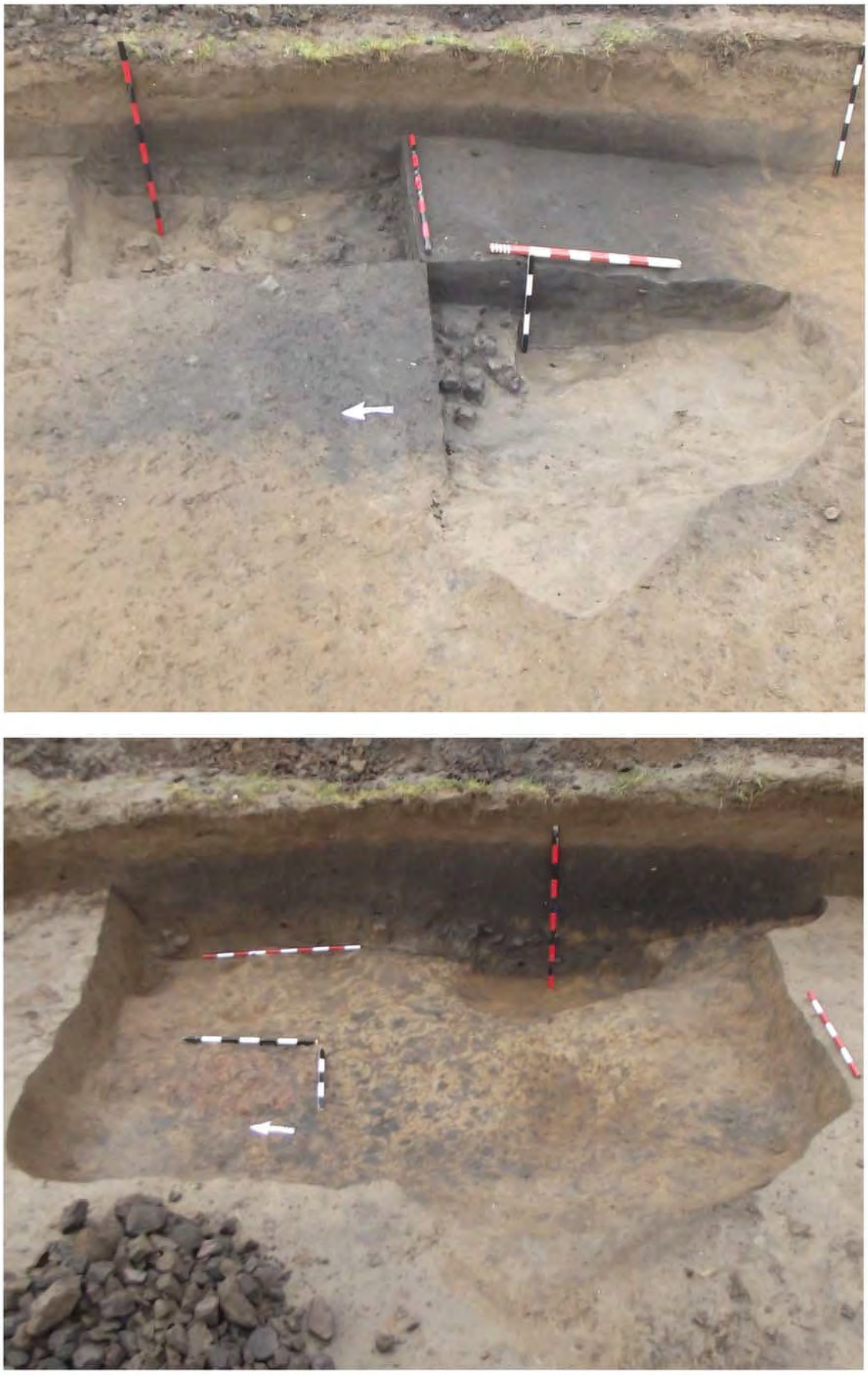

Fig. 9: Fotografii ale complexului 158/159 în timpul cercetării (1) şi după cercetare (2).

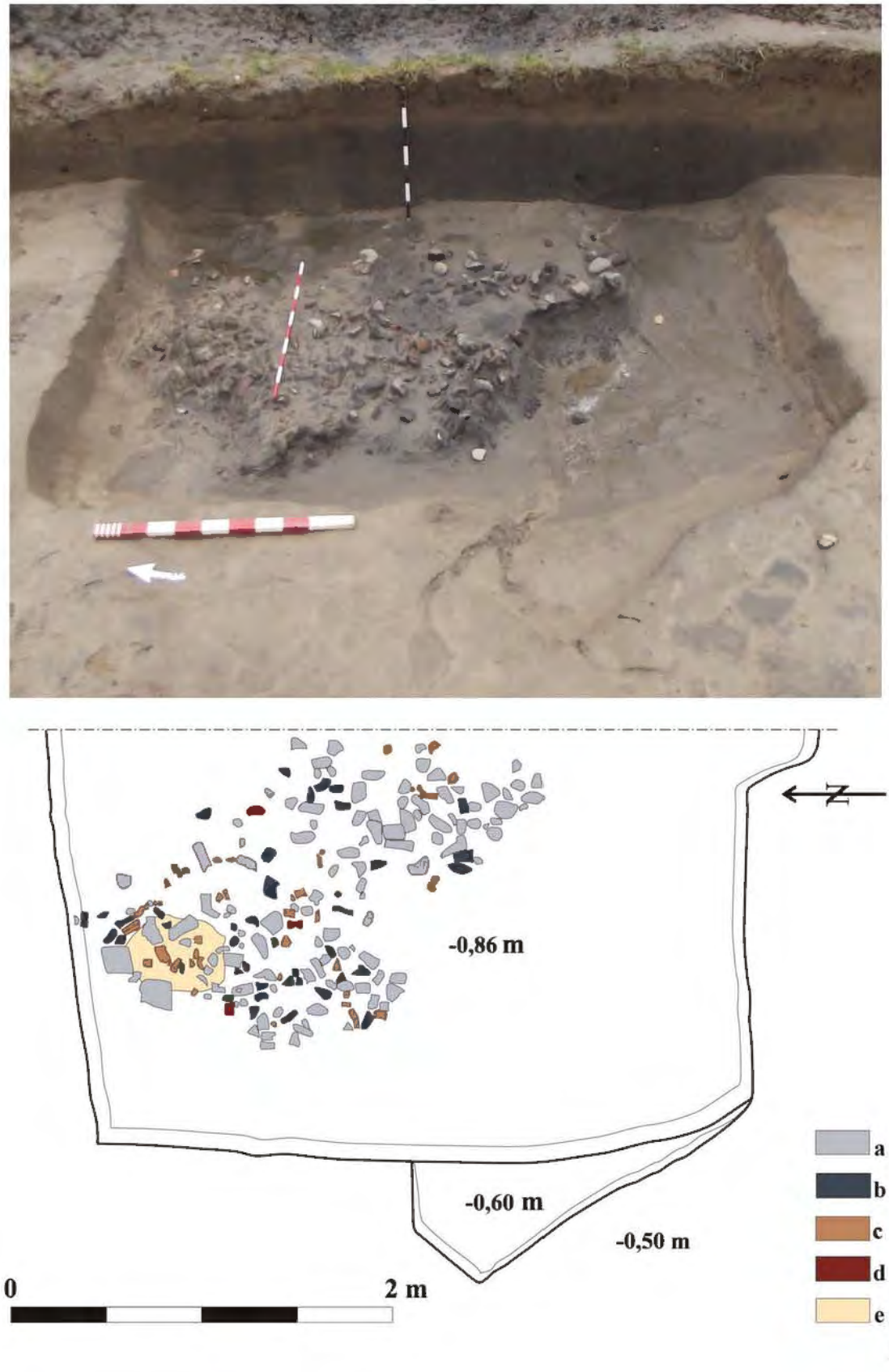

Fig. 10: Fotografie a complexului Cx. 158/159 în timpul cercetării (1). Desen al complexului 158/159 (2). Legenda: a- pietre de râu, b- gresie, c- fragmente ceramice, d- material metalurgic, e- vatră de foc.

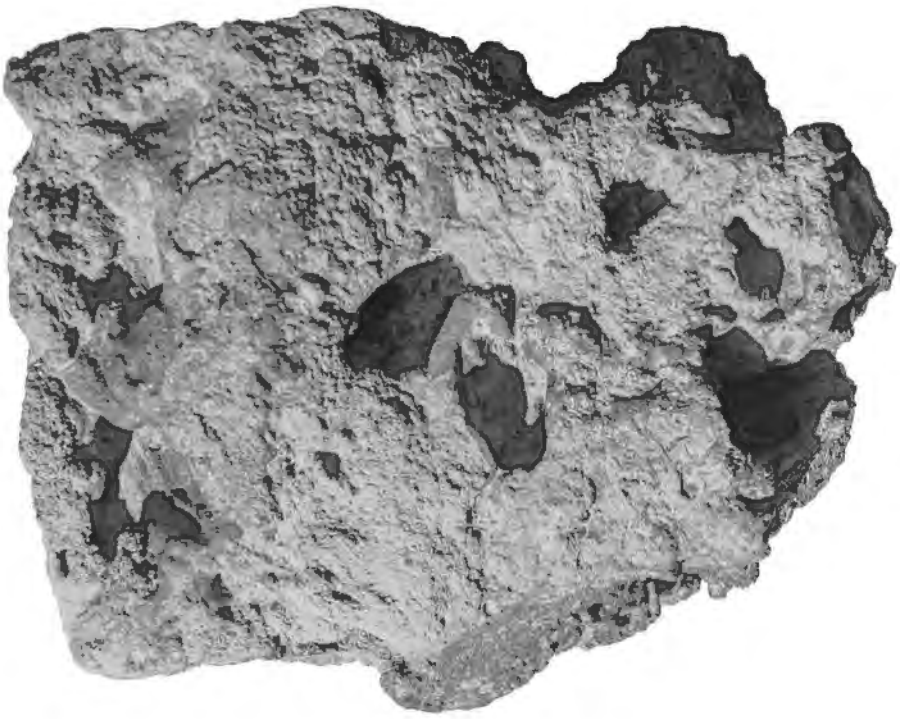

1.

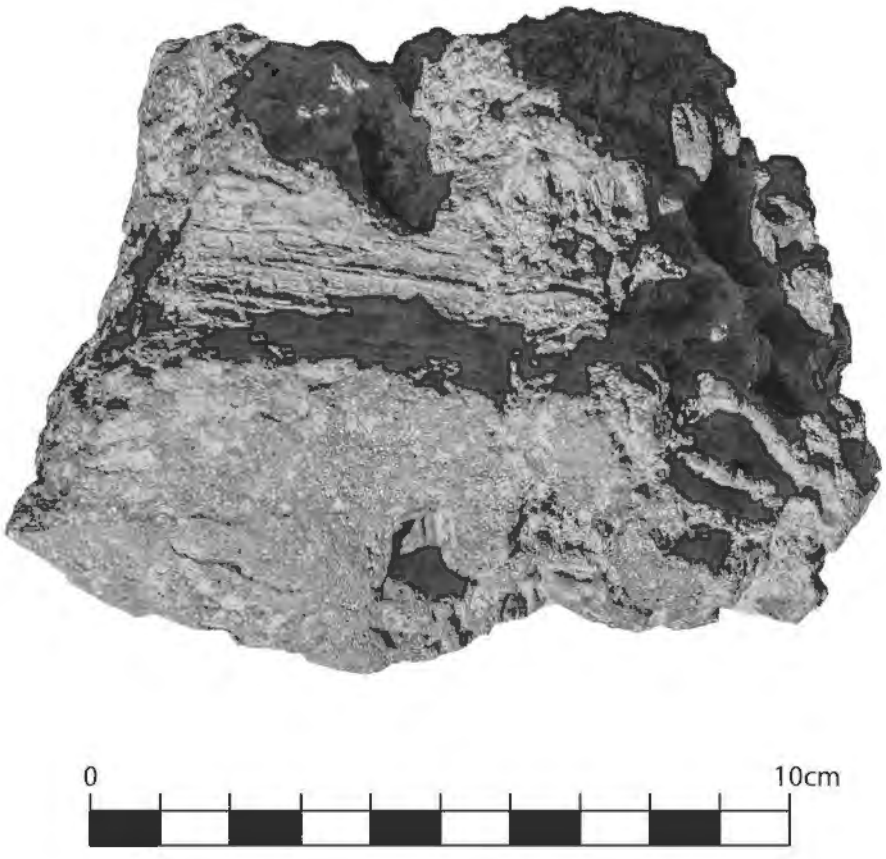

2.

Fig. 11: Zgură de cuptor descoperită în complexul 157, 1182 gr. Fotografii ce prezintă partea exterioară a zgurii ce a fost lipită de peretele cuptorului (1) şi partea interioară ce prezintă urmele lăsate de cărbune (2).

Fig. 12: Zgură de cuptor descoperită în complexul 158/159, 630 gr. Fotografii ce prezintă partea exterioară a zgurii ce a fost lipită de peretele cuptorului (1) şi partea interioară ce prezintă urmele lăsate de cărbune (2).

1.

2.

Fig. 13: Fragmente de perete de cuptor descoperite în complexul 158/159, 81.54 gr. (1) şi 187.74 gr. (2). De remarcat cele trei straturi în secțiune: pelicula subțire de zgură, lut vitrificat şi lut ars.

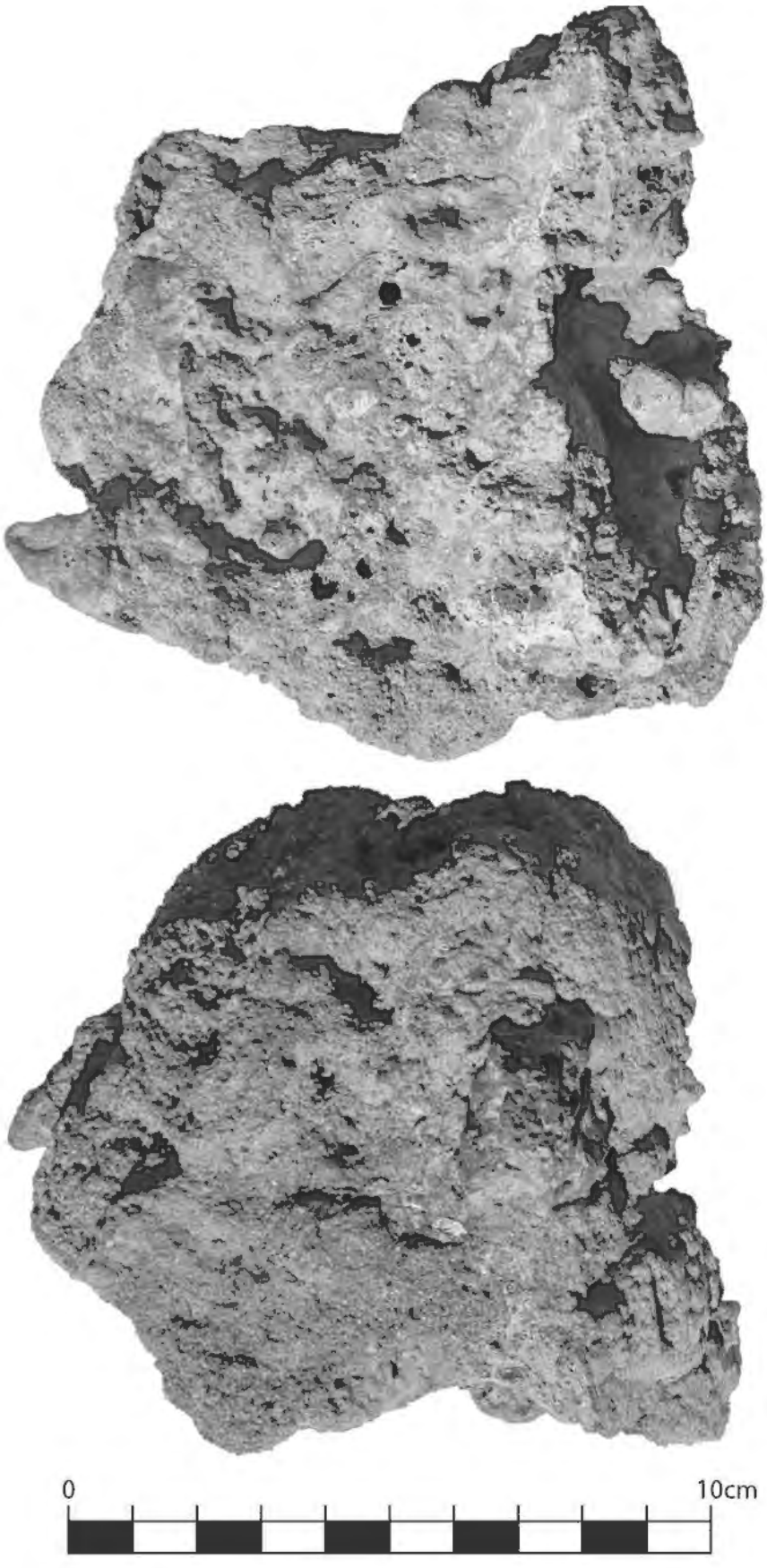

Fig. 14: Zgură de forjă descoperită în complexul 139, 928 gr. Fotografii ce arată partea de sus (1) şi de jos (2) a zgurii.

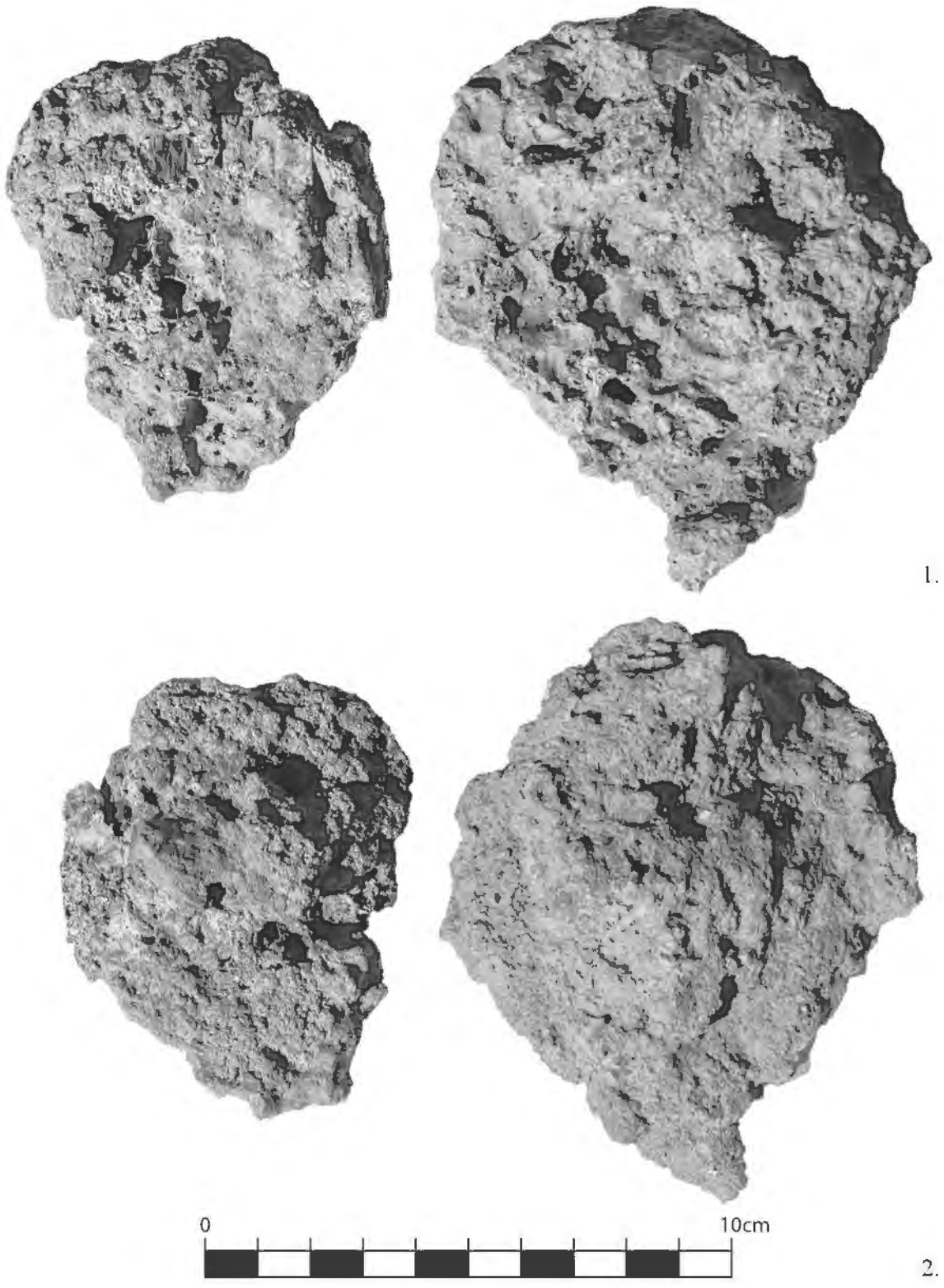

Fig. 15: Zguri de forjă descoperite în complexul 139, 152 gr. cea din stânga şi 428 gr. cea din dreapta. Fotografii ce arată partea de sus (1) şi de jos (2) a zgurilor.

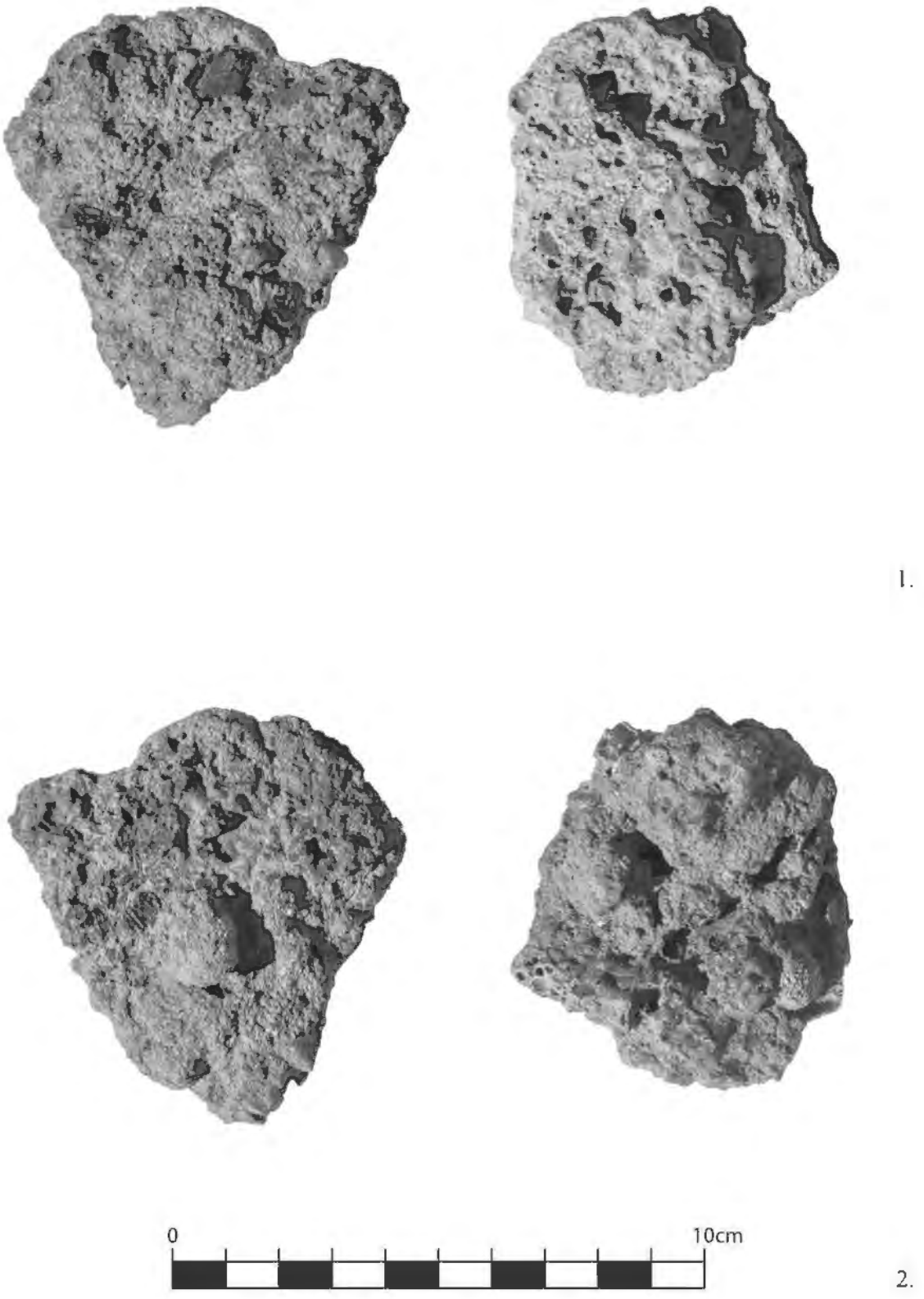

Fig. 16: Zguri de forjă descoperite în complexul 139, 118.75 gr. cea din stânga şi 157 gr. cea din dreapta. Fotografii ce arată partea de sus (1) şi de jos (2) a zgurilor.

1.

2.

Fig. 17: Fragmente de lut puternic vitrifiate descoperite în complexele 142, 107.88 gr. (1) şi 127.52 gr. (2).

Tezaurul monetar roman de la Berchezoaia (jud. Maramureş)

RAUL CARDOŞ

Cuvinte cheie: *descoperire întâmplătoare, monedă, denarius, epocă romană, Barbaricum, monetăria Roma, judeţul Maramureş.*
Keywords: *random find, coin, denarius, Roman Age, Barbaricum, Rome mint, Maramureş County.*

La data de 3 iulie 2018, Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Maramureş a primit în custodie de la Direcţia Judeţeană pentru Cultură, 20 de monede şi 3 fragmente de monede din argint din perioada romană, precum şi un vârf de lance din fier din perioada medievală[1]. Ulterior, după studierea monedelor, s-a constatat că este vorba despre un tezaur de denari romani imperiali, cele 3 fragmente au fost identificate ca aparţinând unei singure monede, astfel rezultând un total de 21 de monede ce constituie acest tezaur. Bunurile arheologice au fost descoperite cu ajutorul detectoarelor de metale la data de 1 iulie 2018, pe raza comunei Remetea Chioarului, de către Vasile-Ovidiu Papuc, Lucian-Alexa Onea şi Vlad-Călin Sarmaşi, membrii ai Asociaţiei Detecţie Nord. După realizarea descoperirii, autorii săi au predat piesele, conform legislaţiei în vigoare, Primăriei din Remetea Chioarului[2], iar Primăria mai departe Direcţiei Judeţene pentru Cultură Maramureş[3].

În data de 6 iulie 2018 o echipă de specialişti ai muzeului[4] s-a deplasat, împreună cu cei trei descoperitori, pentru a identifica cu exactitate locul descoperirii. S-a constatat astfel că locul de descoperire al tezaurului monetar roman este situat în punctul *Cornu' Mesigului*, pe teritoriu aparţinând localităţii Berchezoaia din comuna Remetea Chioarului. *Cornu' Mesigului* este situat geografic în Masivul Preluca, pe malul stâng al râului Lăpuş, la circa 3,30 km est de localitatea Berchezoaia, la o altitudine de 360 m, pe o culme de deal împădurită care este mărginită din trei părţi de pante ce coboară abrupt spre râu, accesul făcându-se dinspre partea vestică pe un drum forestier. Până la descoperirea efectuată cu ajutorul detectoarelor de metale, punctul *Cornu' Mesigului* nu era cunoscut în literatura de specialitate, tezaurul monetar roman şi vârful de lance medieval fiind singurele descoperiri din acest punct. Tezaurul a fost descoperit la baza unui copac, întreaga zonă fiind împădurită. Din relatările autorilor descoperirii, monedele au fost găsite dispersate pe o suprafaţă de aproximativ 3 m², până la o adâncime de 0,30 m. În data de 19 iunie 2019, s-a verificat prin sondaj arheologic[5] zona, fără a se descoperi însă alte monede sau alte vestigii arheologice.

Deşi *Cornu' Mesigului* este un punct nou pe harta descoperirilor, din zona aflată în partea sudică a judeţului Maramureş şi care este cuprinsă între văile râurilor Lăpuş şi Someş, se cunosc câteva puncte cu descoperiri de epocă romană în Barbaricum. Dintre acestea, printre cele mai importante se numără aşezarea de la Bozânta Mică – *Grind*[6], care a fost cercetată sistematic între anii 2009 – 2015, aici fiind descoperiţi şi un denar de la Antoninus Pius pentru Faustina I şi un sesterţ de la Severus Alexander pentru Iulia Mamaea. Alte aşezări au fost identificate şi în cadrul săpăturilor arheologice sistematice desfăşurate la Lăpuşel – *Ciurgău*[7] între anii 1992 – 1994 şi la Mesteacăn – *La Parhon*[8] în anii 1978 şi 1979, la Mesteacăn fiind descoperită într-o locuinţă de suprafaţă dreptunghiulară şi o monedă de secol IV p. Chr., probabil Constantius II. Tot la Mesteacăn este menţionată şi existenţa unui turn roman care a fost cercetat în secolul al XIX-lea, precum şi posibila existenţă a altor trei turnuri[9], rămase deocamdată neidentificate în teren. Materiale arheologice de epocă romană, au fost

[1] Bunurile arheologice au fost predate în custodie muzeului în baza procesului verbal de predare-primire înregistrat la Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie cu numărul 925/03.07.2018. Ulterior, între Asociaţia Detecţie Nord şi muzeu a fost încheiat contractul de donaţie nr. 566/06.05.2021, prin care piesele au intrat în patrimoniul cutural muzeal.
[2] Proces verbal nr. 2629/02.07.2018, înregistrat la Primăria Remetea Chioarului.
[3] Proces verbal nr. 1193/02.07.2018, înregistrat la Direcţia pentru Cultură Maramureş.
[4] Echipa a fost compusă din Raul Cardoş, Dan Pop, Zamfir Şomcutean, Dorian Ghiman.
[5] La sondajul arheologic au participat: Raul Cardoş, Zamfir Şomcutean, Dorian Ghiman – din partea muzeului; Vasile-Ovidiu Papuc, Lucian-Alexa Onea, Vlad-Călin Sarmaşi, Laviniu Mureşan – din partea Asociaţiei Detecţie Nord.
[6] Stanciu 1995, nr. 9/B, p. 142; Matei, Stanciu 2000, nr. 29/(47), p. 37; Cardoş 2012, p. 131-132, 133-134, nr. (14), pl. II-III; Cardoş 2017, p. 49-56, pl. I-III; Ardeleanu 2015, p. 59-95, fig. 1-26; Kacsó 2015, nr. XLIIIa, p. 448-449.
[7] Stanciu 1995, nr. 18/A, p. 150-151, pl. XXVIII-XXXI; Matei, Stanciu 2000, nr. 81/(151), p. 62-63; Kacsó 2015, nr. XLIIIb, p. 451-452.
[8] Iuga 1979, p. 311-314; Iuga 1980, p. 236-239; Stanciu 1992, nr. 16/B, p. 176; Stanciu 1995, nr. 20/A, p. 153, pl. VI/2,3, 5-7; Matei, Stanciu 2000, nr. 90/(163), p. 67; Cardoş 2012, nr. (38), p. 136; Kacsó 2015, nr. LXVIIId, p. 582.
[9] Ferenczi 1969, p. 101; Ferenczi 1988, p. 259-260; Stanicu 1992, nr. 16/A, p. 176; Stanciu 1995, nr. 20/B, p. 153; Kacsó 2015, nr. LXVIIId, p. 582.

descoperite şi în punctele Prislop – *Ograde*[10], Ciolt – *Cioltişor*[11], Lăpuşel - *Tedeş II*[12], Bozânta Mică – *La Huci*[13], Bozânta Mică – *Unchiu Popii*[14], Remecioara – *Pe poduri/Bârlog*[15].

Tezaurul monetar de la Berchezoaia – *Cornu' Mesigului* este compus din 21 de monede emise de Imperiul Roman în secolul al II-lea p. Chr. Din analiza nominalului pieselor reiese faptul că tezaurul este unul omogen, în compoziția sa regăsindu-se doar monede de argint – denari. Toate cele 21 de monede ale tezaurului au putut fi determinate, chiar dacă unele dintre ele prezintă urme de deteriorare mecanică sau chimică. În cazul unei singure monede au fost descoperite doar fragmente, dar acestea au putut fi lipite şi moneda restaurată a putut fi astfel determinată fără probleme.

Starea de conservare a monedelor poate fi apreciată ca fiind în general satisfăcătoare, 61,90% dintre ele aflându-se într-o stare satisfăcătoare, 23,81% în stare bună şi 14,29% în stare slabă. Starea de conservare a fost stabilită astfel: *bună* când piesele prezintă urme slabe de tocire, reprezentarea şi legenda fiind vizibile; *satisfăcătoare* când piesele sunt tocite sau uşor deteriorate, reprezentarea şi legenda fiind în cea mai mare parte vizibile; *slabă* când piesele sunt fragmentare, deteriorate, foarte tocite, reprezentarea şi legenda fiind puțin vizibile, uneori şterse aproape în totalitate.

Pentru identificarea monedelor din tezaur am folosit determinatorul standard pentru emisiunile romane imperiale, RIC: RIC II, ediția 1926 pentru Traian şi Hadrian; RIC III, ediția 1930 pentru perioada Antoninus Pius – Commodus; RIC IV-I, ediția 1936 pentru denarul emis de Septimius Severus.

Cele 21 de piese care alcătuiesc tezarul de la Berchezoaia sunt prezentate în catalog în ordine cronologică, pe împărați şi membrii familiei imperiale, fiind marcate printr-un număr de ordine. Toate monedele au fost ilustrate prin fotografii (avers – revers) pe planşele de la finalul catalogului, numărul indicat pe planşă corespunzând numărului de ordine al monedelor. Pentru descrierea fiecărei monede am utilizat următoarea structură:

- Nominal;
- Datele tehnice (D = diametru; G = greutate; Axă)
- Monetăria;
- Datare;
- Av = legenda şi descrierea aversului;
- Rv = legenda şi descrierea reversului;
- Referință;
- Starea de conservare;
- Număr de inventar.

Structura tezaurului monetar (tabelul 1) ne arată că monedele se repartizează în timp pe o perioadă destul de lungă, de aproximativ 80 de ani, cuprinsă între emisiunea monetară a lui Traian din 114 – 117 p. Chr. şi cea din timpul domniei lui Septimius Severus din 193 – 194 p. Chr. Seria de emisiuni monetare începută de Traian este continuă, neîntreruptă, cuprinzând monede de la toți împărații până la Septimius Severus. Observăm faptul că o treime dintre denarii din tezaur sunt bătuți pentru membrii familiei imperiale. În acest sens, remarcăm în mod special emisiunile monetare ale lui Antoninus Pius pentru Faustina I, care reprezintă două treimi din totalul pieselor (4 din 6 monede), dar şi pe cele ale lui Marcus Aurelius pentru Antoninus Pius (Divus Antoninus) şi Lucilla (2 din 5 monede).

După cum reiese din repartizarea monedelor din tezaur pe secvențe cronologice care corespund domniilor emitenților principali, cele mai multe emisiuni aparțin împăraților Hadrian, Antoninus Pius şi Marcus Aurelius. Din perioada domniilor lor datează un număr de 15 piese, reprezentând 71,43% din totalul denarilor din tezaur. Restul pieselor rămase se distribuie astfel: pentru perioada dinaintea celor trei împărați amintiți, 2 denari de la Traian (9,52% din total), iar pentru perioada de după cei trei împărați, 3 denari de la Commodus şi unul de la Septimius Severus (19,05% din total). Reprezentarea grafică a repartizării monedelor pe emitenți principali (graficul 1) apare sub forma unei linii cu două minime şi un maxim: un nivel minim la debutul ei în timpul lui Traian, urmat apoi de o creştere în timpul lui Hadrian şi atingând nivelul maxim în anii de domnie ai lui Antoninus

[10] Iuga 1979-1981, p. 152, fig. 1, 2; Kacsó 2015, nr. XIVc, p. 289.
[11] Kacsó 2015, nr. LXIIIc, p. 550, fig. 297, 349.
[12] Matei, Stanciu 2000, nr. 81/(152), p. 63; Kacsó 2015, nr. XLIIIb, p. 450.
[13] Stanciu 1995, nr. 9/A, p. 142; Matei, Stanciu 2000, nr. 29/(46), p. 37; Kacsó 2015, nr. XLIIIa, p. 449.
[14] Kacsó 2015, nr. XLIIIa, p. 449.
[15] Pop 2015, p. 11.

Pius, după care coboară treptat în timpul lui Marcus Aurelius şi Commodus, până atinge cel de-al doilea nivel minim la încheierea acumulării, în timpul lui Septimius Severus.

În ceea ce priveşte coeficienții de intrări de monede pe an de domnie (graficul 2), situația este relativ asemănătoare. Astfel, pentru domnia lui Traian coeficientul este unul mic – 0,10, pentru ca apoi, valoarea acestuia aproape să se dubleze pentru perioada lui Hadrian, ajungând la 0,19. Cei mai mari coeficienți îi întâlnim însă la Antoninus Pius – 0,26, Marcus Aurelius – 0,26 şi Commodus – 0,25, pentru ca apoi să scadă brusc la cel mai mic coeficient pentru Septimius Severus – 0,05. Analiza coeficienților de intrări de monede pe an de domnie ne indică faptul că emisiunile monetare din tezaur apar într-o proporție asemănătoare cuprinsă între 0,19 şi 0,26. Excepțiile le constituie emisiunile de început şi de sfârşit ale tezaurului, cele ale lui Traian, respectiv Septimius Severus, care au valori semnificativ mai mici.

Numărul mic de denari din care este format tezaurul de la Berchezoaia ne îndeamnă să apreciem acest tezaur ca reprezentând o acumulare măruntă, un „capital curent"[16] format într-o perioadă relativ scurtă de timp, din monede aflate în circulație la momentul îngropării sale. Tezaure care conțin un număr mic de piese şi cu terminus post quem la sfârşitul secolului al II-lea p. Chr., întâlnim în Barbaricumul din nord-vestul provinciei Dacia la Aştileu – Peştera Igrița[17], iar în provincia Dacia la Ulpia Traiana II[18].

Sub raportul repartizării monedelor din tezaur pe ateliere monetare, constatăm că toți denarii din tezaur au fost emişi de către monetăria din Roma. Acest lucru este firesc fiind cunoscut faptul că până la domnia lui Septimius Severus, monetăria Romei era principala emitentă de monedă de argint, excepție fiind seriile „legionare" ale lui Marcus Antonius şi drahmele emise de oraşele greceşti[19]. Un tip monetar care se cuvine menționat este denarul emis în timpul lui Septimius Severus care reflectă caracterul militar al primelor monede bătute de împărat. Tipul monetar este faimosul tip legionar al lui Marcus Antonius cu vulturul între stindarde, fiind emis pentru a celebra victoria şi valoarea lui Severus, dar şi loialitatea trupelor sale prin menționarea lor[20].

Referitor la evoluția greutății monedelor, oscilațiile înregistrate de diferitele emisiuni monetare pot fi urmărite în tabelul 2. Cele 21 de monede cântăresc în total 50,68 g, rezultând astfel o greutatea medie de 2,41 g, mult sub ponderea considerată normală a denarilor de 2,80 – 3,40 g. Remarcăm faptul că media ponderală cea mai ridicată dintre toate secvențele cronologice ale tezaurului este înregistrată la denarii emişi în timpul lui Marcus Aurelius (2,54 g) şi Hadrian (2,53 g), în timp ce media cea mai mică o întâlnim la denarii ce datează din vremea lui Commodus (1,96 g). 19 monede, reprezentând majoritatea monedelor descoperite la Berchezoaia, se încadrează în grupa monedelor sub greutatea normală de 2,80 – 3,40 g, în timp ce doar 2 monede emise de Marcus Aurelius se plasează între parametrii unei greutăți normale. Nu avem nici o monedă în tezaurul de față care să aibă o greutate peste ponderea normală a denarilor. Greutatea maximă o întâlnim la o monedă emisă în timpul lui Marcus Aurelius – 2,89 g (nr. 13 în catalogul monedelor), iar greutatea minimă la un denar emis de împăratul Commodus – 1,80 g (nr. 19 în catalogul monedelor). De remarcat faptul că cele mai mici greutăți (sub 2 g) le întâlnim la monede emise de împărații mai recenți – Antoninus Pius, Marcus Aurelius şi Commodus, şi nu, cum era de aşteptat, la monedele aflate de mai mult timp în circulație.

Din graficul privind repartizarea monedelor după greutatea medie (graficul 3) observăm că 5 monede au greutatea în jurul valorii de 2,41 g, 7 monede au greutatea sub valoarea medie, iar 9 monede peste această valoare. Toate cele trei piese de la Commodus au o valoare sub greutatea medie, în timp ce monede cu greutăți peste medie întâlnim doar la Hadrian, Antoninus Pius şi Marcus Aurelius (câte trei monede pentru fiecare împărat).

Din punctul de vedere al dimensiunii monedelor, numărul pieselor perfect circulare este destul de mic (5 piese), majoritatea având o diferență între diametre de circa 1 cm. Sunt şi 3 monede la care diferența dintre diametre este foarte mare de aproximativ 3 cm, cea mai mare diferență fiind de 3,2 cm la un denar de la Traian (nr. 1 în catalogul monedelor). Diametrul majorității denarilor (52%) din tezaurul de la Berchezoaia – *Cornu' Mesigului* (graficul 4) oscilează între 17 şi 19 mm, valori aproximativ normale pentru această categorie de monede în secolul al II-lea p. Chr. O pondere mare

[16] Ardevan 2003, p. 26.
[17] Chirilă, colab. 1971, p. 567–568; Săşianu 1980, nr. 93, p. 143–144; Dumitraşcu 1993, p. 124; Domocoş 2014, nr. 3, p. 200.
[18] Găzdac 2002, p. 60, tab. B 1/Vlpia Traiana II.
[19] Găzdac 2002, p. 44, 74.
[20] RIC IV-I, p. 65.

o au şi piesele cu diametrele cuprinse între 16 şi 19,5 mm (43%), în timp ce doar o singură monedă (5%) de la Antoninus Pius pentru Faustina I (nr. 10 în catalogul monedelor) are diametrul cuprins între 18 şi 20 mm.

În ceea ce priveşte axul monedelor, se remarcă preponderența pieselor cu axul orientat în sens contrar (ora 6) – 17 la număr, reprezentând 80,95% din total, în timp ce 2 piese au mici devieri de la acesta (ora 7). Observăm şi prezența a 2 denari care au axa orientată drept sau aproape drept (ora 12, respectiv ora 11), primul emis de Septimius Severus (nr. 21 în catalogul monedelor) şi al doilea emis de Marcus Aurelius (nr. 14 în catalogul monedelor).

După cum am putut observa anterior, tezaurul de la Berchezoaia este compus doar din denari emişi pe parcursul secolului al II-lea p. Chr. O structură asemănătoare mai întâlnim în Barbaricumul din nord-vestul provinciei Dacia la tezaurele de la Aştileu – Peştera Igrița[21] (Antoninus Pius – Commodus), Sighetu Marmației – Tean[22] (Marcus Aurelius), Oradea[23] (Traian – Hadrian) şi Tyukod[24] (Hadrian – Commodus).

Din punct de vedere al ultimei emisiuni monetare, din zona de Barbaricum amintită mai sus, tezaure care se termină cu monede de la Septimius Severus au mai fost descoperite la Ghirişa I şi Ghirişa II[25], Teceu Mare[26], pentru ca în interiorul provinciei Dacia astfel de tezaure să avem doar la Lujerdiu[27] şi Ulpia Traiana II[28]. Doar tezaurul descoperit în Dacia romană la Lujerdiu are o structură identică cu cea a tezaurului de la Berchezoaia, cuprinzând monede ce se înşiruie cronologic de la Traian până la Septimius Severus.

Îngroparea tezaurelor din această zonă în timpul domniei lui Septimius Severus, poate fi pusă pe seama unui conflict cu caracter local ce a avut loc între 198 – 208 p. Chr. pe limesul vestic al provinciei Dacia, precedat de un atac asupra limesului pannonic[29]. Cea mai plauzibilă explicație a acestui conflict pare a fi înaintarea gepizilor dinspre limesul pannonic spre frontiera vestică şi nord-vestică a provinciei Dacia[30], lucru confirmat de prezența unor tezaure monetare îngropate cu această ocazie în provincia Pannonia, în zona sarmato-iazigă sau chiar în interiorul provinciei Dacia la Mór[31], Mende[32], Elek[33], Miskolc[34], Tiszaföldvár[35], Lujerdiu.

Analiza circulației monetare romane în Barbaricumul din nord-vestul provinciei Dacia, ne oferă date ce aduc o importantă contribuție la mai buna cunoaştere a situației din zonă, prezența tezaurelor presupunând existența unor obiective arheologice precum aşezări sau necropole. Constatăm faptul că pentru perioada de la Traian la Septimius Severus, circulația monetară în zonă este intensă, precum şi faptul că tezaurele din această perioadă sunt compuse din monede dintr-un singur metal, argintul, conținând în special acei denari cu un conținut bun de metal prețios. Intensificarea circulației monetare în zonă pe perioada secolului al II-lea p. Chr. poate fi pusă pe seama intensificării relațiilor cu lumea romană prin practicarea comerțului local, circulația monetară din zona aflată în afara granițelor fiind o prelungire a circulației din provincie până spre zona de interferență cu sarmații din Câmpia Tisei[36].

[21] Chirilă, colab. 1971, p. 567–568; Săşianu 1980, nr. 93, p. 143–144; Dumitraşcu 1993, p. 124; Domocoş 2014, nr. 3, p. 200.
[22] Lazin 1969, nr. 17, p. 113; Săşianu 1980, nr. 119, p. 161; Stanciu 1992, nr. 27/D, p. 180; Dumitraşcu 1993, nr. 35, p. 127; Matei, Stanciu 2000, nr. 129/(241), p. 79; Iuga 2003, p. 232; Vizauer 2003, nr. 7c, p. 222; Cardoş 2012, nr. (56), p. 138; Domocoş 2014, nr. 51, p. 214-215; Kacsó 2015, nr. LIXc, p. 523
[23] Săşianu 1980, nr. 86/XIII, p. 139; Domocoş 2014, nr. 41, p. 211.
[24] Kotigoroško 1995, p. 133; Domocoş 2014, nr. 62, p. 218-219.
[25] Protase, Bader 1968, p. 37-60; Lazin 1969, nr. 8, p. 112; Bader, Winkler 1980, p. 85-126; Săşianu 1980, nr. 55/I, II, p. 127-128; Lazin, Popescu 1986-1987, nr. 3, p. 96; Dumitraşcu 1993, p. 124; Matei, Stanciu 2000, nr. 68/(128), p. 48; Cardoş 2012, nr. (28), p. 135; Domocoş 2014, nr. 23-24, p. 205-206.
[26] Protase, Bader 1968, p. 49; Lazin 1969, nr. 18, p. 113; Bader, Winkler 1980, p. 115; Săşianu 1980, nr. 134, p. 174–175; Dumitraşcu 1993, p. 125; Matei, Stanciu 2000, nr. 137/(257), p. 82; Domocoş 2014, nr. 55, p. 217. Acest tezaur a fost consemnat greşit în literatura de specialitate, ca fiind descoperit la Teceu Mic (com. Remeți, jud. Maramureş), în realitate el fiind descoperit în localitatea Teceu Mare, azi Teacevo, situat în Ucraina; vezi Iuga 2003, p. 229–247.
[27] Chirilă 1960, p. 405-431; Găzdac 2002, p. 59-60, tab. B 1/Lujerdiu.
[28] Găzdac 2002, p. 59-60, tab. B 1/Vlpia Traiana II.
[29] Săşianu 1980, p. 37.
[30] Săşianu 1980, p. 38.
[31] Săşianu 1980, nota 38, p. 37; Găzdac 2002, p. 164, tab B 2/Mór.
[32] Săşianu 1980, nota 39, p. 37; Găzdac 2002, p. 173, tab B 3/Menden; Domocoş 2014, nr. 34, p. 209.
[33] Săşianu 1980, nota 39, p. 37; Domocoş 2014, nr. 20, p. 204.
[34] Săşianu 1980, nota 39, p. 37; Domocoş 2014, nr. 35, p. 209.
[35] Săşianu 1980, nota 39, p. 37; Domocoş 2014, nr. 59, p. 218.
[36] Săşianu 1980, p. 33.

Chiar dacă tezaurul de la Berchezoaia reprezintă o acumulare măruntă, valoarea sa în epocă nu era chiar de neglijat, mai ales pentru zona de Barbaricum în care a fost descoperit. În ceea ce priveşte proprietarul tezaurului putem doar să facem supoziții: poziționarea locului de descoperire a tezaurului într-o zonă izolată, împădurită, unde pare puțin probabil să fi existat vreun drum în acele vremuri, ne determină să considerăm că proprietarul provenea dintr-o aşezare din această zonă situată în afara granițelor provinciei Dacia. O persoană din rândul populației locale care dispunea de un capital precum cel de față, trebuie să fi avut un anumit statut social în cadrul comunității sale, fiind posibil ca sursa principală a capitalului adunat să o constituie schimburile comerciale care aveau loc în această zonă de graniță. Pentru zona în care a fost descoperit, tezaurul de la Berchezoaia – *Cornu' Mesigului* are o valoare excepțională, venind să completeze o hartă a descoperirilor de epocă romană destul de săracă pentru această zonă din Maramureş situată în imediata apropiere a limesului nordic al provinciei Dacia.

Catalogul monedelor

1. **TRAIANVS (pl. I/1)**

Nominal: denarius
D: 19,3 x 16,1 mm; G: 2,47 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Datare: 114 – 117 p. Chr.
Av: [IMP C]AE[S] NER TRAIAN OPTIM [AVG G]ER [DAC PARTHICO]
Bust laureat şi drapat, dreapta.
Rv: [P M] TR P COS VI P P [S P Q R]
Bustul radiat şi drapat al lui Sol spre dreapta.
Referință: RIC II, 342
Starea de conservare: satisfăcătoare
Nr. inventar: 507

2. **TRAIANVS (pl. I/2)**

Nominal: denarius
D: 18,1 mm; G: 2,26 g; Axa: 7
Monetăria: Roma
Datare: 114 – 117 p. Chr.
Av: IMP CAES NER TRAIANO OPTIMO [AVG GER DAC]
Bust laureat şi drapat, dreapta.
Rv: P M TR P CO-S VI P P [S P Q R]
Virtus stând spre dreapta, ține lancea şi un parazoniu; piciorul stâng pe coif.
Referință: RIC II, 355
Starea de conservare: satisfăcătoare
Nr. inventar: 508

3. **HADRIANVS (pl. I/3)**

Nominal: denarius
D: 18,2 x 17,1 mm; G: 2,69 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Datare: 119 – 122 p. Chr.
Av: IM[P CA]ESAR TRAIAN H-ADR[IANVS AVG]
Cap laureat, dreapta.
Rv: P M T[R P – COS III]; FEL P R în exergă.
Felicitas şezând spre stânga, ține caduceul şi cornul abundenței.
Referință: RIC II, 120
Starea de conservare: satisfăcătoare
Nr. inventar: 509

4. **HADRIANVS (pl. I/4)**

Nominal: denarius
D: 19,1 x 16,5 mm; G: 2,15 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Datare: 125 – 128 p. Chr.
Av: HADRIANVS – AVGVSTVS
Cap laureat, dreapta.
Rv: COS – [I]II
Modius cu patru spice.
Referință: RIC II, 197
Starea de conservare: bună
Nr. inventar: 510

5. **HADRIANVS (pl. I/5)**

Nominal: denarius
D: 18,6 x 17,8 mm; G: 2,72 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Datare: 128 – 132 p. Chr.
Av: HADRIANVS – AVGVSTVS P P
Cap laureat, dreapta.
Rv: COS – III
Aequitas stând spre stânga, ține balanța şi cornul abundenței.
Referință: RIC II, 339
Starea de conservare: bună
Nr. inventar: 511

6. **HADRIANVS (pl. I/6)**

Nominal: denarius
D: 17,2 x 16,6 mm; G: 2,56 g; Axa: 7
Monetăria: Roma
Datare: 134 – 138 p. Chr.
Av: HADRIANVS – AVG COS III P P
Cap laureat, dreapta; umărul stâng drapat.
Rv: VICTO[RIA A]VG
Victoria stând spre dreapta, trage de faldul rochiei şi ține ramura îndreptată în jos.
Referință: RIC II, 282
Starea de conservare: satisfăcătoare, fisuri pe margini
Nr. inventar: 512

7. **ANTONINVS PIVS (pl. I/7)**

Nominal: denarius
D: 17,8 x 17,1 mm; G: 1,81 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Datare: 147 – 148 p. Chr.
Av: ANTONINVS AVG – PIVS P P TR P XI
Cap laureat, dreapta; umărul stâng drapat.
Rv: [COS] – IIII
Antoninus stând spre stânga, sacrifică din patera deasupra tripodului.
Referință: RIC III, 168
Starea de conservare: satisfăcătoare
Nr. inventar: 513

8. **ANTONINVS PIVS (pl. II/8)**

Nominal: denarius
D: 18,1 x 16,8 mm; G: 2,76 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Datare: 148 – 149 p. Chr.
Av: ANTONINVS AVG – PIVS P P TR P XII
Cap laureat, dreapta.
Rv: COS – IIII
Genius stând spre stânga, ține patera şi spice.
Referință: RIC III, 180
Starea de conservare: satisfăcătoare
Nr. inventar: 514

9. **ANTONINVS PIVS: Favstina I (pl. II/9)**

Nominal: denarius
D: 17,4 x 16,2 mm; G: 2,65 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Datare: după 141 p. Chr.
Av: DIVA – FAVST[INA]
Bust drapat, dreapta; părul ondulat în bucle rotunde în jurul capului şi trase apoi şi înfăşurate deasupra.
Rv: AETE-R-NITAS
Providentia (?) stând spre stânga, ține globul în mâna dreaptă, voalul îi flutură în jurul capului.
Referință: RIC III, 351
Starea de conservare: satisfăcătoare
Nr. inventar: 515

10. **ANTONINVS PIVS: Favstina I (pl. II/10)**

Nominal: denarius
D: 19,4 x 18,2 mm; G: 2,50 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Datare: după 141 p. Chr.
Av: DIVA – FAVSTINA
Bust drapat, dreapta; părul ondulat în bucle rotunde în jurul capului şi trase apoi şi înfăşurate deasupra.
Rv: AVG-V-STA
Venus stând spre stânga, ține mărul în mâna dreaptă şi se sprijină cu mâna stângă de scut.
Referință: RIC III, 366
Starea de conservare: bună
Nr. inventar: 516

11. **ANTONINVS PIVS: Favstina I (pl. II/11)**

Nominal: denarius
D: 17,5 x 16,7 mm; G: 2,51 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Datare: după 141 p. Chr.
Av: DIV[A – F]AVS[T]INA
Bust drapat, dreapta; părul ondulat în bucle rotunde în jurul capului şi trase apoi şi înfăşurate deasupra.
Rv: A[VGV-STA]
Pietas stând spre stânga lângă altar, ridică mâna dreaptă şi ține în stânga o cutie de parfumuri cu capacul ridicat.
Referință: RIC III, 373
Starea de conservare: slabă
Nr. inventar: 517

12. **ANTONINVS PIVS: Favstina I (pl. II/12)**
Nominal: denarius
D: 17,8 x 17,1 mm; G: 2,61 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Datare: după 141 p. Chr.
Av: DIVA – FAVSTINA
Bust drapat, dreapta; părul ondulat în bucle rotunde în jurul capului şi trase apoi şi înfăşurate deasupra.
Rv: [V]ES-TA
Vesta stând spre stânga, ţine palladiumul în mâna dreaptă şi sceptrul în mâna stângă.
Referinţă: RIC III, 400
Starea de conservare: satisfăcătoare
Nr. inventar: 518

13. **MARCVS AVRELIVS (pl. II/13)**
Nominal: denarius
D: 18,1 mm; G: 2,89 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Datare: 163 – 164 p. Chr.
Av: ANTONINVS AVG ARMENIACVS
Cap dreapta.
Rv: P M TR P XVIII – IMP II COS III
Marte stând spre dreapta, ţine lancea şi se sprijină cu mâna stângă de scut.
Referinţă: RIC III, 91
Starea de conservare: bună
Nr. inventar: 519

14. **MARCVS AVRELIVS (pl. II/14)**
Nominal: denarius
D: 18,9 x 16,5 mm; G: 2,86 g; Axa: 11
Monetăria: Roma
Datare: 168 p. Chr.
Av: M ANTONINVS AVG ARM – PARTH [MAX]
Cap laureat, dreapta.
Rv: TR P XXII IM[P] V COS III
Aequitas şezând spre stânga, ţine balanţa şi cornul abundenţei.
Referinţă: RIC III, 191
Starea de conservare: satisfăcătoare
Nr. inventar: 520

15. **MARCVS AVRELIVS (pl. III/15)**
Nominal: denarius
D: 18,6 x 17,9 mm; G: 2,46 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Datare: 169 – 170 p. Chr.
Av: M ANTONINVS – AVG TR P XXIIII
Cap laureat, dreapta.
Rv: FORT RED – COS III
Fortuna şezând spre stânga, ţine cârma şi cornul abundenţei.
Referinţă: RIC III, 220
Starea de conservare: bună
Nr. inventar: 521

16. **MARCVS AVRELIVS: Divvs Antoninvs (pl. III/16)**
Nominal: denarius
D: 18,8 x 17,4 mm; G: 2,53 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Datare: după 161 p. Chr.
Av: DIVVS – ANTONINVS
Cap dreapta.
Rv: CONSECRATIO
Vultur stând spre dreapta pe un altar, capul întors spre stânga.
Referință: RIC III, 430
Starea de conservare: satisfăcătoare, ciobită uşor
Nr. inventar: 522

17. **MARCVS AVRELIVS: Lvcilla (pl. III/17)**
Nominal: denarius
D: 18,3 mm; G: 1,96 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Datare: după 164 p. Chr.
Av: LVCI[LL]A – AVGVSTA
Bust drapat, dreapta.
Rv: [P]VDI-CITIA
Pudicitia, voalată, şezând spre stânga, ține mâna dreaptă la piept.
Referință: RIC III, 781
Starea de conservare: slabă, fragmentară, restaurată
Nr. inventar: 523

18. **COMMODVS (pl. III/18)**
Nominal: denarius
D: 17,8 mm; G: 1,95 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Datare: 189 p. Chr.
Av: M COMM [ANT] P [F]-EL AVG BRIT P P
Cap laureat, dreapta.
Rv: IOV IVV[EN P M TR P XIIII] COS V D[E]S VI
Iupiter stând spre stânga, ține fulgerul în mâna dreaptă şi sceptrul în mâna stângă.
Referință: RIC III, 187
Starea de conservare: slabă, ciobită
Nr. inventar: 524

19. **COMMODVS (pl. III/19)**
Nominal: denarius
D: 17,4 x 16,5 mm; G: 1,80 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Datare: 190 p. Chr.
Av: M COMM ANT P F-[EL AVG BRIT P P]
Cap laureat, dreapta.
Rv: P M TR P XV IMP VIII COS V[I]
Commodus şezând spre stânga pe scaunul curul, ține ramura şi sceptru transversal.
Referință: RIC III, 212
Starea de conservare: satisfăcătoare
Nr. inventar: 525

20. **COMMODVS: Crispina (pl. III/20)**

Nominal: denarius
D: 17,6 mm; G: 2,13 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Datare: după 180 p. Chr.
Av: CRISPINA – AVGVSTA
Bust drapat, dreapta; părul buclat strâns în coc la spate.
Rv: [I]V-NO
Iuno stând spre stânga, ține patera şi sceptrul; în stânga un păun.
Referință: RIC III, 283
Starea de conservare: satisfăcătoare
Nr. inventar: 526

21. **SEPTIMIVS SEVERVS (pl. III/21)**

Nominal: denarius
D: 17,3 x 16,7 mm; G: 2,41 g; Axa: 12
Monetăria: Roma
Datare: 193 – 194 p. Chr.
Av: IMP CAE L SEP SEV – [PERT AVG]
Cap laureat, dreapta.
Rv: LEG – I – AD-[IVT]; TR P COS în exergă.
Vultur legionar între două stindarde.
Referință: RIC IV-I, 2
Starea de conservare: satisfăcătoare
Nr. inventar: 527

TABELUL 1. REPARTIZAREA MONEDELOR PE EMITENȚI
TABLE 1. DISTRIBUTION OF COINS BY ISSUERS

Emitent	Număr monede	Total pe secvențe cronologice	% din total monede	Număr ani de domnie	Coeficient intrări monede / an de domnie	% oeficient intrări monede / an de domnie
Traianus	2	**2**	9,52	19	0,10	9,00
Hadrianus	4	**4**	19,04	21	0,19	17,11
Antoninus Pius	2	**6**	28,57	23	0,26	23,42
Antoninus Pius: Faustina I	4					
Marcus Aurelius	3	**5**	23,80	19	0,26	23,42
Marcus Aurelius: Divus Antoninus	1					
Marcus Aurelius: Lucilla	1					
Commodus	2	**3**	14,28	12	0,25	22,52
Commodus: Crispina	1					
Septimius Severus	1	**1**	4,76	18	0,05	4,50
TOTAL	**21**	**21**	**99,97**		1,11	99,97

GRAFICUL 1. REPARTIZAREA MONEDELOR PE SECVENȚE CRONOLOGICE
GRAPH 1. DISTRIBUTION OF COINS BY CHRONOLOGICAL SEQUENCES

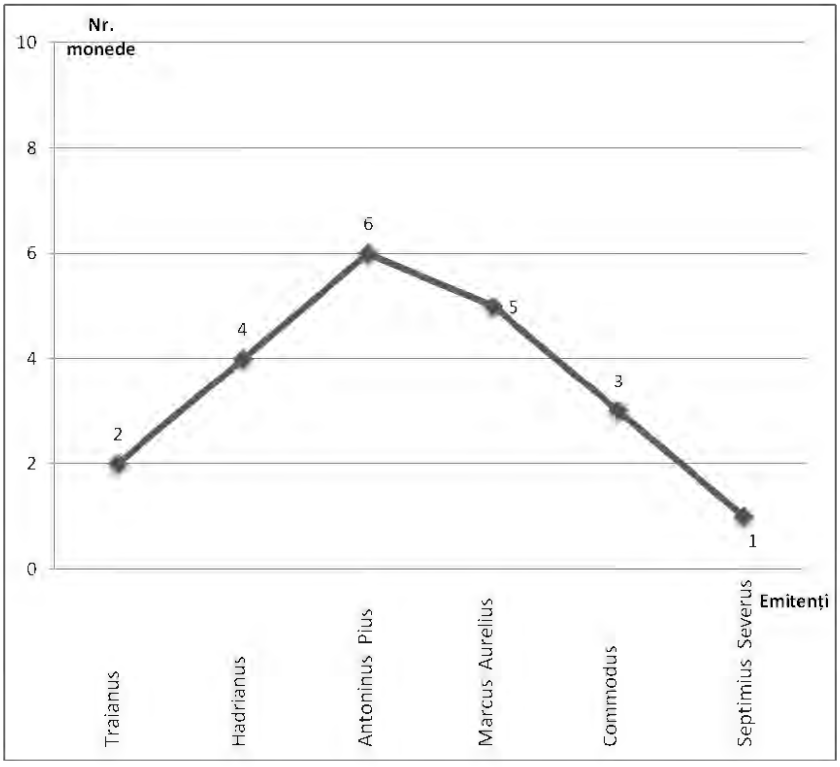

GRAFICUL 2. COEFICIENT INTRĂRI MONEDE PE AN DE DOMNIE
GRAPH 2. COINS ENTRY COEFFICIENT PER YEAR OF REIGN

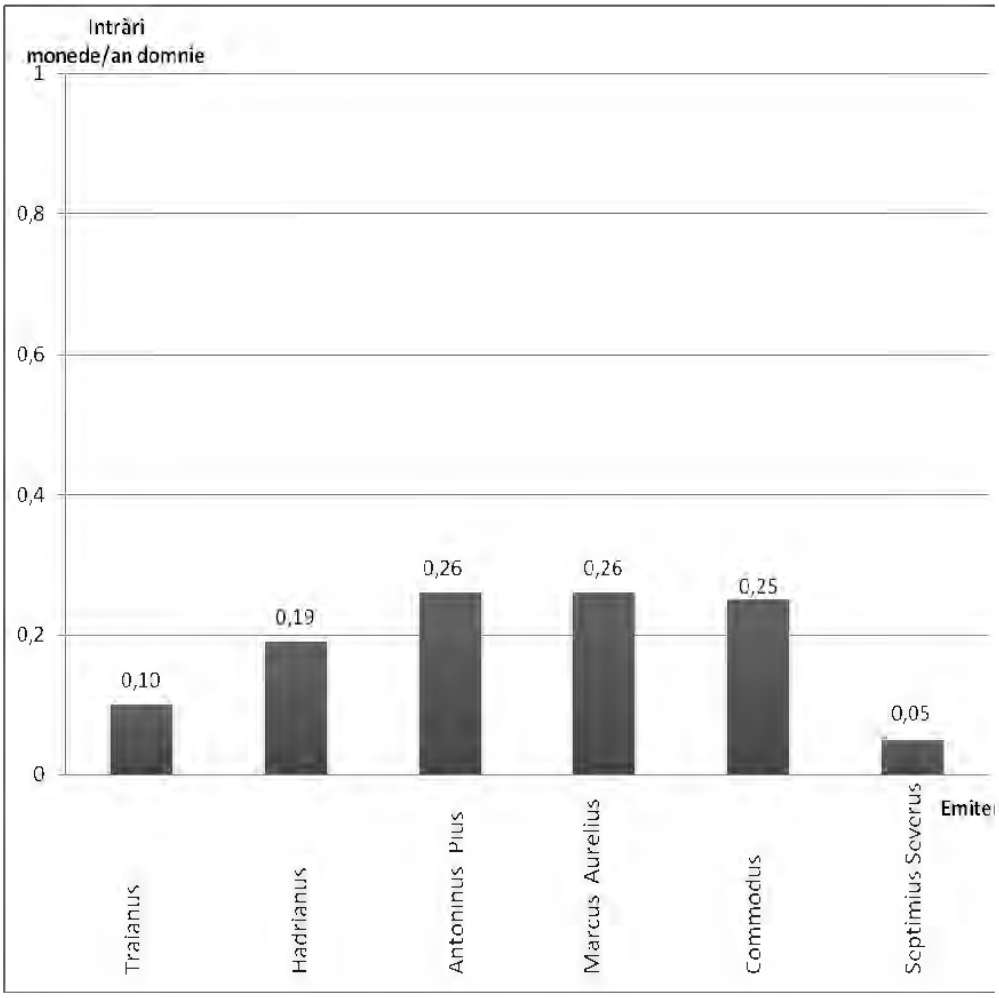

TABELUL 2. GREUTATEA MONEDELOR PE SECVENȚE CRONOLOGICE
TABLE 2. THE WEIGHT OF THE COINS BY CHRONOLOGICAL SEQUENCES

Emitent	Număr monede	Greutatea medie	Monede cu greutatea sub 2,80 g	Monede cu greutatea între 2,80 – 3,40 g	Monede cu greutatea peste 3,40 g	Greutatea minimă	Greutatea maximă
Traianus	2	2,36	2	-	-	2,26	2,47
Hadrianus	4	2,53	4	-	-	2,15	2,72
Antoninus Pius	6	2,47	6	-	-	1,81	2,76
Marcus Aurelius	5	2,54	3	2	-	1,96	2,89
Commodus	3	1,96	3	-	-	1,80	2,13
Septimius Severus	1	2,41	1	-	-		2,41
TOTAL = 50,68 g	**21**	**2,41**	**19**	**2**	**-**	**1,80**	**2,89**

GRAFICUL 3. REPARTIZAREA MONEDELOR DUPĂ GREUTATEA MEDIE
GRAPH 3. DISTRIBUTION OF COINS BY AVERAGE WEIGHT

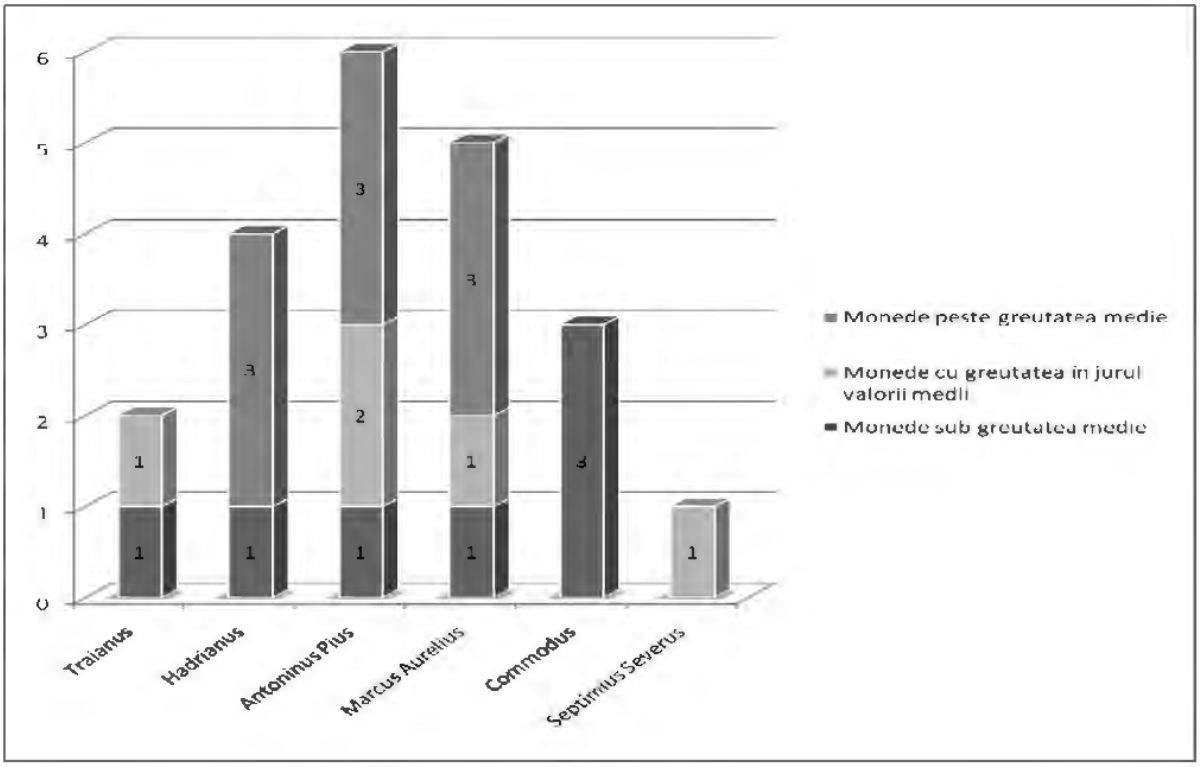

GRAFICUL 4. REPARTIZAREA MONEDELOR DUPĂ DIAMETRU
GRAPH 4. DISTRIBUTION OF COINS BY DIAMETER

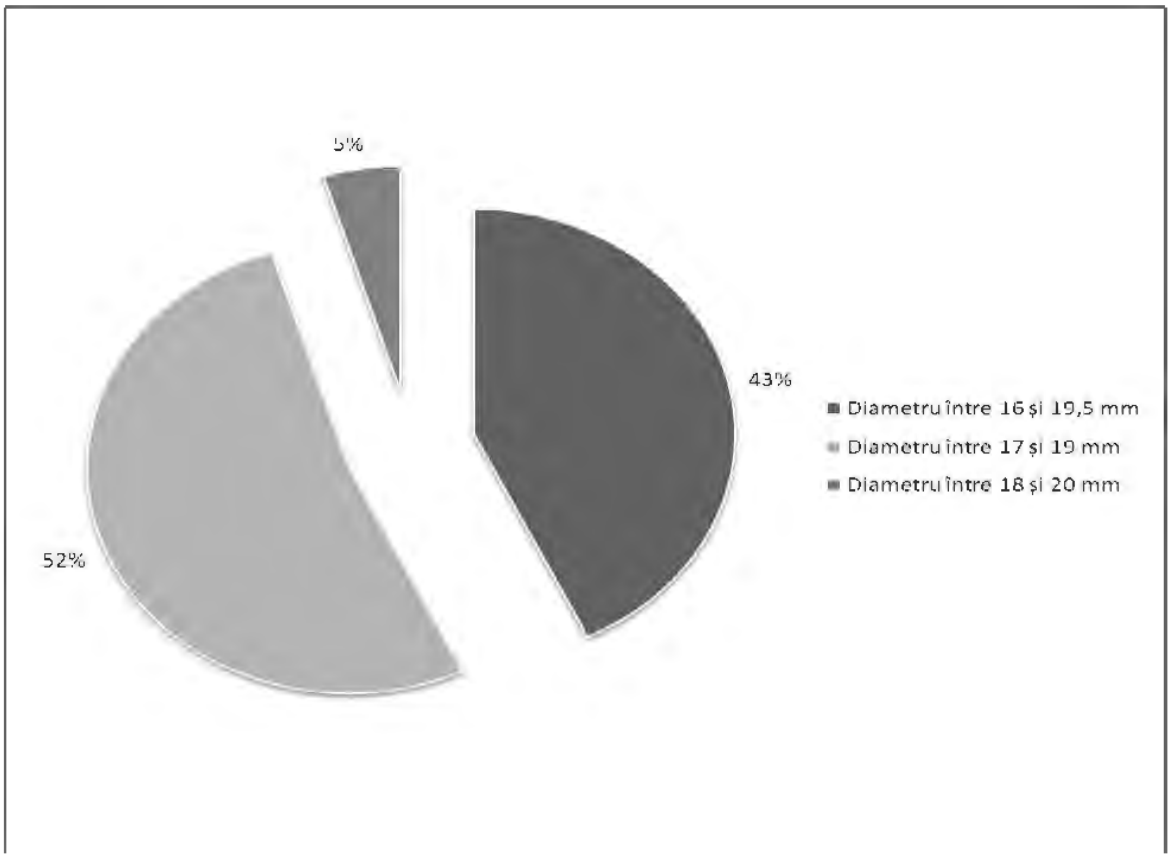

Literatura

Ardeleanu 2015	M. Ardeleanu, *Gropile patrulatere cu pereții lutuiți şi arşi de la Bozânta Mică – Grind (jud. Maramureş)*, Marmatia 12, 2015, 59-95.
Ardevan 2003	R. Ardevan, *Tezaurul monetar roman „Apulum VII"*, Alba Iulia, 2003.
Bader, Winkler 1980	T. Bader, I. Winkler, *Al doilea tezaur de denari romani imperiali descoperit la Ghirişa (com. Beltiug, jud. Satu Mare)*, StComSatuMare IV, 1980, p. 85-126.
Cardoş 2012	R. Cardoş, *Descoperiri monetare romane în Barbaricum-ul din zona de nord-vest a României (sec. II-IV p. Chr.)*, Marmatia 10/1, 2012, 131-163.
Cardoş 2017	R. Cardoş, *O fibulă de epocă romană descoperită la Bozânta Mică „Grind"*, Marmatia 14, 2017, 49-56.
Chirilă, colab. 1971	E. Chirilă, colab., *Descoperiri monetare antice în* Transilvania, ActaMN VIII, 1971, 567-570.
Chirilă 1960	E. Chirilă, *Tezaurul de monede romane imperiale de la Lujerdiu (r. Gherla, reg. Cluj)*, SCN III, 1960, p. 405-431.
Domocoş 2014	V. B. Domocoş, *Circulația monetară în spațiul dintre provinciile Dacia şi Pannonia*, Cluj-Napoca, 2014.
Dumitraşcu 1993	S. Dumitraşcu, *Dacia apuseană (Teritoriul dacilor liberi din vestul şi nord-vestul României în vremea Daciei romane)*, Oradea, 1993.
Ferenczi 1969	Şt. Ferenczi, *Cu privire la apărarea hotarului de nord al provinciei Dacia*, StComSatuMare I, 1969, p. 91-110.
Ferenczi 1988	I. Ferenczi, *Limesul Daciei romane. Sectorul de pe Someşul unit. Elementele de apărare pe subsectorul Ileanda-Tihău*, ActaMP XII, 1988, p. 251-289.
Găzdac 2002	C. Găzdac, *Circulația monetară în Dacia şi provinciile învecinate de la Traian la Constantin I*, Cluj-Napoca, 2002, vol I-II.
Iuga 1979	G. M. Iuga, *Raport preliminar privind cercetarea arheologică de la Mesteacăn, județul Maramureş*, Materiale XIII, 1979, p. 311-314.
Iuga 1980	G. M. Iuga, *Raport preliminar privind cercetarea arheologică de la Mesteacăn, județul Maramureş*, Materiale XIV, 1980, p. 236-239.
Iuga 1979-1981	G. M. Iuga, *Cercetări arheologice de suprafață din zona Chioar*, Marmatia 5-6, 1979-1981, p. 150-153.
Iuga 2003	G. M. Iuga, *Monede din tezaurul de denari romani imperiali descoperit la Teceu*, Marmatia 7/1, 2003, p. 229-247.
Kacsó 2015	C. Kacsó, *Repertoriul arheologic al județului Maramureş*, Baia Mare, 2015, ediția a II-a, vol. I – II.
Kotigoroško 1995	V. Kotigoroško, *Ținuturile Tisei superioare în veacurile III î.e.n. - IV e.n. (Perioadele La Tène şi romană)*, Bucureşti, 1995.
Lazin 1969	Gh. Lazin, *Circulația monetară în Nord-Vestul României (sec. II-IV)*, StComSatuMare I, 1969, p. 111-120.
Lazin, Popescu 1986-1987	Gh. Lazin, I. Popescu, *Monede antice mai recent descoperite în județul Satu Mare*, StComSatuMare VII-VIII, 1986-1987, p. 95-99
Matei, Stanciu 2000	Al. Matei, I. Stanciu, *Vestigii din epoca romană (sec. II-IV p. Chr.) în spațiul nord-vestic al României*, Zalău – Cluj-Napoca, 2000.
Pop 2015	D. Pop, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Maramureş (I)*, Marmatia 12, 2015, p. 5-58.
Protase, Bader 1968	D. Protase, T. Bader, *Tezaurul de denari romani imperiali de la Ghirişa*, în Tezaure monetare din județul Satu Mare, Satu Mare, 1968, p. 37-60.
RIC	*The Roman Imperial Coinage*, Londra, 1926-1985

Săşianu 1980	Al. Săşianu, *Moneda antică în vestul şi nord-vestul României*, Oradea, 1980.
Stanciu 1992	I. Stanciu, *Descoperiri din a doua jumătate a mileniului I î. H. şi mileniul I d. H. în judeţul Maramureş*, EphemNap II, 1992, p. 169-191.
Stanciu 1995	I. Stanciu, *Contribuţii la cunoaşterea epocii romane în bazinul mijlociu şi inferior al râului Someş*, EphemNap V, 1995, p. 139-226.
Vizauer 2003	V. Vizauer, *Un denar roman de la Sighetu Marmaţiei*, Marmatia 7/1, 2003, p. 219-228.

The Roman monetary hoard from Berchezoaia (Maramureş County)

(Abstract)

The Roman monetary hoard in discussion in this article was discovered in Berchezoaia, Maramureş County, in *Cornu' Mesigului* point. The archaeological finds – 21 silver coins and a Medieval iron spearhead – were found with the help of metal detectors on July 1st 2018, by Vasile-Ovidiu Papuc, Lucian-Alexa Onea and Vlad-Călin Sarmaşi, members of the Detecție Nord Association.

The 21 coins of the hoard are all denarii issued by the Roman Empire in the second century AD. The condition of the coins is generally a relatively good one, 61.90% of them having a satisfactory state of preservation, 23.81% a good state of preservation and 14.29% a poor condition.

From a structural analysis of the monetary hoard (table 1), it is noticeable that the coins are distributed over a fairly long period of about 80 years, between the monetary issue of Trajan from 114 - 117 AD to the one issued during the reign of Septimius Severus from 193 - 194 AD. The series of imperial monetary issues started by Trajan is continuous, uninterruptedly, all the emperors up to Septimius Severus are represented within the hoard, some of them being distinguished through the significant number of coins minted for the members of the imperial family. In this regard, we note in particular the monetary issues of Antoninus Pius for Faustina I, which represents two thirds of the total coins (4 out of 6 coins), but also those of Marcus Aurelius for Antoninus Pius (Divus Antoninus) and Lucilla (2 out of 5 coins).

The graphical representation of the distribution of coins by major issuers (graph 1) appears in the form of a line with two minimums and a maximum: a minimum level at the beginning, during Trajan's time, followed by an increase during Hadrian's time and reaching a maximum level during the reign of Antoninus Pius, after which it gradually descends during the time of Marcus Aurelius and Commodus, until it reaches the second minimum level at the end of the accumulation, during the time of Septimius Severus.

The analysis of the coefficients of coins per year of reign (graph 2) indicates that the monetary issues in the hoard appear in a similar proportion, between 0.19 and 0.26. The exceptions are the beginning and end issues of the hoard, those of Trajan and Septimius Severus, which have significantly lower values.

Regarding the evolution of the weights of the coins, the oscillations registered by the different monetary issues can be followed in table 2 and graph 3, the dates provided by them being edifying only for chronological sequences where the number of pieces is higher.

In terms of size of the coins, the number of perfectly circular pieces is quite small (5 pieces), most of them having a difference between diameters of about 1 cm. Diameter graph (graph 4), show us that the denarii from Berchezoaia fall within the standard values for this category of coins. Thus, 52% of denarii have diameters between 17 and 19 mm, while 43% have diameters between 16 and 19.5 mm and 5% between 18 and 20 mm.

As we have seen before, the hoard from Berchezoaia is composed only of denarii issued during the second century AD. A similar structure is found in Barbaricum, at the northwest of Dacia province, at Astileu – Peştera Igrița (Antoninus Pius - Commodus), Sighetu Marmației - Tean (Marcus Aurelius), Oradea (Trajan - Hadrian) and Tyukod (Hadrian - Commodus).

From the point of view of the last monetary issue, from the area of Barbaricum mentioned above, hoards ending with coins from Septimius Severus were discovered at Ghirişa I and Ghirişa II, Teceu Mare, and in the Dacia province at Lujerdiu and Ulpia Traiana II.

The hiding of the hoards in this area during the reign of Septimius Severus, can be attributed to a local conflict that took place between 198 - 208 AD on the western borders of the Dacia province, preceded by an attack on the Pannonian limes. The most plausible explanation for this conflict seems to be the advance of the Gepids from the Pannonian limes to the western and north-western border of Dacia province, confirmed by the presence of monetary hoards buried on this occasion in the province of Pannonia, in the Sarmatian-Iazyges area and inside of Dacia province: Mór, Mende, Elek, Miskolc, Tiszaföldvár, Lujerdiu.

The small number of denarii from the Berchezoaia hoard leads us to appreciate it as a small accumulation, a "current capital" formed in a relatively short period of time, from coins in circulation at the time of its burial. Roman coins have a great documentary value, their presence

presupposes the existence of some archeological objectives. Thus, for the Barbaricum area, located in the northwestern part of Dacia province, the hoard from Berchezoaia – *Cornu' Mesigului* has an exceptional value. Discovered outside the borders of the Roman Empire, the hoard represents one of the most authentic documents regarding the history of the area for those times and completes what is a rather poor map of Roman discoveries for this area of Maramureş County

Raul CARDOŞ
Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş
crdsraul@yahoo.com

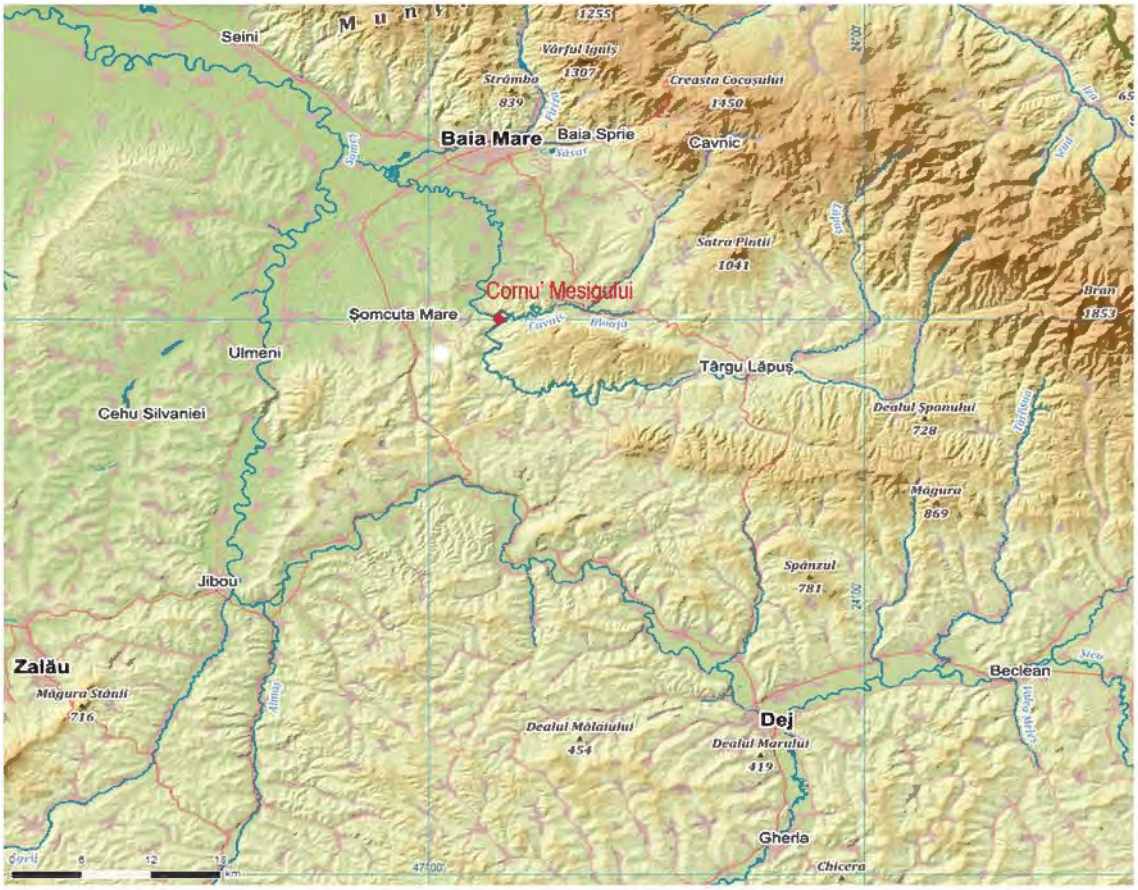

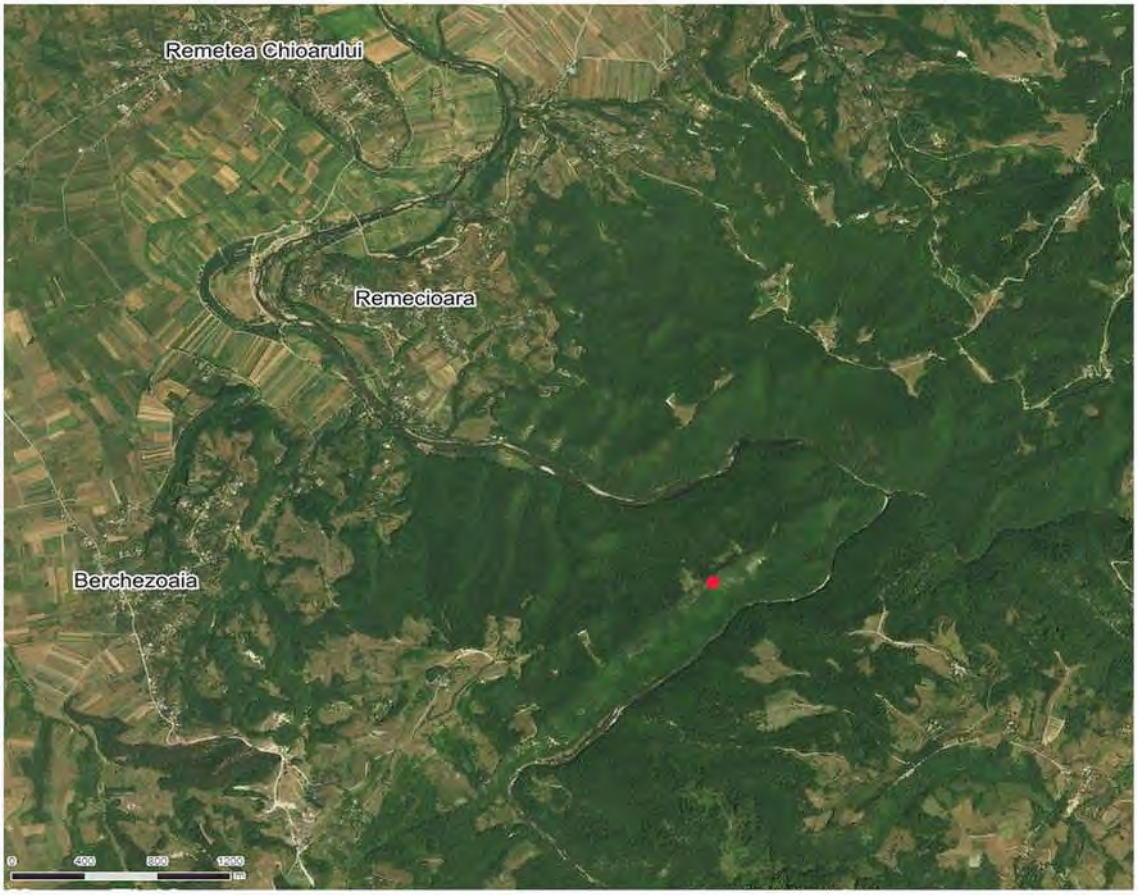

Locul descoperirii tezaurului monetar de la Berchezoaia - Crnu' Mesigului (sursa harţilor mapy.cz)

Planșa I

Foto: Z. Șomcutean

Planșa II

8

9

10

11

12

13

14

Foto: Z. Şomcutean

Planșa III

15

16

17

18

19

20

21

Foto: Z. Șomcutean

Sigilii ale breslei măcelarilor din colecția Muzeului Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş

SORANA MIŞCA

Cuvinte cheie: *tipar, breasla măcelarilor, colecția muzeală, incizat, epoca medievală*
Key words: *seal, butchers' guild, museum collection, incision, Middle Ages*

Studiul meşteşugurilor de-a lungul timpului, al breslelor, implicit al simbolurilor ce le reprezintă, constituie un subiect vast şi captivant totodată, ce câştigă teren în ultimele decenii prin publicarea tot mai complexă şi mai completă a acestor forme de definire a societății epocii medievale. În acest articol nu vom relua documente din arhive referitoare la breasla măcelarilor, subiect dezbătut în numeroase lucrări de specialitate[1]. Ne vom referi strict la două piese legate de breasla măcelarilor, care ne oferă un fragment din istoria acestui meşteşug.

Cele două piese aflate în "colecția veche" de sigilii a muzeului au mai fost amintite în albume de culturalizare şi cataloage de expoziții[2], dar nu au fost descrise suficient de atent şi detaliat, fapt care m-a determinat să le readuc în atenția specialiştilor.

Tiparul de sigiliu al breslei măcelarilor din Baia Mare (număr de inventar IM 842) a fost produs în atelierele băimărene din fier turnat şi gravat (Pl. I. 1a, b[3]). Anul confecționării este 1756, cifra figurând în textul inscripționat şi confirmând un nou privilegiu dat breslei. Mânerul este corp comun cu amprenta, e suplu, cu o înălțime de 10,7 cm, alungit, arcuit, fațetat octogonal. Amprenta sigiliului are o formă circulară cu diametrul de 3,6 cm şi prezintă în zona marginală o coroană de lauri stilizată. Legenda a fost scrisă cu majuscule în limba germană:

A•1756•SEINDT•DIE•PRIVILEIE•DERN•FLEISCH HACKER•D•A•MEY•A•NAGY BANY•GELESED•WORDE•

A fost incizată o floare de crin la începutul textului, iar în cel de-al doilea rând, înainte de cuvântul Bany e redată o roză cu cinci petale. Central este reprezentată o bovină cornută în mişcare, iar deasupra ei sunt încrucişate o bardă şi un cuțit simboluri reprezentative pentru breasla măcelarilor. De o parte şi de alta a celor două unelte încrucişate sunt gravate inițialele: **M.B.** şi **A.R.** Aceste inițiale putem presupune că ar putea fi ale staroştilor breslei. După cum am precizat într-un articol precedent[4] acestea se regăsesc şi pe lada breslei măcelarilor. O observație interesantă ar fi faptul că, dacă pe sigiliul din 1756 avem inițialele meşterilor care figurează şi pe lada breslei, atunci datarea lăzii se va încadra în secolul al XVIII-lea şi nu al XVI-lea cum am presupus anterior. Sigiliile breslei măcelarilor au central figura unei vite cornute, reprezentarea fiind redată intenționat într-o manieră artistică diferită pentru fiecare cetate în parte. Această manieră diversă de reprezentare se poate observa comparând sigiliile publicate până acum, cel al breslei măcelarilor din Dej[5] ce are inscripția în limba maghiară şi cele două din Arad[6] cu inscripțiile în limba latină.

Un alt tipar de sigiliu din colecția muzeală este al unui meşter măcelar (număr de inventar IF 2688), acesta fiind lipsit de legendă (Pl. I. 2a, b). Piesa este turnată în bronz (alamă) şi gravată. Înălțimea mânerului piesei este 4,8 cm, iar diametrul amprentei este 2,6 cm. Putem doar presupune că a fost lucrată în ateliere băimărene şi ar fi aparținut unui meşter măcelar băimărean. Din păcate însă sigiliile de meşteri nu pot fi cu certitudine localizate şi datate. Are reprezentat un cap de bour stilizat, deasupra având un braț ținând o sabie curbată. În partea inferioară se află două bărzi de măcelar încrucişate. În stânga şi dreapta simbolului breslei sunt redate inițialele meşterului **F** şi **I**. Compoziția este încadrată de o coroană de lauri. Mânerul are corp comun cu amprenta şi este pătrat în secțiune, prezentând şi un orificiu de 3 mm cu scop de prindere. Ca analogie pentru astfel de sigilii de meşteri măcelari, există publicate două astfel de piese[7] cu reprezentări de cap de bour şi satâre încrucişate. Diferă maniera artistică de realizare, inițialele meşterilor şi câteva elemente decorative.

Astfel de piese aduc un plus de informații despre istoria breslelor, iar realizarea artistică şi simbolurile utilizate subliniază măiestria şi tehnica acelor timpuri.

[1] Doar câteva exemple de lucrări ce fac referire la subiectul breslei măcelarilor: Pascu 1954; Căpîlnean *et alii* 1974; iar Sütö Kálmán Zsolt cu lucrarea sa de doctorat cu tema Breasla măcelarilor din Baia Mare.
[2] Catalog 2017, 15-16, nr. 22 şi 23; Rusu, Pop, Botiş 2013, 18 şi Pl. XXXIV: 2 şi 3; Pop, Rusu 2019, 62.
[3] Mulțumesc colegului Zamfir Şomcutean, conservator pentru realizarea planşei.
[4] Mişca 2019-2020, 95.
[5] Catalog 1997, 10, nr. 3.
[6] Mureşan 2006, 156-157, 263 – fig. 4, 5.
[7] Rus 2007, 23 nr. 6 şi 7.

Literatura

Catalog 1997	*** *Bresle transilvănene (secolele XVI-XIX). Catalog selectiv de expoziție,* Cluj-Napoca, 1997
Catalog 2017	*** *Bresle transilvănene istorie şi simbol. Catalog de expoziție*, Editura ALTIP, Alba Iulia, 2017
Căpâlnean *et alii* 1974	V. Căpîlnean, I. Sabău, C. Oszóczki, A. Balogh, V. Schrek, *Îndrumător în Arhivele Statului Județul Maramureş*, Bucureşti, 1974
Mişca 2019-2020	Sorana Mişca, *Simboluri ale breslei măcelarilor prezente în patrimoniul muzeal băimărean – Bastionul Măcelarilor şi lada de breaslă*, în Marmatia, 16-17, 2019-2020, 93-100
Mureşan 2006	Augustin Mureşan, *Sigilii de bresle din vestul şi nord-vestul României (secolele XVI-XIX)*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2006
Pascu 1954	Ştefan Pascu, *Meşteşugurile din Transilvania până în secolul al XVI-lea*, Editura Academiei, 1954
Pop, Rusu 2019	Lucia Pop, Viorel Rusu, *Rivulus Dominarum – 690: vestigii şi mărturii istorice medievale,* Eurotip, Baia Mare, 2019
Rus 2007	Dorian-Ioan Rus, *Sigilii cu însemne meşteşugăreşti în colecția privată Florian Rusu din Gheorgheni*, în RevBistriței, XXI/2, 2007, 21-25
Rusu, Pop, Botiş 2013	V. Rusu, L. Pop, I. Botiş, *Baia Mare oraş liber regal: vestigii şi mărturii istorice medievale,* Editura Eurotip,Baia Mare, 2013

Seals of the Butchers' Guild from the Collection of the Maramureş County Museum of History and Archeology

(Abstract)

The two pieces in the museum's „old collection" of seals have also been mentioned in cultural albums and exhibition catalogues, but they were not described carefully enough and in detail, which led me to bring them back to the attention of specialists.

The seal pattern of the butchers' guild from Baia Mare was produced in the workshops of Baia Mare, made of cast and engraved iron. The year of manufacture is 1756, the figure appearing in the inscribed text, which confirms a new privilege given to the guild. The legend was written in capital letters in German. In the center, there is a moving horned cattle, and above it, there are a bard and a knife crossed, symbols representative for the butchers' guild. On both sides of the two crossed tools the initials M.B. and A.R are engraved. These initials can be assumed to be from the guild's starlings. As I have mentioned in a previous article, they are also found on the chest of the butchers' guild.

Another pattern of the seal in the museum's collection is that of a butcher, who is devoid of legend. The piece is cast in bronze (brass) and engraved. We can only assume that it was made in workshops of Baia Mare and it belonged to a master butcher from Baia Mare. Unfortunately, the seals of craftsmen can not be located and dated with certainty. As an analogy for such seals of butchers, there are two pieces published, with representations of ox heads and crossed satires. The artistic way of making, the initials of the craftsmen and some decorative elements differ.

Sorana MIŞCA
Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş
soranamisca@gmail.com

Planșa I: 1a, b Sigiliul breslei măcelarilor din Baia Mare, anul 1756;
2a, b Sigiliul unui meșter măcelar.

Alexandru Buda de Şomcuta Mare, un deputat la Dieta de la Pesta cu atitudine oscilantă

MARTA CORDEA

Cuvinte cheie: *Alexandru Buda de Şomcuta Mare, Dieta de la Pesta, 1848 – 1849, deputaţi români, Chioar*
Keywords*: Alexandru Buda de Şomcuta Mare, Diet of Pest, 1848 – 1849, Romanian deputies, Chioar*

La prima Dietă maghiară cu reprezentare naţională românească de la Pesta (2 iulie 1848 – 11 august 1849), din totalul de 320 de deputaţi, putem spune, ţinând cont şi de alegerile suplimentare, că au participat 28 de români sau cel puţin figurau iniţial pe listele deputaţilor ca fiind români.

Dintre deputaţi, 11 reprezentau Banatul (Axente Bojincă, Ştefan Ioanescu, Maxim Pascu, Sigismund Popovici, Teodor Serb, Aloisiu Vlad, Eftimie Murgu, Vincenţiu Bogdan, Atanasie Deşco, Dionisie Ciolocoş şi Vasile Nicolaevici), 4 erau din Bihor (Ioan Dragoş, Ioan Gozman, Iosif Irinyi şi Iosif Ambruş), 3 erau trimişi ai Maramureşului (Gavril Mihali, Iosif Man şi Iosif Saplonţai), 2 erau din Partium (Sigismund Pop şi Alexandru Buda) şi 8 din Transilvania (Simion Balomiri, Alexandru Bohăţiel, Ioan Oniţ, Matei Pop-Grideanu, Nicolae Popovici, Constantin Papfalvi, Anton Boer şi Grigore Pop).

Am considerat, raportându-ne la atitudinea lor în dezbaterile Dietei, că putem să îi împărţim pe aceşti deputaţi în trei mari categorii: buni patrioţi, controversaţi şi renegaţi.

Alături de deputaţii Iosif Man, Gavril Mihali, Eftimie Murgu, Constantin Papfalvi, Sigismund Pop, l-am plasat şi pe Alexandru Buda între deputaţii cu atitudine oscilantă, adică în grupul celor „controversaţi".

Alexandru Buda de Şomcuta Mare (n. Remetea, Chioar, 1813 – m. 1 martie 1875, Budapesta), a reprezentat în Dieta de la Pesta (1848-1849) Comitatul Solnocul de Mijloc, Cercul Cehu Silvaniei, Partium.

Informaţiile referitoare la familie atestă faptul că cei numiţi Buda, făceau parte dintre nobilii străvechi greco-uniţi maghiari militari din regiunea Chioar. Prima lor atestare datează din 1213-1214, Gh. Rákóczi înnoindu-le calitatea de nobil în 1609. Pe atunci familia declara limba maternă ca fiind cea română, dar se declarau în continuare nobili maghiari. Bunicul lui Alexandru se numea Ioan (1745-1806), tatăl, Gergely (Grigore) (1780), fratele Karolinn (1819?-25 I 1878). Soţia sa a fost fiica preotului greco-catolic Fejér Pál şi sora mai mare a lui Vasvári Pál (la origine Fejér) (1826-1849).

Cunoaştem de asemenea că Alexandru Buda a avut doi fii: Eugen şi Oliver, unul dintre aceştia murind de tânăr. Se pare că a rămas o poză de-a lor, făcută la Bucureşti.

Alexandru Buda a studiat la Liceul Regesc din Cluj, documentele atestând că în 1834/35 frecventa anul II de filosofie, apoi a depus jurământul de avocat şi a practicat avocatura.

La alegerile pentru Dietă, în cercul Cehu Silvaniei l-au votat mai cu seamă ţăranii.

Ajuns deputat în Dietă, a făcut parte din grupul nobililor radicali, care voiau ca Ungaria să devină republică democratică[1]. În 10 iulie la alegerea celor 6 notari, a însumat şi el 4 voturi.

Activitatea sa în Dietă poate fi considerată controversată, căci nu a avut o atitudine constantă în ceea ce priveşte interesele românilor. Uneori acţiunile sale erau strict direcţionate pe acestea, dar el fiind un adept al Uniunii, un filo-maghiar, părerile sale ajungeau deseori să fie chiar contrare părerii celorlalţi deputaţi români. A avut şi acţiuni personale, dar a participat şi la importante activităţi organizate în grupul deputaţilor români, integrându-se în mai multe demersuri benefice comune cu aceştia.

A apărat cauza românească, ridicându-şi glasul atunci când hotărâri ale Comisiei regnicolare au fost aduse în discuţia Dietei, fără a fi consultaţi şi membri ai deputăţiei române. Cuvintele acestuia „răsunară în deşert, şi el se scoborî mânios de pe tribună, zicând către Papfalvi: *Mai vorbiţi şi voi!*"[2]. Atunci Papfalvi printr-o „introducere isteaţă, care stoarse aprobarea dietei" reuşi să motiveze cele rostite de Alexandru Buda şi atât Ludovic Battyányi, cât şi Kossuth fură de acord ca „operatul" comisiunii regnicolare să fie retrimis, spre a fi ascultată şi părerea deputaţilor români cu privire la el.

[1] Horváth Lajos, *Román képviselők az 1848-49-es országgyűlésben*, în „Honismeret", Budapest, an XXVI, nr. 2, 1998, p. 41.
[2] Augustin Bunea, *Discursuri. Autonomia bisericească*, *Diverse*, Blaj, 1903, p. 152.

Acest episod ilustrează situația în care s-au găsit deputații români în dieta pestană, în foarte multe cazuri luându-se hotărâri fără consultarea lor, nici măcar de către „ai lor".

Împreună cu Sigismund Pop, Eftimie Murgu, Alexandru Bohățiel, Teodor Serb, Constantin Papfalvi, Iosif Man şi Aloisiu Vlad a semnat la 19 iulie 1848 celebrul text intitulat *Un răspuns național dat baronului Nicolae Iojica*[3], care venea ca răspuns la ponegririle aduse națiunii române şi care propunea asimilarea românilor. Deputații români arătau în răspunsul lor că românii nu urmăresc obținerea unor privilegii, cum au fost acuzați de scriitorul maghiar Jósika Miklós, ci doar a unor „drepturi constituționale", întrucât constituția nu este numai a maghiarilor, ci şi a românilor[4].

În 22 iulie 1848, s-a numărat printre cei 36 „opozanți furioşi" care au refuzat să acorde ajutor pentru reprimarea mişcărilor din Italia. Se dezbate şi în Dietă trimiterea a 40.000 de ostaşi în Italia[5]. Ungurii luptă pe fronturile din Italia pentru apărarea integrității teritoriilor regelui, votându-se recruți, lucru contrar dorinței conducătorilor radicali maghiari, care ar fi vrut ca aceste forțe să lupte contra slavilor şi românilor, nu să se disperseze pentru o cauză îndepărtată. Armata cezaro-crăiască reprimă insurecția italienilor[6], de asemenea sunt înfrânți şi cehii, fapt care duce la retragerea concesiilor acordate de Viena Ungariei. În Lombardia şi Veneția, în lunile februarie şi martie ale anului 1848 au avut loc insurecții, iar în Viena lupte de stradă. Soldații maghiari au primit ordin să tragă în piemontezi şi în insurgenții lombardo-venețieni. Despre disputata problemă a italienilor, apare o lungă consemnare în rubrica „Despre Dietă", în care transpare situația dificilă în care se găseau deputații români față de această situație de îngrădire a libertăților tocmai de „Majestatea Sa, Craiul Nostru": „O parte a Italiei unde e bătaia acuma, e țara craiului nostru, lăcuitorii țării acesteia prin sfetnici craiului, cei răi întru atâta au fost apăsați, cât mai pre urmă ne mai putând suferi apăsarea aceasta, poporul au prins arme asupra ocârmuirei; iară ocârmuirea căzută nici în gând nu au avut a slobozi pre italieni, şi ale da drepturile lor, ci au trimis asupra lor ostăşime, şi aşa s-au început bătaia, sau precum o numesc războiul italian. Din bătaia aceasta acuma e cu greu a se descâlci, căci italienii nu numai că voesc a fi de totului slobozi, ci voesc a se şi desbina de către craiul nostru, şi aş alege altu. Acesta e un rău destul de mare, căci craiul nostru e un om foarte bun, pre carele l-au înşelat tâlharii de sfetnici, şi când au văzut că sfetnicii cei răi l-au băgat în primejdie, au fost târziu, căci hoții au fugit, iară bătaia au rămas în grumazu bunului stăpânitoriu. […] Însă nu numai pentru dânsul, ci şi pentru noi e stricătoare şi nefolositoare bătaia aceasta, căci precum bine ştim, o foarte mare mulțime din oamenii noştri îşi varsă sângele în bătaia aceasta, şi îşi varsă sângele tocmai atuncea, când şi țara noastră e primejduită de vrăjmaşi. Acuma precum vedeți bunul nostru stăpânitoriu, mai din toate părțile e înconjurat de vrăjmaşi, şi acuma mai tare să razămă pre credința noastră, de şi noi suntem destul de primejduiți. Şi foarte bine face că se razămă pre noi, căci oameni mai credincioşi de cât noi nu va afla, precum poate vedea şi din scrisoarea aceea, carea i-au trimis-o dieta"[7].

Solidarizându-se, deci, cu poporul italian, câțiva dintre deputații români, printre care şi Alexandru Buda, refuză în 22 iulie 1848 să voteze pentru înarmare şi pentru participarea la represiunile armatei ungare împotriva italienilor, căci, consideră ei, au fost trimişi în parlamentul maghiar pentru a apăra libertatea şi nu pentru a îngrădi obținerea ei de către alte popoare, apărând, fie şi prin nevotarea legii, libertatea care se cuvine italienilor, şi, implicit, ideea de libertate, cu care se identifică şi ei.

La 13 septembrie 1848 a propus să fie amânate dezbaterile privind urbariile din Transilvania, ca țara să se se poată pregăti d. p. d. v. militar pentru apărarea țării, din cauza atacului croatului Jellačić, considerat duşmanul Ungariei şi al Austriei. În această zi şi în cea de a doua zi a dezbaterilor, a intervenit pentru „folosirea prevederilor legale în justiție în Transilvania". În problema recrutărilor, la 13 septembrie 1848, Alexandru Buda cere imunitate pentru tinerii de 18-26 ani[8].

[3] „Foaie pentru minte, inimă şi literatură", Braşov, 1848, nr. 32, p. 249-251. Textul a apărut în publicația *Nemzet*, Pesta, 1848, nr. 66, p. 1-2 şi a mai apărut şi în „Învățătorul poporului", Blaj, I, 1848, nr. 15, p. 57-59.

[4] Melinda Mitu, Melinda Mitu, *Problema românească reflectată în cultura maghiară din prima jumătate a secolului al XIX-lea*, Presa Universitară Clujeană, Cluj, 2000, p. 340.

[5] Dumitru Suciu, *Antecedentele dualismului austro-ungar şi lupta națională a românilor din Transilvania (1848-1867)*, Editura Albatros, Bucureşti, 2000, p. 83.

[6] *Realități sociale şi implicare politică în Transilvania între 1848-1867. Studii*, Cuvânt înainte Dumitru Suciu. Autori: Simion Retegan, Dumitru Suciu, Daniela Deteşan, Mádly Loránd, Ciprian Rigman, Mirela Popa-Andrei, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2011, p. 51.

[7] „Amicul Poporului", nr. 9 din 22/8 iulie 1848, col. 135-140.

[8] Eugen Glück, *Deputații români în parlamentul Ungariei în 1848-1849*, în „Simpozion", Giula, VIII, 1999, p. 46-64.

Dintre acțiunile personale amintim: i-a susținut pe alegătorii din comitatul Turda-Arieş, când aceştia s-au plâns că listele de alegători n-au fost întocmite potrivit legii[9], în 4 august a luat cuvântul în dezbaterile privind proiectul de hotărâre în învățământul primar iar în 21-22 august 1848 a luat cuvântul în legătură cu recrutările. A avut mai multe intervenții legate de Uniune, printre care şi cea din 15 septembrie 1848, când, din cauza vacarmului iscat în sală, nu a putut fi auzit. De asemenea, a obiectat în ceea ce priveşte sintagma „pe pământul maghiar şi secuiesc", deoarece considera că aceasta aduce jignire românilor. A cerut ca aceasta să se modifice în „comitate, scaune secuieşti şi districtul Făgăraş", ceea ce s-a şi acceptat. În 20 septembrie 1848 a cerut tipărirea unei Proclamații de către Dietă împotriva lui Jellačić, lucru care nu s-a aprobat. La 21 septembrie a fost citită Proclamația lui Alexandru Buda către românii din Transilvania, el fiind în favoarea recrutărilor[10].

În 26 septembrie 1848 s-a dezbătut problema grănicerilor români, a textului jurământului depus de ei. S-a alăturat celor care cereau o comisie de trei persoane care să fie trimisă în teritoriu, din care una să fie neapărat de naționalitate română.

În dezbaterile privind Legea tribunalelor statariale în Transilvania, românii au avut atitudini diferite: Al. Buda consideră că vinovat este doar cel condamnat definitiv. Şi el şi Dragoş au cerut o dezbatere. Saplonțai a cerut ca acțiunea tribunalelor statariale să se răsfrângă doar asupra civililor, Boer şi Vlad să se poată face recurs şi la aceste instanțe[11].

Dintr-o ştire trimisă publicației „Alföldi Hírlap" aflăm că, la 13 octombrie 1848, în Chioar s-a ținut o Adunare Populară, la care a participat şi Alexandru Buda, care a încercat să lumineze poporul, dar, demersul său s-a dovedit a fi inutil. Locuitorii nu-l vor de comite suprem pe Teleki Sándor, căci nu-l suportă, nici măcar ca simplu locuitor[12].

Este autorul unei proclamații „Scrisoare deschisă către români", datată la 18 octombrie 1848, la Şomcuta, când războiul civil al naționalităților era deja în toi: „Pentru mine şi tovarăşii mei principiul călăuzitor, care stă la baza susținerii constituției libere este: că românii trebuie să întindă o mână frățească de ajutor maghiarului pentru că aşa am crezut şi credem, panslavismul şi absolutismul care se află cu acesta în aceeaşi legătură, este o scăpare din jugul de fier".

În a doua parte a anului 1848 şi pe parcursul anului 1849 deputații sunt trimişi în misiuni de împăciuire şi la batalioanele de grăniceri pentru a le schimba atitudinea ostilă față de autoritățile maghiare (Constantin Papfalvi, Sigismund Pop, Iosif Saplonțai, Gavril Mihali) şi sunt numiți comisari guvernamentali (Axente Bojincă, Ştefan Ioanescu, Maxim Pascu, Alexandru Buda, Iosif Man, Gavril Mihali), primii trei menționați fiind în măsură să-i apere pe români de pe pozițiile lor, în schimb, ultimii trei (printre care şi Buda) iau atitudine împotriva populației româneşti, ridicând tribunale statariale, oprind revoltele în mod violent.

În 2 noiembrie 1848 Alexandru Buda luptă la Rona împotriva românilor[13]. A fost trimis în comitatul Solnocul de Mijloc în calitate de comisar guvernamental. Cererea comisiei permanente a comitatului pentru trimiterea lui Buda s-a făcut în 3 noiembrie 1848 la Zalău şi Dieta a aprobat cererea la 13 noiembrie 1848.

După ce Dieta s-a mutat la Debrețin, actele îi confirmă lipsa de la dezbateri de două ori. În fața Curții Marțiale a mărturisit că din octombrie 1848 s-a aflat în mare parte în comitatul său, neluând parte la evenimentele din 14 aprilie 1849 şi neparticipând nici la şedințele de la Pesta, nici la cele din Seghedin. Potrivit Procesului Verbal al şedinței din 9 februarie 1849, a luat cuvântul la dezbaterea privind proiectul de lege al judecătoriilor militare şi civile, iar în 20 aprilie 1849 a luat apărarea deputatului Frideczky Lajos, în dezbaterea privind confirmarea lipsei deputaților din şedințe.

A devenit membru al Partidului Radical, înființat în 5 aprilie 1849, care şi-a pus ca țel autonomia şi transformarea Ungariei în republică democratică.

În articolul său, *Öszinte nyilatkozat* (Declarație sinceră) din „Közlöny" a încercat să rezume relația româno-maghiară din ultimii doi ani şi să o aşeze într-o perspectivă istorică. Nu a cruțat „reacțiunea", aristocrația şi conducerea românească din Transilvania, în primul rând pe profesorii fanatizați ai daco-românismului. Spera că relațiile maghiaro-române se vor aranja în mod favorabil.

[9] *Ibidem*, p. 46-50.
[10] „Kossuth Hírlapja", Pest, nr. 72, 22 septembrie, 1848, p. 327.
[11] Eugen Glück, *art. cit.*, p. 46-64.
[12] „Kossuth Hírlapja", Pest, nr. 98, 22 octombrie, 1848, p. 437.
[13] Gelu Neamțu, *Deputații români în Dieta de la Pesta, 1848-1849*, în „Anuarul Institutului de istorie din Cluj", Cluj, XIII, 1970, p. 140.

Se pare că făcea parte dintre aşa numiţii „prieteni intimi" ai lui Kossuth[14], fiind ofensat că nu i-a fost lui încredinţată sarcina preluată de Ioan Dragoş. Kossuth i-a replicat: „Nu ambiţiona o misiune atât de periculoasă precum este cea dată lui Dragoş şi primită din partea sa, pentru că eu, în împrejurările actuale, nu aş putea garanta nici pentru viaţa lui nici pentru a oricărui altuia care ar cuteza să ia asupra sa o misiune atât de periculoasă"[15]. Ar fi dorit să ia asupra sa misiunea periculoasă la Avram Iancu. Se pare că Ioan Dragoş i-a trimis în 28 aprilie 1849 (Oradea) o scrisoare lui Kossuth prin care îi cerea acestuia să deschidă o cale pentru Buda „pentru a obţine merite".

După înăbuşirea Revoluţiei, deşi Alexandru Buda nu fusese prezent la detronare, a fost condamnat la moarte şi pierderea bunurilor, în 5 iulie 1850 pedeapsa fiindu-i comutată la 15 ani de muncă silnică.

În memoriile sale, Pálffy János[16] menţionează că faptele lui Buda nu motivau această pedeapsă deosebit de crudă, ci era vorba de o răzbunare personală, căci atunci când colonelul cezaro- crăiesc Urban, a promis în 1849, 10 galbeni pentru capul său, deputatul român a propus 100 galbeni pentru cine îl prinde pe generalul austriac.

După eliberare a căutat să ia legătura cu revoluţionarii emigranţi. La sfârşitul lui octombrie 1860 trecând peste piedici, a ajuns în Italia, s-a prezentat la Direcţia Naţională Maghiară din Turin şi a devenit maior în legiunea maghiară. Din însărcinarea Emigraţiei-Kossuth, a plecat la Bucureşti.

Potrivit lui Al. Papiu Ilarian, a luat parte, împreună cu fiii săi, la organizarea unei legiuni secrete şi „divizii" în Transilvania. De asemenea, a participat la redactarea unui manifest în limba maghiară şi română, care făcea cunoscute drepturile naţiunii române, într-o viitoare democraţie.

De asemenea, Alexandru Buda a intrat în legătură cu doi agenţi ai organizaţiei secrete a lui Gál Sándor. Pentru că activitatea lor era în opoziţie cu planurile direcţiunii din Turin, a fost obligat să se întoarcă.

A fost ales deputat şi în Dieta din 1872/75, din partea cercului Şomcuta Mare, Chioar, numărându-se printre adepţii lui Deák.

A murit în Spitalul Rókus din Pesta, după o lungă suferinţă, decesul său fiind anunţat în Dietă la 5 martie 1875[17].

Considerăm că activitatea lui Alexandru Buda în Dieta de la Pesta (1848-1849) trebuie privită doar ţinând cont de contextul general al evenimentelor, atitudinea sa oscilantă fiind dată în multe cazuri de atmosfera de supraveghere şi suspicionare continuă la care erau supuşi deputaţii români. Deşi a avut şi acţiuni reprobabile, grave, mai ales în a doua parte a anului 1848, nu trebuie să uităm nicidecum interpelările pe care le-a avut în favoarea românilor, fiind călăuzit de bune intenţii, chiar dacă era tributar ideilor care militau pentru Uniune şi sub scutul înţelegerii româno-maghiare, a unei subordonări nedorite niciodată de români.

[14] Teodor Neş, *Oameni din Bihor, 1848-1918*, Tip. Diecezană, Oradea, 1937, p. 26.
[15] George Barițiu, *Părți alese din istoria Transilvaniei pe 200 de ani din urmă*, vol. II, Braşov, 1994, p. 510.
[16] *Magyarország és erdélyi urak* (*Pálffy János emlékezései*), Kolozsvár, 1939 (*Ungaria şi domnii din Transilvania*, *Memoriile lui Pálffy János*), apud *Az 1848–1849 évi első népképviseleti országgyűlés történeti almanachja*, Budapest, 2002, p. 164.
[17] *Az 1848–1849. évi első népképviseleti országgyűlés történeti almanachja*, Red. Pálmány Béla, Magyar Országgyűlés, Budapest, 2002, p. 162-164 (pagini redactate de Horváth Lajos); Marta Cordea, *Deputaţii români în Dieta de la Pesta 1848-1849 şi 1861* (teză de doctorat, susţinută în 9 octombrie 2019 la Institutul de Istorie „George Barițiu" al Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca, îndrumători ştiinţifici: dr. Gelu Neamţu, dr. Dumitru Suciu).

Alexandru Buda de Şomcuta Mare, a Deputy in the Diet of Pest with a Wavering Attitude

(Abstract)

Among the Romanian deputies who worked in the Diet of Pest (July 2, 1848 – August 11, 1849) there was Alexandru Buda de Şomcuta Mare (born in Remetea, Chioar, 1813 – died March 1, 1875, Budapest), representing Solnocul de Mijloc County, Cehu Silvaniei Circle, Partium.

Our article contains both information about his biography and details about his speeches in the works of the Diet. Alexandru Buda took part in some common activities of the group of Romanian deputies, but also had personal manifestations, expressed through Proclamations.

Like many representatives in this Diet, he had a wavering attitude, being later considered a controversial deputy. Initially, after the suppression of the Revolution, he was sentenced to death, later his sentence was commuted to 15 years in prison. After his release, he continued his political activity.

Marta CORDEA
Biblioteca Județeană Satu Mare
marticordea@yahoo.com

Noi informații despre profesorul Ioan Conțiu

VIOREL CÂMPEAN

Cuvinte cheie: *Ioan Conțiu, Remetea Chioarului, Liceul „Mihai Eminescu" Satu Mare.*
Keywords: *Ioan Conțiu, Remetea Chioarului, „Mihai Eminescu" Satu Mare High school.*

În anul 2014 am reuşit să scoatem de sub tipar cu profesorul dr. Ovidiu T. Pop volumul *Pictorul, profesorul şi omul Ioan Conțiu*.

Volumul, de fapt al V-lea caiet dintr-o serie dedicată „eminescienilor sătmăreni" era dedicat, aşa cum îi arată şi titlul, unui autentic om de cultură născut pe teritoriul de astăzi a județului Maramureş, la Remetea Chioarului. În prefața acelui volum ne exprimam regretul pentru lipsa de informații complete, dar şi speranța în viitoare completări a biografiei profesorului: „Până la finalizarea redactării acestui «caiet» nu am reuşit să aflăm data şi locul decesului profesorului Ioan Conțiu. Considerăm că noi cercetări asupra vieții şi activității profesorului şi pictorului Ioan Conțiu, vor scoate la lumină informații noi, care vor completa datele din acest volum. Biografiile profesorilor de la Liceul «Mihail Eminescu», apărute în seria *Caietelor eminescienilor sătmăreni*, au menirea de a oferi tinerilor din societatea de astăzi, modele de intelectuali implicați în activitatea culturală, social-politică şi, în general, în tot ce însemna viața românească în Sătmarul de altădată"[1].

Şi iată că gândul de atunci s-a împlinit; cu ajutorul profesorului Gheorghe Munteanu din Baia Sprie, am reuşit să aflăm data morții lui Ioan Conțiu. De asemenea, într-un lexicon interbelic am mai reuşit să aflăm informații despre acest profesor cu preocupări diverse, dar şi o fotografie.

Ioan Conțiu s-a născut la 24 iunie 1890 în Remetea, județul Sătmar. Este o localitate aflată aproape de Şomcuta Mare, parohia fiind afiliată în anii naşterii lui Ioan Conțiu protopopiatului greco-catolic Şomcuta Mare[2]. În părțile chiorene exista o familie Koncz de Tirimia, înnobilată în 1656 de către Gheorghe Rákóczi I[3].

Studiile primare le urmează în perioada 1895-1899 la Remetea, Dej şi Copalnic-Mănăştur. Debutează ca elev de gimnaziu la Liceul Maghiar de Stat din Baia Mare, unde l-a avut diriginte pe dr. Káplányi Antal[4].

Şi-a continuat studiile la Liceul Român Grăniceresc din Năsăud în perioada 1905-1912. I-a avut colegi aici, printre alții, pe Tit Mălai[5], iar diriginți i-au fost profesorul de limba română Emil Mărcuşiu, profesorul de limba latină Vasile Bichigean, Virgil Şotropa care i-a predat limbile maghiară şi germană, iar în cele din urmă profesorul de matematică-fizică Emil Domide. Clasa a VI-a gimnazială Ioan Conțiu a urmat-o în calitate de elev particular. La acest liceu îşi susține examenul de maturitate la 7 iunie 1912, obținând Certificatul de maturitate cu nr. 23/1912.

Între anii 1912-1915 a urmat Teologia la Lugoj, adică la greco-catolici. În mod interesant, şi-a finalizat aceste studii la Facultatea Teologică din Sibiu, obținând „diploma de adeverire a studiilor"

[1] Viorel Câmpean, Ovidiu Pop, *Pictorul, profesorul şi omul Ioan Conțiu*, Satu Mare, Editura Citadela, 2014, p. 8.
[2] *Stat personal*, completat de Ioan Conțiu la 29 mai 1922, înregistrat în Arhiva Liceului „Mihai Eminescu" din Satu Mare cu Nr. 341-922.
[3] Valer Hossu, *Nobilimea Chioarului*, Baia Mare, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu", 2003, p. 266.
[4] *A Nagybányai M. Kir. Állami Főgimnázium Értesitője Tanévről 1902-1903 (Anuarul Liceului de Stat din Baia Mare)*, Nagybánya, [Baia Mare], 1903, pp. 81-82; *A Nagybányai M. Kir. Állami Főgimnázium Értesitője 1903-1904 Tanévről (Anuarul Liceului de Stat din Baia Mare)*, Nagybánya, [Baia Mare], 1904, pp. 54, 132.
[5] *Raportul al XLIII-lea despre gimnaziul superior fundațional din Năsăud pentru anul şcolar 1905/1906*, Bistrița, 1906, p. 22, 62; *Ibidem*, an 1906/1907, pp. 16, 57; *Ibidem*, an 1908/1909, pp. 54, 94; *Ibidem*, an 1909/1910, pp. 51, 88; *Ibidem*, an 1910/1911, pp. 35, 75; *Ibidem*, an 1911/1912, pp. 57, 83, 94.

cu nr. 474 din 1916. La 14 iunie 1917, i se acordă de către „Institutul pedagogic-teologic Arch. Greco-ortodox, consistorul arch.-diec. Sibiu", „cualificațiunea de preot". La „studii speciale" este trecută şi „Şcoala de pictură Baia-Mare, sesiunea de vară, Iunie 1910/1912".

Studiază un an, 1920-1921, la Academia de Belle Arte din Roma, unde obține „Diploma de pictor", cu numărul 11738 din 1921.

Profesorul Conțiu cunoştea, după propria-i mărturisire „perfect" limba română, maghiară, italiană şi „binişor" limba franceză şi germană. S-a căsătorit în 1916 cu Mărioara Buda, neavând copii i-au adoptat pe Vasile şi Onița; presupunem că aceştia erau dintr-o familie înrudită cu cei doi soți Conțiu.

Despre serviciul militar ştim că l-a efectuat în calitate de preot militar, cu gradul de căpitan. Mai întâi în Armata Austro-Ungară, în 1917. În toamna anului 1918 mărturiseşte că a fost „membru în senatul Român din Cluj 1918-Nov.-Dec. Am funcționat ca prof. priv. numit de Cons. Dir., Secția Ocr. Soc. la Şcoala orf. de răsboiu". Probabil că a făcut parte din Legiunea I a Gărzilor Naționale Române, cu sediul la Cluj, în decembrie 1918[6].

A predat desen, în calitate de „măiestru", la Liceul „Mihail Eminescu" din 14 noiembrie 1921 până în anul 1926[7] fiind şi custodele sălii şi colecției de desen. Sub egida „Astrei" locale a ținut prelegeri despre pictorul Nicolae Grigorescu[8].

Un important eveniment a avut loc în viața Liceului „Mihai Eminescu" în anul şcolar 1923/1924: „În 22 Iunie [1924] la orele 11 am avut un festival în antreul liceului, cu ocazia dezvălirii bustului patronului nostru. La festival au fost reprezentate toate autoritățile locale şi a asistat şi un public numeros şi distins. Lucrările desvălirii au fost conduse de măestrul de desemn Ioan Conțiu, cu a cărui îngrijire s-a aranjat un concert şi s-au vândut ilustrate realizând un venit curat de 19.162 Lei, cu cari s-au acoperit în parte cheltuielile lucrărilor împreunate cu desvălirea bustului". Placa de marmură, dezvelită în 12 iunie 1924, cu ocazia inaugurării bustului poetului național, dăinuie şi azi în holul Colegiului Național „Mihai Eminescu".

Evenimentul fusese anunțat din timp de presa locală: „pentru strângerea unui fond necesar la ridicarea unui bust în localul liceului, marelui poet M. Eminescu, direcțiunea liceului a pus în vânzare cărți poştale ce reprezintă acest bust"[9]. De „confecționarea" acelor cărți poştale s-a ocupat profesorul Ioan Conțiu[10].

Dar iată spicuiri dintr-un articol dedicat evenimentului deosebit. În sala amenajată cu gust de către profesorul Conțiu au sosit autoritățile: primarul oraşului Satu Mare, Augustin Ferenții, directorul Băncii Naționale, directori şi profesori de la şcolile sătmărene, ofițeri, etc. Serviciul divin a fost oficiat de către protopopul Aurel Dragoş, ajutat de către preoții Podoabă şi Vasile Herman. Au ținut discursuri protopopul Dragoş, deputat la acel moment, care i-a îndemnat pe tineri să se adape la „isvorul de lumină şi patriotism al marelui Eminescu", directorul Eugen Seleş, care a întărit acelaşi îndemn „pentru înflorirea Neamului dela Nistru până la Tisa". A urmat punctul culminant al evenimentului, când a fost trasă pânza, „făcând să apară frumosul bust înconjurat de flori. Momentul acela a fost atât de înălțător, încât ochii tuturor au fost năpădiți de lacrimi! Ți se părea că în atmosferă pluteşte spiritul marelui gânditor şi cântăreț al Neamului!". Profesorul Aurel Ghitta a citit o telegramă prin care inspectorul şef Simion Gocan comunica faptul că sufleteşte este prezent la sărbătoare. Apoi, primarul Augustin Ferenții, „cu simpaticu-i fel de a vorbi" a vorbit despre importanța monumentului şi a depus o coroană de flori. Lumea s-a îndepărtat apoi spre case, „cu sufletul înălțat în sfere", iar „În liceu, ca un simbol al luminei româneşti, a rămas bustul lui Eminescu, ca să insufle elevilor dragostea de țară şi de cultură pentru vecii vecilor"[11].

În seara de 22 iunie la sala teatrului s-a organizat un concert de gală, cu ocazia inaugurării bustului lui Mihai Eminescu. A cântat muzica militară, dându-şi concursul d-nii Bendiner cu orchestra sa, Paul Rechter, cu „o muzică suavă şi dulce ce te farmecă" Dumitrescu şi d-ra Drăgan. Ziaristul deplângea doar numărul mic de spectatori precum şi faptul că momentul necesita interpretarea unei romanțe cu versurile marelui poet...[12]. Pentru buna organizare „se designează un comitet compus din

[6] Vasile Lechințan, *Oficiali de stat români din Transilvania (1368-1918)*, Cluj-Napoca, 2003, p. 96.
[7] *Anuarul al X-lea al Liceului de Stat „Mihail Eminescu" din Satu Mare pe anul 1928/1929*, Satu Mare, 1929, p. 39.
[8] *Anuarul al III-lea al Liceului de Stat „Mihail Eminescu" din Satu Mare pe anul 1921/1922*, Satu Mare, 1922, p. 15.
[9] „Satu Mare", an VI, nr. 41, 4 iunie 1924, p. 3.
[10] Arhiva Colegiului Național „Mihai Eminescu", *Registrul Proceselor verbale începând cu anul şcolar 1922/1923*, p. 119.
[11] „Satu Mare", an VI, nr. 47, 25 iunie 1924, p. 1.
[12] *Ibidem*, nr. 46, 22 iunie 1924, p. 3.

profesorii: S. Tămaş, V. Herman şi A. Ghitta. Vânzarea biletelor de onoare, a lojelor se încredințează elevilor cercetaşi. [...] La dezvălire trebue să fie de față întreg corpul profesoral”[13].

Şi cotidianul „Satu Mare”[14], a relatat despre evenimentul dezvelirii bustului. Aflăm din cuprinsul informației din ziar că realizatorul bustului a fost profesorul Ioan Conțiu, care plănuia de mai multă vreme realizarea unui bust dedicat patronului spiritual al şcolii.

După marea bucurie din anul 1924, cu dezvelirea bustului lui Mihai Eminescu, în toamnă Ioan Conțiu a fost lovit de o mare durere, locuința fiindu-i prădată. Dar, iată relatarea din presa locală. Considerat drept „pictor talentat şi bun profesor de desen”, în toamna anului 1924 Ioan Conțiu a fost victima unei tâlhării, „care i-a amărât adânc sufletul”. Asta pentru că „Împovărat de greutăți familiare, munceşte din răsputeri pe aceste vremuri de scumpete spre a-şi întreține pe ai săi. Liniştita viață de intelectual sârguincios i-a fost însă turburată de nişte mizerabili de hoți, cari în lipsa lui de acasă, s-au introdus pe fereastră şi i-au furat în ziua de 15 Sept. Tot ce au găsit în casă: articole de îmbrăcăminte de casă, precum şi 3000 de lei. Bietul om, a fost lăsat dezbrăcat, el şi familia lui în preajma iernei”. Se făcea apel la publicul cititor să conlucreze cu Poliția pentru a prinde hoții[15].

Unul dintre elevii pregătiți de către Ioan Conțiu, la Liceul „Mihai Eminescu” din Satu Mare, a fost pictorul Ion Țânțaş, care şi-a descoperit „talentul şi pasiunea pentru desen, lucrând, uneori în fiecare după-amiază, în atelierul profesorului său de desen, Ion Conțiu[16].

Alături de avocatul Emil Coconeți, lui Ioan Conțiu i se datorează introducerea cercetăşiei pe plaiurile sătmărene. Ioan Conțiu a organizat la 7 iunie în Halmeu şi în 12 iunie 1924 la Carei „festivaluri cercetăşeşti”, vorbind despre însemnătatea cercetăşiei şi iubirea patriei[17]. În presa locală comandantul cohortei, profesorul Conțiu scria într-un comunicat: „Primirea din Halmeu ne amintesc credința şi dragostea ce domneşte cari cu mic cu mare ne-au întâmpinat şi la gară şi seara”[18].

O frumoasă sărbătoare a cercetaşilor a avut loc în luna decembrie a nului 1924 la Seini, unde s-a deplasat cohorta cercetăşească „Someşul”, sub conducerea profesorilor de la Liceul „Mihai Eminescu”, Iuliu Pop şi Ioan Conțiu. Sătmărenii au fost bine primiți în orăşelul aparținător pe atunci județului lor, mai ales prin bunăvoința prim-pretorului Ioan Butean, a directorului şcolii, Anania Măgdaş şi a dirijorului corului „Tinerimii Române” din Seini, Iosif Cardoş-Spădaru[19].

În anul 1931 echipa de fotbal Olimpia C.F.R. Satu Mare sărbătorea 10 ani de la înființare. Profesorul Conțiu saluta clubul în numele cercetaşilor sătmăreni[20].

A predat pe parcursul anilor şcolari 1925/1926, 1926/1927 şi 1927/1928 la Şcoala Superioară de Comerț din Satu Mare, chiar mai multe materii decât la „Mihai Eminescu”: limba italiană, ştiințe naturale, caligrafie şi desen. Predarea limbii italiene a fost introdusă, oarecum, datorită cunoaşterii ei de către prof. Conțiu[21].

Această instituție îi datorează foarte mult directorului dr. Gheorghe Dragoş, care a asigurat o conducere exemplară, ilustrată de nenumăratele acțiuni cultural-educative, editarea de anuare şcolare, etc.[22]

Cunoaştem că profesorul Ioan Conțiu a predat limba italiană la nivelul tuturor claselor din şcoală[23]. A fost diriginte, conducând clasa I, respectiv a II-a gimnazială, în anii şcolari 1926/1927, 1927/1928[24].

De asemenea, a avut o vie activitate în cadrul laboratorului de ştiințe naturale, reuşind prin străduințele sale realizarea unei colecții de zoologie. Directorul Dragoş afirmă că numai prin stăruința profesorului Conțiu s-a ajuns la realizarea unei frumoase colecții de animale şi minerale. Afirmă despre acesta că „D-Sa, ca o albină a agonisit zi de zi noi animale, pe cari, împreună cu elevii, le-a

[13] Arhiva Colegiului Național „Mihai Eminescu”, *Registrul Proceselor verbale începând cu anul şcolar 1922/1923*¸ pp. 118-120.
[14] „Satu Mare”, Satu Mare, an VI, nr. 47, 25 iunie 1924, p. 1.
[15] *Ibidem*, nr. 72, 21 septembrie 1924, p. 2.
[16] *Ion Țânțaş. Un pictor al eposului oşenesc*, Negreşti-Oaş, 2008, p. 43.
[17] *Anuarul al V-lea al Liceului de Stat „Mihail Eminescu” din Satu Mare pe anul 1923/1924*, Satu Mare, 1924, pp. 72-73.
[18] „Satu Mare”, an VI, nr. 44, 15 iunie 1924, p. 3.
[19] *Ibidem*, nr. 95, 10 decembrie 1924, p. 2.
[20] „Gazeta Sătmarului”, an IV, nr. 7, 7 oct. 1931, p. 4.
[21] *Anuarul Şcoalei Superioare de Comerț din Satu Mare. Anul IV şi V pe anii şcolari 1926-1927 şi 1927-1928*, Satu Mare, 1928, p. 11.
[22] Pentru biografia lui Gheorghe Dragoş vezi volumele: *** *Cu şi despre Gheorghe Dragoş*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 1998 şi Gheorghe Dragoş, *Restituiri*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2000.
[23] Ioan Viman, *Învățământul secundar din părțile sătmărene în perioada interbelică: 1919-1940*, Satu Mare, 2007, p. 288.
[24] *Anuarul Şcoalei Superioare de Comerț din Satu Mare. Anul IV şi V pe anii şcolari 1926-1927 şi 1927-1928*, Satu Mare, 1928, pp. 61, 67.

împăiat, sau le-a pus spre conservare în spirt. Din nimic avem azi o colecție zoologică constătătoare din: 106 animale împăiate şi 45 conservate în spirt. Afară de aceia prin stăruința Dlui. Prof. Conțiu elevii au adunat 130 soiuri de minerale, pentru colecția de mineralogie"[25].

Demn de menționat ar fi şi faptul că la sfârşitul fiecărui an şcolar erau organizate expoziții cu realizări ale elevilor: desene, lucrări de caligrafie, hărți, „lucrări de birou comercial", rolul profesorului la aceste evenimente fiind determinant[26]. S-a implicat şi în activitatea Societății de lectură, alături de conducătorul acesteia, directorul Dragoş şi de profesorii: Aurel Ghitta şi Ioan Grecu. Au fost organizate serbări în comunele: Amați, Ruşeni, Doba, Halmeu, Sătmărel, Carei, Seini, Borleşti, Baia Mare, etc.[27]. Împreună cu colegul său, Ioan Grecu, au condus elevii la concursurile organizate sub auspiciile „Tinerimii Române"[28]. De sărbătoarea națională, 10 Mai, a anului 1927 a organizat cu elevii o serbare la Halmeu, profesorul Conțiu ținând o conferință intitulată *Sentimentul Național*[29]. Preotul Conțiu a fost prezent şi la slujbele din dimineața zilei de 10 Mai 1927 organizate în oraşul Satu Mare[30].

Profesorul de şt. naturale şi elevii lucrând la împăiatul păsărilor

În perioada interbelică la Satu Mare a existat o puternică mişcare a artiştilor plastici, atât de etnie română cât şi maghiară. Desigur că gândul cititorului zboară la Aurel Popp, dar în aceeaşi perioadă s-au mai remarcat în oraşul Satu Mare artişti plastici precum Mohy Sándor, Zolnay Géza, Tóth Gyula şi Litteczky Endre sau doi profesori de la Liceul „Mihai Eminescu" precum Nicolae Brana sau Epaminonda Boca.

Ioan Conțiu s-a integrat acestei mişcări, prezența lui la o expoziție organizată în anul 1925, cu ocazia festivităților din 1 Decembrie ilustrează cu prisosință acest lucru"[31].

Ioan Conțiu era şi un foarte priceput pictor bisericesc, printre alte realizări amintim aici doar realizarea picturii în bisericile româneşti (greco-catolice) din Sătmărel şi Tiream.

În anul 1924, prin intermediul presei locale Ioan Conțiu făcea următorul anunț: „După praxa câştigată în Roma, am onoare a comunica, că am deschis un atelier de pictură bisericească bizantină şi apuseană, simțindu-mă în poziția de a lucra pentru bisericile noastre în stilul cel mai frumops, cu picturi originale anatomice, bine executate şi durabile. Primesc comenzi de tot felul: iconostase complecte, pictat, văpsit şi lucrările de lemn după cele mai moderne planuri făcute de mine. Se poate achita şi în rate lunare sau trimestriale. Orice comandă mare sau mică se efectueşte cu multă îngrijire

[25] *Ibidem*, p. 23.
[26] Ioan Viman, *op. cit.*, p. 294.
[27] *Anuarul Şcoalei Superioare de Comerț din Satu Mare. Anul IV şi V pe anii şcolari 1926-1927 şi 1927-1928*, Satu Mare, 1928, p. 25.
[28] *Ibidem*, p. 33.
[29] *Ibidem*, p. 37.
[30] „Satu Mare", Satu Mare, an IX, nr. 20, 15 mai 1927, p. 1.
[31] *Ibidem*, an VII, nr. 96, 1 decembrie 1925, p. 2, *Ibidem,* nr. 97, 6 decembrie 1925, p. 2.

şi momentan. Pentru măsuri şi învoeli vin la faţa locului. Listă cu preţurile curente, trimit gratuit la cerere. Folosiți ocaziunea! Nu lucrați cu streinii. Portrete în oleiu pe pânză, sau hârtie, orice mărime, după fotografii sau natură. Peisagii, acuarele în tot timpul se pot afla gata”[32].

Iconostasul din biserica (azi folosită de comunitatea ortodoxă) din Tiream este opera profesorului Ioan Conțiu. Dealtfel, pe spatele iconstasului se mai păstrează inscripția care glăsuieşte aşa: „acest iconostas s-a ridicat în anul 1926 Iulie 10 sub înalta şi glorioasa Domnie a M[ajestății] S[ale] Reg[ele] Ferdinand I al Tuturor românilor în al 7-lea an dela unire”, iar în partea inferioară sunt trecute numele celor care au contribuit la finalizarea lucrărilor:

„Episcop Dr. T[raian] Valer Frențiu
Preot Teodor German
Curat[or] prim Ioan Naghi
După planul pictorului
Prof[esor] Conțiu”.

Biserica din Sătmărel cu hramul „Sf. Dimitrie”, construită în anul 1911 mai păstrează şi astăzi iconostasul realizat de Ioan Conțiu. În altar, s-a însemnat, după frumusețea caracterelor de literă folosite, probabil de către realizatorul iconostasului, dar în bună măsură şi a picturii bisericii, Ioan Conțiu: „După planul Dlui I. Conțiu pictor şi prof. şi prin jertfa poporului şi a conducătorilor lui făcutu-s-a acest iconostas spre mărirea lui D-zeu, în anii 1926/1927”. Presa vremii a relatat evenimentul sfințirii noii picturi[33].

Pictorul şi profesorul Ioan Conțiu este descris de către un ziarist interbelic ca: „[...] figura eminesciană, chipul cercetaşului incorigibil, mort pe altarul sfintei datorii în timp ce se afla în țară străină”. În semn de prețuire, cohorta cercetăşească din Baia Sprie i-a purtat numele[34].

Ştim că, alături de comandantul Iuliu Pop, a înființat Legiunea de cercetaşi „Principele Nicolae” din Satu Mare. Într-un Lexicon interbelic este descris aşa: „Condus mereu de ideea fraternității, egalității şi dragostea de aproapele său şi educarea de cetățeni buni, face educația tineretului Legiunei sale, în acest sens”[35]. Probabil că a ținut foarte mult la activitatea cercetăşească. Rezultă aceasta din sfârşitul vieții sale...

Circumstanțele morții sale le-am aflat citind o publicație orădeană interbelică, de limbă maghiară. Accidentul care i-a cauzat decesul s-a produs în luna august a anului 1933 în oraşul maghiar Gödölő, fiind vorba de o ocluzie intestinală. A decedat într-o clinică din Budapesta. La cererea sa, a fost înmormântat lângă capela cercetaşilor din Baia Sprie. Se pare că au fost prezenți la înmormântare şi reprezentanți guvernamentali. În orice caz a fost o asistență numeroasă la ceremonie, mai multe sute de cercetaşi ținând să îl conducă pe ultimul drum pe cel care era foarte îndrăgit de tinerii pe care îi avea în grijă. Oficialitățile s-au îngrijit să ofere văduvei un ajutor grabnic de 30.000 lei[36].

[32] *Ibidem*, an VI, nr. 81, 22 octombrie 1924, p. 2.
[33] „Satu Mare”, Satu Mare, an VIII, nr. 46, 13 iunie 1926, p. 2; „Satu Mare”, Satu Mare, an IX, nr. 48, 27 nov. 1927, p. 1; *Sfințirea Bisericii gr. Catolice din Sătmărel*, „Baia Mare”, an II, nr. 46, 10 noiembrie 1927, p. 2.
[34] Horia I. Gheorghiță, *Satu Mare.Oameni şi fapte*, vol. I, Satu Mare, 1935, p. 100.
[35] *Albumul sportiv. Sport-Album*, Arad, 1932, (coloana) 1013.
[36] „Erdélyi Lapok”, Oradea, an II, nr. 189 (484), 24 august 1933, p. 7.

New Information about Professor Ioan Conțiu

(Abstract)

The article refers to some additions regarding the life and activity of Professor Ioan Conțiu (1890-1933). Born in Remetea Chioarului, he worked especially in Satu Mare, where he taught drawing at several prestigious schools. He painted the iconostasis of the churches from Sătmărel and Tiream, both in Satu Mare county. He was also mentioned in the activity of the scouts from Satu Mare. He died in Hungary and was buried in Baia Sprie.

Viorel CÂMPEAN
Biblioteca Județeană Satu Mare
viorel_campean@yahoo.com

Participarea românilor din Copalnic-Mănăştur la Primul Război Mondial (1914-1918)

MARIUS CÂMPEANU,
ALEXANDRU BUCUR

Cuvinte cheie: *Făureşti, Solnoc Dăbâca, români, soldați, agricultori.*
Keywords: *Făureşti, Solnoc Dăbâca, Romanians, soldiers, farmers.*

Considerații generale

Primul Război Mondial, denumit *Războiul cel Mare* dar şi *Războiul Națiunilor*, a fost un război global, declanşat în Europa, la 15/28 iulie 1914 şi a durat peste patru ani, până la 29 octombrie/11 noiembrie 1918. Războiul a fost declanşat în urma asasinării, la Sarajevo, în 15/28 iunie 1914, a lui Franz Ferdinand, arhiducele Austriei şi moştenitorul tronului austro-ungar. Conflagrația mondială a atras în vâltoarea sa toate marile puteri economice ale lumii, grupate în două alianțe opuse: Antanta, compusă din Imperiul Țarist, Franța şi Imperiul Britanic, Italia şi – mai târziu – S.U.A., împotriva Puterilor Centrale, formate din Imperiul German, Austro-Ungaria, Imperiul Otoman şi Bulgaria. Alianțele s-au reorganizat şi extins, pe măsura intrării în război a tot mai multor națiuni.

Românii din Transilvania, Banat, Crişana, Sătmar şi Maramureş au fost nevoiți să participe la război în cadrul armatei austro-ungare, luptând pe diferite fronturi (în principal în Galiția, Serbia şi Franța, apoi şi în Italia) şi plătind un însemnat tribut de sânge. Decretarea mobilizării s-a făcut în 22 iulie 1914[1]. La începutul conflagrației, au fost mobilizați bărbații cu vârsta cuprinsă între 18 şi 42 de ani. Apoi, din 1915, şi cei până la 50 de ani[2]. Numărul românilor transilvăneni, participanți la prima conflagrație mondială în cadrul armatei austro-ungare, rămâne necunoscut cu exactitate. Diferitele cercetări, mai vechi[3] sau mai recente[4], au condus la rezultate diferite. Asupra acestor date statistice nu vom insista, luând în calcul şi faptul că pentru fostele județe Solnoc Dăbâca şi Maramureş, rezultatele au fost prezentate prin intermediul a două studii ştiințifice[5].

Localitatea Copalnic-Mănăştur a fost sediul plasei administrative cu aceeaşi denumire, unitate administrativ-teritorială aflată în componența fostului județ Solnoc Dăbâca (până la Marea Unire de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918 a fost comitat). În anul 1920, plasa Copalnic-Mănăştur avea în componența sa 19 localități (Berința, Bloaja, Brebeni, Cărbunari, Cărpiniş, Cerneşti, Ciocotiş, Copalnic, Copalnic-Mănăştur, Curtuiuşu Mic, Făureşti, Fânațe, Lăschia, Măgureni, Plopiş, Preluca, Ruşor, Trestia şi Vad) şi 5 secretariate cercuale (Berința, Cerneşti, Copalnic-Mănăştur, Făureşti şi Măgureni). Numărul total al locuitorilor era de 12.142, dintre care 11.406 erau români[6].

Documentele referitoare la participarea românilor din fostul județul Solnoc Dăbâca şi, implicit, cele despre contribuția locuitorilor din plasa Copalnic-Mănăştur la Primul Război Mondial, întocmite între anii 1922 şi 1923, se păstrează în Fondul ASTRA, aflat la Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale. Acestea au fost fructificate astfel: în 1923, de Teodor V. Păcățian, care a realizat *Centralizatorul* județului şi a publicat rezultatele[7]; Alexandru Bucur şi Vasile Mărculeț, în 2019[8]; Ioan Popa, tot în acelaşi an[9].

În fondul de arhivă menționat se păstrează şi un *Tablou nominal* privind aportul locuitorilor români din localitatea Copalnic-Mănăştur la prima conflagrație mondială, pe care il vom prezenta în cele ce urmează.

[1] Andriescu, Georgescu, Roman 2018, p. 25, 26.
[2] Leu, Albert 1995, p. 15.
[3] A se vedea: Păcățian 1923a, pass.; Păcățian 1923b, pass.; Maior 1985, p. 355-367.
[4] Şerban 1998-1999, p. 207, 208.
[5] Bucur, Mărculeț 2019, p. 93-111; Bucur, Mărculeț 2020, p. 151-166.
[6] Martinovici, Istrati 1921, p. 43.
[7] Păcățian 1923a, p. 32-50; Păcățian 1923b, p. 3-21.
[8] Bucur, Mărculeț 2019, p. 93-111.
[9] Popa 2019, pass.

Participarea românilor din Copalnic-Mănăştur la Primul Război Mondial (1914-1918)

Datele referitoare la participanții localității Copalnic-Mănăştur în Primul Război Mondial au fost consemnate într-un *Tablou nominal* care conține patru file (opt pagini), nenumerotate. Pe prima pagină este trecut numărul de locuitori români ai localității, nu cel de la data întocmirii recenzării, ci din anul 1920, 847 persoane[10]. Pe ultima pagină s-a calculat totalul general al participanților, prin însumarea totalului de la toate paginile, cu unele erori, preluate şi de Păcățian. Tot acolo sunt specificate următoarele: „Se verifică de noi, primariu şi secretar cercual, exactitatea prezentului Tablou". Urmează semnăturile comisiei care a realizat verificarea documentului: secretar Ioan Petrovan, notar cercual; Vasile Pop, primar; Niculae Avram, protopop. Documentul a fost parafat cu ştampila rotundă a comunei, aplicată cu tuş mov. Din fericire, deținem informații privind data la care a fost definitivat şi verificat documentul, 23 ianuarie 1922.

Foarte utile, pentru completarea informațiilor referitoare – în special – la cei decedați şi dispăruți, sunt datele consemnate pe fațada principală a Monumentului Eroilor din Cele Două Războaie Mondiale, ridicat în anul 2006 în curtea bisericii ortodoxe „Sfinții Arhangheli Mihail şi Gavril" din Copalnic-Mănăştur. Soldații, morți şi dispăruți, au fost următorii: Anca Ioan, Anca Ioan, Bob Alecsandru, Bob Vasile, Bob Grigore, Bob Ilie, Bota Gheorghe, dr. Bota Teodor, Chesei Ioan, Chesei Vasile, Ciceu Ioan, Dragomir Gheorghe, Dragomir Gavrila, Dragomir Sabin, Florian Gheorghe, Inauan Vasile, Lacatus Alecsandru, Marincas Alexandru, Mihalca Grigore, Mihalca Andrei, Mihalca Ioan, Mihalca Ioan, Nechita Iacob, Pop Ioan, Pop Dumitru, Pop Ioan, Pop Gheorghe, Pop Gheorghe, Tarta Grigore, Simon Teofil, Ungur Vasile, Micle Alecsa şi Simon Mendel[11]. Comparând datele furnizate de *Tabloul nominal* cu numele celor decedați şi dispăruți în *Marele Război*, trecute pe monumentul amintit, observăm că lista eroilor din *Tabloul nominal* este incompletă, nefiind trecute numele a 11 soldați eroi, nenominalizați în ancheta ASTREI[12]. Facem precizarea că în localitate mai există un alt monument, ridicat de familia dr. Costan Valeriu şi Ovidiu, „în memoria părinților şi a eroilor căzuți pentru apărarea pământului românesc", în anul 2003 şi amplasat în curtea bisericii greco-catolice „Adormirea Maicii Domnului"[13].

Totalul general din *Tabloul nominal* arată că, din localitate, au participat la acțiunile impuse de Primul Război Mondial un număr de 194 locuitori, dintre care 182 la partea activă şi 12 mobilizați pe loc[14]. Datele de pe primul monument şi alte surse oferă numele a încă 12 participanți, toți soldați, care nu au fost nominalizați în *Tabloul nominal*. Prin urmare, numărul participanților la război, descoperit de noi până la această dată, devine 207. Scăzându-l pe locotenentul Petrovan Vasile[15], rămân 206.

Situația celor 194 (182) de activi a fost, pe grade, următoarea:

- locotenenți, 5: Cârlig August[in], Medan Octavian, Rus George, Şovre Valer; dr. Bota Teodor[16];
- sublocotenenți, 2: Avram Adrian şi Buda Ioan;
- plutonier major, 1: Bob George[17];
- plutonieri, 6: Bob Todor[18], Bota Petre [al] l[ui] Ioan[19], Bota Vasile [al] l[ui] Andreiu[20], Iuga Liviu, Micle Teofil[21] şi Timoşag Vasile;

[10] Arhivele Naționale Sibiu, *Fond ASTRA*, titlul XIX, *Tablou nominal Copalnic-Mănăştur* (în continuare ANSb, *FA,* XIX, *TNC-M*), , p. 1 şi *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85; Martinovici, Istrati 1921, p. 75; Popa 2019, p. 354, nr. crt. 8.

[11] MJM 2020, p. 81.

[12] Cei 11 soldați eroi, nenominalizați în ancheta ASTREI sunt: Bob Ilie, dr. Bota Teodor, Dragomir Sabin, Florian Gheorghe, Inauan Vasile, Lacatus Alecsandru, Mihalca Andrei, Mihalca Ioan, Simon Teofil, Micle Alecsa şi Simon Mendel.

[13] MJM 2021, p. 82.

[14] ANSb, *FA,* XIX, *TNC-M*, p. 8 şi *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85; Popa 2019, p. 354-355, nr. crt. 8.

[15] S-a născut în anul 1893, la Copalnic-Mănăştur, în familia notarului Ioan Petrovan. A urmat studiile juridice la Budapesta şi Viena. După terminarea Primului Război Mondial a fost notar cercual la Berința şi la Negreşti-Oaş. Între anii 1926 şi 1948 a fost proprietar al Băilor Cărbunari. A decedat în anul 1969, fiind îngropat în grădina casei deținute la Cărbunari. Este acelaşi cu notarul cercual nominalizat în *Tabloul nominal* al localității Berința, prin urmare nu îl vom lua în calcul.

[16] Fiind doctor, nu putea primi un grad inferior celui la care l-am încadrat.

[17] În *Tabloul nominal* figurează cu numele de familie Bobb, nr. crt. 113.

[18] *Ibidem*, nr. crt. 15.

[19] În *Tabloul nominal* figurează cu numele de familie Botha, nr. crt. 47.

[20] *Ibidem*, nr. crt. 45.

[21] După cum reiese din însemnările autobiografice ale avocatului dr. Alexandru Micle (născut la Copalnic-Mănăştur în 11 martie 1907), în Primul Război Mondial au fost mobilizați doi frați mai mari de-ai săi: plutonierul Micle Teofil şi soldatul Micle George. Micle 2014, p. 13, 25.

- sergenți, 14: Anca Ioan [al] l[ui] Ioan, Bob Augustin[22], Bob Ioan [al] l[ui] Grigore[23], Buda Ioan, Dragomir Vasile [al] l[ui] Ştefan, Dunca Vasile [al] l[ui] Andreiu, Inoan Grigore, Mihalca Ştefan a[l] Vasalichi[i] [al] l[ui] Jula, Petrovan Octavian, Pop Al[e]xă, Pop Augustin, Pop Izidor, Tarța Grigore şi Tarța Vasile;

- caporali, 13: Bob Augustin [al] l[ui] Grigore[24], Bob Vasile [al] l[ui] Todor[25], Bota Ioan [al] l[ui] Todor[26], Dragomir Al[e]xandru, Giurgian Aurel, Leş George, Micle Mihaiu[27], Micle Mihaiu, Mihalca Al[e]xandru a[l lui] Ioan, Pop Coriolan, Pop Ioan [al] l[ui] George [al] l[ui] Gavril, Pop Mihaiu [al] l[ui] Ştefan şi Pop Telente;

- fruntaşi, 4: Bob Al[e]xandru a[l] l[ui] Andreiu[28], Bob Vasile[29], Medan Al[e]xandru şi Mihalca Onofreiu [al] l[ui] George Nuț;

- soldați, 149 (138): Anca Ioan [al] l[ui] Ştefan, Bob George a[l lui] Samoilă[30], Bob Grigore a[l] Nechiti[i][31], Bob Ioan a[l] Nechiti[i][32], Bob Ştefan [al] l[ui] Samoilă[33], Bob Vasile a[l] Nechiti[i][34], Bob Vasile a[l] Nechiti[i][35], Bota George [al] l[ui] Andraş[36], Bota George [al] l[ui] Andreiu[37], Bota Vasile [al] l[ui] Todor, Buda Al[e]xandru, Cheşe[i] Al[e]xandru, Cheşe[i] Ioan [al] l[ui] Ilie, Cheşe[i] Nechita, Cheşe[i] Petre, Cheşe[i] Vasile [al] l[ui] Ioan, Ciceu Al[e]xandru, Ciceu George, Ciceu Ioan, Ciolte Ilie[38], Ciolte Ioan, Cîrlig Ştefan, Codre Indreiu [al] l[ui] Grigore, Codre Ioan, Codre Ioan [al] l[ui] Grigore, Codre Todor, Compan Ioan[39], Cormoşi Al[e]xand[ru], Cormoşi Vasile, Danciu Simion, Dragomir Al[e]xandru, Dragomir Al[e]xandru a[l lui] Vasile, Dragomir Gavrilă [al] l[ui] Ştefan, Dragomir George, Dragomir George [al] l[ui] Gavrilă, Dragomir George a[l lui] Vasile, Dragomir Ioan [al] l[ui] Samoilă, Dragomir Ioan a[l lui] Vas[ile], Dunca Filip, Dunca George, Dunca Grigore, Dunca Ilie, Dunca Ioan a[l lui] Ilie, Dunca Ştefan, Flore Vasile, Florian Ioan, Florian Ioan [al] l[ui] Costan, Florian Mihaiu [al] l[ui] Dumitru, Florian Ştefan [al] l[ui] Dumitru, Florian Vasile a[l lui] Vasile, Ghereben George, Giurgean Aurel, Hordo Dumitru, Hordo Mihaiu, Hordo Pompeiu, Hordo Ştefan, Lenghel Chelem[en], Marc Iacob, Marc Ioan, Marc Ştefan, Mari[n]caşi Al[e]xandru, Marincaş Al[e]xandru, Marincaş Vasile [al] l[ui] Grigore, Măguț George, Micle Al[e]xa, Micle George, Micle Ioan [al] l[ui] Marton, Micle Ioan a[l lui] George Nuț, Micle Ioan a[l lui] Flore, Mihalca George [al] l[ui] George, Mihalca George [al] l[ui] Ioan, Mihalca George [al] l[ui] Ştefan [al] l[ui] Ianoş, Mihalca Grigore [al] l[ui] Ştefan [al] l[ui] Ianoş, Mihalca Ioan [al] l[ui] Costan, Mihalca Ioan [al] l[ui] Ilie, Mihalca Simion a[l lui] Ioan [al] Nuțului, Mihalca Ştefan [al] l[ui] Ilie[40], Mihalca Ştefan a[l

[22] În *Tabloul nominal* figurează cu numele de familie Bobb, nr. crt. 130.
[23] *Ibidem*, nr. crt. 65.
[24] *Ibidem*, nr. crt. 66.
[25] *Ibidem*, nr. crt. 122.
[26] În *Tabloul nominal* figurează cu numele de familie Botha, nr. crt. 87.
[27] Nu putem determina care dintre cei doi caporali, cu numele de Micle Mihaiu, a căzut prizonier la francezi şi a făcut parte din Legiunea Română. Cel care a cunoscut experiența prizonieratului a fost căsătorit şi nu a avut copii. A deținut o casă şi 800 stânjeni de pământ, având ocupația de agricultor. Arhivele Naționale Maramureş, *Fond personal dr. Gavril Oşianu* (în continuare ANMm, *FGO*), dos. 29/1934-1937, f. 101v-102r, nr. crt. 303; Tökölyi 2016, p. 192, nr. crt. 201.
[28] În *Tabloul nominal* figurează cu numele de familie Bobb, nr. crt. 113.
[29] *Ibidem,* nr. crt. 25. A fost prizonier la francezi şi a făcut parte din Legiunea Română. A fost căsătorit, nu a avut copii. A deținut o casă şi două iugăre de pământ, având ocupația de agricultor. ANMm, *FGO*, dos. 29/1934-1937, f. 102v-103r, nr. crt. 305; Tökölyi 2016, p. 192, nr. crt. 203.
[30] În *Tabloul nominal* figurează cu numele de familie Bobb, nr. crt. 151.
[31] *Ibidem*, nr. crt. 62.
[32] *Ibidem*, nr. crt. 110.
[33] *Ibidem*, nr. crt. 70.
[34] *Ibidem*, nr. crt. 63.
[35] *Ibidem*, nr. crt. 64.
[36] În *Tabloul nominal* figurează cu numele de familie Botha, nr. crt. 138.
[37] *Ibidem*, nr. crt. 46.
[38] A căzut prizonier la francezi şi a făcut parte din Legiunea Română. A deținut o casă şi 100 stânjeni de pământ, având ocupația de agricultor. ANMm, *FGO*, dos. 29/1934-1937, f. 101v-102r, nr. crt. 304; Tökölyi 2016, p. 192, nr. crt. 202.
[39] Ipotetic: Câmpan.
[40] A fost prizonier la ruşi şi a făcut parte din Corpul Voluntarilor Români din Siberia, Batalionul II operativ „Mărăşeşti", compania a 4-a. A fost căsătorit şi a avut trei copii. A deținut o casă şi patru iugăre de pământ, având ocupația de agricultor. În perioada trăită în Siberia a fost adjutantul ministrului Voicu Nițescu, trimis în Rusia de guvernul român (de la Iaşi) pentru a organiza corpuri de voluntari transilvăneni care urmau să se alăture armatei române. În anul 1931, a primit medalia „Ferdinand I". ANMm, *FGO*, dos. 29/1934-1937, f. 101v-102r, nr. crt. 302; Rustoiu, Cutean, Rustoiu 2010, p. 161, nr. crt. 95; Tökölyi 2016, p. 192, nr. crt. 200.

lui] Vasile, Mihalca Vasile [al] l[ui] Andraş, Mihalca Vasile [al] l[ui] Ilie[41], Mihalca Vasile [al] l[ui] Mihaiu, Nechita George, Nechita Iacob, Nechita Ioan [al] l[ui] Iacob, Nechita Ioan a[l lui] Mihaiu, Nechita Ioan a[l] Ursului, Nechita Todor, Nechita Vasile [al] l[ui] Al[e]xa, Nechita Vasile [al] l[ui] Iacob, Nechita Vasile [al] l[ui] Ioan, Nechita Vasile [al] l[ui] Nicu, Paşca Ioan, Petrovan Al[e]xandru, Petrovan Gavrilă, Petrovan Ioan, Petrovan Mihaiu, Pop Al[e]xandru, Pop Andreiu [al] l[ui] Ştefan, Pop Cornel, Pop Dumitru [al] l[ui] Mafteiu, Pop Gavrilă a[l lui] Ioan [al] l[ui] Nichituş, Pop George, Pop George a[l lui] Ştefan [al] l[ui] Grigore, Pop George Suciu, Pop Ioan [al] l[ui] Alexandru, Pop Ioan [al] l[ui] Dumitru, Pop Ioan [al] l[ui] Gavrilă, Pop Ioan [al] l[ui] Gyuri, Pop Ioan [al] l[ui] Todor, Pop Ioan a[l lui] Costan, Pop Ioan a[l lui] Vasile, Pop Samoilă, Pop Scridon, Pop Ştefan Rotar, Pop Valer, Pop Valer a[l lui] Alexandru, Pop Vasile [al] l[ui] George, Pop Vasile [al] l[ui] Gyuri, Pop Vasile [al] l[ui] Indreiu, Pop Vasile [al] l[ui] Mihaiu, Pop Vasile a[l lui] Gherghel [al] l[ui] Gavrilă, Pop Vilă, Pop Virgil, Preda Ioan, Preda Todor, Roşca Ioan, Şimon Teofil, Şimon Teofil, Stoica Gavriş, Şimon Găvrilă, Şimon Ioan [al] l[ui] Indreiu, Tarța George, Tarța Iacob, Ungur Dumitru, Ungur Vasile, Vascan Ioan, Vese Ioan, Vida Ştefan[42]; Bob Ilie, Dragomir Sabin, Florian Gheorghe, Inauan Vasile, Lăcătuş Alecsandru, Mihalca Andrei, Mihalca Ioan, Simon Teofil, Micle Alecsa şi Simon Mendel[43]; Cardoş Costan[44].

Cei 12 locuitori, de la partea sedentară, au fost următorii:

- sergent Fodor Niculaie[45];

- soldații: Anca Todor, Dragomir Iacob, Marc George, Marincaş Grigore, Marincaş Vasile, Mihalca George a[l] Anichi[i], Mihalca Ioan [al] l[ui] George, Mihalca Ioan [al] l[ui] George, Mihalca Vasile a[l] Anuchi[i], Nechita Ioan a[l] Nechiti[i] şi Pop Ştefan [al] l[ui] Grigore[46].

Tabloul nominal prezintă informații cu privire la locul de origine şi la apartenența socială a celor 194 de etnici români mobilizați. Referitor la primul aspect, constatăm că 189 dintre ei, adică 98,45% erau născuți în Copalnic-Mănăştur, iar cinci, adică 1,65%, în alte cinci localități, toate din actualul județ Maramureş dar, înainte de sau la momentul redactării actului, erau stabiliți în Copalnic-Mănăştur. Cei 12 soldați, nominalizați în alte surse, considerăm că s-au născut în Copalnic-Mănăştur şi, prin urmare, din cei 206 de participanți, 201 erau născuți în Copalnic-Mănăştur, reprezentând 97,56%, iar cinci (2,44%) erau din alte localități.

Localitățile de proveniență ale celor cinci (un sergent şi patru soldați), au fost următoarele:

a) Surduc-Copalnic (azi Copalnic), sergent Tarța Grigore[47] (0,49%);

b) Berința, Vese Ioan[48] (0,49%);

c) Cerneşti, Măguț George[49] (0,49%),

d) Ruşor, Cîrlig Ştefan[50] (0,49%);

e) Trestia, Danciu Simion[51] (0,48%).

Din punctul de vedere al apartenenței sociale, *Tabloul nominal* relevă o situație relativ complexă a celor 194 de locuitori români concentrați. După cum reiese din acesta, 168[52] (87,12%) au fost agricultori, nouă[53] comercianți şi meseriaşi (4,64%) iar 17[54], intelectuali, (8,24%). La categoria

[41] Din informațiile oferite de Ştefan Mihalca, actualul primar al comunei Copalnic-Mănăştur şi nepot al soldatului Mihalca Vasile [al] l[ui] Ilie, reiese că acesta s-a născut în anul 1899 şi a decedat în luna decembrie a anului 1963. După încheierea *Marelui Război* a fost concentrat anual ca rezervist pentru menținerea pregătirii militare. A participat şi la cel de-Al Doilea Război Mondial. De-a lungul vieții a efectuat 13 ani de serviciu militar.

[42] ANMm, *FA*, XIX, *TNC-P*, p. 1-8.

[43] Monumentului Eroilor din cele Două Războaie Mondiale.

[44] Anterior mobilizării în război a avut ocupația de agricultor. A fost prizonier în Rusia şi a făcut parte din Corpul Voluntarilor Români. Nu a supraviețuit războiului (credem că a murit în luptele din Siberia). Tökölyi 2016, p. 192, nr. crt. 199.

[45] ANMm, *FA*, XIX, *TNC-P*, nr. crt. 133.

[46] *Ibidem*, nr. crt. 154, 111, 2, 156, 174, 107, 157, 192, 155, 4, 158.

[47] *Ibidem*, nr. crt. 134.

[48] *Ibidem*, nr. crt. 27.

[49] *Ibidem*, nr. crt. 166.

[50] *Ibidem*, nr. crt. 143.

[51] *Ibidem*, nr. crt. crt. 18.

[52] Eroare de calcul la T.V. Păcățian, 176. Vezi: ANSb, *FA*, XIX, *TNC-P*, p. 8 şi *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85; Popa 2019, p. 355, nr. crt. 8, preluat calcul eronat.

[53] Eroare de calcul la T.V. Păcățian, 8. Vezi: ANSb, *FA*, XIX, *TNC-P*, p. 8 şi *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85; Popa 2019, p. 355, nr. crt. 8, preluat calcul eronat.

[54] Eroare de calcul la T.V. Păcățian, 11. Vezi: ANSb, *FA*, XIX, *TNC-P*, p. 8 şi *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85; Popa 2019, p. 355, nr. crt. 8, preluat calcul eronat.

intelectuali i-am adăugat pe dr. Bota Teodor şi pe învățătorul Dragomir Sabin. Considerăm că ceilalți 10 soldați, nominalizați în alte surse, erau agricultori, fapt pentru care procentele se modifică astfel: 179 (86,89%) au fost agricultori, nouă comercianți şi meseriaşi (4,37%) iar 18, intelectuali, (8,74%).

Cei 18 intelectuali au fost:

a) medici: locotenenții Cârlig August[in], Şovre Valer[55] şi Bota Teodor;

b) învățători: locotenent Rus George, plutonier Micle Teofil[56] şi soldat Dragomir Sabin[57];

c) farmacişti: sublocotenent Buda Ioan şi sergent Fodor Niculaie[58];

d) diurnist: plutonier major Bob George[59];

e) oficianți: locotenent Medan Octavian[60]; sublocotenent Avram Adrian[61]; plutonierii Bota Vasile [al] l[ui] Andreiu şi Bota Petre [al] l[ui] Ioan[62]; sergenții Bob Augustin, Buda Ioan[63] şi caporalul Dragomir Al[e]xandru[64];

g) consilier administrativ finanțe: sergent Petrovan Octavian[65];

h) polițist: soldat Marc George[66].

Dintre cei nouă comercianți şi meseriaşi mobilizați, patru au făcut parte din categoria comercianților iar alți cinci din categoria meseriaşilor. Aceştia au fost:

a) comercianți: plutonierii Bob Todor şi Iuga Liviu[67]; soldații Danciu Simion şi Pop Valer[68];

b) meseriaşi: faur, sergent Tarța Vasile[69]; cizmari, soldații Cormoşi Al[e]xand[ru] şi Cormoşi Vasile[70]; pantofar, soldat Mihalca George [al] l[ui] Ştefan [al] l[ui] Ianoş[71]; rotar, soldat Tarța George[72].

Alte informații din *Tabloul nominal* se referă la gradele militare deținute de cei 194 de locuitori mobilizați pentru război. Dintre ei, şase (3,09%) au fost ofițeri (patru locotenenți şi doi sublocotenenți), şapte (3,61%) subofițeri (un plutonier major şi şase plutonieri), iar 181 (93,30%) gradați şi soldați. Dintre gradați şi soldați, 15 au deținut gradul de sergent (8,29% dintre gradați şi soldați), 13 de caporal (7,18%), patru de fruntaş (2,21%) iar 149 au fost soldați (82,32%). Considerăm că cei 12 participanți, identificați în alte surse, au fost: unul, locotenent; ceilalți 11, soldați şi, prin urmare, numărul şi procentele se modifică astfel: şapte (3,40%) au fost ofițeri (cinci locotenenți şi doi sublocotenenți), şapte (3,40%) subofițeri, iar 192 (93,20%) gradați şi soldați. Dintre gradați şi soldați, 15 au deținut gradul de sergent (7,81% dintre gradați şi soldați), 13 de caporal (6,77%), patru de fruntaş (2,08%) iar 160 au fost soldați (83,34%).

Potrivit documentului analizat, la sfârşitul războiului, din rândul celor 194 români concentrați la începutul conflagrației, supraviețuiseră acesteia un număr de 157, adică 80,93%, iar 37 de persoane, respectiv 19,07%, nu s-au mai întors. Din rândul supraviețuitorilor, 127[73], reprezentând 80,89% dintre aceştia, s-au întors acasă deplin sănătoşi, 24 răniți şi bolnavi (15,29%), dar ulterior s-au însănătoşit, iar şase, adică 3,82%, au revenit din război invalizi[74]. Potrivit informațiilor aflate în urma cercetării, din cei 206 de participanți au supraviețuit războiului 157, adică 76,21%, iar 49 de persoane, respectiv 23,79%, nu s-au mai întors.

Cei 24, care au fost răniți sau bolnavi, dar ulterior s-au însănătoşit, au fost următorii mobilizați:

[55] Nespecificați, la rubrica „Ocupațiunea civilă", fapt care a dus la omiterea lor din calcul. ANSb, *FA*, XIX, *TNC-P*, nr. crt. 179, 181.
[56] *Ibidem*, nr. crt. 190, 50.
[57] Monumentului Eroilor din cele Două Războaie Mondiale.
[58] ANSb, *FA*, XIX, *TNC-P*, nr. crt. 189, 133.
[59] *Ibidem*, nr. crt. 113.
[60] *Ibidem*, nr. crt. 167.
[61] *Ibidem*, nr. crt. 89.
[62] *Ibidem*, nr. crt. 5, 47.
[63] *Ibidem*, nr. crt. 130, 131.
[64] *Ibidem*, nr. crt. 132.
[65] *Ibidem*, nr. crt. 58.
[66] *Ibidem*, nr. crt. 2.
[67] *Ibidem*, nr. crt. 15, 19.
[68] *Ibidem*, nr. crt. 18, 129.
[69] *Ibidem*, nr. crt. 21.
[70] *Ibidem*, nr. crt. 195, 196.
[71] *Ibidem*, nr. crt. 88.
[72] *Ibidem*, nr. crt. 22.
[73] Erori de calcul la: ANSb, *FA*, XIX, *TNC-P*,p. 5, 27, corect 25, p. 7, „Total general", 146, corect 144; *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85, 146, corect 144.
[74] ANSb, *FA*, XIX, *TNC-P*, p. 8 şi *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85; Popa 2019, p. 355, nr. crt. 8.

a) locotenent Medan Octavian[75];

b) plutonier major Bob George[76];

c) plutonierii: Iuga Liviu şi Bota Vasile [al] l[ui] Andreiu[77];

d) sergenții: Tarța Vasile, Mihalca Ştefan a[l] Vasalich[i al] l[ui] Jula, Dragomir Vasile [al] l[ui] Ştefan, Pop Augustin şi Inoan Grigore[78];

e) caporal Pop Telente[79];

f) fruntaş Bob Vasile[80];

g) soldații: Pop Ioan [al] l[ui] Gyuri, Pop Cornel, Nechita Todor, Pop Ioan a[l lui] Vasile, Şimon Ioan [al] l[ui] Indreiu, Bob Vasile a[l] Nechiti[i], Mihalca George [al] l[ui] George, Vida Ştefan, Petrovan Mihaiu, Mihalca Vasile [al] l[ui] Andraş, Dragomir George a[l lui] Vasile, Dunca Ilie şi Cârlig Ştefan[81].

Invalizii au fost următorii:

a) fruntaş Medan Al[e]xandru[82];

b) soldații: Nechita Vasile [al] l[ui] Iacob, Pop Virgil, Dunca George, Codre Indreiu [al] l[ui] Grigore, Preda Ioan[83].

Conform *Tabloului nominal*, din totalul celor 37 de persoane care nu au supraviețuit războiului, 14, însemnând 37,84% dintre ei şi 7,22% din totalul celor mobilizați, şi-au pierdut viața pe câmpul de luptă, 17, reprezentând 45,95% dintre ei şi 8,76% din total, au fost dați dispăruți, iar şase, adică 16,21% şi 3,09% din total, au decedat în urma rănilor sau de boală[84]. Prin adăugarea celor 12 eroi, numărul celor care nu s-au mai întors se majorează la 49, prin urmare se schimbă şi procentele, astfel: 16 morți pe câmpul de luptă, reprezentând 32,70% dintre ei şi 7,77% din total; 27 dispăruți, adică 55,10% dintre ei şi 13,11% din total, iar şase, adică 12,20% dintre ei şi 2,91% din total, au decedat în urma rănilor sau de boală.

Cei care au căzut la datorie, pe câmpul de onoare, au fost:

a) fruntaş Mihalca Onofreiu [al] l[ui] George Nuț[85];

b) soldații: Pop Ioan [al] l[ui] Alexandru, Pop Dumitru [al] l[ui] Mafteiu[86], Bota George [al] l[ui] Andreiu, Anca Ioan [al] l[ui] Ştefan, Cheşe[i] Vasile [al] l[ui] Ioan, Pop George a[l lui] Ştefan [al] l[ui] Grigore, Mihalca Ioan [al] l[ui] Ilie, Bota George [al] l[ui] Andraş, Marincaş Al[e]xandru, Nechita Ioan a[l] Ursului, Bob George a[l lui] Samoilă[87], Compan Ioan şi Ghereben George[88]; Dragomir Sabin[89]; Cardoş

[75] ANSb, *FA*, XIX, *TNC-P*, nr. crt. 167.
[76] *Ibidem*, nr. crt. 113.
[77] *Ibidem*, nr. crt. 19, 45.
[78] *Ibidem*, nr. crt. 21, 86, 101, 104, 142.
[79] *Ibidem*, nr. crt. 12.
[80] *Ibidem*, nr. crt. 25.
[81] *Ibidem*, nr. crt. 11, 37, 59, 60, 61, 64, 68, 85, 97, 105, 106, 109, 143.
[82] *Ibidem*, nr. crt. 91.
[83] *Ibidem*, nr. crt. 8, 9, 39, 125, 184.
[84] *Ibidem*, p. 8 şi *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85; Popa 2019, p. 355, nr. crt. 8.
[85] ANSb, *FA*, XIX, *TNC-P*, nr. crt. 30. În registrele de stare civilă există o consemnare referitoare la decesul lui Mihalca Andrei, în vârstă de 30 de ani, fruntaş (*őrvezető*, în limba maghiară) în Regimentul 63 Infanterie, născut în Copalnic-Mănăştur, din părinții George şi Maria (născută Micle). Acesta a decedat pe frontul din Galiția, în 24 octombrie 1914 stil vechi, în luptele desfăşurate în apropiere de Janków (localitatea este situată în prezent în nord-vestul Poloniei). Consemnarea în Registrul pentru morți al Oficiului stării civile Copalnic-Mănăştur s-a făcut în 31 decembrie 1916 stil vechi, pe baza adresei cu numărul 68554/1916, trimisă de Ministerul de Interne. Arhivele Naționale Maramureş, Colecția *Registre de stare civilă* (în continuare ANMm, *CRSC*), reg. 576/1907-1921, f. 114. Pornind de la două argumente certe: gradul militar (fruntaş – n.n.) şi prenumele tatălui (George – n.n.), emitem ipoteza că s-ar fi putut strecura o eroare în ancheta ASTREI, în privința prenumelui persoanei prezentate în text, în realitate fiind Andrei şi nu Onofreiu. În caz contrar, ar putea fi vorba de Mihalca Andrei, care apare pe Monumentului Eroilor din Cele Două Războaie Mondiale şi nu apare în ancheta ASTREI, considerat dispărut.
[86] A fost mobilizat în Regimentul 32 Infanterie. A murit la 29 de ani, în data de 27 noiembrie 1914 stil vechi, într-un spital din Salzburg (Austria), coordonat de Crucea Roşie. Înregistrarea în Registrul pentru morți al Oficiului stării civile Copalnic-Mănăştur s-a făcut în 23 aprilie 1915 stil vechi, pe baza adresei cu numărul 14270/1915, trimise de Ministerul de Interne. ANMm, *CRSC*, reg. 576/1907-1921, f. 94.
[87] A fost încorporat în Regimentul 63 Infanterie. Potrivit celor consemnate a murit la 23 de ani, „pe frontul rusesc de nord" (în Galiția), în data de 29 decembrie 1914 stil vechi. Consemnarea în Registrul pentru morți al Oficiului stării civile Copalnic-Mănăştur s-a făcut în 12 octombrie 1915 stil vechi, pe baza adresei cu numărul 52214/1915, trimise de Ministerul de Interne. ANMm, *CRSC*, reg. 576/1907-1921, f. 98.
[88] ANSb, *FA*, XIX, *TNC-M*, nr. crt. 32, 35, 46, 99, 117, 127, 135, 138, 145, 148, 151, 178, 185.
[89] Monumentului Eroilor din cele Două Războaie Mondiale. Soldatul Dragomir Sabin a fost fiul lui Ioan Dragomir, preot greco-catolic la Ruşor, între anii 1880 şi 1909 (a decedat în 9 decembrie 1909, la vârsta de 58 ani, după 29 ani de pastorație). Spre deosebire de fratele său, Emil, care a continuat tradiția familiei devenind preot, Sabin a urmat studiile preparandiale, în anul 1906 fiind menționat ca învățător la Şcoala confesională greco-catolică din Ruşor. În 1907 s-a căsătorit cu Emilia, dirigintă de poştă în Năpradea. Au avut o singură fiică, Lucica, născută în anul 1912. Dragomir Sabin a fost primul decedat al localității Copalnic-Mănăştur în război. Rămânând orfană, din primăvara anului 1917 Lucica a locuit la Copalnic-Mănăştur, fiind luată în grijă de mătuşile sale, Valeria şi Reghina, fiicele preotului Ioan Dragomir. Micle 2014, p. 6-7.

Costan[90].

Cei şase mobilizați, morți în urma rănilor sau bolilor, au fost:

a) plutonier Bob Todor[91];

b) sergent Tarța Grigore[92];

c) fruntaş Bob Al[e]xandru a[l lui] Andreiu[93];

d) soldații: Pop George Suciu, Ciceu Ioan şi Pop Gavrilă a[l lui] Ioan [al] l[ui] Nichituş[94].

Mobilizații declarați dispăruți, 27, au fost următorii:

a) sergent Anca Ioan [al] l[ui] Ioan[95];

b) caporal Pop Ioan [al] l[ui] George [al] l[ui] Gavril[96];

c) soldații: Nechita Iacob, Florian Ioan [al] l[ui] Costan, Micle Ioan a[l lui] George Nuț, Pop Ioan [al] l[ui] Todor, Bob Grigore a[l] Nechiti[i], Bob Vasile a[l] Nechiti[i], Dragomir Gavrilă [al] l[ui] Ştefan, Dragomir George [al] l[ui] Gavrilă, Nechita George, Cheşe[i] Ioan [al] l[ui] Ilie, Mihalca Grigore [al] l[ui] Ştefan [al] l[ui] Ianoş, Paşca Ioan, Ungur Vasile, Roşca Ioan şi Stoica Gavriş[97]; Bob Ilie, dr. Bota Teodor, Florian Gheorghe, Inauan Vasile, Lacatus Alecsandru, Mihalca Andrei, Mihalca Ioan, Simon Teofil, Micle Alecsa şi Simon Mendel[98].

Pe parcursul războiului, potrivit *Tabloului nominal*, din rândul celor mobilizați pe front, au fost decorați un număr de 29[99] de participanți, reprezentând 15,38% din total, cu 38 de medalii şi decorații, dintre care: trei, „Bărbăție şi Credință" (BC); două medalii „Pentru Vitejie", argint clasa I (Ag I); opt medalii „Pentru Vitejie", argint clasa a II-a (Ag II); 21 medalii „Pentru Vitejie", bronz (B); patru, „Crucea Carol" pentru trupă (CC)[100]. În urma cercetărilor noastre rezultă că numărul medaliilor se majorează cu una, medalia „Ferdinand I", rezultând un total de 30 decorați cu 38 de medalii, astfel: una, medalia „Ferdinand I"; trei, „Bărbăție şi Credință" (BC)[101]; două medalii „Pentru Vitejie", argint clasa I (Ag I); şapte medalii „Pentru Vitejie", argint clasa a II-a (Ag II); 21 medalii „Pentru Vitejie, bronz (B); patru „Crucea Carol" pentru trupă (CC).

Pentru fapte de curaj şi vitejie, manifestate pe câmpul de luptă, cei 30 de mobilizați au primit recunoaşterea faptelor de arme, fiind decorați astfel:

A. Cu câte trei medalii, trei:

a) plutonier major Bob George[102] şi sergent Pop Augustin[103] (BC, Ag II, B);

b) sergent Dragomir Vasile a[l lui] Ştefan (Ag I, B, CC)[104];

B. Cu câte două medalii, doi, plutonier Bota Vasile [al] l[ui] Andreiu (Ag II, B)[105];

C. Cu câte o medalie, 25:

a) soldat Pop Cornel (BC)[106];

b) locotenent Medan Octavian (Ag I)[107];

c) sublocotenent Avram Adrian[108]; plutonierii Iuga Liviu şi Micle Teofil[109]; soldat Cheşe[i]

[90] Tökölyi 2016, p. 192, nr. crt. 199.
[91] ANSb, *FA*, XIX, *TNC-M*, nr. crt. 15.
[92] *Ibidem*, nr. crt. 134.
[93] *Ibidem*, nr. crt. 113.
[94] *Ibidem*, nr. crt. 16, 98, 121.
[95] *Ibidem*, nr. crt. 69.
[96] *Ibidem*, nr. crt. 72.
[97] *Ibidem*, nr. crt. 3, 10, 29, 44, 62, 63, 100, 114, 128, 139, 146, 159, 168, 175, 187.
[98] Monumentului Eroilor din cele Două Războaie Mondiale.
[99] Eroare de calcul la T.V. Păcățian, 31. La nr. crt. 113, la plutonierul major Bobb George, decorațiile au fost trecute şi în partea superioară a rubricii următoare, inducându-l în eroare şi adăugând încă un medaliat. Am scăzut şi pe locotenentul Petrovan Vasile, dar şi medalia acestuia (Ag II).
[100] Medalia „Crucea Carol" pentru trupă a fost instituită – prin decret imperial, la 13 decembrie 1916 – de ultimul monarh al Austro-Ungariei, Carol I de Habsburg-Lorena, pentru a recompensa vitejia tuturor ofițerilor şi soldaților de pe front. A fost una dintre cele mai populare decorații austro-ungare ale Primului Război Mondial. https://en.wikipedia.org/wiki/Karl_Troop_Cross (accesat la 20.06.2021).
[101] Medalia „Bărbăție şi Credință", modelul 1916, a fost conferită şi participanților voluntari ardeleni, reveniți din prizonieratul rusesc, care au luptat pe fronturile de la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz.
[102] ANSb, *FA*, XIX, *TNC-M*, nr. crt. 113.
[103] *Ibidem*, nr. crt. 104.
[104] *Ibidem*, nr. crt. 101.
[105] *Ibidem*, nr. crt. 45.
[106] *Ibidem*, nr. crt. 37.
[107] *Ibidem*, nr. crt. 167.
[108] *Ibidem*, nr. crt. 57, 89.
[109] *Ibidem*, nr. crt. 19, 50.

Petre[110] (Ag II);

d) sergenții Tarța Vasile, Pop Al[e]xă, Bob Ioan [al] l[ui] Grigore, Mihalca Ştefan a[l] Vasalichi[i] [al] l[ui] Jula şi Inoan Grigore[111]; caporal Leş George[112]; fruntaş Bob Vasile[113]; soldații Pop Ioan [al] l[ui] Gyuri, Pop Ştefan Rotar, Vese Ioan, Pop Valer a[l lui] Alexandru, Pop Vasile [al] l[ui] George, Mihalca Simion [al] l[ui] Ioan [al] Nuțului, Petrovan Al[e]xandru, Petrovan Ioan şi Cîrlig Ştefan[114] (B).

e) sergent Pop Izidor[115], caporal Pop Coriolan[116] şi soldat Dunca Ştefan[117] (CC);

f) soldatul Mihalca Ştefan [al] l[ui] Ilie (MF).

Grav afectate de pierderile suferite au fost familiile celor mobilizați la război, care şi-au pierdut viața sau au fost declarați dispăruți. În conformitate cu conținutul documentului, în urma celor care nu s-au mai întors din război au rămas nouă [118] văduve[119] şi 20[120] de orfani.

Familiile afectate au fost ale:

a) soldatului Ciceu Ioan, cu şase orfani[121];

b) caporalului Pop Ioan [al] l[ui] George [al] l[ui] Gavril, cu trei copii orfani[122];

c) fruntaşului Bob Al[e]xandru a[l lui] Andreiu[123] şi ale soldaților Bob Vasile a[l] Nechit[i] şi Pop Gavrilă a[l lui] Ioan [al] l[ui] Nichituş, cu câte doi orfani[124];

d) sergenților Anca Ioan [al] l[ui] Ioan, Tarța Grigore[125], fruntaşului Mihalca Andreiu [al] l[ui] George Nuț[126] şi soldaților Pop George Suciu, Pop Dumitru [al] l[ui] Mafteiu, Cheşe[i] Vasile [al] l[ui] Ioan, Mihalca Grigore [al] l[ui] Ştefan [al] l[ui] Vasile, cu câte un copil orfan[127].

Totodată, documentul oferă date privitoare la efortul comunității privind contribuția benevolă, în bani, pentru armată. Aceasta a fost de aproximativ 23.000 de lei. Pagubele au fost de aproximativ 5.000 lei[128].

[110] *Ibidem*, nr. crt. 80.
[111] *Ibidem*, nr. crt. 21, 23, 65, 86, 142.
[112] *Ibidem*, nr. crt. 76.
[113] *Ibidem*, nr. crt. 25.
[114] *Ibidem*, nr. crt. 11, 14, 27, 31, 56, 82, 95, 96, 143.
[115] *Ibidem*, nr. crt. 48.
[116] *Ibidem*, nr. crt. 49.
[117] *Ibidem*, nr. crt. 42.
[118] Eroare de calcul în ANSb, *FA*, XIX, *TNC-M*, p. 8 şi *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85, 3, corect 9. La „Transport" de la p. 2 s-au trecut eronat doi orfani, în loc de unul. Apoi, la „Transport" p. 8, datorită erorilor de calcul şi modificărilor realizate pe celelalte pagini, cifra văduvelor ajunge la nouă iar a orfanilor la 24. La „Total General" ambele cifre se reduc: văduve, trei; orfani, 12.
[119] Subliniem faptul că la nr. crt. 35 şi 117 sunt trecuți doar orfanii, fără văduve. În cazul în care cei care au întocmit documentul nu au omis să le specifice, considerăm că mamele au decedat până la sfârşitul războiului (sau până la efectuarea recenziei) ori s-au recăsătorit şi de aceea nu au fost trecute. În caz contrar, numărul văduvelor ar creşte cu doi, rezultând un total de 11.
[120] Eroare de calcul în ANSb, *FA*, XIX, *TNC-M*, p. 8 şi *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85, 12, corect 20.
[121] *Ibidem*, *TNC-M*, nr. crt. 98.
[122] *Ibidem*, nr. crt. 72.
[123] *Ibidem*, sub nr. crt. 112.
[124] *Ibidem*, nr. crt. 63, 121.
[125] *Ibidem*, nr. crt. 69, 134.
[126] *Ibidem*, nr. crt. 30.
[127] *Ibidem*, nr. crt. 16, 35, 117, 146.
[128] *Ibidem*, p. 1 şi *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85.

Literatura

ANMm, *CRSC*	Arhivele Naționale Maramureş, *Colecția Registre de stare civilă*, reg. 576/1907-1921.
ANMm, *FGO*	Arhivele Naționale Maramureş, *Fond personal dr. Gavril Oşianu.*
ANSb, *FA*, *XIX*, *TNC-M*	Arhivele Naționale Sibiu, *Fondul ASTRA*, titlul XIX. Județul Solnoc-Dobâca, *Tablou nominal Copalnic-Mănăştur.*
Andriescu, Georgescu, Roman 2018	B. Andriescu, A. Georgescu, C. Roman, *Românii în Primul Război Mondial. Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918*, Sibiu & Cluj-Napoca, 2018.
Bucur, Mărculeț 2019	Al. Bucur, V. Mărculeț, *Participarea românilor din fostul județ Solnoc-Dobâca la Primul Război Mondial (1914-1918)*, în „Dunărea şi Marea Neagră în spațiul euro-asiatic. Istorie, relații politice şi diplomație", VII, Constanța, 2019, p. 93-111.
Bucur, Mărculeț 2020	Al. Bucur, V. Mărculeț, *Participarea românilor din fostul județ Maramureş la Primul Război Mondial (1914-1918)*, în M. Câmpeanu (coord.), „Studii şi comunicări ştiințifice", I, Baia Mare, 2020, p. 151-166.
Leu, Albert 1995	V. Leu, Carmen Albert, *Banatul în memorialistica ,,măruntă" sau istoria ignorată*, Reşița, 1995.
Martinovici, Istrati 1921	C. Martinovici, N. Istrati, *Dicționarul Transilvaniei, Banatului şi celorlalte ținuturi alipite*, Cluj, 1921.
Micle 2014	A. Micle, *Memorii*, ediție îngrijită de Emilia Lupşa, Târgu-Lăpuş, 2014.
MJM 2020	*Monumente din județul Maramureş închinate eroilor din Primul Război Mondial*, Baia Mare, 2020.
Păcățian 1923a	T. V. Păcățian, *Jertfele Românilor din Ardeal, Bănat, Crişana, Sătmar şi Maramurăş, aduse în răsboiul mondial din anii 1914-1918*, în „Transilvania", LIV, 1-2, 1923, p. 32-54.
Păcățian 1923b	T. V. Păcățian, *Jertfele Românilor din Ardeal, Bănat, Crişana, Sătmar şi Maramurăş, aduse în răsboiul mondial din anii 1914-1918,* Sibiiu, 1923.
Popa 2019	I. Popa, *Românii din Transilvania, Banat, Crişana, Sătmar şi Maramureş în Primul Război Mondial. Ancheta ASTREI. „Tablourile nominale". Partea I. Transilvania*, Sibiu, 2019.
Rustoiu, Cutean, Rustoiu 2010	Ioana Rustoiu, Smaranda Cutean, G. Rustoiu, *Corpul Voluntarilor Români din Siberia (1918-1920)*, Baia Mare, 2010.
Şerban 1998-1999	Şerban I. Ioan, *Românii în armata austro-ungară în anii Primului Război Mondial*, în „Annales Universitatis Apulensis, Series Historica", nr. 2-3, 1998-1999.
Tökölyi 2016	Tökölyi C. R., *Voluntari români maramureşeni în Primul Război Mondial (1918-19120)*, în „Revista Arhivei Maramureşene", nr. 9, 2016, p. 165-213.

Romanians from Copalnic-Mănăştur who Participated in the First World War (1914-1918)

(Abstract)

The First World War also marked the lives of the Romanian inhabitans and the communities in which they lived that were part of the former-county Solnic Dăbâca. The documents regarding the participation of Romanians from the former Solnoc Dăbâca county and, implicitly, those regarding the contribution of the inhabitants of district Copalnic-Mănăştur to the First World War, drawn up between 1922-1923, are kept in the ASTRA Fund, located at the Sibiu County Service of National Archives.

In the mentioned archive fund can also be found a document regarding the contribution of the Romanian inhabitants from Copalnic-Mănăştur village to the first world conflagration, which we will present in the following.

Marius CÂMPEANU
Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş
mariuscampeanu2005@gmail.com

Alexandru BUCUR
Sibiu
albucur61@gmail.com

FACSIMILE

Arhivele Naționale Sibiu, Fondul *ASTRA, XIX, Tablou nominal Copalnic-Mănăştur*, p. 1-8.

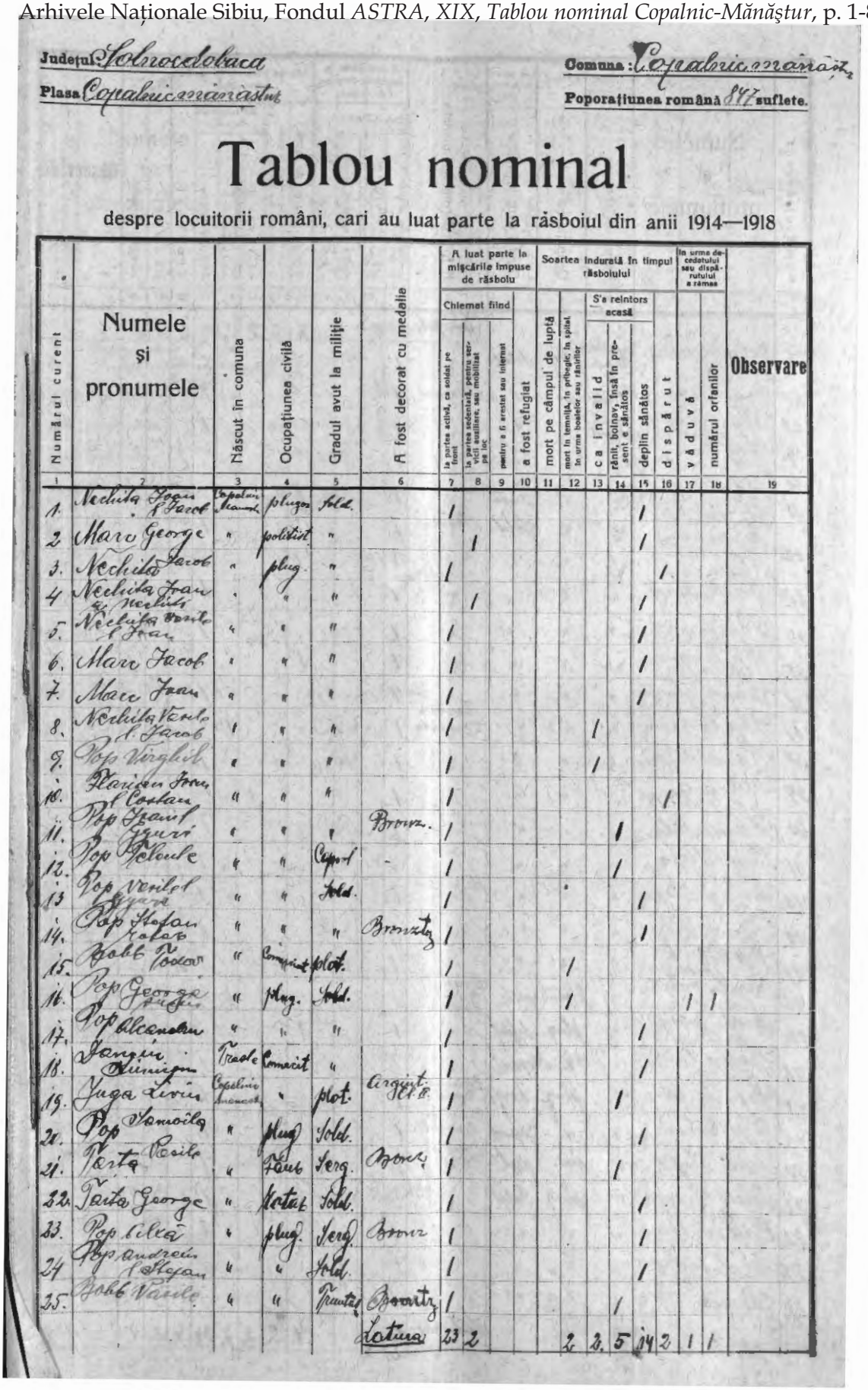

Județul: Solnocudobaca
Comuna: Copalnic mănăşt.
Plasa Copalnic mănăştur
Poporațiunea română 847 suflete.

Tablou nominal

despre locuitorii români, cari au luat parte la răsboiul din anii 1914—1918

Numărul curent	Numele și pronumele	Născut în comuna	Ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat cu medalie	A luat parte la mișcările impuse de răsboiu: Chemat fiind: la partea activă, ca soldat pe front	Chemat fiind: la partea sedentară, pentru servicii auxiliare, sau mobilizat pe loc	Chemat fiind: pentru a fi arestat sau internat	a fost refugiat	Soarta îndurată în timpul răsboiului: mort pe câmpul de luptă	mort în temniță, în prinderi, în spital, în urma bolelor sau rănilor	S'a reintors acasă: ca invalid	S'a reintors acasă: răniț, bolnav, însă în present e sănătos	S'a reintors acasă: deplin sănătos	dispărut	În urma decedatului sau dispărutului a rămas: văduvă	În urma decedatului sau dispărutului a rămas: numărul orfanilor	Observare
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1.	Nechita Ioan I. Iacob	Copalnic mănăşt.	plugar	Sold.		1								1				
2.	Marc George	"	polițist	"			1							1				
3.	Nechita Iacob	"	plug.	"		1									1			
4.	Nechita Ioan și nevăstă	"	"	"			1							1				
5.	Nechita Vasile I. Ioan	"	"	"		1								1				
6.	Marc Iacob	"	"	"		1								1				
7.	Marc Ioan	"	"	"		1								1				
8.	Nechita Vasile I. Iacob	"	"	"		1						1						
9.	Pop Virgil	"	"	"		1						1						
10.	Haniga Ioan I. Costan	"	"	"		1									1			
11.	Pop Ioan Izuri	"	"	"	Bronz.	1							1					
12.	Pop Nicule	"	"	Caporal	-	1							1					
13	Pop Vasile Ioan	"	"	Sold.		1								1				
14.	Pop Ștefan Iacob	"	"	"	Bronz	1								1				
15.	Bohb Teodor	"	Comerciant	plot.		1					1							
16.	Pop George Ruşi	"	plug.	Sold.		1					1					1	1	
17.	Pop Alexandru	"	"	"		1								1				
18.	Jangu Dumitru	Tracte	Comerciant	"		1								1				
19.	Juga Liviu	Copalnic mănăşt.	"	plot.	Argint	1							1					
20.	Pop Vasile	"	plug	Sold.		1								1				
21.	Țarta Vasile	"	Faur	Serg.	Bronz	1							1					
22.	Țarta George	"	Hotar	Sold.		1								1				
23.	Pop Silea	"	plug.	Serg.	Bronz	1								1				
24	Pop Andrei I. Ștefan	"	"	Sold.		1								1				
25.	Bohb Vasile	"	"	Frantz	Bronz	1							1					
					Totuna	23	2				2	3.	5	14	2	1	1	

P. 1

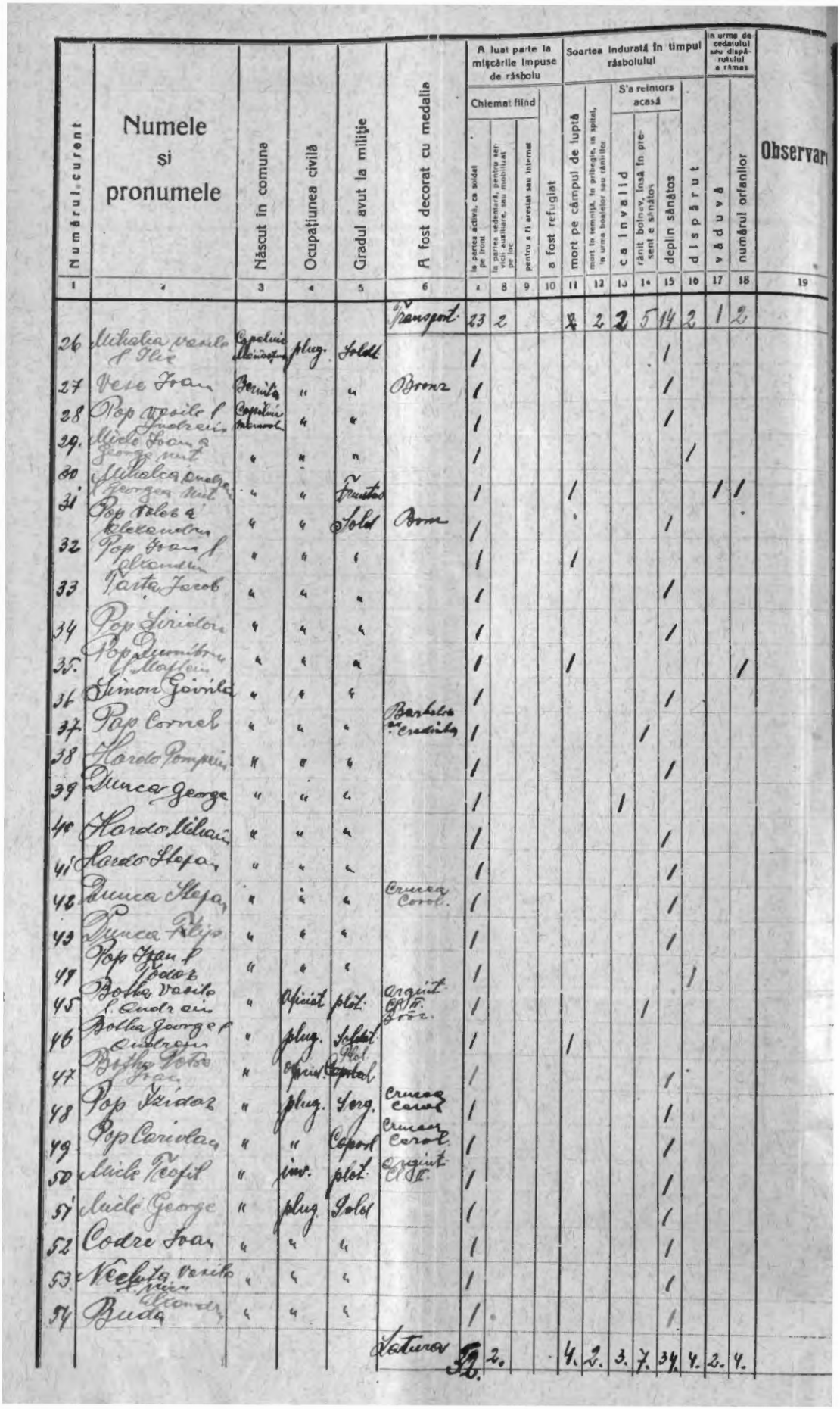

Numărul curent	Numele și pronumele	Născut în comuna	Ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat cu medalia	A luat parte la mișcările impuse de războiu: Chemat fiind: la partea activă, ca soldat pe front	Chemat fiind: la partea sedentară, pentru ser. auxil. ausiliare, sau mobilizat	Chemat fiind: pentru a fi arestat sau internat	A fost refugiat	Soartea îndurată în timpul războiului: mort pe câmpul de luptă	mort în tenmița, în spitale, în urma bolelor sau rănilor	S'a reintors acasă: ca invalid	S'a reintors acasă: rănit bolnav, însă în prezent e sănătos	S'a reintors acasă: deplin sănătos	dispărut	În urma de cedatului sau dispărutului a rămas: văduvă	În urma de cedatului sau dispărutului a rămas: numărul orfanilor	Observări
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
					Transport:	23	2			4	2	2	5	14	2	1	2	
26	Michalca Vasile I. Ilie	Capatîna Meiniș	plug.	Soldat		1								1				
27	Vese Ioan	Berința	"	"	Bronz	1								1				
28	Pop Apoile I. Andrei	Capatîna Meiniș	"	"		1								1				
29	Micle Ioan I. Georg mut	"	"	"		1									1			
30	Michalca Andrei I. Georgea Mut	"	"	Fruntaș		1				1						1	1	
31	Pop Teles I. Alexandru	"	"	Soldat	Bronz	1								1				
32	Pop Ioan I. Alexandru	"	"	"		1				1								
33	Țarta Iacob	"	"	"		1								1				
34	Pop Liviu	"	"	"		1								1				
35	Pop Dumitru I. Moise	"	"	"		1				1							1	
36	Simon Gavrila	"	"	"		1								1				
37	Pop Cornel	"	"	"	Barbelos de credință	1							1					
38	Hardo Pompiu	"	"	"		1								1				
39	Dunca George	"	"	"		1						1						
40	Hardo Mihai	"	"	"		1								1				
41	Hardo Stepan	"	"	"		1								1				
42	Dunca Stepan	"	"	"	Cruce Carol.	1								1				
43	Dunca Alexa	"	"	"		1								1				
44	Pop Ioan I. Todor	"	"	"		1									1			
45	Botha Vasile I. Andrei	"	Oficiat	plot.	Argint CAR. Bronz.	1							1					
46	Botha George I. Andrei	"	plug.	Soldat		1				1								
47	Botha Petre Ioan	"	Preot	Capelan		1								1				
48	Pop Izidor	"	plug.	Serg.	Cruce Carol	1								1				
49	Pop Coriolan	"	"	Caporal	Cruce Carol	1								1				
50	Micle Teofil	"	jur.	plot.	Argint CAR.	1								1				
51	Micle George	"	plug.	Soldat		1								1				
52	Codre Ioan	"	"	"		1								1				
53	Vecfuta Vasile I. Gheorghe	"	"	"		1								1				
54	Buda	"	"	"		1								1				
					Saturaș	39	2.			4.	2.	3.	7.	34.	4.	2.	4.	

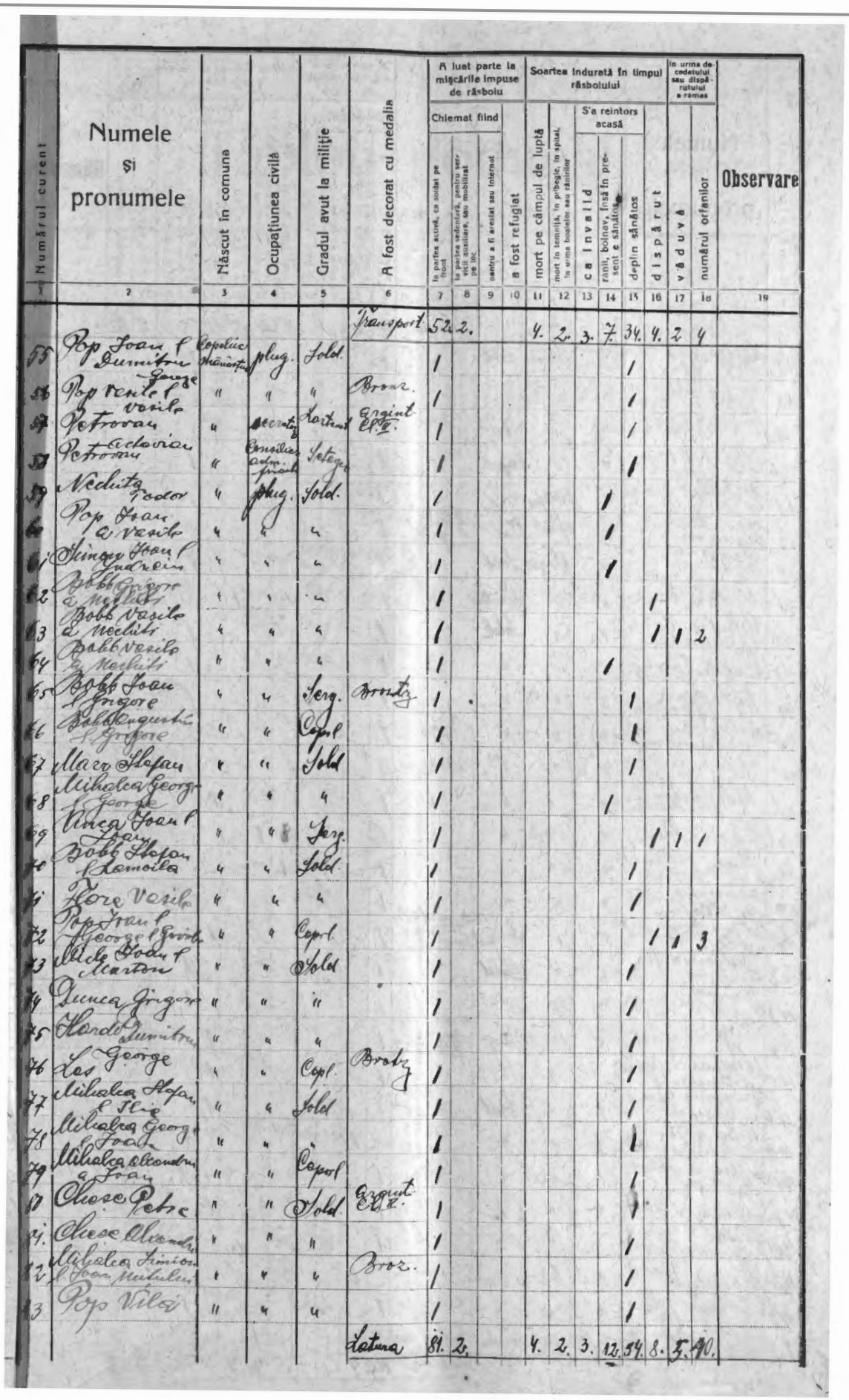

Numărul curent	Numele şi pronumele	Născut în comuna	Ocupaţiunea civilă	Gradul avut la miliţie	A fost decorat cu medalia	A luat parte la mişcările impuse de războiu: Chemat fiind: la partea activă, ca soldat pe front	la partea sedentară, pentru servicii auxiliare, sau mobilizări pe loc	pentru a fi arestat sau internat	a fost refugiat	Soarta îndurată în timpul războiului: mort pe câmpul de luptă	mort în temniţă, în prăpăstie, în spital, în urma loviturilor sau rănilor	S'a reintors acasă: ca invalid	rănit, bolnav, însă în prezent e sănătos	deplin sănătos	dispărut	În urma decedatului sau dispărutului a rămas: văduvă	numărul orfanilor	Observare
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
					Transport	52.	2.			4.	2.	3.	7.	34.	4.	2	4	
55	Pop Ioan I Dumitru Gruje	Copalnic Mănăştur	plug.	Sold.		/								/				
56	Pop Vasile I Vasile	"	"	"	Bronz.	/								/				
57	Petroman	"	secretar	Locotenent	Argint Cl. I.	/								/				
58	Petroman Octavian	"	Consiliar administrativ	Sergent		/								/				
59	Neculta Vasile	"	plug.	Sold.		/							/					
60	Pop Ioan a Vasile	"	"	"		/							/					
61	Stinga Ioan I Andrean	"	"	"		/							/					
62	Bobb Grigore a Neculai	"	"	"		/									/			
63	Bobb Vasile a Neculai	"	"	"		/									/	1	2	
64	Bobb Vasile a Neculai	"	"	"		/							/					
65	Bobb Ioan I Grigore	"	"	Serg.	Bronz	/								/				
66	Bobb Augustin I Grigore	"	"	Capl.		/								/				
67	Mare Ştefan	"	"	Sold.		/								/				
68	Mihalca Georg I Georg	"	"	"		/							/					
69	Nica Ioan I Ioan	"	"	Serg.		/									/	1	/	
70	Bobb Ştefan I Samoila	"	"	Sold.		/								/				
71	Flore Vasile	"	"	"		/								/				
72	Pop Ioan I Gheorghe Gavrila	"	"	Capl.		/									/	1	3	
73	Ilieş Bodu I Marton	"	"	Sold.		/								/				
74	Jurca Grigore	"	"	"		/								/				
75	Horde Dumitru	"	"	"		/								/				
76	Leş George	"	"	Capl.	Bronz	/								/				
77	Mihalca Ştefan I Ilie	"	"	Sold.		/								/				
78	Mihalca Georg a Ioan	"	"	"		/								/				
79	Mihalca Alexandru a Ioan	"	"	Capral		/								/				
80	Chiorc Petre	"	"	Sold.	Argint Cl. I.	/								/				
81	Chiorc Alexandru	"	"	"		/								/				
82	Mihalca Simion I Ioan Nicolaie	"	"	"	Bronz.	/								/				
83	Pop Vilaş	"	"	"		/								/				
					Latura	81.	2.			4.	2.	3.	12.	54.	8.	5.	10.	

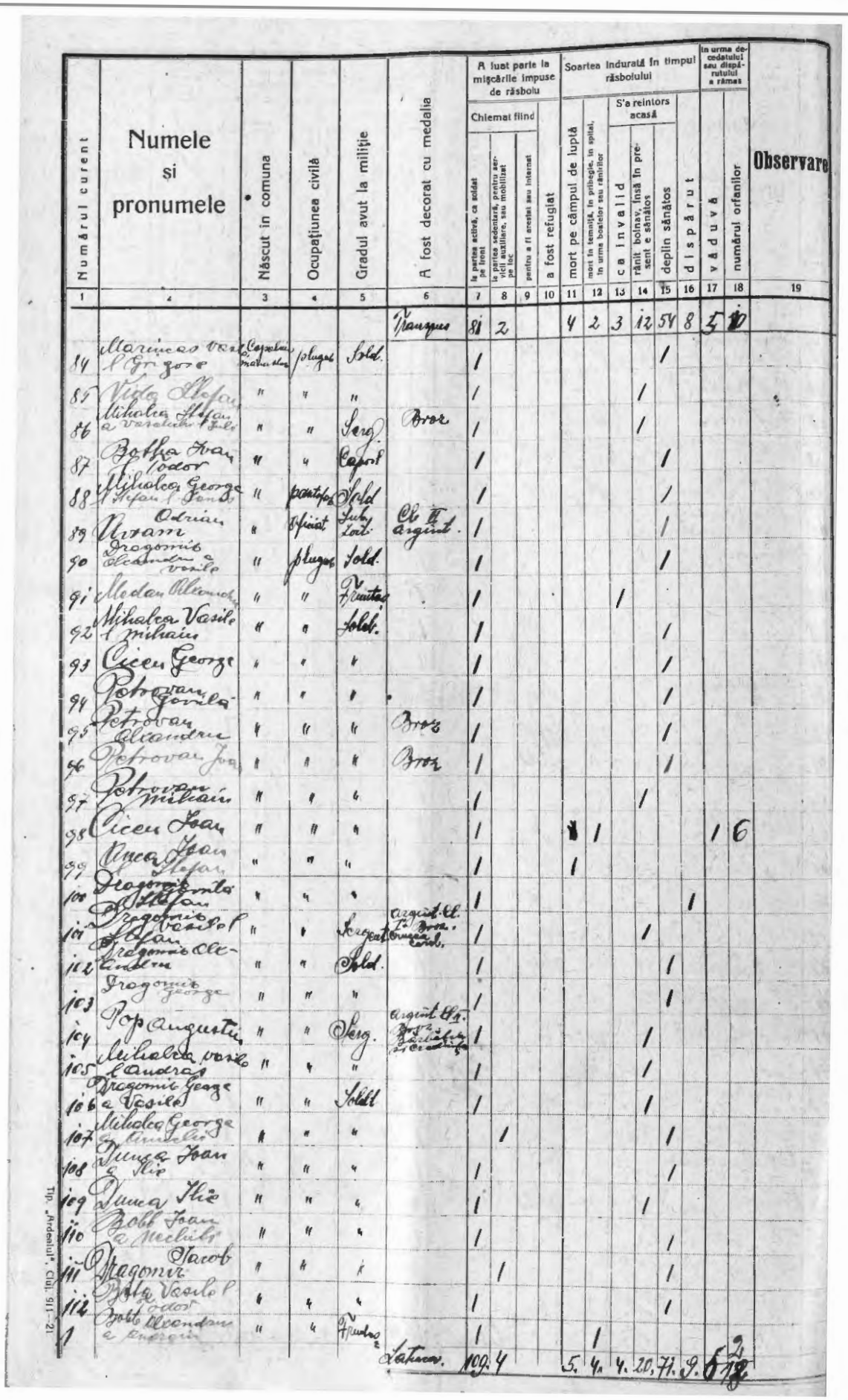

Numărul curent	Numele și pronumele	Născut în comuna	Ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat cu medalia	A luat parte la mișcările impuse de războiu: Chemat fiind: la partea activă, ca soldat pe front	Chemat fiind: la partea sedentară, pentru aprovizionare, sau mobilizat pe loc	Chemat fiind: pentru a fi arestat sau internat	A fost refugiat	Soarta îndurată în timpul războiului: mort pe câmpul de luptă	mort în temniță, în pribegie, în spital, în urma bolelor sau rănilor	S'a reintors acasă: ca invalid	S'a reintors acasă: rănit bolnav, însă în present e sănătos	S'a reintors acasă: deplin sănătos	dispărut	În urma decedatului sau dispărutului a rămas: văduvă	În urma decedatului sau dispărutului a rămas: numărul orfanilor	Observare
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
					Vaurgus	81	2			4	2	3	12	54	8	5	10	
84	Marincas Vasile a Grigore	Căpâlna	plugar	Sold.		1								1				
85	Vida Ștefan	"	"	"		1							1					
86	Mihalca Ștefan a Vasilache Ștefan	"	"	Serg.	Bronz	1							1					
87	Botha Ioan Todor	"	"	Capral		1								1				
88	Mihalca George Ștefan Ioan	"	pantofar	Sold		1								1				
89	Oltean Adrian Oltean	"	ofițer	Sub Loc.	Cl. II argint.	1								1				
90	Dragomir Alexandru Vasile	"	plugar	Sold.		1								1				
91	Medan Alexandru	"	"	Prunitar		1						1						
92	Mihalca Vasile Mihaiu	"	"	Sold.		1								1				
93	Cicen George	"	"	"		1								1				
94	Petrovan Gavrila	"	"	"		1								1				
95	Petrovan Alexandru	"	"	"	Bronz	1								1				
96	Petrovan Ioan	"	"	"	Bronz	1								1				
97	Petrovan Mihaiu	"	"	"		1							1					
98	Cicen Ioan	"	"	"		1				1	1					1	6	
99	Unca Ștefan	"	"	"		1				1								
100	Dragomir Gavrila Ștefan	"	"	"		1									1			
101	Dragomir Vasile Ștefan	"	"	Serg.	Argint cl. II. Bronz cl.	1							1					
102	Dragomir Alexandru	"	"	Sold.		1								1				
103	Dragomir George	"	"	"		1								1				
104	Pop Augustin	"	"	Serg.	Argint cl. II.	1							1					
105	Mihalca Vasile Leandra	"	"	"		1							1					
106	Dragomir George a Vasile	"	"	Sold.		1							1					
107	Mihalca George Gavrilă	"	"	"			1							1				
108	Unca Ioan a Ilie	"	"	"		1								1				
109	Unca Ilie	"	"	"		1							1					
110	Bobb Ioan a Mihăilă	"	"	"		1								1				
111	Dragomir Iacob	"	"	"			1							1				
112	Bota Vasile Todor	"	"	"		1								1				
1	Bota Alexandru a Gregorii	"	"	Prunitar		1					1							
					Totaleu.	109	4			5.	4.	4.	20.	71.	9.	6	16	

Tip. „Ardealul", Cluj. 911—21.

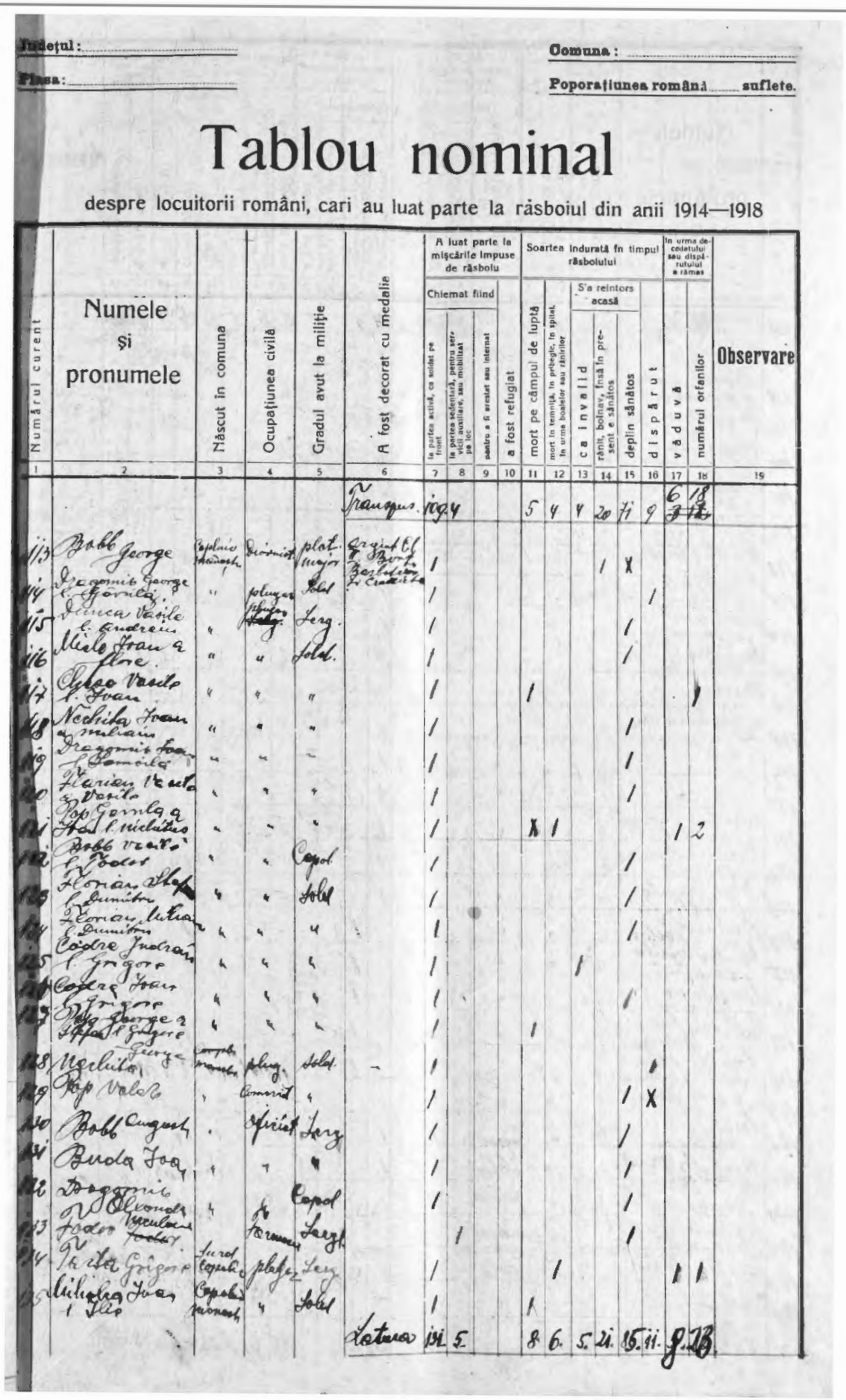

Județul: .....

Plasa: .....

Comuna: .....

Poporațiunea română ..... suflete.

Tablou nominal

despre locuitorii români, cari au luat parte la răsboiul din anii 1914—1918

Numărul curent	Numele și pronumele	Născut în comuna	Ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat cu medalie	A luat parte la mișcările impuse de războiu: Chemat fiind: în partea activă, ca soldat pe front	Chemat fiind: în partea sedentară, pentru servicii auxiliare, sau mobilizat pe loc	Chemat fiind: pentru a fi arestat sau internat	A fost refugiat	Soarta îndurată în timpul războiului: mort pe câmpul de luptă	mort în temniță, în prangic, în spital, în urma loviturilor sau rănilor	S'a reintors acasă: ca invalid	S'a reintors acasă: rănit, bolnav, însă în present e sănătos	S'a reintors acasă: deplin sănătos	dispărut	În urma decesului sau dispărutului a rămas: văduvă	În urma decesului sau dispărutului a rămas: numărul orfanilor	Observare
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
					Francuș.	109	4			5	4	4	20	71	9	6	18	
113	Bobb George	Capelnic Românesc	Diurnist	plut. major	Ordinul Coroanei Belgiei în Cruciș de	1							1	X				
114	Dragomir George	"	plugar	Soldat		1									1			
115	Dinca Vasile	"	[illegible]	Serg.		1								1				
116	Miele Ioan a [illegible]	"	"	Soldat.		1								1				
117	Sucio Vasile	"	"	"		1				1							1	
118	Nechita Ioan	"	"	"		1								1				
119	Dragomir Ioan	"	"	"		1								1				
120	Florian Vasile	"	"	"		1								1				
121	Pop Gavrila a [illegible]	"	"	"		1				X	1					1	2	
122	Bobb Vasile	"	"	Capol.		1								1				
123	Florian [illegible]	"	"	Soldat		1								1				
124	Florian Iuliana	"	"	"		1								1				
125	Coidre Ioan a [illegible]	"	"	"		1						1						
126	Coțeș Ioan	"	"	"		1								1				
127	Bobb George a [illegible]	"	"	"		1				1								
128	Merluța George	Comptă românesc	plug.	Soldat.		1									1			
129	Pop Vasile	"	Comerciant	"		1								1	X			
130	Bobb August	"	agricult	Serg.		1								1				
131	Buda Ioan	"	"	"		1								1				
132	Dragomir [illegible]	"	"	Capol		1								1				
133	Fodor Nicolae	"	Jr [illegible]	Serg.			1							1				
134	Vasile Grigore	Jurat Capelnic	plugar	Serg.		1					1					1	1	
135	Miheș Ioan	Capelnic Românesc	"	Soldat		1				1								
					Latura	121	5			8	6	5	21	15	11	9	13	

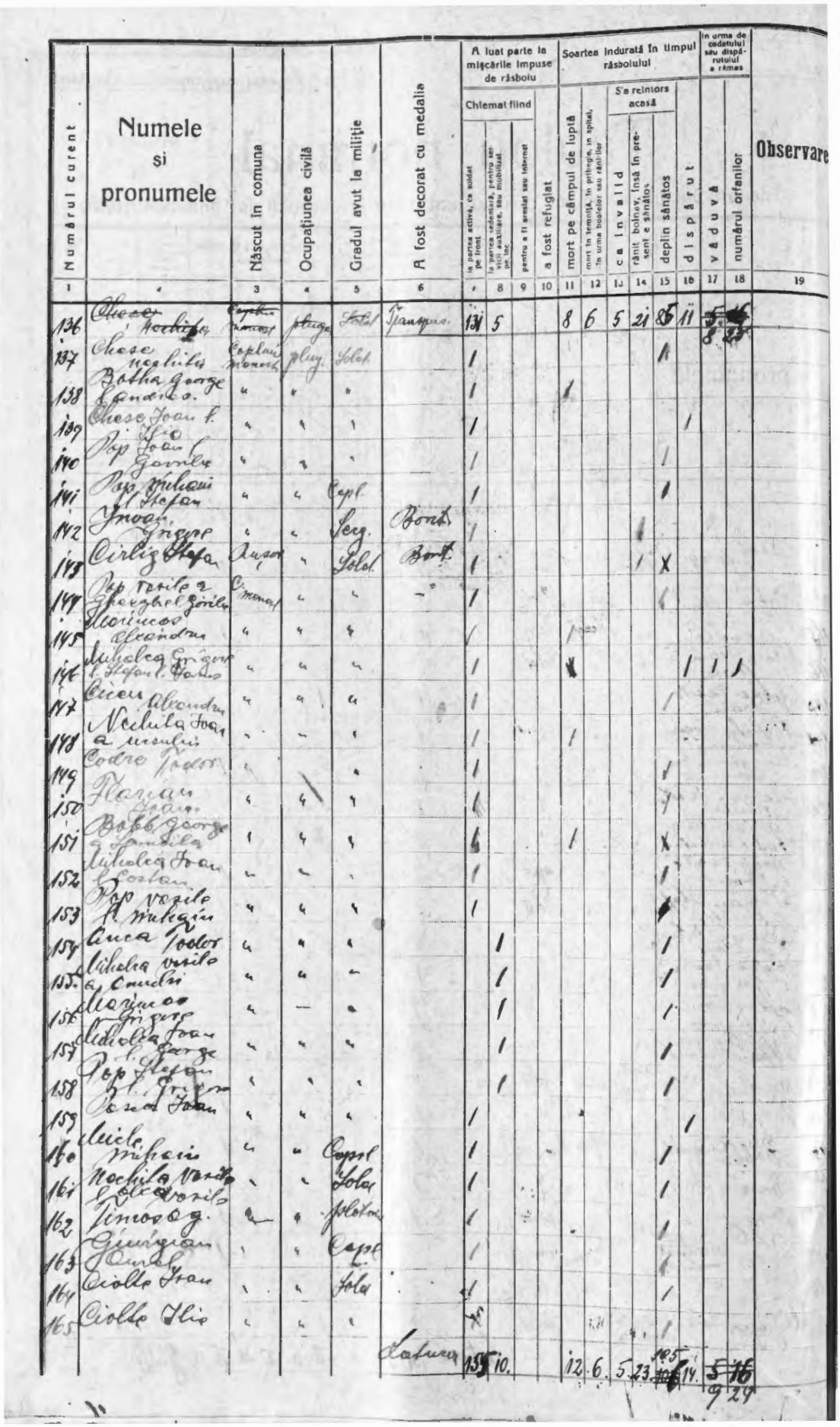

Numărul curent	Numele și pronumele	Născut în comuna	Ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat cu medalia	A luat parte la mișcările impuse de războiu: Chemat fiind: la partea activă, ca soldat pe front	la partea sedentară, pentru servicii auxiliare, sau mobilizat pe loc	pentru a fi gradat sau întrebuințat	a fost refugiat	Soarta îndurată în timpul războiului: mort pe câmpul de luptă	mort în spitale, în prizonierat, în spital, în urma bolilor sau rănilor	S'a reintors acasă: ca invalid	rănit bolnav, însă în prezent e sănătos	deplin sănătos	dispărut	În urma decedatului sau dispărutului a rămas: văduvă	numărul orfanilor	Observare
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
136	Chiosa Nicolae	Căpitan	plugar	Sold.	Jianuarie	1	5			8	6	5	21	85	11	5	16	
137	Chiosa Vasile	Căpitan	plug.	Sold.		1								1				
138	Botha George	"	"	"		1				1								
139	Chiosa Joan I.	"	"	"		1									1			
140	Pop Ilie Gavrila	"	"	"		1								1				
141	Pop Mihaiu I. Ștefan	"	"	Capl.		1								1				
142	Ivoan Grigore	"	"	Jerg.	Bont.	1							1					
143	Cirlig Ștefan	Ausor	"	Sold.	Bont.	1							1	X				
144	Pop Vasile a Gheorghe	C. mona	"	"	"	1								1				
145	Moiucos Alexandru	"	"	"		1				1								
146	Mihalca Grigore I. Ștefan	"	"	"		1				1					1	1	1	
147	Ciceu Alexandru	"	"	"		1								1				
148	Nechita Ioan a Ursului	"	"	"		1				1								
149	Codre Ioan	"		"		1								1				
150	Florian Ioan	"	"	"		1								1				
151	Bota George a Vasilca	"	"	"		1				1				X				
152	Mihalca Ioan Costan	"	"	"		1								1				
153	Pop Vasile A. Mateiu	"	"	"		1								1				
154	Cuca Ioan Vasile	"	"	"			1							1				
155	Mihalca a Candii	"	"	"			1							1				
156	Moiucos Grigore	"	—	"			1							1				
157	Mihalca Ioan I. Gavrila	"	"	"			1							1				
158	Pop Ștefan Gr. Ioan	"	"	"			1							1				
159	Cenea Ioan	"	"	"		1									1			
160	Mihalca Mihaiu	"	"	Capr.		1								1				
161	Nechita Vasile Ilie Vasile	"	"	Sold.		1								1				
162	Ivoan Gavrila	"	"	Sold.		1								1				
163	Cenea Ioan	"	"	Capr.		1								1				
164	Ciolle Ioan	"	"	Sold.		1								1				
165	Ciolle Ilie	"	"	"		1								1				
					Laturea	155	10			12	6	5	23	105	14	5	16	

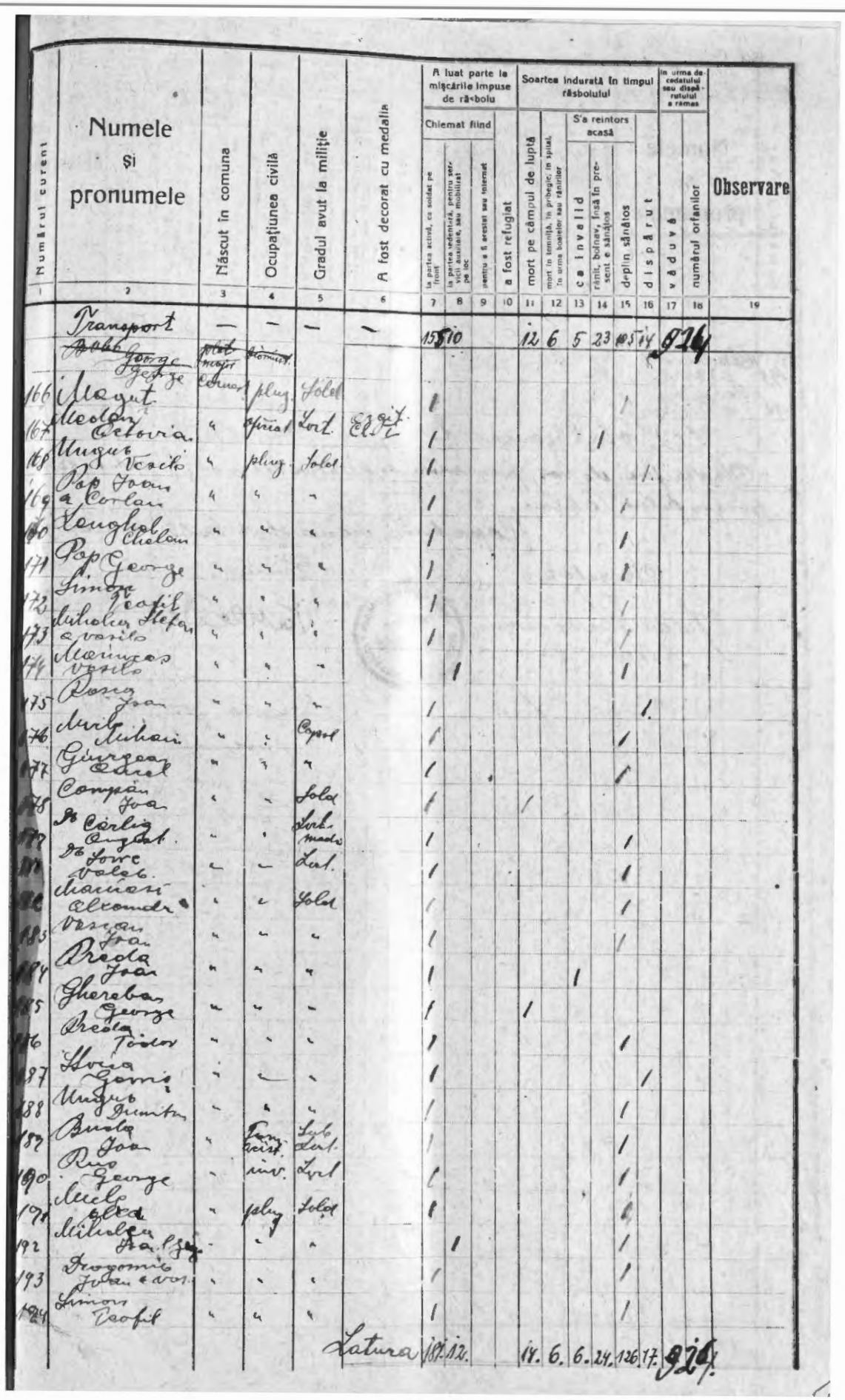

Numărul curent	Numele şi pronumele	Născut în comuna	Ocupaţiunea civilă	Gradul avut la miliţie	A fost decorat cu medalia	A luat parte la mişcările impuse de războiu: Chemat fiind: la partea activă, ca soldat pe front	Chemat fiind: la partea sedentară, pentru servicii auxiliare, sau mobilizat pe loc	Chemat fiind: pentru a fi arestat sau internat	A fost refugiat	Soartea îndurată în timpul războiului: mort pe câmpul de luptă	mort în spitale, în prinsoare, în luptă, în urma loviturilor sau rănilor	S'a reintors acasă: ca invalid	S'a reintors acasă: rănit, bolnav, însă în present e sănătos	S'a reintors acasă: deplin sănătos	dispărut	În urma decesului sau dispăruţiului a rămas: văduvă	În urma decesului sau dispăruţiului a rămas: numărul orfanilor	Observare
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
	Transport	—	—	—	—	15	10			12	6	5	23	105	14	926		
	~~Babb~~ George	~~plug~~ muşt	~~plugar~~															
166	Magut	Comuna	plug.	Jolaş		1								1				
167	Meclon Octavia	"	ofiţer	Lt.	Cl. 9 I.	1							1					
168	Muguş Vasile	"	plug.	Jolaş		1									1			
169	Pop Ioan a Corlan	"	"	"		1								1				
170	Xenofol Ciolan	"	"	"		1								1				
171	Pop George	"	"	"		1								1				
172	Simon Vasile	"	"	"		1								1				
173	Nicolae Ştefan a Vasile	"	"	"		1								1				
174	Muntean Vasile	"	"	"			1							1				
175	Pop Ioan	"	"	"		1									1			
176	Mureş Mihai	"	"	Caporal		1								1				
177	Giurgean Eduard	"	"	"		1								1				
178	Compan Ioan	"	"	Jolaş		1				1								
179	Ştefan Carlig Anghel	"	"	Lt. medic		1								1				
180	Ştefan Iosif Valeb.	"	"	Lt.		1								1				
181	Muntean Alexandru	"	"	Jolaş		1								1				
182	Vasian Ioan	"	"	"		1								1				
183	Preda Ioan	"	"	"		1						1						
184	Gherebaş George	"	"	"		1				1								
185	Preda Teodor	"	"	"		1								1				
186	Hoţa Ioan	"	"	"		1									1			
187	Muguş Dumitru	"	"	"		1								1				
188	Bucla Ioan	"	Ţăran	Jolaş		1								1				
189	Rus George	"	înv.	Lt.		1								1				
190	Mucle Vasile	"	plug.	Jolaş		1								1				
191	Mihalca Ioan	"	"	"			1							1				
192	Dragomir Ioan a Vas.	"	"	"		1								1				
193	Simon Teofil	"	"	"		1								1				
					Latura	187	12			14	6	6	24	126	17	926		

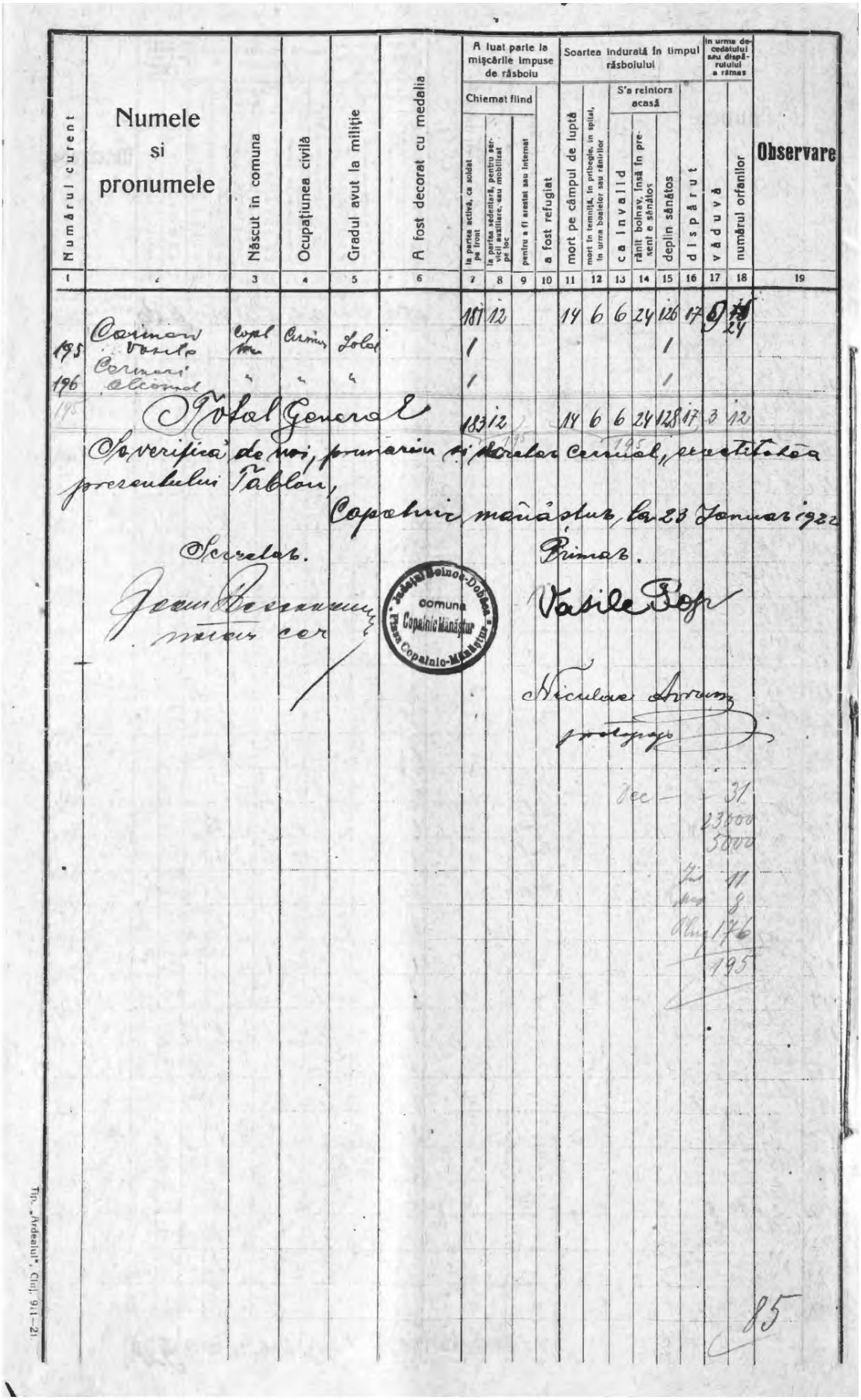

Numărul curent	Numele si pronumele	Născut în comuna	Ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat cu medalia	A luat parte la mișcările impuse de războiu: Chiemat fiind: la partea activă, ca soldat pe front	la partea sedentară, pentru servicii auxiliare, sau mobilizat pe loc	pentru a fi arestat sau internat	a fost refugiat	Soartea îndurată în timpul războiului: mort pe câmpul de luptă	mort în temniță, în pribegie, în spital, în urma loviturilor sau rănilor	S'a reintors acasă: ca invalid	rănit bolnav, însă în prezent e sănătos	deplin sănătos	dispărut	In urma decedatului sau dispărutului a rămas: văduvă	numărul orfanilor	Observare
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
						181	12			14	6	6	24	126	17	9	24	
195	Cosmescu Vasile	Copalnic	Cărăuș	Soldat		1								1				
196	Cosmescu Alexandru	"	"	"		1								1				
		Total General				183	12			14	6	6	24	128	17	9	24	

Se verifică de noi, primariu și notarul comunal, prezentul preambulu Tablou,

Copalnic mănăstur, la 23 Ianuar 1922

Notarul. Primar.

Vasile Pop

Nicolae Arvunescu

Vec — 31

23000
5000

11
8
176

195

85

Tip. „Ardealul", Cluj 911—21

File din cronica solidarității umane. Ajutorul Catolic American în Maramureş (1947-1948)

VIOREL RUSU

Cuvinte cheie: *solidaritate, umanitate, vulnerabil, Ajutorul Catolic American (N.C.W.C.), Maramureş, Episcopia Greco-Catolică*
Keywords: *solidarity, humanity, vulnerable, National Catholic Welfare Conference (N.C.W.C.), Maramureş, Greek-Catolic Bishopric*

Sfârşitul celei de-a doua conflagrații mondiale pe continentul european, în primăvara anului 1945, nu a însemnat curmarea bruscă a suferințelor umane, distrugerile cauzate de acțiunile militare fiind amplificate de dezorganizarea economică şi de multiplele fenomene de penurie, care au cauzat în multe țări scăderi dramatice ale consumului şi nivelului de trai[1].

A fost şi cazul țării noastre, unde efectele provocate de prezența Armatei Roşii în țară, de amplele rechiziții, de despăgubirile uriaşe pe care România trebuia să le plătească Uniunii Sovietice, conform prevederilor Convenției de Armistițiu din 12 septembrie 1944 (stabilite la 300 de milioane de dolari, eşalonate pe şase ani şi achitate în livrări de produse, care reprezentau peste 55% din venitul național al țării înregistrat în 1945), de asaltul comuniştilor pentru preluarea puterii şi transformarea radicală a societății, de explozia inflaționistă, au generat o scădere dramatică a nivelului de trai al populației în primii ani postbelici[2].

Județul Maramureş[3] s-a încadrat în acest scenariu, situația economică şi socială fiind extrem de dificilă. Prezența numeroşilor militari ai Armatei Roşii, la care se adăugau cei care erau retraşi de pe frontul de Vest prin Sighet, înspre spațiul sovietic, precum şi existența a şapte „lagăre de triere" perturbau până la haos echilibrul, şi aşa fragil, al oraşului reşedință de județ şi a societății maramureşene. Această situație specifică se suprapunea peste sărăcia endemică a celei mai mari părți a populației, de vreme ce potențialul agricol al județului nu reuşea nici în timp de pace să asigure necesarul alimentar al oamenilor decât pentru cel mult două luni de zile dintr-un an[4].

Rechizițiile, în special de animale, făcute în contul obligațiilor asumate prin Convenția de Armistițiu, au făcut ca situația să devină critică şi la nivelul satelor, un raport al şefului serviciului sanitar din județ menționând că din 65.000 de vite câte erau înainte de război, mai rămăseseră abia 1.200, iar „dacă s-ar încerca să se ia de la țărani şi puținele vite care le-au rămas ar însemna să dezorganizăm complet gospodăriile țărăneşti, iar țăranii să ajungă simpli muritori de foame, deoarece ei trăiesc după vitele lor, nefiind pământ arabil suficient"[5].

Acestea sunt doar câteva tuşe ale tabloului social şi economic al societății maramureşene în intervalul cronologic 1944-1947. Prin urmare, acțiunile concrete care urmăreau să atenueze greutățile cu care se confruntau zilnic cei mai mulți dintre semeni atrag imediat atenția celui care, pe baza surselor documentare pe care le are la dispoziție, încearcă să decripteze şi să reconstituie realitățile acelor ani.

Un document din sfera administrației ecleziastice (emis de cancelaria Episcopiei Greco-Catolice a Maramureşului din Baia Mare, la 26 august 1947) surprinde prezența în zonă a unor inițiative de ajutorare a celor aflați în nevoie, cu „alimente conservate" şi articole de îmbrăcăminte „pentru bărbați, femei şi copii". Demersul era inițiat de Ajutorul Catolic American N.C.W.C.[6], iar

[1] Bogdan Murgescu, *România şi Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2010),* Iaşi, Editura Polirom, 2010, p. 315.
[2] *Ibidem*, p. 332.
[3] Județul Maramureş a cuprins, în cadrele teritoriale ale României, în perioadele 1920-1940 şi 1944-1950 doar 1/3 din suprafața fostului comitat Maramureş, respectiv 3381 km, cu 59 comune rurale şi una urbană (reşedința sa, municipiul Sighet).
[4] Ilie Gherheş, *Maramureşul între Dictatul de la Viena şi Conferința de Pace de la Paris (30 august 1940-10 februarie 1947),* Baia Mare, 2002, p. 151-154, 162.
[5] *Ibidem,* p. 154.
[6] N.C.W.C.–National Catholic Welfare Conference a fost o organizație a catolicilor din Statele Unite ale Americii (S.U.A.) fondată în anul 1920 (inițial s-a intitulat „Council", dar în 1922 termenul a fost înlocuit cu cel de „Conference"). Organizația s-a implicat în viața socială, iar în primii ani după cel de-al Doilea Război Mondial a organizat activități de ajutorare a populației în nevoie din diferite state, inclusiv est-europene. Influentul cardinal Francis Spellman (1889-1967), arhiepiscopul

ajutoarele urmau să fie distribuite „după normele prescrise de Misiunea română" a donatorului[7].

Pentru organizarea acțiunii, Episcopul Alexandru Rusu[8] a dispus constituirea unor centre de distribuire, formate „conform dorinței donatorilor, din organizațiile catolice locale" şi aprobate de Centrul episcopesc, distribuția adresându-se „persoanelor ce se va crede de cuviință, de preferință copii, bolnavi, bătrâni şi cei în nevoie, fără deosebire de rasă, religie sau opinii politice"[9].

În acelaşi timp, pentru a se evita suprapunerea cu alte ajutoare care veneau atunci în țară, ierarhul a insistat ca distribuirea să fie realizată în colaborare cu autoritățile locale (medicul şef al județului/municipiului/oraşului/plăşii, secretarul comunei, după caz), ale Ministerului Sănătății şi ale administrației locale, iar documentele încheiate cu acel prilej să fie relevante în privința beneficiarilor[10].

Astfel, comitetul local de distribuire era condus de şeful districtului protopopesc, membri fiind reprezentanții Ministerului Sănătății, Crucii Roşii (unde exista), AGRU-lui (Asociația Generală a Românilor Uniți), Reuniunii mariane, Serviciului carității (unde era), cărora li se adăugau unul sau doi preoți din pastorație şi alte persoane care puteau fi de folos. Tabloul care ni se relevă denotă

New Yorkului, a fost cel care, la solicitarea primatului Ungariei, Jozsef Mindszenty (1892-1975) a trimis, prin intermediul asociației catolice americane N.C.W.C., tone de îmbrăcăminte şi alimente pentru cei săraci. Înainte de februarie 1947, *Ajutorul Catolic* funcționa în Polonia, Ungaria şi Iugoslavia, în România organizația fiind recunoscută de către autorități abia în aprilie 1947. Acțiunile de ajutorare erau supravegheate de organele statului, iar din 1948 măsurile punitive la adresa instituțiilor de caritate catolice s-au întețit în țările comunizate, culminând cu interzicerea lor. În România acest fapt s-a petrecut la 3 noiembrie 1948, când au fost naționalizate instituțiile sanitare, inclusive cele administrate de congregații. Pentru detalii, vezi Vasile Cristian, *Între Vatican şi Kremlin. Biserica Greco-Catolică în timpul regimului comunist,* Bucureşti, Editura Curtea Veche, 2003, p. 38-39.

[7] Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş (în continuare, MJIA), *Colecția de documente ecleziastice,* Cutia I, Mapa V, Dosar nr. 1, f. 6.

[8] Dr. Alexandru Rusu (1884-1963) a fost primul episcop al Eparhiei Greco-Catolice a Maramureşului cu reşedința la Baia Mare. Numit la 16 octombrie 1930, prin Bula papală emisă de către Pius al XI-lea, după agrementul obținut din partea autorităților române, dr. Alexandru Rusu se remarcase până atunci, timp de două decenii, din anul 1910, când revenise la Blaj (după finalizarea studiilor universitare şi susținerea doctoratului), ca un teolog cu o carieră consistentă, manifestată în plan ecleziastic, didactic, administrativ şi publicistic. După ce a depus, în conformitate cu prevederile Concordatului, jurământul de fidelitate în fața regelui Carol al II-lea (la 25 noiembrie 1930), dr. Alexandru Rusu a fost consacrat episcop la 30 ianuarie 1931, în Catedrala mitropolitană din Blaj, la 2 februarie 1931 desfăşurându-se instalarea solemnă în catedrala din Baia Mare, moment care semnifică preluarea de fapt şi de drept a conducerii eparhiei de către titularul său. Au urmat 18 ani de păstorire complicați, în care conjuncturile au fost mai mereu nefavorabile, însă eforturile organizaționale ferme, susținute şi eficiente au determinat ca, într-un interval de timp scurt, Eparhia Greco-Catolică a Maramureşului să devină şi să se afirme ca o structură ecleziastică bine articulată, atât în ceea ce priveşte resorturile sale interne, cât şi a relațiilor stabilite în cadrul comunităților locale. Explicațiile succesului pot fi identificate şi în coagularea unui personal clerical devotat, pe fondul unei solidarități confesionale remarcabile, în teritoriul arondat eparhiei existând cel mai compact bloc confesional greco-catolic din România. Primul capitol din istoria Episcopiei Greco-Catolice a Maramureşului a luat sfârşit în toamna anului 1948, odată cu arestarea episcopului şi a altor clerici (la 29 octombrie), care aveau să cunoască spațiul concentraționar comunist. Depuşi inițial la reşedința Patriarhiei de la Dragoslavele, episcopii au fost mutați, în februarie 1949, la mănăstirea Căldăruşani. În ianuarie 1950, Alexandru Rusu a fost transferat la Ministerul de Interne, unde a fost anchetat până la 22 mai, când a fost readus la Căldăruşani. Câteva zile mai târziu, împreună cu ceilalți episcopi şi preoți, a fost încarcerat la Sighet, unde şi-au găsit sfârşitul Valeriu Traian Frențiu (12 iulie 1953) şi Ioan Suciu (27 iunie 1953). Episcopii care au supraviețuit (Iuliu Hossu, Alexandru Rusu şi Ioan Bălan) au fost eliberați condiționat din penitenciarul Sighet la începutul lunii ianuarie 1955, internați pentru refacere la un sanatoriu din capitală şi apoi la Spitalul Floreasca, iar în mai 1955 au fost transferați la mănăstirea Curtea de Argeş, cu domiciliu obligatoriu, iar apoi la mănăstirea de la Ciorogârla. Un element distinctiv al perioadei l-a constituit mişcarea petiționară a episcopilor adresată autorităților pentru abrogarea Decretului 358/1948 şi repunerea Bisericii Unite în drepturile anterioare, extinsă în anul 1956 la nivelul credincioşilor care au adresat numeroase petiții Ministerului Cultelor. Rolul episcopului Alexandru Rusu în această acțiune a atras atenția autorităților comuniste, care l-au separat de episcopii Iuliu Hossu şi Ioan Bălan, fixându-i, în august 1956, domiciliu obligatoriu pentru 60 de luni la mănăstirea Cocoş, din județul Tulcea. Mai mult, la sfârşitul anului 1956 a fost arestat de către Securitatea din Galați, transferat la Cluj şi acuzat, alături de alți preoți implicați în mişcarea petiționară, într-un proces politic finalizat prin sentința nr. 1203/3 iulie 1957 a Tribunalului Militar al Regiunii Cluj care-l condamna pe episcop la temniță grea pe viață. Ulterior, prin aplicarea prevederilor Decretului nr. 5/1963, pedeapsa i-a fost comutată în 25 de ani temniță grea. Aşadar, ultima etapă din viață (şase ani şi patru luni) a petrecut-o în închisoare, la Gherla (1957-12 august 1958), Piteşti (13 august 1958-5 iunie 1960), Dej (6 iunie 1960-17 ianuarie 1963) şi, din nou, Gherla (18 ianuarie-9 mai 1963). Calvarul lungii perioade de privare de libertate, care a inclus 14 ani şi şapte luni (între 29 octombrie 1948 şi 9 mai 1963), dintre care 11 ani în închisorile comuniste (incluzând aici şi perioada de patru ani şi şapte luni în care a fost închis la Sighet, fără să fi fost condamnat, între luna mai a anului 1950 şi ianuarie 1955), i-a şubrezit sănătatea. A murit la 9 mai 1963, în penitenciarul Gherla. Trecuse de 79 de ani (s-a născut la 22 noiembrie 1884), iar din 29 octombrie 1948 nu mai respirase aerul libertății. A fost beatificat, la 2 iunie 2019 (alături de alți şase episcopi ucişi în temnițele comuniste), de către Papa Francisc, într-o ceremonie simbolică desfăşurată la Blaj.
Dintre studiile şi volumele care se referă la activitatea sa, menționăm câteva: Ioan Tîmbuş, „Alexandru Rusu (1884-1963)", în vol. *100 de ani de la Marea Unire. 100 de personalități maramureşene care au făcut istorie,* coordonator Teodor Ardelean, Baia Mare, 2018, pp. 228-237; Viorel Rusu, *Eparhia Greco-Catolică a Maramureşului în timpul păstoririi Episcopului Alexandru Rusu (1931-1948),* Editura Galaxia Gutenberg, Tg. Lăpuş, 2019.

[9] MJIA, *Colecția de documente ecleziastice,* Cutia I, Mapa V, Dosar nr. 1, f. 6.

[10] Procesele verbale trebuiau încheiate în patru exemplare şi să cuprindă tabeluri nominale ale beneficiarilor (nume, adresă, semnătură de confirmare). Cf. MJIA, *Colecția de documente ecleziastice,* Cutia I, Mapa V, Dosar nr. 1/1947, f. 6.

pragmatismul organizațional al ierarhului băimărean care conchidea că, repartizate la nivelul Eparhiei Maramureşului, ajutoarele nu vor „însemna prea mult pentru câte un centru episcopal", fapt pentru care „nu trebuie trezite apetituri în prealabil, ca nimeni să nu rămână deziluzionat, ci mai bine să fie destui care să se bucure de ce n-au sperat". Mai mult, pe lângă alimente, „care vor trebui să ajungă acolo unde este lipsa mai mare, deci şi pe sate", restul ajutoarelor (îmbrăcăminte, încălțăminte) erau menite „mai mult orăşenilor şi peste tot clasei intelectuale (familiilor mai grele, cu copii mulți, de preoți, învățători, etc.)"[11].

Comitetul de distribuire Sighet a fost constituit la 1 septembrie 1947, componența sa fiind următoarea: protopopul Titus Berinde[12], preoții Dariu Vlad şi Alexandru Chindriş, dr. Mihai Pop, şeful serviciului sanitar al județului Maramureş, dr. Irina Berinde, directoarea Liceului de fete[13] şi profesoara Aurelia Chindriş (ambele din partea Reuniunii Mariane), dr. Florent Mihalyi (preşedintele AGRU), Eugen Dunca şi Mihai Oros (din partea curatoratului)[14].

Primele ajutoare au ajuns la Sighet, trimise de comitetul eparhial central de la Baia Mare (condus de canonicul Vasile Szabo) la 16 octombrie 1947 şi au constat în alimente care se găseau atunci extrem de greu, piese de îmbrăcăminte şi încălțăminte. Inventarul întocmit a doua zi, la Sighet, relevă dimensiunea cantitativă a acestora: făină de mălai (32 de saci, fiecare în greutate de 45,3 kg) şi praf de lapte cu ciocolată (6000 de rații de 50 de grame pentru copii şi încă 36 de cutii metalice, de 2265 grame fiecare). Beneficiarii erau 240 de persoane care primeau câte 6 kilograme de făină (câte 200 de grame pentru 30 de zile) şi 6000 de rații (taşacuri) de 50 grame de lapte praf (pentru 24 de zile).[15]

Piesele de îmbrăcăminte şi încălțăminte pentru bărbați şi femei au fost inventariate amănunțit, pe categorii (mantale, vestoane, pantaloni, cămăşi, bluze, fuste etc.) documentul regăsindu-se integral în Anexele acestui studiu[16].

Un nou transport cu ajutoare către Sighet a fost posibil în decembrie 1947, în preajma Crăciunului şi a constat în piese de îmbrăcăminte şi încălțăminte, al căror inventar[17] a fost anexat adresei prin care Episcopia de la Baia Mare înştiința Oficiul protopopesc român din Sighet în acest sens, adugând că „distribuirea acestui nou ajutor se va face întru toate după normele arătate anterior"[18] (respectiv în adresa din 26 august 1947, la care am făcut deja referire, n.n.).

Ajutoarele au continuat să fie distribuite şi în anul 1948, un document de predare-primire, încheiat la Bucureşti (pe antet apar mențiunile: „Ajutorul Catolic, Şos. Kiseleff nr. 51", în stânga, respectiv „Depozitul: Episcopia Baia Mare, Destinația: Sighet, Destinatar: cantina CWRS" în dreapta sus) făcând referire la un transport de alimente (nr. 14) pentru 200 de copii, constând în făină şi cutii cu legume, fructe, lapte praf, supe, compoturi, hrană pentru copii[19]. Documentul în sine este important pentru subiectul acestui studiu, deoarece pe verso este descris un „meniu zilnic: supă, zarzavat, fructe sau zeamă, pâine", fiind calculate „rații pe zi în grame brutto pentru un copil", din alimentele trimise, specificându-se că „se va socoti ambalajul, cutii şi cartoane circa 25% din greutatea brută"[20] Rațiile zilnice se compuneau din „200 grame făină, 177 grame zarzavat (C.U.), 155 grame supă (C.S.) se va dubla cu o cantitate dublă de apă, 113 grame fucte (C.F.R.) sau zeamă de

[11] *Ibidem*, f. 6 verso.
[12] Titus Berinde (născut la 20 februarie 1897 în Sat Şugatag, hirotonit în 1918) a fost numit protopop titular al districtului Sighet şi paroh în Sighet I la data de 27 februarie 1941, dar condusese această structură ecleziastică de la 12 octombrie 1940, din postura de administrator protopopesc; cariera clericală a început-o în 1918 în parohia Someşeni, continuând apoi în Năneşti (din 1919), Văleni (din 1925), Sighet III (din 1931); pentru consistenta carieră fusese distins la 3 februarie 1936, de către Episcopul Alexandru Rusu, cu titlul de protopop onorar). Traiectoria profesională succintă a fost reconstituită pe baza fişei individuale păstrată la MJIA, *Colecția de documente ecleziastice,* Cutia II, Mapa V, Dosar nr. 7, f. 3. A se vedea şi *Buletinul Episcopiei Greco-Catolice a Maramureşului*, Baia Mare, nr. II/1941, p. 10.
[13] Liceul de fete „Domnița Ileana"a luat ființă în anul 1919, la Sighet. În perioada 1940-1944 a fost desființat, iar în 1945 şi-a reluat activitatea sub conducerea directoarei prof. dr. Irina Berinde, prima profesoară din Maramureş cu doctorat în matematică. În anul 1948, prin reforma învățământului, liceul sighetean a dispărut prin comasare. Cf. Ion Ardeleanu, „Un tablou de absolvire de acum 70 de ani – o filă din istoria învățământului maramureşean" https://www.salutsighet.ro/tag/liceul-de-fete-domnița-ileana/, accesat la 6 septembrie 2021.
[14] MJIA, *Colecția de documente ecleziastice,* Cutia I, Mapa V, Dosar nr. 1/1947, f. 8.
[15] *Ibidem*, f. 3.
[16] Documentul nr. 3 din Anexele la studiu.
[17] Conținutul inventarului este redat în documentul nr. 4 din Anexele acestui studiu.
[18] *Ibidem*, f. 2.
[19] MJIA, *Colecția de documente ecleziastice,* Cutia V, Mapa V, Dosar nr. 3/1948, f. 2.
[20] *Ibidem*, verso.

fructe C.J.U."[21]. Însemnările continuau cu menţiunea că „750 gr. lapte se pot face din 75 gr. lapte praf sau 35 gr. lapte lichid, la care se adaugă apă fiartă şi răcită, amestecându-se bine; pentru laptele praf se adaugă apa câte puţin plus 1 cutie Baby Foodes (C.B. sau C.B.F.)". Documentul poartă semnătura lizibilă a lui Gheorghe Roman (care semnează şi pe prima pagină, ca delegat CWRS) şi data, respectiv 25 august 1948.[22]

Alte documente atestă distribuirea, în 20 august 1948, a unui număr de 50 de perechi de pantofi, destinatarii acestora fiind persoane care domiciliau în Sighet, Sarasău, Breb, Valea Hotarului, Văleni, Corneşti, Giuleşti, Berbeşti, conform tabelului cu numele şi semnăturile de primire[23]. În aceeaşi zi sosea la Sighet un alt lot cu încălţăminte (100 perechi pantofi) şi îmbrăcăminte[24].

Puţin mai târziu, la 16 septembrie 1948, de la Episcopia din Baia Mare era trimisă o cantitate de 46 kilograme săpun „menită preoţilor în funcţiune" din Protopopiatul Sighet, „inclusiv cei ce ar face pe profesorii de religie, ori de alte materii", distribuirea urmând să fie făcută, conform dispoziţiei episcopului, „în proporţie cu numărul membrilor de familie, respectiv cu considerarea stării materiale"[25].

Câteva zile mai târziu, la 20 septembrie, episcopul îl invita pe protopop ca „din proximul stoc de îmbrăcăminte uzate ce vom trimite pentru oraşul Sighet, să se dea o mică parte şi solicitatoarei Pelaghia Sas, învăţătoare în Ieud", care a cerut „să i se facă ceva parte din Ajutorul Catolic". Aceasta, adaugă imediat episcopul, „fireşte, numai dacă se va găsi aievea avizată la ajutor"[26].

Peste o săptămână, Comitetul de distribuire Sighet primea un alt lot de ajutoare care consta în piese de îmbrăcăminte şi încălţăminte pentru femei, fete, băieţi şi „bebe"[27].

Numele celor mai mulţi dintre beneficiarii ajutoarelor distribuite în perioada 1947-1948 prin intermediul Comitetului din Sighet pot fi reconstituite, deoarece s-au păstrat tabele nominale cu semnătura de primire, borderouri, chitanţe sau simple bonuri de mână cuprinzând numele, domiciliul şi, uneori, vârsta beneficiarului (interesante cu precădere în cazul copiilor care primiseră raţii de lapte praf şi făină). Este impresionant faptul că, în condiţiile dificile ale acelor ani, marcaţi de „marile prefaceri prin care trece Ţara" (am citat dintr-un raport al Protopopiatului Sighet din 2 aprilie 1948[28]), distribuirea ajutoarelor s-a realizat conform normelor prescrise de donator, administraţia eparhială şi cea de la nivelul protopopiatelor funcţionând ireproşabil. Faptul a fost posibil datorită, în primul rând, capacităţilor organizatorice ale episcopului Alexandru Rusu, manifestate pe tot parcursul episcopatului său (început în 1931), elita clericală adaptându-se stilului riguros şi energic impus de ierarh.

O altă observaţie este aceea că ajutoarele au continuat să fie distribuite în anul 1948 şi după denunţarea unilaterală de către statul român comunist a Concordatului cu Sf. Scaun[29] şi chiar în preajma acţiunilor de desfiinţare a Bisericii Greco-Catolice. Conform documentelor păstrate, episcopul Alexandru Rusu a fost extrem de implicat în toată această operă socială, chiar dacă ameninţările la adresa sa şi a Bisericii atinseseră cote maxime. Mai mult, deşi la 17 septembrie 1948 guvernul comunist i-a retras recunoaşterea[30] (asemenea altor episcopi greco-catolici şi romano-catolici), el a

[21] *Ibidem*.
[22] *Ibidem*.
[23] *Ibidem,* f. 8.
[24] Piesele de îmbrăcăminte erau următoarele: 22 de sfetere, 20 de cămăşi bărbaţi, 14 cămăşi şi 5 fuste pentru fete, 148 bucăţi lenjerie băieţi, 16 perechi de ciorapi pentru copii. Cf. MJIA, *Colecţia de documente ecleziastice,* Cutia V, Mapa V, Dosar nr. 1/1948, f. 48.
[25] MJIA, *Colecţia de documente ecleziastice,* Cutia V, Mapa V, Dosar nr. 3/1948, f. 7.
[26] *Ibidem*, f. 6.
[27] Inventarul pieselor de îmbrăcăminte (document semnat de preşedintele Comitetului eparhial Ioan Medanu şi de notarul organismului) preluate în 27 septembrie 1948 de Titus Berinde (preşedintele Centrului de distribuire Sighet) era întocmit pe categorii: pentru femei (2 fuste, 2 rochii, 2 bluze, 2 pulovere, 1 „căputaş", 3 şaluri, 2 perechi de pantofi), pentru fete (2 capoturi, 1 palton, 4 fuste, 3 „swetere", 3 pulovere, 15 rochii, 6 combinezoane, 12 perechi de chiloţi, 10 bluze, 4 paltonaşe, 4 bonete, 3 pălăriuţe), pentru băieţi (1 palton, 1 paltonaş, 2 căputaşe, 5 bluze, 5 perechi izmene, 5 „tricoturi albituri complet", 15 pantaloni lungi, 10 pantaloni scurţi, 10 „tricot de pânză", 25 cămăşi tricot, 4 „swetere", 3 pulovere, 4 „haine complet", 12 ciorapi, 3 şepci), pentru „bebe"(5 rochiţe, 5 „swetere", 5 „tricoturi", 4 cămăşuţe, 6 bluze, 1 plăpumaş, 4 şepcuţe, 10 ciorapi). Cf. MJIA, *Colecţia de documente ecleziastice,* Cutia V, Mapa V, Dosar nr. 1/1948, f. 49.
[28] MJIA, *Colecţia de documente ecleziastice,* Cutia V, Mapa V, Dosar nr. 1/1947-1948, f. 69.
[29] Decretul nr. 151 pentru denunţarea Concordatului încheiat între România şi Sf. Scaun a fost publicat în „Monitorul Oficial", Partea I A, nr. 164, 19 iulie 1948, p. 5964.
[30] La 17 septembrie 1948 guvernul condus de Petru Groza a decis retragerea recunoaşterii episcopilor greco-catolici Alexandru Rusu, Valeriu Traian Frenţiu, Ioan Bălan, respectiv a episcopilor romano-catolici Augustin Pacha şi Alexandru Teodor Cisar, prin Decretul nr. 1596 publicat în „Monitorul Oficial", Partea I B, nr 217 din 18 septembrie 1948, p. 7684. Aceeaşi decizie a fost luată şi împotriva episcopilor Ioan Suciu (la 3 septembrie 1948), Ioan Sceffer (la 16 septembrie 1948) şi Iuliu Hossu (la 8 noiembrie 1948).

continuat să fie activ pe toate palierele organizaționale, inclusiv pe cel al carității, dovadă fiind şi solicitarea adresată protopopului de la Sighet în 20 septembrie privind ajutarea unei învățătoare din Ieud, la care am făcut deja referire (documentul nr. 8 din Anexe).

Documentele pe care le-am utilizat în acest studiu oferă imaginea activității susținute pentru ajutorarea unor semeni într-un moment dificil al existenței multora dintre ei. Chiar dacă este fragmentar, tabloul cuprinde deopotrivă clerici şi laici, animați de valorile perene ale umanității, dornici de a face lucruri concrete pentru cei vulnerabili, uitați, deznădăjduiți.

Pages from the Chronicles of Human Solidarity. American Catholic Aid in Maramureş (1947-1948)

(Abstract)

Based on the documents identified in the collections of the Maramureş County Museum of History and Archeology from Baia Mare, the study tries to reconstitute sequences from the endeavours of helping the vulnerable population from Maramureş County in 1947-1948. Distribution of the aid (food, clothing, footwear) sent to Romania by the N.C.W.C. (National Catholic Welfare Conference) was provided by a network well-organized by the Greek Catholic Bishop of Baia Mare, Dr. Alexandru Rusu (1884-1963). Although a fragmented one, the picture includes both the clerics and the lay, animated by the perennial values of humanity, willing to do tangible, substantial things for the vulnerable, the forgotten, the hopeless.

Viorel RUSU
Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş
viorelrusu70@yahoo.com

ANEXE

Documentul nr. 1

EPARHIA GRECO-CATOLICĂ ROMÂNĂ UNITĂ A MARAMUREŞULUI – BAIA MARE
Nr. 3280/1947

Mult Onorat Oficiu protopopesc,

Luând act de răspunsul ce Ne-ați dat sub nr. 389/1947, vă avizăm că – sosindu-Ne, între timp, o seamă de ajutoare (diferite veşminte şi încălțăminte, toate uzate, pentru bărbați şi femei şi copii, cari sunt acum în curs de inventariere, plus ceva alimente conservate) urmează ca ele să fie distribuite, în curând, după normele prescrise de Misiunea română a ajutorului catolic american N.C.W.C, din cari dăm aici câteva pentru orientare şi urmare:

1. Centrele de distribuire urmează a fi formate, conform dorinței donatorilor, din organizațiile catolice locale, trebuind să fie aprobate de Centrul episcopesc.

2. Distribuția se va face „persoanelor ce se va crede de cuviință, de preferință copii, bolnavi, bătrâni şi cei în nevoie, fără deosebire de rasă, religie sau opinii politice".

3. Pentru evitarea suprapunerii ajutoarelor ce vin în țară – pentru cari autoritățile civile au acordat, prin Ministerul sănătății, toate scutirile şi gratuitățile – distribuirea lor este a se face în colaborare cu organele locale (medicul şef al județului, al municipiului, al oraşului, al plăşii, respectiv sanitarul comunei, după cum e cazul) ale Min. sănătății şi – întrucât ar fi necesar pentru pază sau alte greutăți administrative – chiar şi cu acele al autorității administrative locale.

4. Distribuția se va face prin procese verbale, semnate de membrii Centrului de distribuire, cuprinzând tablourile nominale ale beneficiarilor, cu numele, adresa (localitatea, eventual strada) şi semnătura lor, prin care se confirmă ajutorul (cutare) primit, distribuit pe categorii. Aceste procese verbale se vor redacta în 4 exemplare originale, din cari 2 se vor trimite Centrului episcopesc, unul se va da (pentru urmare) reprezentantului Min. sănătății şi unul se va păstra la Centrul de distribuire.

Spre a se putea proceda la distribuirea ajutoarelor primite, cari se vor repartiza de aici, după considerente de ansamblu, singuraticelor centre districtuale de distribuire, aşteptăm să ne prezentați, cât mai neîntârziat, spre aprobare comitetul ce găsit a fi potrivit să prezideze – sub conducerea şefului districtual – această operațiune. În lista acestui comitet, compus dintr-un număr potrivit (nu prea mare) de persoane, vor intra neapărat în afară de reprezentantul Min. sănătății, preş. Crucii Roşii (unde este), a Agrului, a Reuniunii mariane, a Serviciului carității (unde este), 1 – 2 preoți din pastorație şi alte persoane cari pot fi de folos la stabilirea celor ce urmează să beneficieze din ajutorul sosit şi altele ce mai sperăm, precum şi a calității şi cantității ajutorului.

Ajutoarele sosite nu vor însemna, repartizate pe Eparhie, prea mult pentru câte un centru districtual. De aceea nu trebuie trezite apetituri în prealabil, ca nime să nu rămână desiluzionat ci mai bine să fie destui cari să se bucure de ce n-au sperat. Şi astfel însă e bine să se ştie, că – în afară de alimente, cari vor trebui să ajungă unde este lipsa mai mare, deci şi pe sate – restul de ajutoare este menit mai mult orăşenilor şi peste tot clasei intelectuale (familiile mai grele, cu copii mulți, de preoți, învățători, etc.).

Deodată cu cele cerute mai sus, Ni-se va arăta şi feliul cum se contemplează (neapărat prin curieri aparte, angajați eventual pentru 2 - 3 districte cu sedii din aceeaşi regiune) transportul ajutorului ce vom destina centrului districtual de acolo.

Baia Mare, la 26 August 1947

binevoitor
+ Ep. Alexandru
Semnătură

Mult Onoratului
Oficiu protopopesc,
S i g h e t

EPARHIA GRECO-CATOLICA ROMANA A MARAMUREŞULUI - BAIA-MARE

Nr.3280/1947.

Mult Onorat Oficiu protopopesc,

Luând act de răspunsul ce Ne-aţi dat sub Nr.389/1947, Vă avizăm că - sosindu-Ne, între timp, o seamă de ajutoare (diferite vesminte şi încălţăminte, toate uzate, pentru bărbaţi şi femei şi copii, cari sunt acum în curs de inventariere, plus ceva alimente conservate) urmează ca ele să fie distribuite, în curând, după normele prescrise de Misiunea română a „Ajutorului catolic american N.C.W.C.", din cari dăm aici câteva pentru orientare şi urmare:

1. Centrele de distribuire urmează a fi formate, conform dorinţei donatorilor, din organizaţiile catolice locale, trebuind să fie aprobate de Centrul episcopesc.

2. Distribuţia se va face „persoanelor ce se va crede de cuviinţă, de preferinţă copii, bolnavi, bătrâni şi cei în nevoie, fără deosebire de rasă, religie sau opinii politice."

3. Pentru evitarea suprapunerii ajutoarelor ce vin în ţară - pentru cari autorităţile civile au acordat, prin Ministerul sănătăţii, toate scutirile şi gratuităţile - distribuirea lor este a se face în colaborare cu organele locale (medicul şef al judeţului al municipiului, al oraşului, al plăşii, respectiv sanitarul comunei, după cum e cazul) ale Min.sănătăţii şi - întrucât ar fi necesar pentru pază sau alte greutăţi administrative -, chiar şi cu acele al autorităţii administrative locale.

4. Distribuţia se va face prin procese verbale, semnate de membrii Centrului de distribuire, cuprinzând tablourile nominale ale beneficiarilor, cu numele, adresa (localitatea, eventual strada) şi semnătura lor, prin care se confirmă ajutorul (cutare) primit, distribuit pe categorii. Aceste procese verbale se vor redacta în 4 exemplare originale, din cari 2 se vor trimite Centrului episcopesc, unul se va da (pentru urmare) reprezentantului Min. sănătăţii şi unul se va păstra la Centrul de distribuire.

Spre a se putea proceda la distribuirea ajutoarelor primite, cari se vor repartiza de aici, după considerente de ansamblu, sin-

Mult Onoratului
O f i c i u p r o t o p o p e s c

S i g h e t .

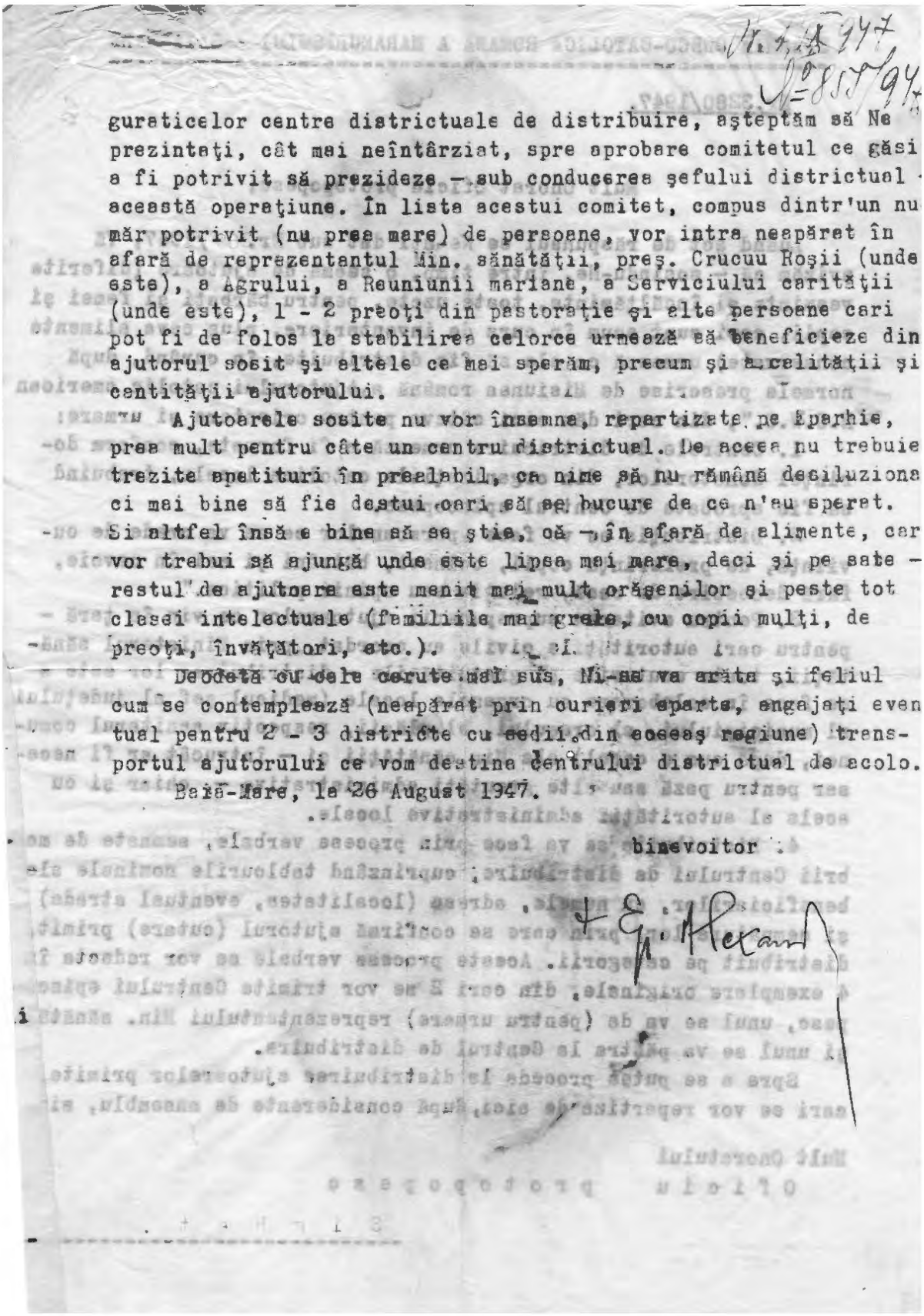

guraticelor centre districtuale de distribuire, aşteptăm să Ne prezintaţi, cât mai neîntârziat, spre aprobare comitetul ce găsi a fi potrivit să prezideze — sub conducerea şefului districtual - această operaţiune. În lista acestui comitet, compus dintr'un nu măr potrivit (nu prea mare) de persoane, vor intra neapărat în afară de reprezentantul Min. sănătăţii, preş. Crucuu Roşii (unde este), a Agrului, a Reuniunii mariane, a Serviciului carităţii (unde este), 1 - 2 preoţi din pastoraţie şi alte persoane cari pot fi de folos la stabilirea celorce urmează să beneficieze din ajutorul sosit şi altele ce mai sperăm, precum şi a.celităţii şi centităţii ajutorului.

Ajutoarele sosite nu vor însemna, repartizate pe Eparhie, prea mult pentru câte un centru districtual. De aceea nu trebuie trezite aşteptări în prealabil, ca nime să nu rămână desiluziona ci mai bine să fie destui cari să se bucure de ce n'au sperat. Şi altfel însă e bine să se ştie, că — în afară de alimente, car vor trebui să ajungă unde este lipsa mai mare, deci şi pe sate — restul de ajutoare este menit mai mult oraşenilor şi peste tot clasei intelectuale (familiile mai grele, cu copii mulţi, de preoţi, învăţători, etc.).

Deodată cu dela cerute mai sus, Mi-se va arăta şi felul cum se contemplează (neapărat prin curieri speciali, angajaţi even tual pentru 2 - 3 districte cu sedii din acelaş regiune) trans portul ajutorului ce vom destina centrului districtual de acolo.

Baia-Mare, la 26 August 1947.

binevoitor :

Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş, *Colecția de documente ecleziastice,* cutia I, mapa V, dosar nr. 1/1947, f. 6-6 verso.

Documentul nr. 2

EPARHIA GRECO-CATOLICĂ ROMÂNĂ UNITĂ A MARAMUREŞULUI – BAIA MARE
Nr. 3850/1947

Mult Onorat Oficiu protopopesc,

Văzând propunerea ce Ne-ați făcut sub nr. 855/1947 pentru comitetul de distribuire a Ajutorului catolic american din acel Centru, vă avizăm că aprobăm întru toate propunerea făcută, înzestrând prin aceasta, Comitetul – căruia îi împărtăşim Binecuvântarea Noastră arhierească – cu toate drepturile de-a procesa la lucrarea ca-i incumbă, dar impunându-i şi îndatorirea de-a se conforma în acțiunea sa, întru toate, dispozițiilor Noastre referitoare, cuprinse în adresa Noastră nr. 3289/1947 din 16 August c., care i-se va comunica în prima lui şedință.

Încheindu-se aici inventarierea pieselor de ajutor ce ni s-au trimis până acum, transpunem sub ./. un inventar al pieselor atribuite, de un Comitet eparhial central (prezidat de Rvmul Vasile Szabo), Centrul de distribuire de acolo, pentru a căror ridicare şi transportare aşteptăm – în sensul avizului Nostru anterior – măsuri cât mai neîntârziate, procedând apoi, la fel, fără nici o întrârziere, la distribuirea lor, făcută cu strictă respectare a normelor date de noi.

Inventarul ce trimitea cuprinde şi cantitățile de alimente atribuite Centrului de acolo spre distribuire, privitor la cari comunicăm, întregitor, următoarele dispoziții ale Misiunii române din Bucureşti.

1. Făină de mălai – din care un sac cuprinde 45.3 kgr.- se va distribui, după normele arătate, celor ce se vor găsi mai avizați la ea, în rații de către 6 (şase) kgr. (câte 200 grame, pe 30 zile), ajungându-se deci din 32 saci la 240 persoane.

2. Praful de lapte cu ciocolată din taşacurile, cuprinzând rații individuale de câte 50 grame, menit pentru alimentația copiilor, din care vi-se țin la dispoziție un număr de 6000 taşcuri (rații) se va distribui simultan la acelaşi număr de persoane, dar – fiind acestea mai reduse – numai pentru câte 24 de zile.

3. Din acelaşi praf de ciocolată veți primi şi 36 cutii de metal a 2265 kgr. din care urmează a se face parte, în aceleaşi condiții altor nevoiaşi la acest substanțial aliment.

Încheiem aceste orientări cu invitarea să vă îngrijiți ca transportarea ajutorului acordat să se facă integral deodată şi ca persoana încredințată cu preluarea lui să aibă asupra sa împuternicirea necesară. Districtelor învecinate, ori din aceeaşi regiune, cum este mai ales Maramureşul li-se recomanda să procedeze la ridicarea şi transportarea ajutorului, de comun acord.

După efectuarea distribuirii, Ni-se vor prezenta apoi, în bună regulă, cele două exemplare prescrise de Proces verbal referitor.

Baia Mare, la 16 Octombrie 1947

binevoitor,
+ Ep. Alexandru

Mult Onoratului
Oficiu protopopesc,
S i g h e t

P.S. Transportul până la Sighet ne-ar plăcea să poată fi aranjat colectiv şi deodată pentru toate 4 Comitete (3 române şi 1 rutean) din Maramureş.

P.S. Sacii cuprinzând făina de mălai, respectiv praful de lapte, precum şi lăzile, trebuie restituite Centrului de la Bucureşti. Ele ni-se vor readuce deci îndată după golirea lor şi se vor preda, contra dovadă de primire, On. Nicolae Mare, reprezentantul Comitetului central eparhial.

3

EPARHIA GRECO CATOLICA ROMANA UNITA A MARAMURESULUI - BAIA MARE.

Nr.3850/1947.

Mult Onorat Oficiu protopopesc,

Văzând propunerea ce Ne-ați făcut sub Nr.855/1947 pentru Comitetul de distribuire a Ajutorului catolic american din acel Centru, Vă avizăm că aprobăm întru toate propunerea făcută înzestrând prin aceasta, Comitetul - căruie îi împărtășim Binecuvântarea Noastră arhierească - cu toate drepturile de-a procede la lucrarea ce-i incumbă, dar impunându-i și îndatorirea de-a se conforma în acțiunea sa, întru toate, dispozițiilor Noastre referitoare, cuprinse în adresa Noastră Nr.3280/1947 din 26 August c., care i-se va comunica în prima lui ședință.

./. Încheindu-se aici inventarierea pieselor de ajutor ce Ni-s-au trimis până acum, transpunem sub ./. un Inventar al pieselor atribuite, de un Comitet eparhial central (prezidat de Rvmu Vasile Szabo), Centrul de distribuire de acolo, pentru a căror ridicare și transportare așteptăm - în sensul avizului Nostru anterior - măsuri cât mai neîntârziate, procedând apoi, la fel, fără nici o întârziere la distribuirea lor, făcută cu strictă respectare a normelor date de Noi.

Inventarul ce trimitem cuprinde și cantitățile de alimente atribuite Centrului de acolo spre distribuire, privitor la cari comunicăm, întregitor, următoarele dispoziții ale Misiunii române din București:

1. Făina de mălaiu - din care un sac cuprinde 45·3 kgr. - se va distribui, după normele arătate, celor ce se vor găsi mai avizați la ea, în rații de câte 6 (șase) kgr. (câte 200 grame, 30 zile), ajungându-se deci din 32. saci la .440. persoane.

2. Praful de lapte cu ciocolată din tașecurile, cuprinzând rații individuale de câte 50 grame, menit pentru alimentarea copiilor, din care Vi-se țin la dispoziție un număr de 600 tașecuri (rații) se va distribui simultan la același număr de persoane, dar - fiind acestea mai reduse - numai pentru câte 24 de zile.

3. Din același praf de lapte cu ciocolată Veți primi și 36 cutii de metal a 2·265 kgr. din care urmează a se face parte, în aceleași condiții altor nevoiași avizați la acest substanțial aliment.

Încheiem aceste orientări cu învitarea să Vă îngrijiți ca transportarea ajutorului acordat să se facă integral deodată și ca persoana încredințată cu preluarea lui să aibă asupra sa împuternicirea necesară. Districtelor învecinate, ori din aceeași regiune, cum este mai ales Maramureșul li-se recomandă să procedeze la ridicarea și transportarea ajutorului, de comun acord.

După efectuirea distribuirii, Ni-se vor prezenta apoi, în bună regulă, cele două exemplare prescrise de Proces verbal referitor.

Baia-Mare, la 16 Octomvrie 1947

binevoitor

+ Ep. Alexandru

Mult Onoratului

Oficiu protopopesc

Sighet.

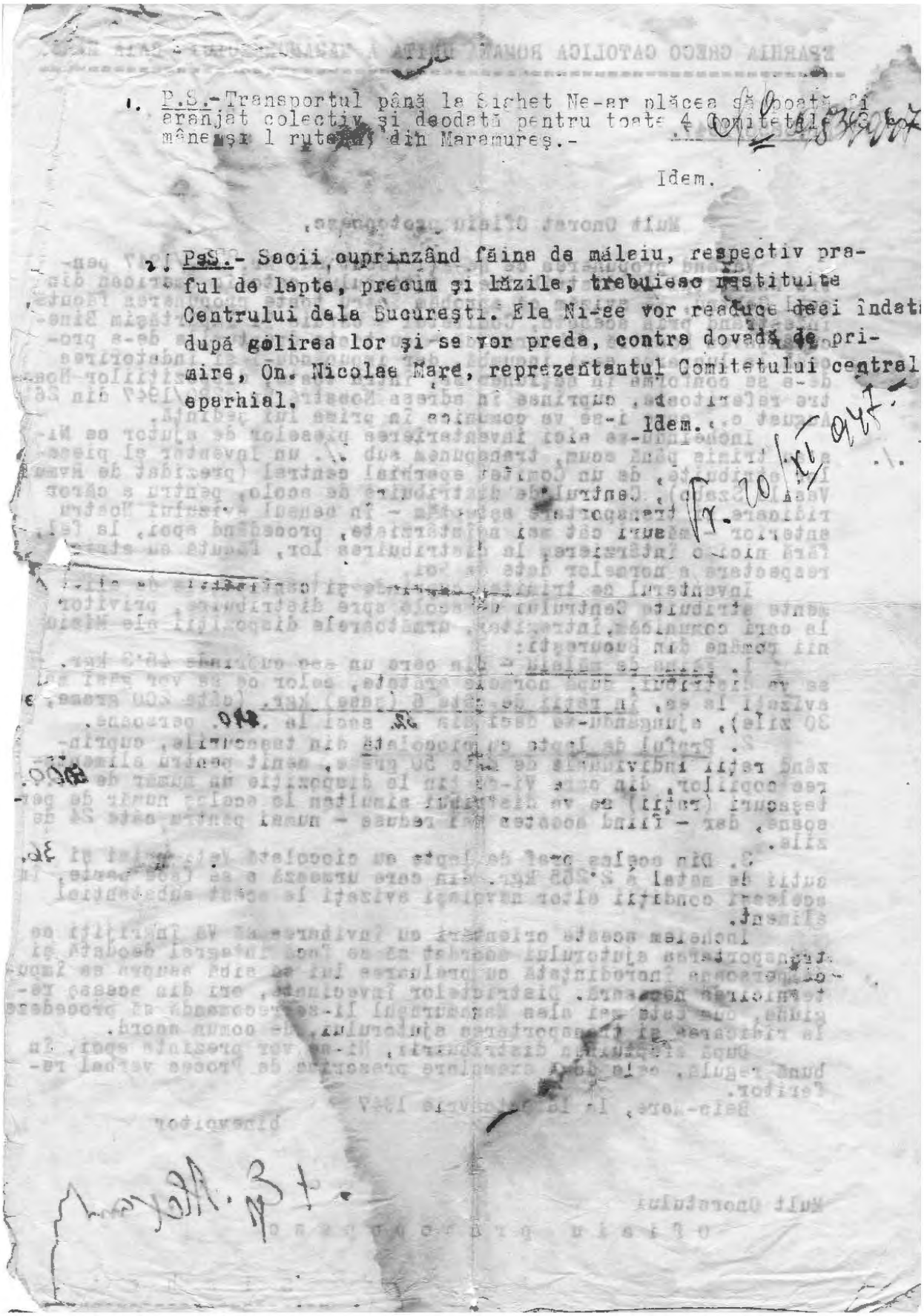

1. P.S.- Transportul până la Sighet Ne-ar plăcea să poată fi aranjat colectiv şi deodată pentru toate 4 Comitetele mânenşr l rute[illegible] din Maramureş.-

Idem.

2. P.S.- Sacii cuprinzând făina de măleiu, respectiv praful de lapte, precum şi lăzile, trebuiesc restituite Centrului dela Bucureşti. Ele Ni-se vor readuce deci îndată după golirea lor şi se vor preda, contra dovadă de primire, On. Nicolae Mare, reprezentantul Comitetului central eparhial.

Idem.

Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş, *Colecția de documente ecleziastice*, cutia I, mapa V, dosar nr. 1/1947, f. 3-3 verso

Documentul nr. 3

INVENTARUL

Piesele de îmbrăcăminte şi încălțăminte primite de la Misiunea română a Ajutorului american N.C.W.C. şi transpuse – pentru a fi distribuite şi apoi justificate conform instrucțiilor ce i-sau dat – Comitetului de distribuire aprobat pentru Centrul de distribuire Sighet rom.
Acelaşi Centru are să mai distribuie şi justifice, în aceleaşi condiții şi următoarele alimente primite tot de la N.C.W.C.:
1. Praf de lapte cu ciocolată: (conserve): 36 cutii de metal a 2265 grame şi 6000 rații a 50 grame.
2. Făină de mălaiu: 32 saci.

Piesele de îmbrăcăminte şi încălțăminte sunt următoarele:
A. Pentru Bărbați
I. Îmbrăcăminte din cele pentru Cler:
1). Mantale lungi grele: 3, uşoare: 1; 2). Vestoane: 3; 3). Veste: 2; 4). Pantaloni: 3.
II. Îmbrăcăminte din cele: mireni şi comune:
1). Mantale lungi mai grele: 2, mai uşoare: 1; speciale: 1; 2). Mantale scurte de stofă: 1; 3).Vestoane calitate bună: 5; calitate II: 3; de pânză: 6; 4). Vestoane cu vestă: 1; 5). Vestoane cu pantaloni: 1; 6). Veste calitate bună: 4; calitatea II: 2; 7). Pantaloni de stofă: 7; de pânză: 6; 8). Pulovere: 2; 9). Sfetere: 1; 10). Cravate: 4; 11). Şepci: 2; 12). Cămăşi de zi cu mânecă: 10; de zi fără mânecă: 1; de noapte: 2; 13). Izmene scurte: 5; 14). Ciorapi: 5.
III. Încălțăminte: din piele, pantofi / galbeni: 2, albi:1; albi cu galben: 1; negri: 1; din gumă-cauciuc (galoşi): 1; cismulițe: 1.

B. Pentru femei
I. Îmbrăcăminte:
1). Blănuri/lungi: 1; scurte: 1; 2). Paltoane cu guler de blană: 2; fără blană: 2; 3). Mantale de trecere cu guler de blană:1; mai grele: 2; mai uşoare: 3; 4). Mantale scurte: 1; 5). Căputaşe: 2; 6). Capoturi mai grele: 1; mai uşoare: 7; 7). Căputaşe: 2; 8). Costume complete: 2; 9). Bluze: heclerite: 1; mai grele: 6; uşoare: 6; 10). Fuste heclerite: 1; mai grele: 10; uşoare: 3; 11). Rochii carton de spălat: 15; mătase uşoară: 15; mătase grea: 15; Georgette: 15; altele grele: 15; 12). Pulovere cu mâneci: 1; fără mâneci: 1; 13). Sfetere: 2; 14). Pălării comune:6; 15). Turbane: 2; 16). Fulare:1; 17). Mănuşi: 2; 18). Combinezoane: 2; 19). Tricot complet: 1; pijama (pantaloni): 2; 20). Ciorapi: 2.
II. Încălțăminte: 1). pantofi din piele galbeni: 5; albi: 5; albi combinați: 5; alte culori: 2; 2). Din gumă-cauciuc: şoşoni 3). pantofi din pânză combinat cu piele: 1; curat pânză:3, 3). Pantofi din celofan:1.

C. Pantofi copii
I. Îmbrăcăminte comune pentru băieți şi fete:
1). Pulovere mici:1, mijlocii:5, mari: 4, 2). Sfetere mici: 1, mijlocii:2, mari:2, 3). Bluze:4, 4). Pijamele necomplete:2, 5). Bonete: 3, 6). Senci: 2, 7). Garnituri deasupra:3, lenjerie:3, 8). Cămăşi de noapte mici:2, mai mari:1, 9). Ciorapi:5, 10). Piese bebe, hăinuțe:2, căputaşe:1, bonete:1, încălțăminte:3.
II. Îmbrăcăminte pentru băieți: 1). Paltonaşe de piele: 1, 2) halaturi: 1, 3). Pantaloni mai grei:10, uşori:6, 4). Pantaloni cu bretele scurți:5, mai lungi: 3, 5). Vestoane mai grele:6, uşoare:5, 6). Veste:2, 7). Şepci:4, 8). Izmene de pânză:4, de tricot:2.
III Îmbrăcăminte pentru fete:
1). Paltonaşe mai grele:5, mai uşoare:3, 2). Căputaşe mai mici:1, 3). Costum complet:2, 4). Halaturi mai grele:1, 5). Rochii uşoare:15, 6) bluze mai grele:2, mai uşoare:6, 7). Fuste uşoare:2, 8). Combinezoane:2, 9). chiloți:6, 10) pălării:1, 11). Bonete:2.
IV Încălțăminte
1). Întregi din piele galbenă:3, albe:2, negre:1, 2). Pantofi galbeni:8, albi:2, negri:1, 3). Din gumă cauciuc (soşoni):1, cismulițe:1, 4). Din pânză:pantofi:1.

Baia Mare, la 17 Octombrie 1947

Comitetul eparhial de distribuire

preşedinte
semnătură indescifrabilă

notar
semnătură indescifrabilă

I N V E N T A R U L

Pieselor de îmbrăcăminte şi încălţăminte primite dela Misiunea română a Ajutorului american N.C.W.C. şi transpuse – pentr a fi distribuite şi apoi justificate conform instrucţiilor ce i-s'au dat – Comitetului de distribuire aprobat pentru Centrul de distribuire ...Sighet. nom..

Acelaş Centru are să mai distribuie şi justifice, în aceleaşi condiţii şi următoarele alimente primite tot dela N.C.W.C. :

1. Praf de lapte cu ciocolată: (conserve): 36. cutii de metal à 2265 grame şi 6000 raţii à 50 grame.
2. Făină de mălaiu: 32. saci.

Piesele de îmbrăcăminte şi încălţăminte sunt următoarele:

A. Pentru Bărbaţi:

I. Imbrăcăminte din cele pentru Cler:

1) Mantale lungi grele:5, uşoare:1, 2)Vestoane:3, 3)Veste:2, 4) Pantaloni:3,

II. Imbrăcăminte din cele mireni şi comune:

1) Mantale lungi mai grele:2, mai uşoare:1, speciale:1, 2)Mantale scurte de stofă:1, 3)Vestoane calitate bună:5, calitatea II:3, de pânză:6, 4) Vestoane cu vestă:1, 5) Vestoane cu pantaloni:1, 6) Veste calitate bună:4, calitatea II:2, 7) Pantaloni de stofă:7, de pânză:8, 8) Pulovere:2, 9)Sfetere:1, 10) Cravate:4, 11) Şepci:2, 12) Cămăşi de zi cu mâneci:10, de zi fără mâneci:1, de noapte:2, 13)Izmene scurte:5, 14) Ciorapi:5,

III. Incălţăminte/din piele, pantofi/galbeni:2, albi:1, albi cu galben:1, negri:1; din gumă-cauciuc (galoşi):1, cismulite:1.

B. Pentru femei:

I, Imbrăcăminte:

1) Blănuri/lungi:1, scurte:1, 2)Paltoane cu guler de blană:3, fără blană:2, 3) Mantale de trecere cu guler de blană:1, mai grele:2 mai uşoare:1, 4)Mantale scurte:1, 5) Căputaşe:2, 6) Capoturi mai grele:1, mai uşoare:1, 7)Căputase:1, 8)Costume complete:2, 9)Bluze:hecle-rite:1, mai grele:6, uşoare:5, 10) Fuste heole rite:1, mai grele:10, uşoare:3, 11) Rochii carton de spălat:15, mătase uşoară:15, mătase grea:15, Georgette:15, altele grele:15, 12)Pulovere/cu mâneci/:1, fără mâneci:1, 13)Sfetere:2, 14)Pălării comune:6, 15)Turbane:2, 16)Fulare 17)Mânuşi:2, 18)Combinezoane:3, 19)Tricot complet:1, piajama (pantaloni):2, 20)Ciorapi şosete:2.

II. Incălţăminte: 1)Pantofi din piele galbeni:5, albi:5, albi combinaţii:5, negri:2, 2)Din gumă-cauciuc galoşi:

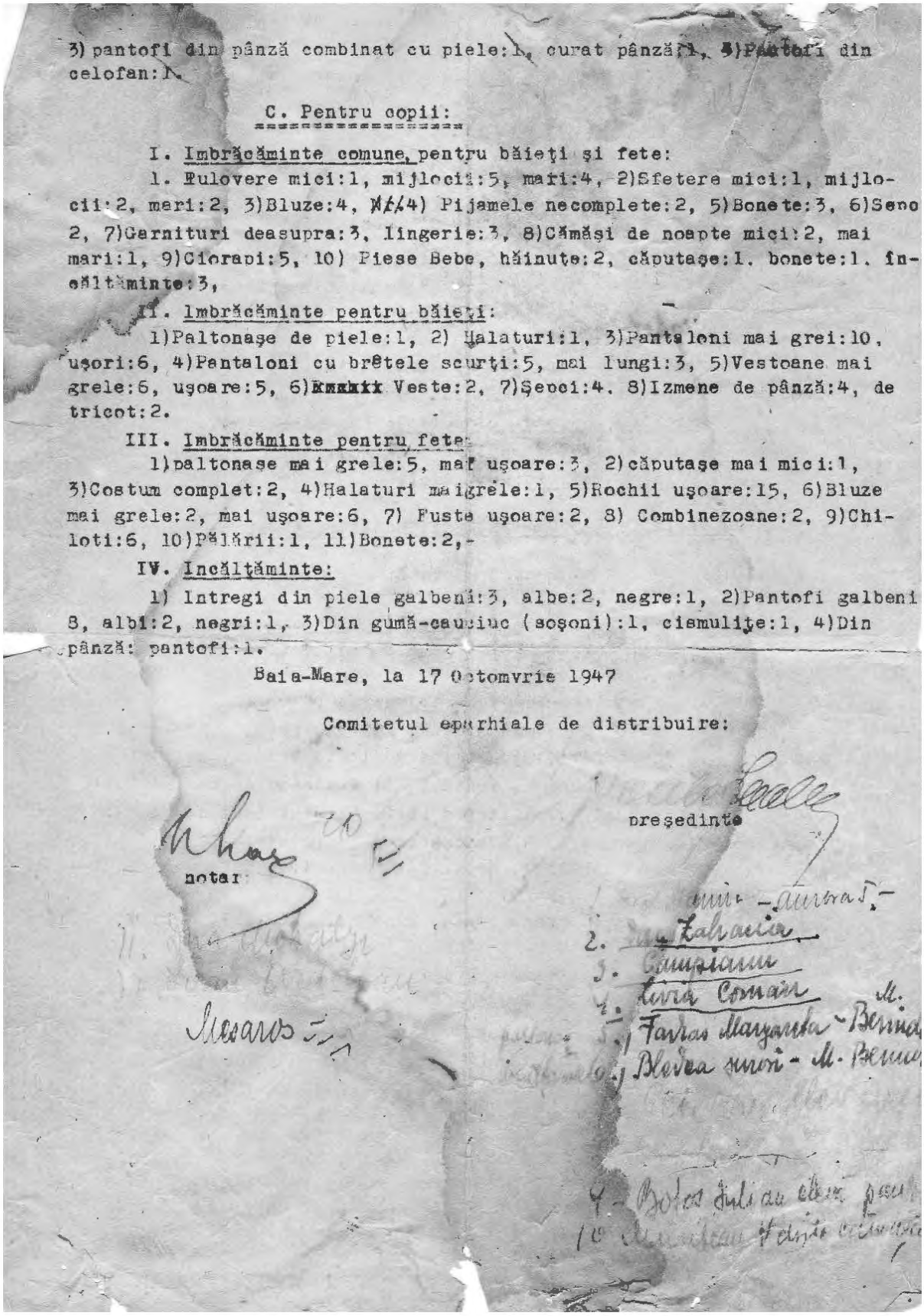

3) pantofi din pânză combinat cu piele:1, curat pânză:1, 5)Pantofi din celofan:1.

C. Pentru copii:

I. Imbrăcăminte comune, pentru băieţi şi fete:

1. Pulovere mici:1, mijlocii:5, mari:4, 2)Sfetere mici:1, mijlocii:2, mari:2, 3)Bluze:4, 4) Pijamele necomplete:2, 5)Bonete:3, 6)Seno 2, 7)Garnituri deasupra:3, lingerie:3, 8)Cămăşi de noapte mici:2, mai mari:1, 9)Ciorapi:5, 10) Piese Bebe, hăinuţe:2, căputaşe:1. bonete:1. încălţăminte:3,

II. Imbrăcăminte pentru băieţi:

1)Paltonaşe de piele:1, 2) Halaturi:1, 3)Pantaloni mai grei:10, uşori:6, 4)Pantaloni cu brêtele scurţi:5, mai lungi:3, 5)Vestoane mai grele:6, uşoare:5, 6) Veste:2, 7)Şepci:4. 8)Izmene de pânză:4, de tricot:2.

III. Imbrăcăminte pentru fete:

1)paltonase mai grele:5, mai uşoare:3, 2)căputaşe mai mici:1, 3)Costum complet:2, 4)Halaturi mai grele:1, 5)Rochii uşoare:15, 6)Bluze mai grele:2, mai uşoare:6, 7) Fuste uşoare:2, 8) Combinezoane:2, 9)Chiloţi:6, 10)Pălăriii:1, 11)Bonete:2,-

IV. Incălţăminte:

1) Intregi din piele galbeni:3, albe:2, negre:1, 2)Pantofi galbeni 8, albi:2, negri:1, 3)Din gumă-cauciuc (soşoni):1, cismuliţe:1, 4)Din pânză: pantofi:1.

Baia-Mare, la 17 Octomvrie 1947

Comitetul eparhiale de distribuire:

preşedinte

notar

Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş, *Colecția de documente ecleziastice,* cutia I, mapa V, dosar nr. 1/1947, f. 5-5 verso

Documentul nr. 4

INVENTARUL

Pieselor de îmbrăcăminte şi încălţăminte pentru copii, de distribuit din darurile primite de la Ajutorul Catolic American prin Comitetul aprobat al Centrului de distribuire al districtului protopopesc…

1. Jerseuri: a. mici: 25, b. mari 30
2. Bluze: a. mici: 30, b. mai mari: 25
3. Combinezoane: 10
4. Chiloţi: 25
5. Căputaşe: a. mici: 7, mai mari: 10
6. Fuste: a. mici: 11, b. mai mari: 12
7. Rochii: a. mici: 45, b. mai mari: 15
8. Pantaloni: a. scurţi: 40, b. lungi: 12
9. Ghete: a. pantofi: 10, b. întregi: 6, c. gumă: 3, d. pentru mari: 15
10. Hăinuţe: 25
11. Rufărie: 15
12. Bebe: a. botine: 15, alte piese: 5

Baia Mare, la 17 Decembrie 1947

p. Comitetul eparhial central
semnătură indescifrabilă

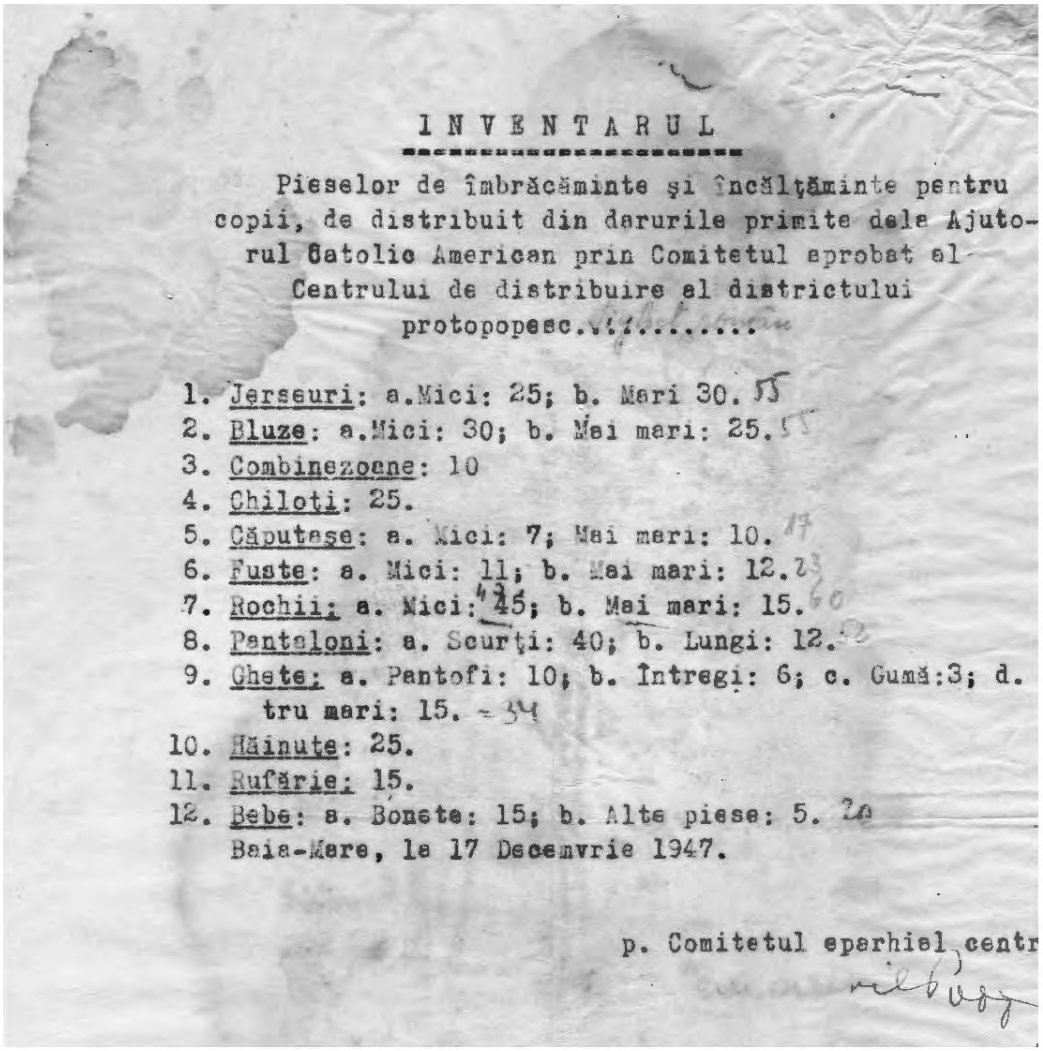

INVENTARUL

Pieselor de îmbrăcăminte şi încălţăminte pentru copii, de distribuit din darurile primite dela Ajutorul Catolic American prin Comitetul aprobat al Centrului de distribuire al districtului protopopesc.

1. Jerseuri: a.Mici: 25; b. Mari 30.
2. Bluze: a.Mici: 30; b. Mai mari: 25.
3. Combinezoane: 10
4. Chiloţi: 25.
5. Căputaşe: a. Mici: 7; Mai mari: 10.
6. Fuste: a. Mici: 11; b. Mai mari: 12.
7. Rochii: a. Mici: 45; b. Mai mari: 15.
8. Pantaloni: a. Scurţi: 40; b. Lungi: 12.
9. Ghete: a. Pantofi: 10; b. Întregi: 6; c. Gumă:3; d. tru mari: 15.
10. Hăinuţe: 25.
11. Rufărie: 15.
12. Bebe: a. Bonete: 15; b. Alte piese: 5.

Baia-Mare, le 17 Decemvrie 1947.

p. Comitetul eparhiel centr

Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Maramureş, *Colecţia de documente ecleziastice,* cutia I, mapa V, dosar nr. 1/1947, f. 4.

Documentul nr. 5

Ajutorul Catolic American
Şos. Kiseleff 51

Depozitul: Episc. Baia Mare
Destinația: Sighet
Destinatar: Cantina CWRS

Transportul Nr. 14
200 copii

Nr.	Ambalaje	Cutii	Indicativ	Felul ambalajelor
1.	14	16	C.V. 36-30	legume
2.	8	12	C.F.R. 48-20	fructe
3.	1	3	C.J.U. 12-46	zeama de fructe
4.	/	6	C.J.U. 48-18	zeama de fructe
5.	3	2	M. 6-5	lapte
6.	5	/	V. 48-14, 5	
7.	lapte			
8.	22.....38		C.S. 48, 10, 5	supe
9.	4	68	C.B.F. 172-4,5	hrana de copii

Predător,
semnătură
Ioan Medanu (?)

Primitor
semnătură
Titus Berinde (?)

Del. Ser. Sanitar
semnătură indescifrabilă

Del. CWRS
semnătură
Gheorghe Roman (?)

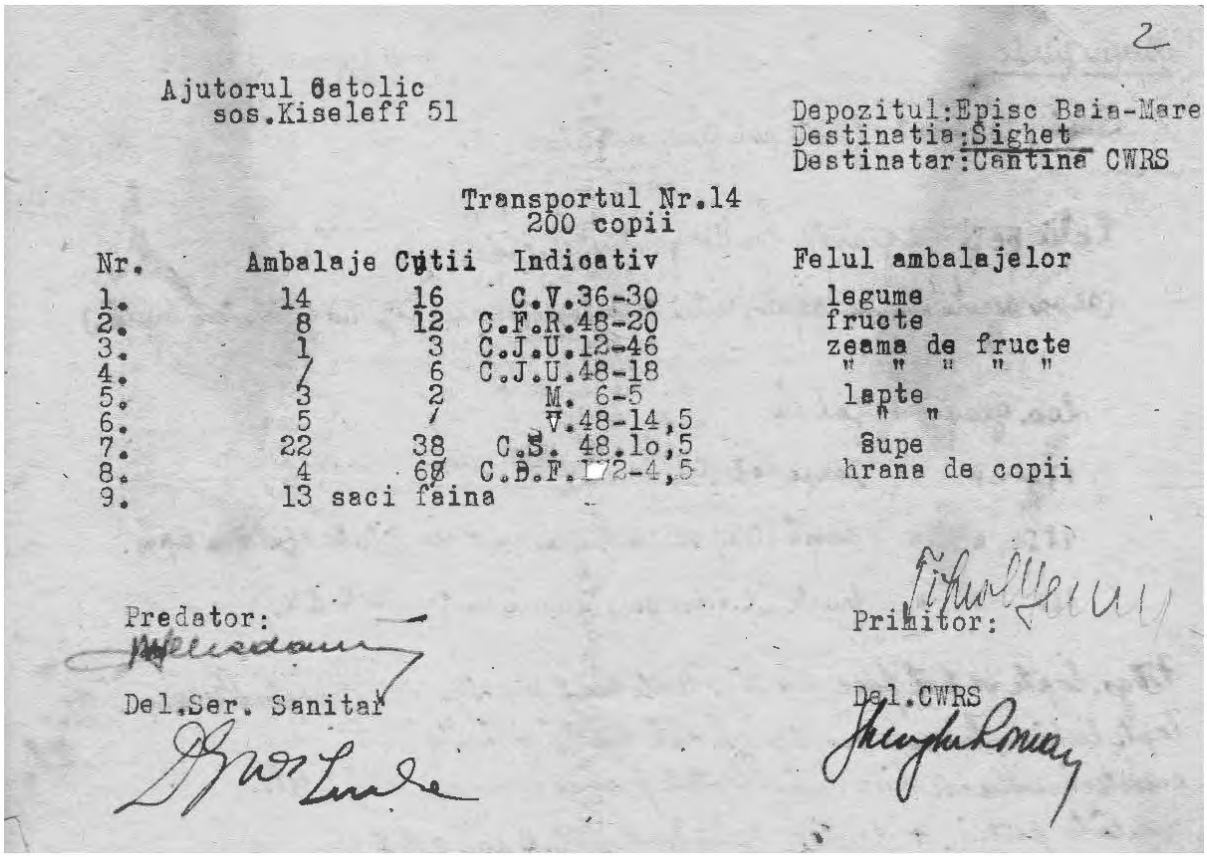

2

Ajutorul Catolic
sos.Kiseleff 51

Depozitul:Episc Baia-Mare
Destinatia:Sighet
Destinatar:Cantina CWRS

Transportul Nr.14
200 copii

Nr.	Ambalaje	Cutii	Indicativ	Felul ambalajelor
1.	14	16	C.V.36-30	legume
2.	8	12	C.F.R.48-20	fructe
3.	1	3	C.J.U.12-46	zeama de fructe
4.	/	6	C.J.U.48-18	" " " " "
5.	3	2	M. 6-5	lapte
6.	5	/	V.48-14,5	" "
7.	22	38	C.S. 48.10,5	Supe
8.	4	68	C.B.F.172-4,5	hrana de copii
9.	13 saci faina			

Predator:

Primitor:

Del.Ser. Sanitar

Del.CWRS

Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş, *Colecția de documente ecleziastice,* cutia V, mapa V, dosar nr. 3/1948 , f. 2.

Documentul nr. 6

Menu zilnic

Supă, zarzavat, fructe sau zeamă, pâine

Raţii pe zi în grame brutto pentru un copil
(se va socoti ambalajul, cutii şi cartoane circa 25% din greutatea brută)

200 grame făină
177 grame zarzavat (C.U.)
155 grame supă (C.U.) se va dubla cu o cantitate egală de apă.
113 grame fructe (C.F.R.) sau zeamă de fructe C.J.U.

750 gr. Lapte se pot face din 75 gr. Lapte praf sau 35 gr. Lapte lichid, la care se adaugă apă fiartă şi răcită, amestecându-se bine. Pentru laptele praf se adaugă apă câte puţin+ 1 cutie Baby Foodes (C.B sau C.B.F.)

Gheorghe Roman
25.8.1948

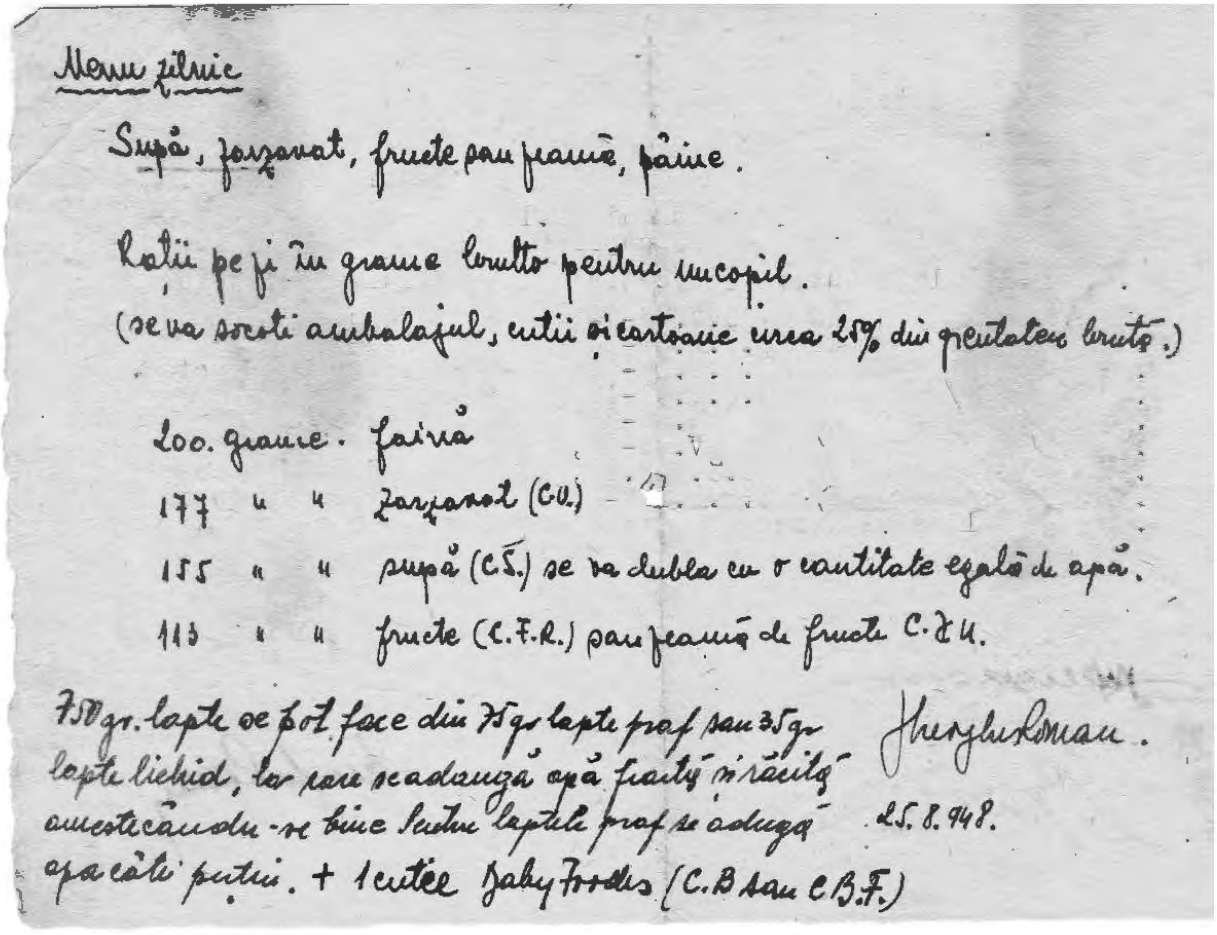
Menu zilnic

Supă, zarzavat, fructe sau zeamă, pâine.

Ratii pe zi în grame brutto pentru un copil.
(se va socoti ambalajul, cutii și cartoane circa 25% din greutatea brută.)

200. grame. făină
177 " " zarzavat (C.U.)
155 " " supă (C.U.) se va dubla cu o cantitate egală de apă.
113 " " fructe (C.F.R.) sau zeamă de fructe C.J.U.

750 gr. lapte se pot face din 75 gr. lapte praf sau 35 gr. lapte lichid, la care se adaugă apă fiartă și răcită amestecându-se bine. Pentru laptele praf se adaugă apa câte puțin. + 1 cutie Baby Foodes (C.B sau C.B.F.)

Gheorghe Roman.
25.8.948.

Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Maramureş, *Colecţia de documente ecleziastice,* cutia V, mapa V, dosar nr. 3/1948 , f. 2 verso.

Documentul nr. 7

EPARHIA GRECO-CATOLICĂ ROMÂNĂ A MARAMUREŞULUI – BAIA MARE
Nr. 3155/1948

Mult Onorat Oficiu protopopesc,

Dintr-un stoc de săpun, primit de la „Ajutorul Catolic", Vă ținem la dispoziție, prin Rvmul Ioan Medanu, o cantitate de 46 kgr., menită preoților în funcțiune din acel district, inclusiv cei ce ar face pe profesorii de religie, ori de alte materii.

Distribuirea se va face din partea acelui Mult Onorat în proporțir cu numărul membrilor de familie, respectiv cu considerare a stării materiale a singuraticelor, observându-se şi aici dispozițiile de ordin formal date anterior în legătură cu atari ajutoare.

Conspectul referitor Ni-se va trimite apoi, în exemplarele prescrise, spre justificare şi descărcare.

Baia Mare, la 16 Septembrie 1948

binevoitor,
+ Ep. Alexandru
(semnătura)

P.S. Cota şefului districtual
– aranjat aparte – nu se cuprinde aici.

Mult Onoratului
Oficiu protopopesc român,
S i g h e t

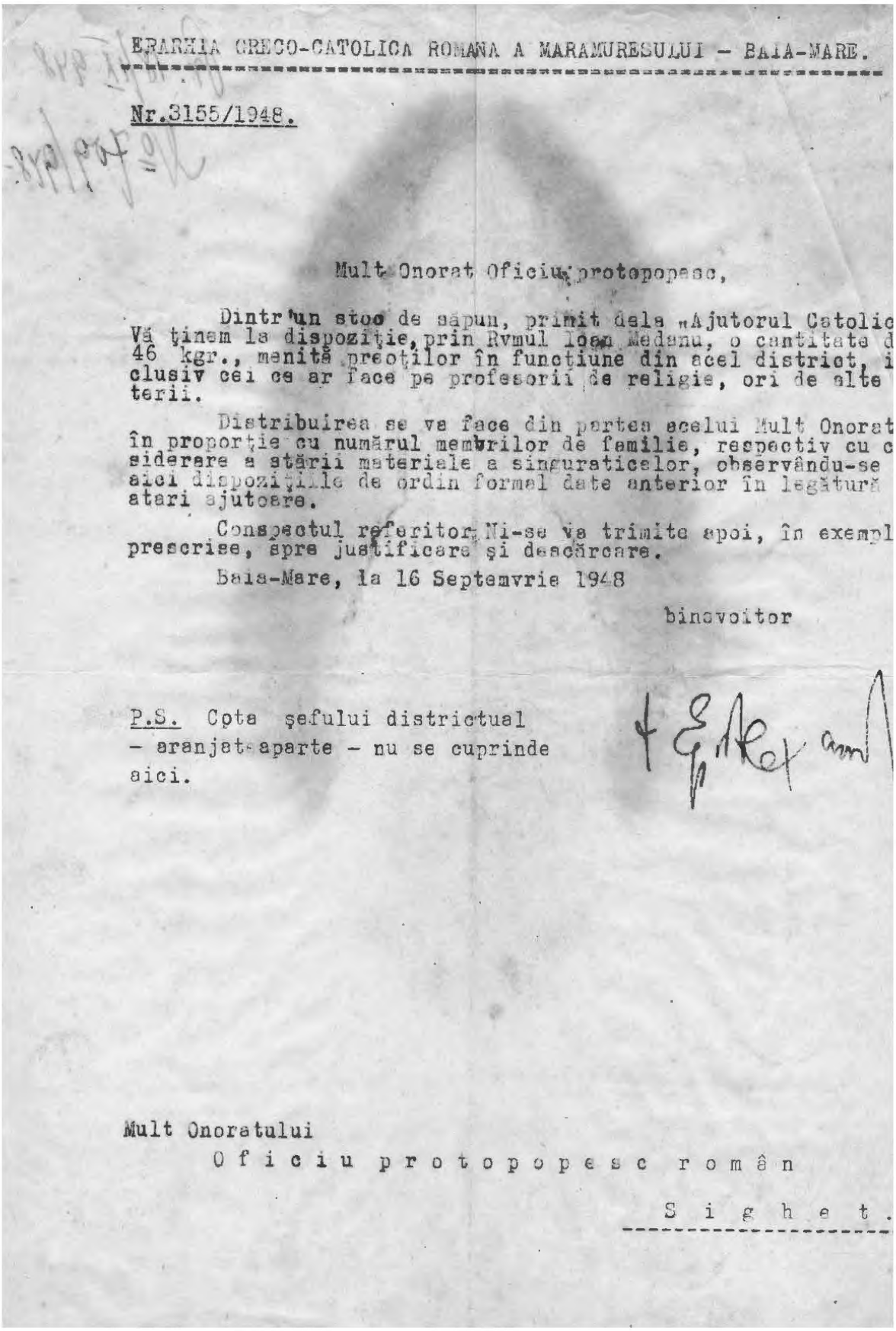

EPARHIA GRECO-CATOLICA ROMANA A MARAMURESULUI – BAIA-MARE.

Nr.3155/1948.

Mult Onorat Oficiu protopopesc,

Dintr'un stoc de săpun, primit dela „Ajutorul Catolic
Vă ţinem la dispoziţie, prin Rvmul Ioan Medanu, o cantitate d
46 kgr., menită preoţilor în funcţiune din acel district, i
clusiv cei ce ar face pe profesorii de religie, ori de alte
terii.

Distribuirea se va face din partea acelui Mult Onorat
în proporţie cu numărul membrilor de familie, respectiv cu c
siderare a stării materiale a singuraticelor, observându-se
aici dispoziţiile de ordin formal date anterior în legătură
atari ajutoare.

Conspectul referitor Ni-se va trimite apoi, în exempl
prescrise, spre justificare şi descărcare.

Baia-Mare, la 16 Septemvrie 1948

binevoitor

P.S. Cota şefului districtual
– aranjat aparte – nu se cuprinde
aici.

Mult Onoratului
O f i c i u p r o t o p o p e s c r o m â n
S i g h e t.

Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Maramureş, *Colecţia de documente ecleziastice,* cutia V, mapa V, dosar nr. 3/1948 , f. 7.

Documentul nr. 8

EPARHIA GRECO-CATOLICĂ ROMÂNĂ A MARAMUREŞULUI – BAIA MARE
No. 2918/1948
Binevoiți a Vă referi în răspuns la acest număr

Mult Onoratului
O f i c i u P r o t o p o p e s c,
S i g h e t

Cerându-Ne învățătoarea Pelaghia Sas din Ieud să i se facă ceva parte din Ajutorul catolic, Vă invităm ca din proximul stoc de îmbrăcăminte uzată ce vom trimite pentru oraşul Sighet, să se dea o mică parte şi solicitatoarei. Aceasta, fireşte, numai dacă se va găsi aievea la ajutor.
Baia Mare, la 20 Septembrie 1948

binevoitor,
+ Ep. Alexandru
(semnătura)

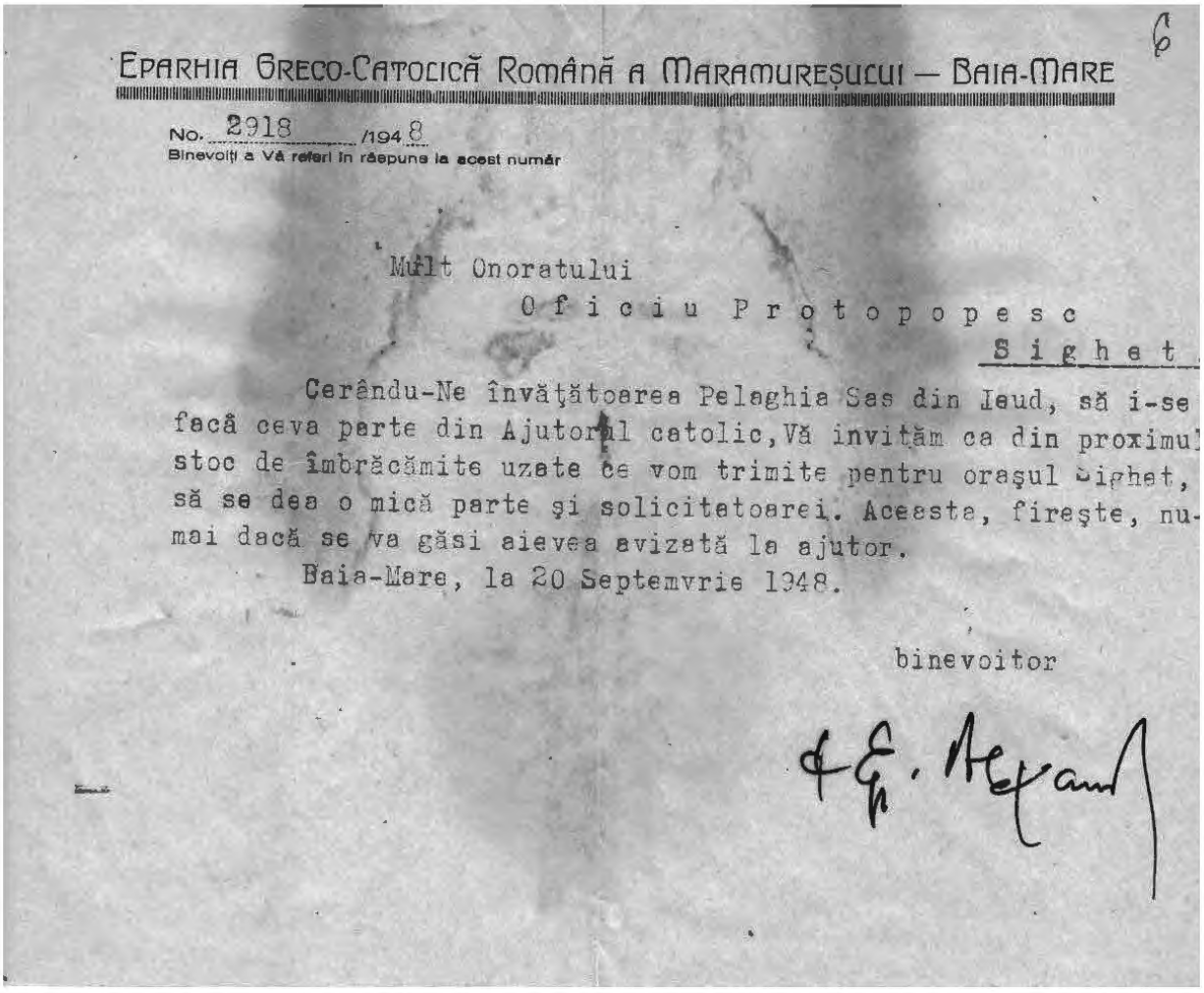

EPARHIA GRECO-CATOLICĂ ROMÂNĂ A MARAMUREȘULUI — BAIA-MARE

No. 2918 /1948
Binevoiți a Vă referi în răspuns la acest număr

Mult Onoratului
O f i c i u P r o t o p o p e s c
S i g h e t

Cerându-Ne învăţătoarea Pelaghia Sas din Ieud, să i-se facă ceva parte din Ajutorul catolic, Vă invităm ca din proximul stoc de îmbrăcămite uzate ce vom trimite pentru oraşul Sighet, să se dea o mică parte şi solicitatoarei. Aceasta, fireşte, numai dacă se va găsi aievea avizată la ajutor.
Baia-Mare, la 20 Septemvrie 1948.

binevoitor

+ Ep. Alexandru

Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş, *Colecția de documente ecleziastice,* cutia V, mapa V, dosar nr. 3/1948 , f. 6.

Lumea internațională în ziarul *Pentru socialism*. De la moartea lui Stalin la revoluția din Ungaria (1953-1956)

IOAN BOTIŞ

Cuvinte cheie: *război rece, comunism, spionaj, „vânătoare de vrăjitoare", ordine mondială, presa comunistă, lumea internațională.*
Keywords: *cold war, communism, espionage, „witch-hunt", world order, communist press, international world.*

Coreea, o problemă nerezolvată

Pentru socialism a continuat să relateze despre războiul din Coreea, păstrând, în linii mari, acelaşi ton şi aceleaşi acuzații din perioada precedentă. Astfel, aflăm din paginile ziarului că imperialiştii americani, suferind eşec după eşec în criminalul război purtat în Coreea, folosesc cea mai odioasă armă de exterminare în masă pe care a cunoscut-o vreodată omenirea, arma bacteriologică, prin aceasta urmărind să extermine populația paşnică a Coreei.[1]

Remarcăm faptul că, în viziunea presei comuniste, imperialiştii americani nu şi-au propus să extermine trupele nord-coreene sau trupele formate din „voluntari" chinezi, ci doar populația paşnică a Coreei. Că este aşa şi nu altfel ne-o demonstrează articolul citat, din care aflăm că „hitlerii americani omoară cu arma bacteriologică bătrâni, femei, copii", mercenarii Wall-Streetului nedându-se în lături de la cele mai mârşave acțiuni pentru distrugerea poporului coreean.[2] Invadatorii americani bombardează şi distrug oraşele şi satele, spitalele, şcolile şi monumentele Coreei martire, ne mai spune *Pentru socialism*.[3] Pe de altă parte, puşcaşii-voluntari de aviație nord-coreeni nu stăteau degeaba, la începutul lunii aprilie 1953, ei reuşind să doboare două avioane inamice.[4]

Intențiile criminale urmărite de imperialiştii americano-englezi (extinderea flăcării războiului peste tot globul pământesc) sunt demascate de vigilenta presă comunistă care ştia şi faptul că americanii vor eşua în încercarea de a supune bravul popor coreean, „fiindcă alături de poporul coreean se află milioane de partizani ai păcii al căror glas unit răsună răspicat: să se pună frâu războiului din Coreea."[5]

Pentru a înlătura orice dubiu cu privire la folosirea armei bacteriologice de către americani în războiul din Coreea, *Pentru socialism* făcea apel la declarațiile unor prizonieri americani, cărora le publica şi numele: Quinn, Enoch, O'Neill, Kniss, Schwable şi Bley.[6] Potrivit declarațiilor ultimilor doi ofițeri americani, planurile pentru declanşarea războiului bacteriologic ar fi fost păstrate în cel mai mare secret şi „s-au luat o serie de măsuri preventive" de o strictețe excepțională pentru a împiedica aflarea cruntului adevăr de către oamenii cinstiți din lumea întreagă. Nimic nu putea fi însă ascuns presei din țările de democrație populară, ca urmare şi ziarul *Pentru socialism* ajunsese de originile răului.

Potrivit ziarului *Pentru socialism*, imperialiştii americani au trecut la folosirea bombei bacteriologice încă de la sfârşitul anului 1951, la început în proporții reduse şi cu titlul de experiment, după care, de la jumătatea anului 1952, imperialiştii americani au extins folosirea armei bacteriologice pe o scară largă pe întreg teritoriul Coreei de Nord.[7] Imperialiştii americani urmăreau prin aceasta să creeze în Coreea „o centură infectată", care să împiedice transporturile şi aprovizionarea Armatei Populare Coreene şi să provoace epidemii în rândurile populației civile, pentru a slăbi capacitatea de luptă a poporului coreean, folosind bombe bacteriologice contaminate cu bacterii de holeră, de

[1] „Protestul oamenilor muncii din regiunea Baia Mare împotriva criminalului război bacteriologic", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.260, Miercuri 25 Martie 1953, p.2.
[2] *Loc.cit.*
[3] „Criminalii războiului bacteriologic nu vor scăpa de pedeapsă", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.262, Duminică 29 Martie 1953, p.4.
[4] „Evenimentele din Coreea", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.264, Duminică 5 Aprilie 1953, p.4.
[5] „Protestul oamenilor muncii din regiunea Baia Mare împotriva criminalului război bacteriologic", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.260, Miercuri 25 Martie 1953, p.2.
[6] „Criminalii războiului bacteriologic demascați în fața popoarelor", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.260, Miercuri 25 Martie 1953, p.4.
[7] *Loc.cit.*

tifos exantematic, de friguri galbene şi alte boli infecţioase.[8] Imperialiştii au folosit în continuare, informa *Pentru socialism*, puricii infectaţi cu ciumă.[9]

Planul mârşav al americanilor era cu mult mai vechi. Aflăm din *Pentru socialism* că imperialiştii americani au făcut instalaţii de fabricare a bombei bacteriologice încă din timpul celui de-al doilea război mondial şi că, după terminarea războiului, şi-au intensificat cercetările şi experienţele în legătură cu arma bacteriologică, folosindu-se în acest scop de criminalii de război japonezi: Shiro Ishii, Wakamatsu, Yudziro şi Masadzo, cărora le-au fost încredinţate funcţii importante în serviciul american de cercetări bacteriologice.[10] Instalaţiile uriaşe pentru fabricarea mijloacelor războiului microbian au fost instalate la Camp Dietrich (în statul Maryland) şi în alte oraşe ale S.U.A.[11]

Mai mult decât atât, imperialiştii americani şi-au asigurat serviciile fostului general hitlerist Walter Schreiber, considerat „specialist" în problemele războiului bacteriologic, care lucra alături de pseudosavanţi americani la producerea armelor biologice.[12] Potrivit ziarului *Pentru socialism*, acest Walter Schreiber ar fi făcut, în timpul celui de-al doilea război mondial, experienţe de molipsire cu ciumă şi holeră asupra deţinuţilor din lagărele hitleriste ale morţii.[13] Dacă cineva se mai îndoia de toate acestea, *Pentru socialism* susţinea că 19 prizonieri de război americani au confirmat că trupele americane au folosit arme bacteriologice în Coreea de Nord şi China de Nord-Est.[14]

O problemă spinoasă rămăsese cea a prizonierilor de război, problemă aflată în atenţia ziarului *Pentru socialism*, care scria că, la 31 martie 1953, Ciu En-lai, premierul administrativ de stat şi ministrul aafacerilor externe al Republicii Populare Chineze, a făcut o declaraţie asupra problemei schimbului de prizonieri bolnavi şi răniţi, precum şi asupra reglementării chestiunii prizonierilor de război în ansamblul ei pentru a se ajunge astfel la un acord asupra încetării războiului din Coreea.[15] În cadrul tratativelor purtate la Panmunjon, s-a căzut la un acord asupra tuturor aranjamentelor privitoare la repatrierea prizonierilor de război bolnavi şi răniţi.[16]

Pentru socialism susţinea că prizonierii nord-coreeni şi chinezi sunt supuşi represiunii în lagărele americane. Astfel, în faimosul lagăr de prizonieri de război de pe insula Cociedo americanii au făcut uz de arme de foc şi gaze toxice împotriva a 12.000 de prizonieri de război, sub pretextul că prizonierii au organizat o demonstraţie.[17] „Americanii au recunoscut în mod oficial că timp de trei ore, dacă nu chiar mai mult, trupele lor au întreprins un atac după altul împotriva prizonierilor de război din trei sectoare", atacurile respective soldându-se cu un mort şi patru răniţi.[18]

Ne dăm seama din această relatare de capacitatea de luptă extrem de scăzută a trupelor americane care, atacând în valuri timp de trei ore nişte prizonieri de război neînarmaţi, aşa cum sunt îndeobşte prizonierii de război, au reuşit să provoace un singur deces. Din această perspectivă, pare inexplicabil cum au reuşit americanii, la sfârşitul anului 1953, să ucidă 33.000 de prizonieri de război coreeni, împotriva acestora folosindu-se tot felul de arme, de la baionete, gaze toxice şi mitraliere[19], până la tancuri şi avioane cu reacţie.[20] Folosindu-ne de regula de trei simplă, ar fi fost necesare 99.000 de ore de atacuri, ceea ce reprezintă 4.125 de zile, adică 11,3 ani. Cum au reuşit americanii să înghesuie mai bine de 11 ani într-un singur sfârşit de an, oricât o fi fost acela de lung, rămâne o enigmă de neelucidat.

[8] *Loc.cit.*
[9] „Documentele demască", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.262, Duminică 29 Martie 1953, p.4
[10] „Criminalii războiului bacteriologic demascaţi în faţa popoarelor", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.260, Miercuri 25 Martie 1953, p.4.
[11] Criminalii războiului bacteriologic nu vor scăpa de pedeapsă", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.262, Duminică 29 Martie 1953, p.4.
[12] „Criminalii războiului bacteriologic demascaţi în faţa popoarelor", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.260, Miercuri 25 Martie 1953, p.4.
[13] „Criminalii războiului bacteriologic nu vor scăpa de pedeapsă", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.262, Duminică 29 Martie 1953, p.4.
[14] „Mărturii despre folosirea de către S.U.A. a armei bacteriologice în Coreea de Nord şi China de Nord-Est", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.328, Duminică 15 Noiembrie 1953, p.4.
[15] „Declaraţia mareşalului Kim Ir Sen", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.264, Duminică 5 Aprilie 1953, p.4.
[16] „Tratativele de la Panmunjon", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.266, Duminică 12 Aprilie 1953, p.6.
[17] „Noi represiuni împotriva prizonierilor coreeni şi chinezi deţinuţi în lagărele americane", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.301, Miercuri 12 August 1953, p.8.
[18] *Loc.cit.*
[19] *Loc.cit*
[20] *Loc.cit.*

De asemenea, *Pentru socialism* făcea un rechizitoriu al torturilor bestiale la care au fost supuşi prizonierii de război coreeni de către partea americană, înainte de a fi repatriați. „Pentru a-i împiedica să-şi ceară repatrierea americanii şi lisînmaniştii au tatuat pe trupul prizonierilor lozinci reacționare, alții au fost folosiți la experiențe medicale şi au rămas mutilați. Au fost înregistrate deasemenea numeroase cazuri de tuberculoză şi de alte boli grave, din cauza nenutriției din lagărele americane de prizonieri de război", susținea *Pentru socialism*.[21] Printre diferitele metode de tortură de care americanii au făcut uz împotriva prizonierilor de război coreeni s-ar fi numărat şi următoarele: „arderea cu fierul roşu, smulgerea unghiilor, scufundarea în apă rece la zero grade, zdrobirea prizonierilor sub tancuri, iar numeroşi prizonieri au fost folosiți pentru experiența cu arma bacteriologică sau au servit ca ținte vii pentru experimentarea armelor de foc."[22]

În luna iulie a anului 1953, *Pentru socialism* anunța că a fost semnat un armistițiu cu Națiunile Unite, cu toate că mai existau unele elemente războinice, în special clica lui Li Sîn Man, care erau profund nemulțumite de realizarea armistițiului din Coreea, căreia i se împotriveau din răsputeri.[23]

Împărțirea Coreei s-a aflat şi ea în atenția ziarului *Pentru socialism*, care publica o declarație a ministrului afacerilor externe al R.P.D.Coreea, Nam Ir, în care cerea crearea unor condiții pentru libertatea circulației şi corespondenței dintre locuitorii din partea de nord şi de sud a țării, critica pregătirile militare active americane ce urmăreau să zădărnicească unificarea paşnică a Coreei şi afirma că aşa-numitul tratat coreeano-american, cu privire la apărarea mutuală, încheiat în vederea ocupării Coreei de Sud de către trupele americane, dovedea că Statele Unite ale Americii încearcă, la fel ca în trecut, să folosească Coreea de Sud ca pe un cap de pod militar în Extremul Orient.[24] Nam Ir dovedea o grijă înduioşătoare față de soarta sud-coreenilor atunci când afirma că „Noi trebuie să fin profund conştienți de faptul că toate succesele dobîndite în partea de nord a republicii sînt un bun al populației din întreaga Coree. Dacă vom putea împărți cu populația din sudul țării roadele create de munca populației din nord, aceasta cred, va fi pentru noi o mare bucurie."[25]

Prigonana din statele polițieneşti

Pentru socialism protesta împotriva faptului că guvernele țărilor capitaliste au luat o serie de măsuri pentru lichidarea ultimelor libertăți democratice şi drepturi cetățeneşti, introducând la ei în țară fascismul.[26]

Guvernul „dolarizat" al Franței a întreprins o nouă serie de acțiuni teroristo-fasciste împotriva Partidului Comunist Francez. Astfel, la 24 martie 1953, informa *Pentru socialism*, atunci când oamenii muncii din Paris se pregăteau să meargă la muncă, în zorii zilei, detaşamente ale poliției reacționare franceze – pusă în slujba imperialismului american – echipate de război, au spart uşile sediului C.G.T. (Confederația Generală a Muncii), pătrunzând cu forța în birourile în care nu se afla nici un activist şi spărgând sertarele birourilor au ridicat documente şi corespondența.[27] „Este un nou val de teroare fascistă dezlănțuit de lacheii americanilor de la Paris. Este semnificativ, susținea *Pentru socialism*, faptul că măsurile fasciste au fost luate tocmai în ajunul plecării primului ministru al Franței, René Mayer şi a altor trei miniştri ai săi la Washington, „pentru a primi noi instrucțiuni din partea aţâțătorilor de război."[28]

Statele Unite ale Americii reprezentau, în cadrul propagandei comuniste, țara cu cel mai represiv aparat polițienesc, îndreptat împotriva celor care militau pentru libertate, egalitate şi dreptate socială. Una dintre dovezi a fost furnizată de cunoscutul actor de comedie Charles Chaplin care, relata *Pentru socialism*, a hotărât să rămână în Europa.[29] „Renumitul artist american care a fost supus persecuțiilor autorităților americane pentru vederile lui democrate, a înapoiat autorităților

[21] *Loc.cit.*
[22] *Loc.cit.*
[23] „Ordinele de armistițiu ale mareşalului Kim Ir Sen şi generalului Pân De-huai adresate Armatei Populare Coreene şi voluntarilor chinezi", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.297, Miercuri 29 Iulie 1953, p.4.
[24] „Unirea paşnică a Coreei este scopul principal al programului guvernului R.P.D.Coreene. Raportul prezentat de Nam Ir la sesiunea Adunării Populare Supreme a R.P.D.Coreene", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.257, Duminică 31 octombrie 1954, p.4.
[25] Loc.cit.
[26] „Creşte nivelul de trai al oamenilor muncii din țările de democrație populară", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.313, Miercuri 23 Septembrie 1953, p.6.
[27] „Noi măsuri fasciste luate de guvernul francez", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.262, Duminică 29 Martie 1953, p.4.
[28] *Loc.cit.*
[29] „Charles Chaplin a hotărât să rămână în Europa", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr. 268, Duminică 19 Aprilie 1953, p.6

americane permisul de intrare în S.U.A. şi a hotărât să rămână în Europa."[30]

F.B.I. era considerat a fi un „adevărat gestapo al Statelor Unite", iar senatorul McCarthy un „adevărat leader al fascismului american".[31] Peste 15 milioane de negri, sute de mii de indieni, mexicani, chinezi etc., ne spune *Pentru socialism*, erau supuşi unei crunte persecuţii rasiale şi unei barbare discriminări rasiale. În şcoli, tramvaie, cinematografe, şi restaurante americanii de culoare nu aveau dreptul să stea alături de albi, organizaţiile de tip fascist, Ku Klux Klan, au toată libertatea de a bate, schingiu şi linşa oamenii de culoare, poliţia mericană a ucis fără nici un motiv 12 negri în anul 1952 şi cărţile lui Mark Twain au ajuns să fie arse în pieţe publice.[32]

În Germania occidentală, renăştea fascismul german, naziştii aflându-se la putere pretutindeni, avertiza *Pentru socialism*.[33] În septembrie 1953, în Germania occidentală, „azil al criminalilor de război şi al lepădăturilor fasciste",[34] au avut loc alegeri, acestea desfăşurându-se într-o atmosferă de teroare, presiune brutală şi intimidare. Pentru a reprima orice mişcare împotriva lui Adenauer au fost mobilizaţi aproape 100.000 de poliţişti precum şi numeroase bande fasciste teroriste finanţate de multă vreme de guvernul de la Bonn, care au folosit bastoane de cauciuc, răngi de fier şi gaze lacrimogene.[35]

Culme a ororilor, în Germania occidentală, scria *Pentru socialism*, au fost reînfiinţate lagărele de concentrare care amintesc de lagărele din timpul hitleriştilor. Un astfel de lagăr ar fi fost construit de regimul lui Adenauer la Gross Hesepe, în bălţile de la Ems.[36] „Barăcile şi colibele construite aici sînt despărţite de lumea exterioară printr-o reţea dublă de sîrmă ghimpată. Turnuri de observaţie împînzesc cîmpia."[37] Îmbrăcaţi în zdrenţe, deţinuţii, aflaţi sub paza gardienilor înarmaţi, erau puşi la diferite munci, în bălţi, pentru a fi pedepsiţi pentru convingerile lor politice, hrana lor reducându-se la pâine mucegăită, margarină stricată şi o fiertură fără nici un fel de grăsime.[38]

În acelaşi timp, colonialiştii francezi au dezlănţuit o cruntă teroare în Tunisia şi Maroc, persecuţiile rasiale erau practicate în Uniunea Sud-Africană, în Kenya se înmulţeau condamnările la moarte şi, în ţări precum Iran şi Egipt, erau practicate arestările în masă.[39]

De o atenţie deosebită din partea ziarului s-a bucurat situaţia din Kenya, unde „colonialiştii englezi au folosit împotriva acestui popor neînarmat poliţişti, avioane şi maşini blindate", „mii de oameni nevinovaţi au fost aruncaţi în închisoare şi apoi măcelăriţi în mod barbar" şi „casele acelora care fug pentru a nu fi prinşi de poliţie sînt incendiate în cursul nopţii şi astfel cei rămaşi în casa incendiată, copii, femei şi bătrîni, sînt arşi de vii."[40] Mai aflăm că englezii s-au folosit în timpul acestor masacre de elemente descompuse şi vândute din rândurile africanilor.[41] *Pentru socialism* susţinea că generalul John Erskine, comandantul suprem al forţelor britanice din Kenya, a anunţat că toţi bărbaţii europeni cu vârste cuprinse între 16 şi 45 de ani, care se aflau în colonie, vor fi obligaţi să participe la operaţiunile militare de represiune.[42]

[30] *Loc.cit.*
[31] „Fascizarea vieţii publice în ţările capitaliste", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.334, Duminică 6 Decembrie 1953, p.6.
[32] *Loc.cit.*
[33] *Loc.cit.*; „Aspecte ale vieţii «fericite» din Germania occidentală", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.334, Duminică 6 Decembrie 1953, p.6.
[34] „Alegeri în condiţii de dictatură", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.310, Duminică 13 Septembrie 1953, p.
[35] *Loc.cit.*
[36] „Lagăre de concentrare în Germania occidentală", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.335, Miercuri 2 februarie 1955, p.4.
[37] *Loc.cit.*
[38] *Loc.cit.*
[39] „Fascizarea vieţii publice în ţările capitaliste", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.334, Duminică 6 Decembrie 1953, p.6; „Discrimarea rasială în Africa de Sud", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.303, Miercuri 19 August 1953, p.4.
[40] Pop Veronica, „Atrocităţile săvîrşite de colonialiştii englezi împotriva poporului din Kenya", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.6, Sîmbătă 9 Ianuarie 1954, p.4.
[41] *Loc.cit.*
[42] „Intensificarea măsurilor represive împotriva populaţiei din Kenya", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.38, Marţi 16 Februarie 1954, p.6.

În țările capitaliste, remarca *Pentru socialism*, drepturile cetățeneşti erau recunoscute numai celor îmbuibați, oamenilor muncii rezervându-li-se doar dreptul de a fi exploatați sau de a muri în războaie imperialiste de cotropire şi jaf.[43] În țările capitaliste, nu era acceptată nici o critică adresată guvernelor, în Grecia, spre exemplu, în urma unui decret-lege, fiind sancționate toate ziarele şi publicațiile care aveau curajul de a critica politica guvernului.[44]

Traiul de mizerie din țările care n-au cunoscut binefacerile comunismului

Pentru socialism a ținut să remarce cu insistență faptul că „țările lagărului capitalist prezintă tot mai complet tabloul întunecat al situației economice dezastruoase în care se zbat, tabloul desfăşurării pe o scară tot mai largă a procesului de ruinare şi pauperizare a majorității populației."[45] Erau subliniate trăsăturile fundamentale ale situației economice din țările capitaliste: scumpirea traiului, intensificarea inflației, mărirea impozitelor directe şi indirecte, creşterea şomajului, toate acestea având drept rezultat direct reducerea salariului real, scăderea nivelului de trai şi pauperizarea maselor de oameni ai muncii.[46] *Pentru socialism* a identificat originea acestor fenomene în militarizarea economiei şi cursa înarmărilor.

În anul 1953, susținea *Pentru socialism*, într-o serie de țări capitaliste din Europa occidentală, producția continuă să bată pasul pe loc în jurul nivelului anului 1929.[47] Din cauza militarizării economiilor naționale, viața femeilor din țările capitaliste a devenit pe zi ce trece tot mai grea.[48] Astfel, în țările capitaliste nu exista o legislație care să asigure ocrotirea mamei şi copilului, femeile nu primeau concedii de maternitate, numărul creşelor şi grădinițelor de copii fiind absolut insuficient.[49]

Grecia era târâtă, potrivit ziarului *Pentru socialism*, spre un dezastru economic total de către guvernul trădător de la Atena, urmare a politicii de înarmare dusă la ordinele stăpânilor săi imperialişti americano-englezi.[50] Grecia era obligată să întrețină cinci divizii active şi 12 în rezervă, venitul național pe cap de locuitor scăzând continuu ca urmare a uriaşelor cheltuieli militare.[51]

Pentru a face față cheltuielilor mereu crescânde cerute de cursa nebunească a înarmărilor, guvernul fascist grec recurgea la măsuri care loveau în condițiile de trai, şi aşa grele, ale celor ce munceau. Numărul femeilor şomere din Grecia, afirma *Pentru socialism*, nici nu putea fi stabilit cu exactitate, din cauză că, în fiecare zi, erau concediate alte femei.[52] Masele populare erau condamnate să trăiască în foamete şi mizerie, asigurările sociale, învățământul, cultura şi arta aflându-se într-o continuă decădere.[53]

Scăderea şi înghețarea salariilor, creşterea continuă a impozitelor, majorarea cu 25 % a prețului combustibilului lichid, scumpirea mărfurilor de larg consum (zahăr, ulei) şi devalorizarea drahmei pentru a cincea oară după al doilea război mondial erau considerate urmări firești ale acestei politici.[54] „Prin recenta devalorizare a drahmei, economia Greciei este înhămată şi mai mult la interesele imperialiştilor americano-englezi care dobândesc noi posibilități de a se îmbogăți prin jefuirea cruntă a bogățiilor țării. În urma devalorizării, cursul dolarului a crescut dela 15.000 la 30.000 de drahme, ceea ce înseamnă că pentru un dolar imperialiştii vor putea cumpăra acum de două ori mai multe bunuri culturale decât cumpărau înainte de devalorizare. În acest timp, poporul grec va trebui să plătească de două ori mai mult pentru orice marfă importată", se arată în *Pentru socialism.*[55]

Scăderea nivelului de trai în Grecia a avut drept consecință creşterea mortalității, informa *Pentru socialism*, Grecia deținând recordul european în ce priveşte mortalitatea copiilor între 1-5 ani şi a adulților între 20-50 de ani.[56] Grecii care mai erau în viață se confruntau cu grave probleme de sănătate. În Grecia existau doar 7.000 de paturi de spital, în vreme ce doar bolnavii de tuberculoză

[43] „Minciuna alegerilor în țările capitaliste", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.324, Duminică 1 Noembrie 1953, p.6.
[44] *Loc.cit.*
[45] „Creşte mizeria populației în țările capitaliste", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.277, Miercuri 20 Mai 1953, p.4.
[46] *Loc.cit.*
[47] „Două lumi – două linii de dezvoltare", în *Pentru socilaism*, Anul IV, Nr.326, Sîmbătă 7 Noiembrie 1953, p.6.
[48] „Congresul Mondial al femeilor", *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.284, Duminică, 14 Iunie 1953, p.4.
[49] *Loc.cit.*
[50] „Devalorizarea monedei în Grecia", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.268, Duminică 19 Aprilie 1953, p.6.
[51] „Situația grea a economiei Greciei", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.153, Joi 1 iulie 1954, p.4.
[52] „Congresul Mondial al femeilor", *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.284, Duminică, 14 Iunie 1953, p.4.
[53] „Situația grea a economiei Greciei", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.153, Joi 1 iulie 1954, p.4.
[54] „Devalorizarea monedei în Grecia", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.268, Duminică 19 Aprilie 1953, p.6.
[55] *Loc.cit.*
[56] „Creşterea prețului articolelor de primă necesitate în Grecia", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.47, Vineri 26 februarie 1954, p.4.

erau în număr de 400.000.[57] Majoritatea copiilor sufereau în permanență de foame, 80% dintre aceştia erau tuberculoşi, mortalitatea infantilă atingând cote înspăimântătoare, 38,9% dintre copii murind în prima lună de la naştere, constata *Pentru socialism*.[58]

Aservită capitalului străin, economia Greciei putea fi asemuită cu cea a țărilor coloniale, considera ziarul *Pentru socialism*, o serie de mari întreprinderi industriale aparținând capitaliştilor străini, în vreme ce bogățiile țării erau puse la dispoziția imperialiştilor, aceştia controlând şi finanțele, politica comercială şi comerțul exterior.[59] Armata era şi ea dependentă de S.U.A. şi N.A.T.O. „Americanii caută să reducă producția de grîu a Greciei, deoarece urmăresc să exporte în această țară surplusul lor de cereale în încercările de a ieşi din impasul crizei economice. În acest fel, Grecia va importa obligatoriu peste 60.000 de tone de cereale evaluate la 6.000.000 de dolari", susținea *Pentru socialism*.[60]

Situația era gravă şi în vestul Europei. Ca urmare a participării Belgiei la alianța atlantică şi la planul Schumann, în fiecare zi şi-au închis porțile noi întreprinderi belgiene, „aruncând sute de muncitori în ghiarele şomajului."[61] Lipsa totală a măsurilor de protecție a muncii a cauzat în Belgia numeroase accidente de muncă. Ținându-se lanț, acestea ar fi cauzat, de la începutul anului 1953 şi până în luna aprilie a aceluiaşi an, nu mai puțin de 72 de decese în rândurile minerilor belgieni.[62] Industria carboniferă belgiană era în criză. În vreme ce şomajul creştea în rândurile minerilor, în minele belgiene se acumulaseră peste 4 milioane tone de cărbune care nu-şi găseau desfacerea, în special pentru că Statele Unite ale Americii căutau să reia exportul de cărbune american în Belgia.[63]

În Franța, țară cu 600.000 de şomeri şi 2.500.000 de şomeri parțiali, prețurile au crescut în perioada 1949-1953 cu 200% la peşte, cu 258% la orez, cu 100% la pâine etc.[64] La aceste cifre, furnizate în luna mai a anului 1953, *Pentru socialism* adăuga altele, în septembrie acelaşi an: consumul de carne a scăzut în Franța cu 24% şi cel de fructe cu 27-28%, în timp ce prețul cartofilor a crescut cu 10% şi cel al pâinii cu 21%.[65]

În Franța, din cauza cheltuielilor uriaşe pentru înarmare, situația învățământului se înrăutățea în fiecare zi, existând peste 1.100.000 de analfabeți şi un mare număr de copii neşcolarizați.[66] În plus, numeroase locuințe au fost evacuate pentru a fi ocupate de unitățile militare americane, astfel că populația a fost nevoită să se mute în fostele lagăre de concentrare.[67]

Comentând căderea guvernului René Mayer, *Pentru socialism* afirma că aceasta a fost cauzată, la fel ca şi căderea guvernului anterior, condus de Pinay, de neputința de a rezolva dificultățile economice ale Franței, menținând în acelaşi timp un buget militar uriaş.[68] În acelaşi timp, aşa-numita Uniune europeană a cărbunelui şi oțelului dădea lovituri serioase economiei franceze. „Sub influența Uniunii, se observă scăderea sistematică a volumului transporturilor maritime. O serie de mine din Franța au fost închise pe

[57] *Loc.cit.*
[58] „Situația de mizerie a copiilor din țările capitaliste şi coloniale", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.127, Marți 1 iunie 1954, p.6.
[59] „Situația grea a economiei Greciei", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.153, Joi 1 iulie 1954, p.4.
[60] *Loc.cit.*
[61] „Şomajul creşte continuu în Belgia", în *Pentru socilaism*, Anul V, Nr.5, Vineri 8 Ianuarie 1953, p.4.
[62] „Creşterea numărului accidentelor de muncă la minele din Belgia", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.270, Duminică 26 Aprilie 1953, p.4.
[63] „Industria carboniferă belgiană în criză", în *Pentru socialism*, Anul V, nr. 189, Joi 12 august 1954, p.4.
[64] „Creşte mizeria populației în țările capitaliste", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.277, Miercuri 20 Mai 1953, p.4.
[65] „Creşte nivelul de trai al oamenilor muncii din țările de democrație populară", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.313, Miercuri 23 Septembrie 1953, p.6.
[66] „Analfabetism şi copii neşcolarizați în Franța", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.263, Duminică 7 noiembrie 1954, p.4.
[67] *Loc.cit.*
[68] „Guvernul René Mayer a căzut", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.278, Duminică 24 Mai 1953, p.4.

motivul nerentabilității. A crescut prețul la oțel în Franța", avertiza *Pentru socialism*.[69]

În Germania occidentală, observa *Pentru socialism*, situația era şi mai dezastruoasă: 60% din populația țării avea venituri care nu treceau de 250 de mărci pe lună de familie, în timp ce minimul de trai este fixat în prezent la 420 de mărci; prețurile la principalele produse erau în continuă creştere, ca urmare a politicii de război; se făcea resimțită lipsa a peste patru milioane de locuințe; au fost ruinate peste 15.000 de gospodării țărănjeşti, 70.000 de țărani germani săraci fiind alungați de pe pământurile lor din ordinul armatelor de ocupație.[70] În plus, au crescut vertiginos impozitele, din cauza costurilor necesare întreținerii armatelor de ocupație, plăților pentru reparațiile de război, pentru datoriile externe şi pentru militarizare.[71] În Germania occidentală, numai impozitul pe salariu ar fi crescut cu 98%.[72]

Tot în Germania occidentală, ne spune *Pentru socialism*, în numeroase fabrici, mulți copii între 10-12 ani lucrează câte 16 ore pe zi.[73] Pentru 29% dintre copiii din Germania occidentală nu exista nici măcar un pat propriu, iar criminalitatea în rândurile tineretului a luat proporții alarmante, astfel încât, anual, erau săvârşite circa 500.000 de delicte.[74] De asemenea, alcoolismul făcea ravagii în rândurile tineretului vest-german, la fel şi fumatul, numai în Köln înregistrându-se 60% de fumători înveterați din numărul elevilor cu vârsta de 15-16 ani.[75] Pentru a risipi orice urmă de îndoială cu privire la această stare de lucruri, *Pentru socialism* dădea un exemplu cât se poate de clar: la Ramberg, trei băieți de 10, 11 şi 13 ani au furat o sticlă de alcool, după care au fost găsiți de poliție zăcând pe stradă, pradă unei grave intoxicații alcoolice.[76]

Tinerii vest-germani erau influențați psihologic, scria *Pentru socialism*, pentru a face din ei soldați docili ai noului wehrmacht, printre mijloacele de îndobitocire şi corupere a tineretului din Germania occidentală un loc important ocupându-l literatura vest-germană americanizată şi cinematograful americanizat.[77] În Germania occidentală şi în Berlinul occidental se editau din belşug literatură bulevardieră de tot soiul, precum şi memoriile criminalilor de război în care erau preamărite fascismul şi agresiunea hitleristă, pe ecrane rulau filme cu gangsteri, care preamăreau asasinatele, jafurile şi desfrâul, iar foştii poeți şi scriitori hitlerişti propovăduiau din nou ura de rasă, anticomunismul şi un nou marş împotriva Răsăritului.[78] Toate acestea erau în strânsă legătură cu fenomenul infracțional în creştere în rândurile tineretului vest-german. „În decurs de şase luni, în 1953, în Germania occidentală au fost înregistrate 15.708 criminali în vîrstă între 14-18 ani şi peste 90 la sută din cazuri, aceste crime au fost consecința influenței literaturii pornografice şi cu gangsteri şi a cinematografului."[79]

În timp ce birourile de plasare şi oficiile de subvenționare a şomerilor sunt asaltate de bătrâni, femei şi tineri, în magazinele de lux lipsesc cumpărătorii germani, doar ofițerii americani intrând şi ieşind necontenit încărcați cu zeci de pachete de cumpărături.[80]

Din cauza condițiilor mizerabile de viață, mulți vest-germani au ales să se sinucidă.[81] Cei care alegeau să trăiască în continuare şi să muncească o făceau în condiții extrem de grele, doar în zece luni înregistrându-se 391 de accidente mortale în minele vestgermane.[82] În Germania occidentală, ca de altfel în întreaga lume capitalistă, creştea înspăimântător numărul accidentelor şi al bolilor

[69] „Urmările «planului Schumann» pentru economia Franței", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.296, Duminică 26 Iulie 1953, p.4.
[70] Viața mizeră a oamenilor muncii din Germania occidentală", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.316, Duminică 4 Octombrie 1953, p.
[71] *Loc.cit.*
[72] „Cifre şi fapte", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.263, Duminică 7 noiembrie 1954, p.4.
[73] „Situația de mizerie a copiilor din țările capitaliste şi coloniale", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.127, Marți 1 iunie 1954, p.6.
[74] „Situația extrem de grea a tineretului din Germania occidentală", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.327, Miercuri 11 Noiembrie 1953, p.6.
[75] *Loc.cit.*
[76] *Loc.cit.*
[77] „Metodele folosite de militariştii şi revanşarzii dela Bonn pentru influențarea psihologică a tinerilor germani", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.15, Miercuri 20 Ianuarie 1954, p.4.
[78] *Loc.cit.*
[79] *Loc.cit.*
[80] „Aspecte ale vieții «fericite» din Germania occidentală", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.334, Duminică 6 Decembrie 1953, p.6.
[81] „Sinucideri în Germania occidentală din cauza mizeriei", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.56, Marți 9 martier 1954, p.4.
[82] „Cifre şi fapte", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.410, Sîmbătă 30 aprilie 1955, p.4.

profesionale, intensificarea exploatării capitaliste cauzînd, în fiecare zi a anului 1954, 23 de decese.[83] În anul 1952, ar fi ajuns invalizi înainte de a atinge vârsta de pensionare 60,2% dintre bărbaţi şi 83% dintre femei.[84]

În Statele Unite ale Americii, viaţa oamenilor muncii era de compătimit, din moment ce, aşa cum informa *Pentru socialism*, consumul de unt pe cap de locuitor a scăzut de două ori, dar a crescut impozitul pe cap de locuitor de la 64 de dolari la 550 de dolari.[85] În iulie 1953, preţurile tuturor mărfurilor au crescut în Statele Unite ale Americii.[86] Din cauza faptului că puterea de cumpărare a scăzut, în depozitele şi în rafturile magazinelor erau stocate mari cantităţi de mărfuri.[87] „Muncitorii îndură foame, capitaliştii care nu muncesc se lăfăiesc într-un lux de nedescris şi duc o viaţă de huzur”[88], completează ziarul *Pentru socialism* tabloul unui Occident aflat în plin proces de putrefacţie.

În vreme ce consumul de produse de maximă necesitate a scăzut, în S.U.A. a crescut consumul de stupefiante, care a ajuns să se practice pe o scară largă, reprezentând unul dintre aspectele caracteristice ale faimosului mod de viaţă american.[89] „Nu mai puţin de 13 milioane de persoane, bărbaţi, femei, tineri şi chiar copii sub 10 ani, consumă droguri”, informa *Pentru socialism*.[90]

Ziariştii de la *Pentru socialism* îi citau pe confraţii lor de la *Newsweek*, care constatau cu îngrijorare creşterea criminalităţii în rândurile tineretului din Statele Unite ale Americii, în special a minorilor sub 18 ani.[91] Potrivit datelor statistice furnizate de revista citată, în fiecare an poliţia americană ancheta mai mult de un milion de cazuri legate de infracţiuni comise de adolescenţi, cum ar fi „furturi, răpiri de automobile, banditisme, asasinate.”[92] În anul 1956, ar fi fost comise chiar 2.255.000 de crime grave.[93] Mult mai profund decât publicaţia *Newsweek*, ziarul *Pentru socialism* a identificat şi una dintre cauzele creşterii criminalităţii în rândurile adolescenţilor: este vorba despre „aşa zisele «comicsuri», care propovăduiesc gangsterismul şi violenţa, precum şi programele de televiziune pentru copii care sunt pline de filme despre banditisme şi asasinate.”[94]

Statele Unite ale Americii treceau şi printr-o acută criză naţională în domeniul învăţământului.[95] Din cauza lipsei de învăţători şi clădiri pentru şcoli, 300.000 de elevi au învăţat în barăci şi alţi 400.000 în garaje, biserici şi alte clădiri improprii folosite ca şcoli, baza materială a şcolilor americane înrăutăţindu-se neîncetat.[96]

Condiţiile muncă infernale din minele de cărbuni din S.U.A. au făcut ca jumătate dintre mineri să fie bolnavi de plămâni, suferind de „o boală iremediabilă numită pneumogoniosis.”[97] Muncitorii nu erau consideraţi bolnavi de plămâni şi erau lipsiţi de dreptul de a beneficia de ajutoare de boală, fiind concediaţi fără nici un drept în cazul agravării bolii, acuza *Pentru socialism*.[98] „În timp ce marii fabricanţi şi bancheri se lăfăiesc într-un lux nemaipomenit, oamenii muncii din S.U.A sînt nevoiţi să se îmbrace prost, să consume din ce în ce mai puţin şi să locuiască în cocioabe, adevărate focare de boală”, afirma *Pentru socialism*.[99] Ca urmare, starea de spirit a populaţiei a cunoscut o evidentă degradare, din moment ce „în America a crescut simţitor consumul de picături de valeriană şi de alte medicamente pe care medicii le prescriu persoanelor prea emotive.”[100]

[83] „«Miracolul economic» şi situaţia oamenilor muncii din Germnaia occidentală”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.794, Marţi, 24 iulie 1956, p.4.
[84] *Loc.cit.*
[85] „Creşte mizeria populaţiei în ţările capitaliste”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.277, Miercuri 20 Mai 1953, p.4.
[86] „Creşterea costului vieţii în S.U.A.”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.292, Duminică 12 Iulie 1953, p.4.
[87] „Simptome de declin economic în S.U.A.”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.311, Miercuri 16 Septembrie 1953, p.4; „Fenomenele de criză provoacă nelinişte în S.U.A.”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.157, Marţi 6 iulie 1954, p.4.
[88] „«Miracolul economic» şi situaţia oamenilor muncii din Germania occidentală”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.794, Marţi, 24 iulie 1956, p.4.
[89] „Consumul de stupefiante se practică pe scară largă în Statele Unite”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.37, Duminică 14 Februarie 1954, p.4.
[90] *Loc.cit.*
[91] „Creşterea criminalităţii în rândurile tineretului din S.U.A.”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.234, Marţi 5 octombrie 1954, p.4.
[92] *Loc.cit.*
[93] „Creşterea criminalităţii în S.U.A.”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.622, Miercuri 6 ianuarie 1956, p.4.
[94] *Loc.cit.*
[95] „Situaţia grea a învăţământului din S.U.A.”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.317, Miercuri 12 ianuarie 1955, p.4.
[96] *Loc.cit.*
[97] „Cincizeci la sută din muncitorii din minele de cărbuni din S.U.A sînt bolnavi de plămâni”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.332, Miercuri 25 Noiembrie 1953, p.4.
[98] *Loc.cit.*
[99] „Şomaj şi mizerie pentru oamenii muncii americani”, în *Pentru socialism*, An V, Nr.263, Duminică 7 noiembrie 1954, p.4.
[100] Ilya Erenburg, „Conştiinţa popoarelor”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.313, Vineri 7 ianuarie 1955, p.4.

În industria constructoare de automobile se înregistrau fenomene de criză, având ca rezultate formarea unor mari stocuri de automobile care nu puteau fi vândute şi creşterea numărului de şomari din respectiva industrie.[101] O criză de supraproducție era semnalată de *Pentru socialism* şi în agricultura americană. „Faptul că milioane de americani suferă de foame şi îndură lipsuri permanente în timp ce în S.U.A. hambarele, depozitele şi pînă chiar şi vapoarele vechi scoase din uz gem sub greutatea produselor agricole înmagazinate, dovedeşte din plin putreziciunea sistemului capitalist."[102]

Ideea că sistemul american de producție era putred era susținută de alte afirmații, la fel de greu de probat sau de infirmat de cititorii ziarului: mica gospodărie a țăranului american a devenit tot mai lipsită de rentabilitate; în fiecare an s-au ruinat aproximativ 100.000 de gospodării de fermieri; numeroşi fermieri nu au putut face față cheltuielilor de producție, şi-au vândut pământurile capitaliştilor agrari şi au pornit spre oraşe în căutare de lucru, contribuind la creşterea armatelor de şomeri; fabricile care produceau maşini agricole au fost obligate să-şi reducă considerabil activitatea şi suprafețele cultivate s-au redus cu 10 milioane de hectare.[103] Concluzia se impunea de la sine: „criza agriculturii din S.U.A. prevesteşte cu o precizie neîndoielnică că furtuna crizei generale a economiei naționale americane se apropie cu paşi repezi amenințând să zguduie din temelii şandramaua putredei orânduiri capitaliste din această țară."[104]

Rezultat direct al politicii înarmărilor, în Anglia, s-au scumpit pâinea, untul, zahărul, margarina, carnea şi grăsimile.[105] Pentru că un necaz nu vine niciodată singur, *Pentru socialism* prevedea că Anglia va avea probleme mari în urma declinului economic din Statele Unite, deoarece exportul mărfurilor engleze în Statele Unite se va reduce simțitor.[106] În plus, măsurile impuse Angliei de către S.U.A. pentru restrângerea comerțului cu U.R.S.S. şi țările de democrație populară au influențat negativ economia națională a Angliei, făcând să scadă în mod simțitor producția, ceea ce a dus la creşterea şomajului şi înrăutățirea condițiilor de viață ale muncitorilor.[107]

Greutățile economice şi financiare serioase prin care trecea Anglia erau explicate de ziarul *Pentru socialism* prin creşterea cheltuielilor militare legate de participarea la diferite alianțe şi reprimarea mişcării de eliberare națională din țările imperiului britanic, precum şi prin concurența pe care Anglia o întâmpina pe piața mondială capitalistă, ceea ce a dus ca balanța sa de plăți să se găsească într-o situație precară.[108]

În Anglia existau, potrivit ziarului *Pentru socialism*, 300 de baze militare aeriene americane deservite de 300.000 de soldați şi ofițeri care îşi dau frâu liber celor mai josnice porniri vicioase, „în care aviatorii americani aruncă bombe asupra satelor paşnice în timpul efectuării exercițiilor militare."[109] Şi asta nu era tot. *Pentru socialism* înfiera cu mânie proletară comportamentul a zeci de mii de soldați americani din bazele militare, motiv de permanentă indignare pentru populația britanică. Americanii provocau numeroase scandaluri şi bătăi în baruri şi restaurante, au fost înregistrate numeroase cazuri de corupere a unor fete de 15 ani (remarcabilă precizia cu care a fost stabilită categoria de vârstă preferată de americani în cazul fetelor pe care doreau să le corupă) şi prostituția a luat proporții fără precedent în toate localitățile ocupate de trupele americane.[110]

În acelaşi timp, ocupanții americani au adus poporului japonez numeroase dezastre şi lipsuri, ne spune *Pentru socialism*, astfel că milioane de japonezi sunt cu totul lipsiți de adăpost şi peregrinează prin țară în toate anotimpurile.[111] Monopoliştii americani au încătuşat comerțul exterior al Japoniei interzicând relațiile comerciale dintre Japonia şi țările de democrație populară.[112]

[101] „Creşterea şomajului în industria de automobile din S.U.A.", în *Pentru socvialism*, Anul V, Nr.3, Miercuri 6 Ianuarie 1954, p.6.
[102] Ion Chioreanu, „Sub jugul crizei de supraproducție", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.4, Joi 7 Ianuarie 1954, p.4.
[103] „Adevărul despre aşa zisa «prosperitate generală» în capitalism", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.799, Duminică, 29 iulie 1956, p.4; Ion Chioreanu, „Sub jugul crizei de supraproducție", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.4, Joi 7 Ianuarie 1954, p.4.
[104] Ion Chioreanu, „Sub jugul crizei de supraproducție", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.4, Joi 7 Ianuarie 1954, p.4.
[105] „Cresc prețurile în țările capitaliste", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.316, Duminică 4 Octombrie 1953, p.4; „Urmările ocupației americane în Anglia, în *Pentru socilaism*, Anul IV, Nr.336, Duminică 13 Decembrie 1953, p.6.
[106] „Declinul economic al țărilor capitaliste dependente de S.U.A.", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.2, Marți 5 Ianuarie 1953, p.4.
[107] „Scade producția, creşte scumpetea în Anglia", în *Pentru socialism*, An V, Nr.263, Duminică 7 noiembrie 1954, p.4.
[108] „Adevărul despre aşa zisa «prosperitate generală» în capitalism", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.799, Duminică, 29 iulie 1956, p.4.
[109] „Urmările ocupației americane în Anglia, în *Pentru socilaism*, Anul IV, Nr.336, Duminică 13 Decembrie 1953, p.6.
[110] „Marea Britanie este împânzită cu baze aeriene americane", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.34, Joi 11 Februarie 1954, p.4.
[111] „Poporul japonez luptă pentru o Japonie independentă şi democrată", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.328, Duminică 15 Noiembrie 1953, p.4.
[112] *Loc.cit.*

Ca urmare, numeroase uzine şi fabrici japoneze şi-au încetat complet activitatea (2.673 în anul 1951 şi peste 9.000 în anul 1952).[113]

În Japonia, afirma *Pentru socialism*, se practica şi comerţul cu copii. Doar în cursul anului 1953 ar fi fost vânduţi ca sclavi aproape 1.500 de copii, majoritatea fete cu vârste cuprinse între 16 şi 17 ani.[114] În Coreea de Sud, ajunşi la disperare, oamenii se sinucideau, iar pe străzile Pusanului au murit de foame nu mai puţin de 1.600 de persoane.[115]

În Suedia, un muncitor din transporturi trebuia să lucreze în cursul unei luni patru zile pentru a-şi putea plăti impozitele şi alte şase zile pentru a-şi putea plăti chiria, mai dând şi 10% din salariul său pentru plata salariilor indirecte, iar în Italia doar 10% din familiile de oameni ai muncii au minimum de trai asigurat.[116]

Ziarul *Pentru socialism* s-a ocupat şi de situaţia oamenilor muncii din ţările coloniale şi dependente, care îndurau „chinurile robiei şi ale foamei."[117] Imperialiştii se făceau vinovaţi de jefuirea fără milă a bogăţiilor naturale din ţările coloniale şi dependente şi de exploatarea în cel mai barbar mod a popoarelor din ţările respective.[118]

În Indonezia, spre exemplu, nivelul de trai al oamenilor muncii a cunoscut „o scădere exorbitantă".[119] Din anul 1938, preţurile au crescut de 30-40 de ori, în timp ce salariile celor ce muncesc au crescut abia de 10-15 ori.[120] În Malaya, la 60.000 de oameni există un singur medic.[121] În Coreea de Sud, numărul bolnavilor de tuberculoză în formă acută era, în anul 1953, de un milion şi trei sute de mii.[122]

În Israel, aflăm din paginile ziarului *Pentru socialism*, nu exista mâncare, nu era margarină şi oamenii trăiau luni de zile cu pâine goală.[123] În Iran, majoritatea muncitorilor care lucrau în industria textilă erau tuberculoşi, mortalitatea infantilă a atins proporţii uriaşe şi doar unul din 20 de copii putea să meargă la şcoală.[124]

Ţările continentului african nu se bucurau nici ele de o situaţie mai bună. În Kenya, puţinele şcoli au fost închise şi marea majoritate a africanilor nu primeau ajutoare de bătrâneţe şi nici ajutoare în caz de boală.[125] În Maroc, la 45.000 de locuitori existau, ne spune *Pentru socialism*, 75 de poliţişti şi un singur medic.[126] De condamnat era şi faptul că „negrii locuiesc în colibe".[127]

Nici în ţările Americii Latine popoarele nu se bucurau de o viaţă prosperă. Peonii brazilieni de pe plantaţii duceau o viaţă de sclavi, 54 de milioane de locuitori ai Braziliei duceau o existenţă mizerabilă şi în Venezuela guvernul vândut imperialiştilor a introdus un regim de teroare.[128]

[113] *Loc.cit.*
[114] „Cifre şi fapte", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.263, Duminică 7 noiembrie 1954, p.4.
[115] „Situaţia dezastruoasă a populaţiei din Coreea de Sud", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.2, Marţi 5 Ianuarie 1954, p.4.
[116] „Creşte mizeria populaţiei în ţările capitaliste", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.277, Miercuri 20 Mai 1953, p.4; „Cifre şi fapte", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.410, Sîmbătă 30 aprilie 1955, p.4.
[117] „Două lumi – două linii de dezvoltare", în *Pentru socilaism*, Anul IV, Nr.326, Sîmbătă 7 Noiembrie 1953, p.6.
[118] „Viaţa de mizerie a oamenilor muncii din colonii şi ţările dependente", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.410, Sîmbătă 30 aprilie 1955, p.4.
[119] „Creşte mizeria populaţiei în ţările capitaliste", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.277, Miercuri 20 Mai 1953, p.4.
[120] *Loc.cit.*
[121] „Viaţa de mizerie a oamenilor muncii din colonii şi ţările dependente", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.410, Sîmbătă 30 aprilie 1955, p.4.
[122] „Bolile fac ravagii în Coreea de Sud", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.335, Miercuri 9 Decembrie 1953, p.6.
[123] „Creşterea şomajului în Israel", în *Pentru socialism*, An VI, Nr.312, Joi 6 ianuarie 1955, p.4.
[124] „Viaţa de mizerie a oamenilor muncii din colonii şi ţările dependente", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.410, Sîmbătă 30 aprilie 1955, p.4.
[125] Veronica Pop, „Atrocităţile săvârşite de colonialiştii englezi împotriva poporului din Kenya", *Pentru socilaism*, Anul V, Nr.6, Sîmbătă 9 Ianuarie 1954, p.4.
[126] „Cifre şi fapte", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.263, Duminică 7 noiembrie 1954, p.4.
[127] „Viaţa de mizerie a oamenilor muncii din colonii şi ţările dependente", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.410, Sîmbătă 30 aprilie 1955, p.4.
[128] „America Latină sub cismă yankee", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.9, Miercuri 13 Ianuarie 1954, p.4.

Urmările nefaste ale dominației americane se făceau simțite şi în Paraguay. Foarte avizat, *Pentru socialism* susținea că punctul 4 al programului Truman prevedea acordarea de credite neînsemnate Paraguayului, în condiții înrobitoare, americanii ajungând să controleze țara din punct de vedere militar, politic şi economic.[129] „Pierderea independenței naționale şi exploatarea monopolistă a economiei au dus la o stare de mizerie şi ruină nemaiîntîlnită. Prețurile au crescut de 10 ori în ultimii ani. Din cauza subnutriției permanente a oamenilor muncii, durata în medie a vieții lor nu depăşeşte 30 de ani", informa *Pentru socialism*.[130]

Alungați de foamete, mizerie şi lipsă de pământ, mexicanii care ajungeau în Statele Unite ale Americii, sperând la o viață mai bună, erau nevoiți să suporte condiții asemănătoare sclaviei, devenind peoni-robi agricoli.[131] „Muncitorii mexicani locuiesc în lagăre speciale, formate din cocioabe jalnice de pământ, din «case» construite din scânduri putrede şi vechi sau din bidoane de gaz turtite. Muncesc cel puțin 12 ore pe zi şi sînt foarte prost plătiți."[132]

Problema şomajului era una dintre cele mai mari în țările capitaliste, numărul şomerilor totali sau parțiali ajungând la 35 de milioane în doar şapte țări capitaliste, în cele 12 țări principale ale Europei occidentale existând, în anul 1953, cu 45% mai mulți şomeri decât existau în anul 1948.[133] Pe şoselele Germaniei occidentale rătăceau aproape două sute de mii de tineri şomeri, cu vârste cuprinse între 18 şi 25 de ani, ducând o existență de vagabonzi.[134] În anul 1953, în Japonia, existau zece milioane de şomeri, în Anglia 300.000, în Coreea de Sud două milioane de şomeri totali şi un număr şi mai mare de şomeri parțiali.[135]

În anul 1954, şomajul a crescut mereu, informa *Pentru socialism*, înregistrându-se peste 270 de mii de şomeri în Belgia, peste 244.000 în Austria, 13 milioane în S.U.A (cifre care apar în ediția din 15 ianuarie 1954 a ziarului) şi doar 5 milioane (în edițiile din 6 iulie 1954 şi 7 noiembrie 1954!), 1,2 milioane în Anglia, două milioane de şomeri totali şi parțiali în Grecia, 10 milioane în Japonia, peste 3 milioane în Franța, 6 milioane în Italia, 120.000 de şomeri totali sau parțiali în Israel, la care se adăugau şomerii din țările coloniale şi dependente: 50 de milioane în India, 15 în Indonezia, 1 milion în Iran şi 2 milioane în Turcia.[136] „Caracterul cronic al şomajului de masă este una din principalele trăsături ale crizei generale a sistemului capitalist care duce la pieirea acestuia", concluziona *Pentru socialism*.[137]

Multe articole din *Pentru socialism* se refereau la grevele care se petreceau în țările din afara lagărului socialist, situație aflată într-un contrast evident cu cea din țările de democrație populară, în care nu aveau loc astfel de manifestări de protest.[138] Aproape inutil să mai spunem că ziarul *Pentru socialism* nu a publicat nici un cuvânt despre revoltadin oraşul industrial Poznan, din iunie 1956, care a fost reprimată sângeros şi s-a soldat cu zeci de morți şi sute de răniți. Pentru a reprima revolta, guvernul polonez a recurs la armată, dar situația s-a agravat în momentul în care soldații au refuzat

[129] „Urmările nefaste ale dominației S.U.A. în Paraguay", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.157, Marți 6 iulie 1954, p.4.
[130] *Loc.cit.*
[131] „Sclavi mexicani în S.U.A.", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.47, Vineri 26 februarie 1954, p.4.
[132] *Loc.cit.*
[133] „Creşte nivelul de trai al oamenilor muncii din țările de democrație populară", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.313, Miercuri 23 Septembrie 1953, p.6; „Creşte mizeria populației în țările capitaliste", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.277, Miercuri 20 Mai 1953, p.4.
[134] „Situația extrem de grea a tineretului din Germania occidentală", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.327, Miercuri 11 Noiembrie 1953, p.6.
[135] „Poporul japonez luptă pentru o Japonie independentă şi democrată", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.328, Duminică 15 Noiembrie 1953, p.4; „Urmările ocupației americane în Anglia, în *Pentru socilaism*, Anul IV, Nr.336, Duminică 13 Decembrie 1953, p.6; „Situația dezastruoasă a populației din Coreea de Sud", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.2, Marți 5 Ianuarie 1954, p.4.
[136] „Şomajul creşte continuu în Belgia", în *Pentru socilaism*, Anul V, Nr.5, Vineri 8 Ianuarie 1953, p.4; „Creşte şomajul în Austria", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.6, Sîmbătă 9 Ianuarie 1953, p.4; „Şomajul – flagel al oamenilor muncii din lumea capitalistă", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.11, Vineri 15 Ianuarie 1954, p.4; „Situația grea a economiei Greciei", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.153, Joi 1 iulie 1954, p.6; „Şomaj şi mizerie pentru oamenii muncii americani", în *Pentru socialism*, An V, Nr.263, Duminică 7 noiembrie 1954, p.4; „Creşterea şomajului în Israel", în *Pentru socialism*, An VI, Nr.312, Joi 6 ianuarie 1955, p.4; Creşte şomajul în Austria", în *Pentru socialism*, Anul VI, Nr.315, Duminică 9 ianuarie 1955, p.4; „Cifre şi fapte", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.410, Sîmbătă 30 aprilie 1955, p.4.
[137] „Şomajul – flagel al oamenilor muncii din lumea capitalistă", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.11, Vineri 15 Ianuarie 1954, p.4.
[138] „Mişcarea grevistă în țările capitaliste", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.266, Duminică 12 Aprilie 1953, p.6; „20.000 de muncitori agricoli din întreaga Italie au declarat grevă", în *Pentru socislism*, Anul IV, Nr.268, Duminică 19 Aprilie 1953, p.6; „Mişcarea grevistă în țările capitaliste", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.276, Duminică 17 Mai 1953, p.4; „Greva muncitorilor dela gaz şi electricitate din Franța", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.278, Duminică 24 Mai 1053, p.4; „45.000 de marinari americani în grevă", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.286, Duminică 21 Iunie 1953, p.4; „Greve în țările capitalului", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.290, Duminică 5 Iulie 1953, p.4.

să tragă în grevişti.[139] În cele din urmă, intervenția unui număr mare de trupe de securitate a pus capăt tulburărilor.[140]

Cu toate că semnalase toate scăderile posibile ale sistemului capitalist şi accentuase ideea potrivit căreia „criza generală a sistemului capitalist continuă să se adâncească", *Pentru socialism* făcea şi afirmația, aflată în total dezacord cu tot ce susținuse ani de zile, că „nu se pune la îndoială că ultimii ani au fost ani de prosperitate pentru capitalişti şi mai cu seamă pentru marile monopoluri."[141]

Realitatea era alta decât cea propusă de *Pentru socialism*. După al doilea război mondial, evoluția Europei occidentale către unitate economică a contribuit la o redresare rapidă, încât analiştii occidentali au denumit curând acest progres economic „un miracol."[142] Guvernele vest-europene au generalizat practica de promovare a programelor de bunăstare socială în urma cărora au fost puse în aplicare reforme prin care practic toți cetățenii, indiferent de nivelul venitului, beneficiau de locuințe, educație şi asistență sanitară.[143] Din acest punct de vedere, este semnificativ faptul că, până în anul 1958, Germania Federală a reuşit să ofere populației 10.000.000 de locuințe. Apărut pentru prima oară în Scandinavia, statul bunăstării sociale a fost instaurat curând în aproape toate statele din vestul Europei, beneficiind şi de faptul că rata anuală de producție a continuat să crească într-un ritm extrem de rapid.[144]

Traiul de vis din țările de democrație populară

Potrivit ziarului *Pentru socialism*, țările de democrație populară au cunoscut o dezvoltare economică uimitoare, ca urmare a sprijinului masiv şi multilateral primit din partea Uniunii Sovietice, producția întrecând de 2-3 ori, ba chiar mai mult, producția dinainte de război.[145] Viața liberă şi fericită a celor care trăiau în țările de democrație populară era caracterizată de creşterea în fiecare an a venitului național, inexistența şomajului, procentul mortalității aflat într-o continuă scădere (*Pentru socialism* dădea exemplu Ungaria, unde procentul mortalității era mai scăzut decât cel din Anglia şi Franța), introducerea asistenței medicale gratuite, reducerea prețurilor la medicamente, construirea de numeroase spitale noi şi lichidarea analfabetismului.[146]

Superioritatea sistemului de producție din țările de democrație populară față de cel din din țările capitaliste părea evident. „În timp ce în țările de democrație populară din Europa nivelul general al producției industriale a crescut de 3 ori față de anul 1937, în şase țări capitaliste (Franța, Austria, Belgia, Olanda, Grecia şi Luxemburg) el a crescut cu mai puțin de o treime. Producția industrială a crescut cu 20%, respectiv cu doar 0,8% şi aceasta numai datorită militarizării economiei acestor țări, datorită extinderii luate de industria de război."[147]

Datorită ajutorului frățesc acordat de Uniunea Sovietică după eliberare, poporul cehoslovac a obținut mari victorii, transformându-se dintr-o semicolonie a imperialiştilor din Apus într-o țară liberă, puternică, cu o economie tot mai înfloritoare.[148] Datorită ajutorului sovietic, Cehoslovacia a putut respinge înrobitorul plan Marshall, care ar fi transformat-o într-o țară lipsită de independență

[139] John R Barber, *Istoria Europei moderne*, Editura Lider, Bucureşti, 1993, p.498.
[140] *Loc.cit.*
[141] „Adevărul despre aşa zisa «prosperitate generală» în capitalism", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.799, Duminică, 29 iulie 1956, p.4.
[142] John R Barber, *Istoria Europei moderne*, Editura Lider, Bucureşti, 1993, p.487.
[143] *Loc.cit.*
[144] *Loc.cit.*
[145] „Ritmul rapid de dezvoltare a economiei țărilor de democrație populară", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.271, Miercuri 29 Aprilie 1953, p.4.
[146] „Creşte nivelul de trai al oamenilor muncii din țările de democrație populară", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.313, Miercuri 23 Septembrie 1953, p.6; „Pe calea creşterii bunăstării în țările de democrație populară", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.326, Sîmbătă 7 Noiembrie 1953, p.6.
[147] „Ritmul rapid de dezvoltare a economiei țărilor de democrație populară", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.271, Miercuri 29 Aprilie 1953, p.4.
[148] „Sărbătoarea poporului cehoslovac", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.273, Miercuri 6 Mai 1953, p.4.

şi suveranitate, condamnată la mizerie şi foamete.[149] Realitatea era diferită de imaginea oferită de *Pentru socialism*. Înainte de cel de-al doilea război mondial, nivelul de trai al Cehoslovaciei fusese comparabil cu cel al Elveției, în aceeaşi perioadă Polonia având o bază industrială egală cu cea a Italiei şi resurse mai bogate decât ale acesteia.[150] Cu toate acestea, după instaurarea puterii comuniste, cele două țări au fost condamnate „să supraviețuiască la nivelul est-european de sărăcie instituționalizată."[151]

În vreme ce economia din Germania occidentală se afla aproape în aceeaşi situație ca la sfârşitul celui de-al doilea război mondial, în Republica Democrată Germană economia duduia. Doar în primul trimestru al anului 1953, în R.D.G. s-a produs minereu de fier în proporție de 185%, fontă 212%, transformatoare puternice 154%, față de aceeaşi perioadă a anului precedent.[152]

Nici Albania se pare că nu bătea pasul pe loc. Potrivit ziarului *Pentru socialism*, în anul 1953, Albania a produs de 20 de ori mai mult cărbune decât în anul 1938, producția industrială a crescut vertiginos, au fost puse în funcțiune numeroase termocentrale şi hidrocentrale, opera de culturalizare a maselor luând şi ea un mare avânt.[153] Industria locală bulgară şi-a depăşit şi ea planul de producție.[154]

China înregistra succese extraordinare, pe care ziarul *Pentru socialism* le aducea la cunoştința cititorilor săi. Astfel, sub conducerea Partidului Comunist Chinez, poporul Chinei comuniste a terminat pe aproape tot cuprinsul țării reforma agrară şi a lichidat feudalismul, milioane de muncitori participând în acest timp la desfăşurarea unor lucrări grandioase.[155] Reforma agrară a fost înfăptuită pe un teritoriu locuit de 450 milioane de oameni, care au primit 47 de milioane de hectare de pământ, lichidându-se în acest fel clasa moşierilor, „principalul sprijin al reacțiunii feudale şi al imperialiştilor străini."[156] În ceea ce priveşte industria din China, aflăm că aceasta nu doar că a fost refăcută, dar a şi fost dezvoltată în ritm rapid, accentul fiind pus îndeosebi pe industria grea pentru a se înfăptui industrializarea țării.[157] La începutul anului 1954, *Pentru socialism* anunța că, în R.P.Chineză, se află în curs de construcție prima fabrică de automobile.[158]

Într-un articol din 24 septembrie 1954, Gh.Pop făcea apologia avântului culturii înregistrat în China comunistă.[159] După ce trece în revistă rolul uriaş avut de poporul chinez în dezvoltarea culturii şi ştiinței mondiale, căruia i se datorează numeroase şi mari descoperiri (praful de puşcă, busola, hârtia, porțelanul şi imprimarea cărților), autorul articolului susține că adevărata înflorire a ştiinței şi culturii chineze a început abia după revoluția populară.[160] Astfel, savantul Juo Jen a elaborat tehnologia fabricării unui nou tip de oțel, care întrecea prin proprietățile sale pe cel obişnuit, iar chimiştii din China au elaborat tehnologia producției penicilinei.[161] În şcolile elementare ale Chinei comuniste învățau peste 50 de milioane de elevi şi doar în perioada octombrie 1949 – octombrie 1953 tirajul total al operelor lui Marx, Engels, Lenin şi Stalin traduse în limba chineză a depăşit 10 milioane de exemplare.[162]

Mai presus de toate erau succesele înregistrate de economia sovietică. Agricultorii sovietici erau mai destoinici decât oricare alții, astfel încât, de la începutul lunii ianuarie a anului1954, în Uzbechistan, au început însămânțările de primăvară, sute de hectare de pământ fiind însămânțate cu semnițe de calitate superioară din cele mai bune soiuri locale de grâu.[163]

[149] *Loc.cit.*
[150] Henry Kissinger, *Diplomația*, Editura BIC ALL, Bucureşti, 2003, p.481.
[151] *Loc.cit.*
[152] „Sărbătoarea poporului german", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.274, Duminică 10 Mai 1953, p.6.
[153] „A 9-a aniversare a eliberării Albaniei", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.332, Miercuri 25 Noembrie 1953, p.6.
[154] „Industria locală bulgară şi-a depăşit planul de producție pe anul 1953", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.48, Sîmbătă 27 februarie 1954, p.4.
[155] „Ritmul rapid de dezvoltare a economiei țărilor de democrație populară", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.271, Miercuri 29 Aprilie 1953, p.4.
[156] „Republica Populară Chineză în primul an al cincinalului", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.281, Miercuri 3 iunie 1953, p.4.
[157] *Loc.cit.*
[158] „Prima fabrică de automobile din R.P.Chineză", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.5, Vineri 8 Ianuarie 1954, p.4.
[159] „Avîntul culturii în R.P.Chineză", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.225, Vineri 24 septembrie 1954, p.3.
[160] *Loc.cit.*
[161] *Loc.cit.*
[162] *Loc.cit.*
[163] „În regiunile sudice ale URSS au început însămânțările de primăvară", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.4, Joi 7 Ianuarie 1954, p.4.

Pentru socialism a ținut să sublinieze faptul că țările care au semnat acorduri comerciale cu Uniunea Sovietică au cunoscut o dezvoltare economică rapidă, ceea ce a produs neliniște şi enervare în cadrul cercurilor politice şi de afaceri din Statele Unite ale Americii.[164] „Aceste cercuri sînt nevoite să recunoască că factori economici de neînvins distrug barajul blocadei comerciale, pentru crearea căreia s-au străduit ani de-a rândul monopoliştii şi diplomații americani."[165]

Tabloul situației economice mondiale, concluziona *Pentru socialism*, se caracteriza prin existența a două linii de dezvoltare. Prima dintre acestea era linia avântului neîncetat al economiei de pace din Uniunea Sovietică şi din țările de democrație populară, economie care nu cunoştea crize şi care se dezvolta în interesul asigurării satisfacerii maxime a nevoilor materiale şi spirituale ale societății.[166] Cea de a doua era linia economiei capitalismului, ale cărui forțe de producție băteau pasul pe loc, a unei economii care se zbătea în ghiarele crizei generale a capitalismului, care se adâncea tot mai mult şi ale crizelor economice ciclice.[167] „Succesele dobândite de țările de democrație populară dovedesc superioritatea deplină a sistemului economic socialist asupra putredului sistem capitalist. Ele dovedesc că economia acestor țări se află pe linia dezvoltării, a avântului necontenit al economiei de pace, în timp ce economia țărilor lagărului capitalist, unde forțele de producție bat pasul pe loc, se află pe linia unei economii care se zbate în ghiarele crizei generale a capitalismului, care se adânceşte tot mai mult", susținea *Pentru socialism*.[168]

Iugoslavia „călăului Tito", mai apoi a „tovarăşului Tito"

Ziarul *Pentru socialism* a rămas în continuare atent la evenimentele legate de Iugoslavia lui Tito. Ziarul relata că, la scurt timp de la semnarea pactului Belgrad-Atena-Ankara, „căpetenia titofascistă" a făcut o vizită stăpânului său de la Londra, demascând şi prin aceasta politica sa de trădare a poporului iugoslav şi de slujire şi mai servilă a planurilor războinice puse la cale de imperialişti.[169]

Prin încheierea axei Belgrad-Atena-Ankara, Iuda Tito a târât în mod indirect Iugoslavia în politica Blocului agresiv al Atlanticului, afirma *Pentru socialism*, ziar care ştia şi care a fost motivul vizitei lui Tito la Londra. „Călăul Tito şi suita sa de spioni au discutat la Londra şi problema înființării unui Birou central pentru servicii secrete, cu alte cuvinte a unui nou centru de recrutare şi instruire a unor bande de spioni şi provocatori, puse în slujba serviciilor de spionaj ale imperialiştilor americano-englezi şi finanțate de aceştia pentru a întreprinde noi acțiuni duşmănoase împotriva țărilor lagărului socialist (…) Tito şi-a asumat noi obligații de a furniza carne de tun ieftină imperialiştilor americano-englezi."[170] Tito a ales să militarizeze economia iugoslavă şi să extindă pregătirile militare pe o scară tot mai largă.[171]

Imperialismul lui Tito era demonstrat şi de faptul că Tito a cerut internaționalizarea Triestului şi alipirea la Iugoslavia a teritoriului învecinat cu Trieste, italienii refuzând această cerere cu argumentul că oraşul Triest şi teritoriul învecinat erau populate în marea lor majoritate cu italieni.[172] Era evident că „fascistul" Tito era susținut de imperialiştii americano-englezi, *Pentru socialism* informând că, în timp ce la frontiera italo-iugoslavă aveau loc concentrări de trupe, iugoslavii au primit „întăriturii": în portul Triest au sosit trei distrugătoare americane şi erau aşteptate alte vase

[164] „Nelinişte unor cercuri din S.U.A. față de perspectiva extinderii comerțului între Vest şi Est", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.301, Miercuri 12 August 1953, p.8.
[165] *Loc.cit.*
[166] „Două lumi – două linii de dezvoltare", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.326, Sîmbătă 7 Noiembrie 1953, p.6.
[167] *Loc.cit.*
[168] „Ritmul rapid de dezvoltare a economiei țărilor de democrație populară", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.271, Miercuri 29 Aprilie 1953, p.4.
[169] „Călăul Tito în vizită la stăpânii săi dela Londra", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.262, Duminică 29 Martie 1953, p.4.
[170] *Loc.cit.*
[171] „Iugoslavia – țară a foametei şi a mizeriei", în *Pentru socialism*, An IV, Nr.285, Miercuri 17 Iunie 1953, p.4.
[172] „În legătură cu înrăutățirea relațiilor italo-iugoslave", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.309, Miercuri 9 Septembrie 1953, p.4.

britanice de război.[173]

Învățământul iugoslav reflecta şi el planurile militariste ale lui Tito. Astfel, potrivit ziarului *Pentru socialism*, în şcolile din Iugoslavia se desfăşura o deşănțată campanie de îndobitocire şi de fascizare a tineretului, prin care se urmărea „transformarea lui în nişte roboți sortiți de clica Tito-Kankovici-Dilas a servi drept carne de tun pentru realizarea planurilor expansioniste ale imperialiştilor americano-englezi."[174] *Pentru socialism* păstra, totuşi, o urmă de speranță, remarcând faptul că tineretul iugoslav opunea rezistență planurilor lui Tito, boicotând organizațiile titoiste de tineret (80-90% din tinerii muncitori refuzând să intre în organizațiile fasciste de tineret) şi refuzând să asiste la cursurile de instruire cu caracter militarist.[175]

Pentru socialism susținea că, în Iugoslavia, condițiile de învățătură erau mizerabile.[176] Astfel, în aproximativ 450 de localități din Bosnia şi Herțegovina nu existau localuri de şcoli, iar în alte localități şcolile funcționează în clădiri vechi şi necorespunzătoare.[177] Nu era de mirare că, în astfel de condiții, în Iugoslavia, 24,9% din populație era analfabetă.[178]

Viața tineretului din Iugoslavia era descrisă ca fiind „grea şi plină de mizerie", urmare a faptului că Iuda-Tito şi clica acestuia vânduseră țara imperialismului americano-englez.[179] Mii de tineri din Serbia şi din alte regiuni ale Iugoslaviei colindau „rupți de foame" pe la porțile fabricilor pentru a-şi găsi de lucru, în vreme ce puținii care aveau un loc de muncă erau plătiți cu salarii de mizerie, cu care nu-şi puteau asigura nici măcar cele necesare traiului de pe o zi pe alta.[180]

Tinerilor iugoslavi le lipseau cele mai elementare măsuri de protecție a muncii şi de igienă, astfel încât treceau ani întregi până când tinerii din producție erau vizitați de un medic. Din această cauză, mii de vieți erau secerate de boli, vieți care ar fi putut fi salvate cu puțină îngrijire. „În întreprinderile din Iugoslavia nu există nici cea mai mică preocupare pentru măsurile de protecție şi securitate a muncii din care cauză numărul muncitorilor bolnavi şi accidentați este impresionant de mare. 100.000 de tuberculoşi mor în fiecare an. 70% dintre muncitori şi 60% dintre tineri şi copii suferă de această boală. Iugoslavia se situează printre țările europene cu cel mai mare procent de mortalitate infantilă", afirma *Pentru socialism*.[181] Numărul accidentelor de muncă într-un singur an, în Iugoslavia lui Tito, s-ar fi ridicat la 250.000.[182]

Din ce relata *Pentru socialism* rezulta că Iugoslavia nu avea nici un viitor, din moment ce învățământul devenise un lux. Tabloul general este unul dezastruos: mii de tineri iugoslavi au fost siliți să părăsească şcolile deoarece nu au avut posibilitatea de a se întreține, de a-şi plăti taxele ridicate şi de a-şi procura cărțile şi recuzitele necesare.[183] „Numai în anul 1951, aproximativ 15 mii de studenți nu s-au putut prezenta la examene din cauza proastei situații materiale a lor şi a părinților lor. Multe şcoli nu mai funcționează din cauza lipsei de fonduri şi din această cauză numărul analfabeților creşte vertiginos."[184] Lipsa banilor era explicată prin faptul că Tito aloca fonduri uriaşe pentru pregătirile de război şi pentru provocările de la granițele țărilor de democrație populară.

Pentru a da o credibilitate cât mai mare imaginii de ansamblu a unei Iugoslavii suferinde, *Pentru socialism* descria condițiile în care trăiau minerii de la mina Bor. Cinci sute de oameni trăiau pe un teren noroios, părăsit, în bărăci întunecoase, murdare, pe jumătate ruinate; încăperile barăcilor erau de 4 pe 6 metri; în fiecare dintre acestea existau 7 paturi; nu exista băcătărie sau baie; la uşi nu existau broaşte şi geamurile sparte erau acoperite cu hârtie.[185] În condiții grele munceau şi minerii de la minele Kakani. Aceştia „plutesc într-o mare de noroi", afirma *Pentru socialism*.[186]

Poporul iugoslav era supus unei exploatări cu adevărat coloniale.[187] *Pentru socialism* afirma că mina de la Bor era una dintre cele mai mari mine de cupru din Europa şi era exploatată de societatea

[173] „Problema Triestului", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.321, Miercuri 21 Octombrie 1953, p.4.
[174] „Viața de mizerie a tineretului din iadul titoist", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.267, Miercuri 15 Aprilie1953, p.4.
[175] *Loc.cit.*
[176] „Condiții mizerabile de învățătură în Iugoslavia", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.38, Marți 16 Februarie 1954, p.6.
[177] *Loc.cit.*
[178] *Loc.cit.*
[179] „Viața de mizerie a tineretului din iadul titoist", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.267, Miercuri 15 Aprilie1953, p.4.
[180] *Loc.cit.*
[181] „Iugoslavia – țară a foametei şi a mizeriei", în *Pentru socialism*, An IV, Nr.285, Miercuri 17 Iunie 1953, p.4
[182] *Loc.cit.*
[183] „Viața de mizerie a tineretului din iadul titoist", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.267, Miercuri 15 Aprilie1953, p.4.
[184] *Loc.cit.*
[185] „Din viața mizeră a oamenilor muncii din Iugoslavia", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.278, Duminică 24 Mai 1953, p.4.
[186] „Iugoslavia – țară a foametei şi a mizeriei", în *Pentru socialism*, An IV, Nr.285, Miercuri 17 Iunie 1953, p.4
[187] *Loc.cit.*

americană „Anaconda Cooper Mining Company", societate care ar fi obținut un profit de 80 de milioane de dolari. „În numai cinci ani minele din Bor au furnizat întreprinderilor de război ale S.U.A. aproximativ 225 de mii de tone de cupru."[188]

Pentru socialism avertiza că economia Iugoslaviei a alunecat progresiv în mâinile capitalismului monopolist străin, însăşi Banca Națională a Iugoslaviei trecând sub ordinele monopolurilor americane.[189] În acest timp, foametea, mizeria şi şomajul şi-au pus amprenta pe viața de zi cu zi a majorității populației din Iugoslavia. Foametea luase proporții atât de mari încât din zece oameni opt flămânzeau, fenomen explicat de *Pentru socialism* prin faptul că Iugoslavia face exporturi masive de cereale, cu toate că suprafețele agricole erau cultivate doar într-o mică măsură şi se înregistra un declin agricol.[190] Pentru cei care nu credeau că aşa şi nu altfel stăteau lucrurile în Iugoslavia, *Pentru socialism* dădea exemple de necontestat: doi copii ai muncitoarei R.Krkbeşevici din Sarajevo şi un copil al muncitorului Sadik Tuzlak au murit de foame.[191]

Prețurile produselor de strictă necesitate au crescut, în comparație cu nivelul de dinaintea celui de-al doilea război mondial, de 60-80 de ori, pe străzile Belgradului pot fi văzuți nenumărați oameni îmbrăcați în zdrențe, un număr însemnat de țărani fugeau din Iugoslavia din fața mizeriei fără margini şi a cruntei terori, iar producția industrială iugoslavă era în scădere.[192] „Iugoslavia se găseşte în prezent într-un proces cronic de desindustrializare devenind tot mai mult un apendice agrar al capitalului monopolist americano-englez", afirma *Pentru socialism*.[193] În anul 1952, producția industriei textile ar fi scăzut cu 45% față de anul 1951, iar cea a industriei de maşini grele s-ar fi redus cu 35 %, o dovadă că aşa stăteau lucrurile fiind reprezentată de cei 300.000 de şomeri existenți în 1953 în Iugoslavia titoistă.[194]

În ediția din 23 septembrie 1954, minunea se produce aşa cum se produc toate minunile: brusc şi dintr-o dată. *Pentru socialism*, ziar echidistant şi imparțial, aşa cum era toată presa comunistă, redă un fragment dintr-un discurs al lui Tito, care nu mai e numit „fascist", „criminal", „hitlerist" sau „agent vândut spionajului americano-englez". Tito nu mai era considerat nici măcar un „aţîţător la războaie", dimpotrivă, Tito apare condamnând comunitatea defensivă europeană pe care ar fi considerat-o întotdeauna „un avorton", „o chestie artificială şi lipsită de rațiunea de a fi."[195] Tito anunța şi recenta reluare a relațiilor cu Uniunea Sovietică, Ungaria, Bulgaria, România, Albania şi Cehoslovacia.[196]

TOVARĂŞUL I. B. TITO
preşedintele Republicii Populare Federative

La 26 mai 1955, N.S.Hruşciov şi-a început vizita în Iugoslavia, pe aeroportul din Belgrad liderul sovietic rostind un discurs, redat de *Pentru socialism*, care începea cu „Dragă tovarăşe Tito".[197] Scopul declarat al vizitei delegației sovietice era întărirea prieteniei şi colaborării dintre popoarele celor două țări! Henry Kissinger susținea că, după vizita lui Hruşciov la Belgrad, controlul Kremlinului asupra regiunilor satelit din Europa de Est s-a exercitat cu o presiune crescândă.[198]

Ceva mai târziu, pe 24 iunie 1956, Tito şi-a început vizita la Bucureşti. În aceeaşi zi, pe prima pagină a ziarului *Pentru socialism* apărea articolul intitulat „Tovarăşul I.B.Tito preşedintele Republicii Populare Federative Iugoslavia".[199]

[188] „Din viața mizeră a oamenilor muncii din Iugoslavia", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.278, Duminică 24 Mai 1953, p.4.
[189] „Iugoslavia – țară a foametei şi a mizeriei", în *Pentru socialism*, An IV, Nr.285, Miercuri 17 Iunie 1953, p.4
[190] *Loc.cit.*
[191] *Loc.cit.*
[192] *Loc.cit.*
[193] *Loc.cit.*
[194] *Loc.cit.*
[195] „Un discurs al lui Tito", în *Pentru socilaism*, Anul V, Nr.224, Joi 23 septembrie 1954, p.4.
[196] *Loc.cit.*
[197] „Declarație făcută de N.S.Hruşciov pe aeroportul din Belgrad", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.433, Sîmbătă 28 mai 1955, p.4.
[198] Henry Kissinger, *op.cit.*, p.482.
[199] „Tovarăşul I.B.Tito preşedintele Republicii Populare Federative Iugoslavia", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.769, Duminică 24 iunie 1956, p.1.

Pentru cei care nu ştiau cine era Tito, *Pentru socialism* s-a străduit să-i realizeze liderului iugoslav un portret succint. Demonstrând că hârtia suportă orice, *Pentru socialism* scria că Tito era un „remarcabil conducător al poporului iugoslav şi unul dintre activiştii de seamă ai mişcării muncitoreşti internaționale."[200] Odată lămurită această problemă, ziarul îşi informa cititorii şi ce face Tito: „se ocupă de măreața operă de organizare a construcției socialiste în Iugoslavia şi de întărirea prieteniei cu Uniunea Sovietică. Întreaga activitate politică şi de stat a tovarăşului Iosip Broz Tito de-a lungul multor ani a fost consacrată luptei pentru interesele vitale ale poporului muncitor, pentru măreața cauză a păcii şi socialismului."[201]

În aceeaşi ediție a ziarului, era publicată şi cuvântarea lui Chivu Stoica, care începea cu „stimate şi scumpe tovarăşe preşedinte", precum şi cuvântarea lui Tito, în care liderul iugoslav amintea, destul de vag, despre faptul că „greaua perturbare în relațiile dintre cele două țări nu a fost provocată din vina nici unui popor."[202] Peste trei zile, *Pentru socialism* publica „Declarația comună a guvernelor Republicii Populare Române şi Republicii Populare Federative Iugoslavia", concluzionând că toate convorbirile „au decurs într-un spirit de cordialitate, sinceritate şi înțelegere reciprocă."[203]

La sfârşitul vizitei lui Tito în România era publicată o nouă cuvântare a liderului iugoslav în care, destul de puțin voalat, vina pentru relațiile încordate dintre cele două țări era aruncată în spatele defunctului Stalin. „Relațiile rele ne-au fost impuse nouă tuturora", afirma Tito, şi „au fost opera unui singur om de concepții monstruoase în ceea ce priveşte relațiile între țările socialiste şi dezvoltarea mai departe a socialismului în lume."[204] Ca de obicei, mortu-i vinovat...

Schimbarea de atitudine a ziarului *Pentru socialism* a fost una radicală, urmând liniile directoare trasate de Moscova. Peste noapte, ca prin miracol, economia Iugoslaviei a devenit una înfloritoare. Față de perioada antebelică, producția industrială a crescut de 2,5 ori, producția de energie electrică a crescut de 3,7 ori, producția industriei siderurgice de 3,5 ori, producția de îngrăşăminte artificiale de 3 ori; metalurgia neferoasă a înregistrat succese deosebite, la fel industria constructoare de maşini şi industria electromecanică; producția industriei textile a crescut cu 40%, a industriei pielăriei şi încălțămintei cu 34%, a industriei alimentare cu 48 %.[205]

Spania lui Franco

Pentru socialism relata că Statele Unite ale Americii şi Spania au ajuns la un acord asupra condițiilor în care Franco urma să le închirieze americanilor baze aeriene şi maritime în Spania, după tocmeli îndelungate, Franco urmând să primească 225.000 de dolari, aproximativ de două ori mai mult decât suma propusă inițial de preşedintele american Truman.[206] Mai mult decât atât, Statele Unite construiau noi baze militate în Spania, cercurile militariste şi guvernamentale americane intensificând transformarea Spaniei într-un cap de pod al americanilor în Europa.[207]

Planul american de construire a unor baze militare în Spania presupunea două faze: în prima dintre acestea, trebuia să fie construite patru baze aeriene şi două maritime (până la începutul anului 1956), în faza a doua urmând să fie construite patru baze militare şi patru baze maritime, americanii alocând în acest scop suma de 300.000.000 de milioane de dolari.[208] „Există planul de a concentra rezerve de bombe atomice pe bazele militare din Spania. Americanii vor duce în Spania 10.000 de

[200] *Loc.cit.*
[201] *Loc.cit.*
[202] „Cuvântarea tovarăşului Chivu Stoica", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.769, Duminică 24 iunie 1956, p.1; „Cuvîntarea tovarăşului Iosip Broz Tito", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.769, Duminică 24 iunie 1956, p.1.
[203] „Declarația comună a guvernelor Republicii Populare Române şi Republicii Populare Federative Iugoslavia", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.771, Miercuri, 27 iunie 1956, p.1.
[204] „Cuvîntarea tovarăşului Iosip Broz Tito", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.772, Joi, 28 iunie 1965, p.4.
[205] „Dezvoltarea industrială a Iugoslaviei", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.771, Miercuri, 27 iunie 1956, p.3.
[206] „Franco închiriază S.U.A. baze aeriene şi maritime", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.275, Miercuri 13 Mai 1953, p.6.
[207] A. Haciaturov, „Statele Unite construiesc baze militare în Spania", în *Pentru socialism*, Anul V, nr.167, Sîmbătă 17 iulie 1954, p.4.
[208] *Loc.cit.*

militari din aviaţie şi flota de război. Totul este o parte componentă a planurilor agresive ale S.U.A în Europa occidentală", avertiza *Pentru socialism*.[209]

Pactul militar dintre S.U.A şi Spania a avut şi numeroase urmări nefaste, care nu au scăpat neconsemnate de ziarul *Pentru socialism*. Spania a fost transformată într-o bază militară americană şi a adâncit ruina economică şi mizeria poporului spaniol, deoarece „majoritatea covârşitoare a celor 85.000.000 de dolari americani trimişi în Spania în cursul acestui an (1954 – n.n.) au fost folosiţi exclusiv pentru construirea bazelor militare americane în Spania şi pentru armament."[210]

Ca urmare a intervenţiei americane în Spania situaţia industriei şi agriculturii spaniole s-a înrăutăţit. Industria autohtonă a fost puternic lovită din cauza concurenţei produselor americane care nu puteau fi vândute în S.U.A. şi pe care Spania era obligată să le cumpere. „De aici creşterea şomajului, mai ales în Catalonia, centru al industriei textile, scăderea uimitoare a nivelului de trai al maselor populare şi creşterea preţurilor. Un an după semnarea tratatului, foametea este principala caracteristică a Spaniei", afirma *Pentru socialism*.[211] Aproximativ 90% din populaţia Spaniei se afla într-o continuă stare de înfometare.[212]

Dintre consecinţele celor cincisprezece ani de regim „fascist" în Spania, ziarul *Pentru socialism* le amintea pe cele mai importante: 80% dintre muncitorii agrari erau şomeri parţiali, alimentele erau raţionalizate şi întreaga economie era dominată de bursa neagră, iar patru cincimi din buget erau înghiţite de armată, poliţie şi justiţie.[213] Şi pentru ca tabloul unei Spanii muribunde să fie complet, *Pentru socialism* reda un fragment din cartea lui Peter Schmidt, *Impresii din Spania*: „Este un miracol că ţăranul îşi mai poate duce existenţa, deoarece din punct de vedere teoretic el ar trebui să fie mort de inaniţie. În Barcelona, zeci de persoane trăiesc îngrămădite într-o singură cocioabă întunecoasă. În 15 ani ţara a fost transformată într-un uriaş lagăr de concentrare. Au fost ucişi şi torturaţi peste 300.000 de oameni. Peste 200.000 au fost aruncaţi în închisori şi lagăre pentru că n-au fost de acord cu regimul fascist. În ciuda represiunilor autorităţilor franchiste, muncitorii de la şantierele navale „Euscaldema" din Bilbao au intrat în grevă.[214] Spania a rămas ţara cea mai retrogradă din Europa în care domneşte o mizerie cruntă."[215]

Reînarmarea imperialiştilor, între critică poetică şi poezie critică

În Germania occidentală, 80% din buget era înghiţit de cheltuielile militare, scria *Pentru socialism*.[216] La 19 martie 1953, majoritatea reacţionar din Bundestag a ratificat tratatele militariste de la Bonn şi Paris, afirma *Pentru socialism*, adevărata esenţă a acestor tratate de război fiind prelungirea ocupaţiei străine cu 50 de ani, permanentizarea dezmembrării Germaniei, reînvierea Wehrmachtului fascist, pericolul unui război fratricid în Germania, dictatura militară fascistă în vederea aruncării poporului german în războiul sângeros pe care-l pregătesc monopoliştii americani.[217] În orele în care Bundestagul a ratificat tratatele amintite, Adenauer a luat o serie de măsuri excepţionale: oraşul Bonn, reşedinţa clicii revanşarde fasciste din Germania occidentală, a căpătat aspectul unui oraş asediat; detaşamente ale poliţiei înarmate au ocupat centrul şi periferiile oraşului, în vreme ce străzile care duceau spre Bundestag au fost înconjurate cu sârmă ghimpată şi baricade.[218]

Statul de la Bonn era îmbuibat de spiritul revanşismului, susţinea *Pentru socialism*, în fiecare duminică fasciştii organizând parăzi şi mitinguri, prilejuri cu care luau cuvântul foşti generali hitlerişti şi miniştrii lui Adenauer.[219] În tot acest timp, în laboratoarele I.G.Farbenindustrie, se făceau pregătiri în vederea declanşării unui nou război chimic.[220] În viitorul apropiat, avertiza *Pentru socialism*, industria construcţiilor din Germania occidentală va primi din partea guvernului

[209] *Loc.cit.*
[210] „Urmările nefaste ale pactului militar dintre S.U.A. şi Spania", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.250, Sîmbătă 23 octombrie 1954, p.4.
[211] *Loc.cit.*
[212] „În sclavia franchistă", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.363, Duminică 6 martie 1955, p.4.
[213] „Consecinţele cleor 15 ani de regim fascist în Spania", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.314, Sîmbătă 8 ianuarie 1955, p.4.
[214] „Extinderea grevelor în Spania", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.335, Miercuri 9 Decembrie 1953, p.6.
[215] „Consecinţele celor 15 ani de regim fascist în Spania", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.314, Sîmbătă 8 ianuarie 1955, p.4.
[216] „Congresul Mondial al femeilor", *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.284, Duminică, 14 Iunie 1953, p.4.
[217] „Împotriva tratatelor militariste de la Bonn şi Paris", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.263, Miercuri 1 Aprilie 1953, p.6.
[218] *Loc.cit.*
[219] Geroeges, Yoseph, „Însemnări din Germania occidentală", în *Pentru socialism*, Anul V, nr.180, Duminică 1 august 1954, p.4.
[220] *Loc.cit.*

Adenauer comenzi pentru construirea a 400 de noi cazărmi în valoare totală de 6 miliarde de mărci şi pentru construirea de aerodromuri militare, baze maritime militare şi căi de acces la acestea în valoare de 3 miliarde de mărci.[221] Tot ca urmare a măsurilor de remilitarizare a Germaniei occidentale, în landul Bavaria, a fost luată măsura instituirii serviciului militar obligatoriu pentru toți tinerii absolvenți ai şcolilor medii.[222]

IMBLANZIREA IMBLANZITORILOR SAU REZULTATUL POSIBIL AL INCERCARILOR DE DOMESTICIRE A MILITARISMULUI GERMAN

Tratatul semnat la Bonn era considerat un act de trădare a intereselor poporului german, clica lui Adenauer acceptând permanentizarea dezmembrării Germaniei şi prelungirea pe termen nelimitat a ocupației militare americane în Germania occidentală.[223] Acordul de la Paris nu urmărea constituirea aşa-zisei comunități defensive europene, ci „reînvierea militarismului german, înființarea unei armate germane care să joace rolul de vioară primă în planurile agresive ale aţiţătorilor de război imperialiştii americano-englezi."[224]

Pentru socialism scria că, imediat după ratificarea tratatelor militariste, s-a dat ordin ca toate fostele cazărmi ale Wehrmachtului să fie reparate, s-a început o vastă campanie de recrutări pe personal pentru organizațiile paramilitare, s-au făcut pregătiri pentru eliberarea tuturor foştilor ofițeri naziști condamnați pentru crime de război şi care urmau să fie folosiți în posturi de comandă ale armatei fasciste reînviate."[225]

Nici acordurile de la Londra, semnate în urma Conferinței „celor nouă" nu erau mai bune, participanții la conferință elaborând planurile şi condițiile în care urmau să fie înarmați revanşarzii de la Bonn.[226] „În curând, pe pământul Germaniei occidentale vor tropăi din nou cizmele soldăţeşti ale militarilor germani. Înseamnă de asemenea refacerea wermachtului german agresiv, reînvierea focarului de război în centrul Europei şi a lumii întregi. Acordurile de la Londra sînt un atentat mîrşav al puterilor imperialiste aţiţătoare la război, la pacea şi liniştea omenirii."[227]

Creşterea amenințătoare a monstrului militarismului revanşard german, Wehrmachtul, „odrasla alintată a cercurilor agresive americane", reprezenta un pericol ce amenința mai ales Franța, avertiza *Pentru socialism*.[228] Cu toate acestea, acelaşi ziar afirma că Franța, Marea Britanie şi S.U.A îşi mențineau trupele pe teritoriul Germaniei occidentale, având drepturi nelimitate de amestec în treburile interne ale poporului vest-german, *Pentru socialism*, subliniind efortul de pace al Uniunii Sovietice, materializat în hotărârea guvernului sovietic de a reduce volumul cheltuielilor Republici Democrate Germane legate de prezența trupelor

[221] „Pe scurt", în *Pentru socialism*, An V, Nr.239, Miercuri 3 noiembrie 1954, p.4.
[222] *Loc.cit.*
[223] „Clica lui Adenauer trădează interesele poporului german", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.267, Miercuri 15 Aprilie 1953, p.6.
[224] *Loc.cit.*; „Cea de a 3-a sesiune a Sovietului Suprem al U.R.S.S.. Rezultatele conferinței de la Geneva a şefilor guvernelor celor patru puteri. Raportul prezentat de N.A.Bulganin, preşedintele Consiliului de Miniştri al U.R.S.S.", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.493, Sîmbătă 6 august 1955, p.1.
[225] „Clica lui Adenauer trădează interesele poporului german", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.267, Miercuri 15 Aprilie 1953, p.6.
[226] „Acordurile de la Londra – o mare primejdie pentru pacea Europei", în *Pentru socilaism*, Anul V, Nr.236, Joi 7 octombrie 1954, p.4.
[227] *Loc.cit.*
[228] „Pericolul care amenință Franța", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.320, Duminică 18 Octombrie 1953, p.4.

sovietice pe teritoriul R.D.G. în aşa fel încât suma să nu depăşească 5% din veniturile bugetului de stat al R.D.G.[229]

Publicând raportul prezentat de Bulganin, preşedintele Consiliului de Miniştri ai U.R.S.S., la cea de a treia sesiune a Sovietului Suprem al U.R.S.S., *Pentru socialism* afirma că Uniunea Sovietică a căutat mereu să pună capăt „războiului rece."[230] Acordurile de la Paris, care deschideau calea spre reînvierea militarismului în Germania occidentală erau îndreptate, în ansamblu, împotriva Uniunii Sovietice şi a ţărilor de democraţie populară, împotriva menţinerii păcii în Europa.[231] „În aceste împrejurări, se înţelege de la sine, Uniunea Sovietică nu putea să nu manifeste grijă pentru întărirea propriilor lor forţe armate. În 1955, cheltuielile militare au fost planificate în sumă de 112.112.710.000 ruble (20% din totalul capitolului de cheltuieli al bugetului)", afirma *Pentru socialism*.[232] O altă urmare a semnării acordurilor de la Paris a fost aceea că Uniunea Sovietică şi celelalte state iubitoare de pace din Europa au fost nevoite să încheie la 14 mai 1955 Tratatul de la Varşovia de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală, care prevedea unirea eforturilor lor pentru asigurarea securităţii lor şi în interesul menţinerii păcii în Europa.[233] În realitate, Uniunea Sovietică nu a fost nevoită să manifeste preocupare pentru întărirea forţelor sale armate, dimpotrivă, Rusia sovietică a intrat în ceea ce s-a numit „războiul rece" ferm decisă să ajungă pe locul întâi din punct de vedere militar.[234]

Ziarul *Pentru socialism* publica o notă adresată de guvernul sovietic guvernelor ţărilor europene şi S.U.A., notă în care susţinea că, în Germania occidentală, se creea o armată care, în cel mai scurt timp, urma să atingă un efectiv de 500.000-520.000 de oameni şi care va dispune de mari unităţi de aviaţie şi de tancuri, precum şi de state majore militare proprii.[235] Această armată era creată sub conducerea unor generali germani care au condus trupele hitleriste în timpul celui de-al doilea război mondial, dar cel mai grav lucru era că Germania occidentală căpăta posibilitatea de a dispune de arma atomică, ceea ce sporea cu mult primejdia declanşării unui război atomic distrugător în Europa.[236] Mai mult decât atât, „semănătorii războiului au încercat să transforme vechile state ale Europei în centre de recrutare ale Pentagonului.[237]

În iulie 1955, la conferinţa la nivel înalt desfăşurată la Geneva (prima conferinţă după cea de la Potsdam din 1945 la care s-au reunit conducătorii Franţei, Marii Britanii, Uniunii Sovietice şi Statelor Unite ale Americii), s-a discutat despre cursa înmarmărilor şi despre viitorul Germaniei. Nu s-a putut ajunge la un acord din cauză că sovieticii insistau asupra faptului că securitatea lor necesita o Germanie neînarmată, care să nu aparţină nici uneia din cele două sfere de influenţă, în vreme ce americanii susţineau ideea unei Germanii reunite, înarmată şi inclusă în NATO.[238]

Pentru socialism aducea o dovadă mai mult decât concludentă în sprijinul a tot ce susţinuse de-a lungul timpului despre reînarmarea Germaniei occidentale şi pregătirile acesteia pentru declanşarea unui nou război citându-l pe un anume William C.Turner, un sergent american, participant la debarcarea din Normandia în cadrul diviziei 29 americană şi reînrolat în anul 1952 pentru a fi trimis în Coreea, dar ajuns în Europa. Sergentul american ar fi cerut autorităţilor

[229] „Comunicatul sovieto-german cu privire la tratativele dintre Guvernul Sovietic şi Delegaţia Guvernamentală a Republicii Democrate Germane", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.305, Miercuri 26 August 1953, p.6; „O importantă contribuţie la rezolvarea paşnică a problemei germane", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.304, Duminică 23 August 1953, p.6.

[230] „Cea de a 3-a sesiune a Sovietului Suprem al U.R.S.S.. Rezultatele conferinţei de la Geneva a şefilor guvernelor celor patru puteri. Raportul prezentat de N.A.Bulganin, preşedintele Consiliului de Miniştri al U.R.S.S.", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.493, Sîmbătă 6 august 1955, p.1.

[231] *Loc.cit.*

[232] *Loc.cit.*

[233] *Loc.cit.*

[234] John R Barber, *op.cit.*, p.481.

[235] „Nota adresată de guvernul sovietic guvernelor ţărilor europene şi S.U.A.", în *Pentru socialism*, An V, Nr.270, Marţi 16 noiembrie 1954, p.4.

[236] *Loc.cit.*

[237] Ilya Erenburg, „Conştiinţa popoarelor", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.313, Vineri 7 ianuarie 1955, p.3.

[238] John R.Barber, *op.cit.*, p.503.

sovietice din Austria să-i acorde azil politic în Uniunea Sovietică.[239]

Motivația acestui gest, aşa cum apărea în *Pentru socialism*, este atât de minunată încât merită redată în toată splendoarea ei argumentativă. „Ofițerii noştri ne spun pe şleau că trupele americane se află în Germania occidentală pentru a ajuta guvernul de la Bonn să-şi organizeze o armată puternică. Eu consider reînvierea unei armate agresive germane ca o greşeală care va duce la un nou război şi va atrage după sine nenorociri şi lipsuri şi pentru poporul american (...) Nu vreau să mai rămîn în serviciul actualului guvern american care duce o politică în interesul fabricanților de armament şi sprijină pe fasciştii de pretutindeni. Faptul că guvernul nostru, împreună cu clica fascistă din Germania occidentală, pregăteşte o nouă agresiune mi se pare cât se poate de limpede. Am luptat împotriva fasciştilor şi nu doresc să iau parte alături de fascişti la o agresiune. M-am hotărât să mă duc acolo unde omul simplu se bucură de o adevărată libertate. Cer să mi se dea posibilitatea să trăiesc şi să muncesc în Uniunea Sovietică", afirma sergentul american, dornic să trăiască şi să muncească fericit într-un colhoz sovietic.[240] În marea ei mărinimie, Uniunea Sovietică i-a acordat azil politic lui William C.Turner.

Agresivitatea imperialiştilor americani şi a acoliților acestora se manifesta şi în Balcani, unde americanii, englezii şi sateliții lor iugoslavi, greci şi turci nu conteneau cu amenințările, provocările şi diversiunile îndreptate împotriva R.P.Albania, imperialiştii americani punând la cale alianțe militare care periclitau pacea în Balcani.[241]

În Japonia, relata *Pentru socialism*, şeful direcției securității naționale, Tokutaro Kimura, a declarat la Kukuoka că direcția pe care o conducea a alcătuit un plan cincinal de apărare, care nu era altceva decât un plan al înarmării Japoniei.[242] În acelaşi timp, acțiunile agresive ale Statelor Unite în regiunea Taiwanului aveau drept scop menținerea Taiwanului ca bază militară pentru pregătirea invadării Chinei continentale.[243] Vasele americane patrulau în zona insulei Decen iar avioanele americane desfăşurau operațiuni militare de provocare în zona apelor teritoriale chineze.[244]

În marele lor cinism, guvernanții Statelor Unite au sperat să poată declanşa un război fraticid în Asia, afirma Ilya Erenburg, într-un articol preluat de *Pentru socialism* din *Pravda*.[245] Pentru a-şi atinge acest scop, „comisvoiajorii morții au gonit din Turcia în Pakistan, din Tailanda în Filipine", desfăşurând în Asia o intensă activitate.[246]

Prin concentrarea de forțe militare maritime şi aeriene în regiunea insulei Taiwan, Statele Unite ale Americii încercau să permanentizeze ocuparea Taiwanului şi să-l folosească ca bază pentru pregătirea şi desfăşurarea unui război agresiv în Extremul Orient.[247] Preluând informația din *Pravda*, *Pentru socialism* ținea să afirme că Taiwanul constituie o parte integrantă a teritoriului chinez, din care această insulă a făcut parte încă din timpurile cele mai vechi şi că nici un fel de forțe nu vor putea împiedica Republica Populară Chineză să reunească Taiwanul şi celelalte insule de lângă litoral cu patria-mamă.[248] „Agresiunea americană în regiunea Taiwanului constituie o primejdie serioasă pentru poporul australian. În conformitate cu pactul încheiat între Australia, Noua Zeelandă şi Statele Unite, Australia poate fi atrasă în acțiunile agresive americane", concluziona *Pentru socialism*.[249]

Mai mult decât atât, forțele reacționare din Statele Unite, sub falsul pretext al apărării Asiei şi al luptei împotriva comunismului, plănuiau să înjghebe un bloc militar al Asiei de sud-est (denumit S.E.A.T.O) după modelul pactului nord-atlantic.[250] În realitate, susținea *Pentru socialism*, americanii voiau să sugrume mişcarea de eliberare națională din țările asiatice şi să pregătească un nou război,

[239] „Sergentul american William C.Turner a cerut azil politic în U.R.S.S.", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.268, Sîmbătă 13 noiembrie 1954, p.4.
[240] *Loc.cit.*
[241] „A 9-a aniversare a eliberării Albaniei", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.332, Miercuri 25 Noiembrie 1953, p.4.
[242] „Un prost serviciu", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.292, Duminică 12 Iulie 1953, p.4.
[243] „Opinia publică mondială condamnă acțiunile agresive ale S.U.A. împotriva R.P.Chineze", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.339, Duminică 6 februarie 1955, p.4.
[244] „Provocări americane în zona apelor teritoriale chineze", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.340, Marți 8 februarie 1955, p.4.
[245] Ilya Erenburg, „Conştiința popoarelor", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.313, Vineri 7 ianuarie 1955, p.3.
[246] *Loc.cit.*
[247] „S.U.A. trebuie să pună capăt acțiunilor lor agresive împotriva Chinei", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.337, Vineri 4 februarie 1955, p.4.
[248] *Loc.cit.*
[249] „Opinia publică mondială condamnă acțiunile agresive ale S.U.A. împotriva R.P.Chineze", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.339, Duminică 6 februarie 1955, p.4.
[250] G.Akopian, „Blocul militar din Asia de sud-est – o primejdie pentru pacea şi securitatea popoarelor asiatice", în *Pentru socialism*, Anul V, nr.204, Marți 31 august 1954, p.4.

scop în care au şi convocat o conferinţă în Filipine.[251] În ediţia sa din 31 decembrie 1954, *Pentru socilaism* anunţa că Statele Unite au creat S.E.A.T.O., un pact militar agresiv al puterilor occidentale şi al câtorva guverne din Asia de sud-est, care urmează fără abatere politica americană şi este îndreptat împotriva R.P.Chineze şi a altor state iubitoare de pace din Asia.[252]

În mod similar, „pactul militarist de la Bagdad" era considerat „o nouă formă de înrobire a popoarelor."[253] Americanii urmăreau să-şi stabilească dominaţia asupra Orientului Mijlociu şi Apropiat cu toate rezervele sale extrem de bogate, din dorinţa de a folosi aceste resurse şi poziţiile strategice pentru a duce un război împotriva Uniunii Sovietice şi a ţărilor de democraţie populară.[254]

Îngrijorările ziarului *Pentru socialism* legate de rolul Pactului de la Bagdad erau nefondate, deoarece acest pact, sponsorizat de englezi, a fost invalidat de mai multe ţări arabe.[255] „Pentru a fi eficace, o alianţă trebuie să reflecte un anumit sentiment al scopului comun, o percepţie a pericolului comun şi capacitatea de adunare a puterilor prin strângere laolaltă. Nici unul dintre aceste elemente nu se aplica Pactului de la Bagdad. Dezbinarea şi animozitatea dintre naţiunile din zonă erau mai mari decât frica lor comună de expansiunea sovietică", afirma Henry Kissinger.[256]

Pentru socialism mai observa că puterile occidentale plănuiau să creeze şi un „N.A.T.O. african", mai exact strîngerea tuturor ţărilor din Africa controlată de ţările occidentale în cadrul unei alianţe războinice.[257]

Agresivitatea imperialiştilor americani se manifesta şi în America Latină, unde cercurile guvernamentale din S.U.A. urzeau de mai multă vreme planul de intervenţie armată împotriva Guatemalei.[258] În acest scop americanii acordau tot sprijinul regimurilor dictatoriale dintr-o serie de ţări ale Americii centrale intenţionând să le atragă într-un conflict cu Guatemala. Americanii urmau să trimită în Nicaragua aproximativ 1.000 de soldaţi şi ofiţeri americani, care aveau ca sarcină instruirea armatei statului Nicaragua.[259] Ambasadorul american din Guatemala, Peurifoy, a sprijinit acţiunile bandelor intervenţioniste de înăbuşire a regimului democratic, rezultând instaurarea dictaturii militare Monzon-Armas, în vreme ce afaceriştii americani lipsiţi de conştiinţă şi-au trimis bombardierele împotriva micului stat Guatemala.[260]

Analizeze privitoare la problemele politice şi militare ale lumii făcute de *Pentru socialism* au uneori puternice accente lirice, oscilând între ceea ce am putea numi o critică poetică sau o poezie critică. Iată un exemplu, apărut în articolul intitulat „Ramura de măslin şi bazele militare": „Cu ramura de măslin la butonieră, cu o mutră din cele mai inocente, cercurile războinice apusene îşi închipuie că oamenii cinstiţi nu observă ce uneltesc ei în culise (...) Oamenii nu vor ca sîngele lor să fie transformat în grămezi de aur pentru corbii imperialişti."[261] Devenind prozaic, *Pentru socialism* avertiza că occidentalii imperialişti construiesc baze militare în imediata apropiere a graniţelor Uniunii Sovietice.[262]

[251] *Loc.cit.*
[252] „Planuri criminale", în *Pentru socialism*, An V, Nr.309, Vineri 31 decembrie 1954, p.4.
[253] „V.Kudriavţev, „Cine agravează situaţia din Orientul Apropiat şi Mijlociu", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.633, Marţi, 17 ianuarie 1955, p.4.
[254] „V.Borovski, „Ofensiva Statelor Unite asupra poziţiilor aliaţilor lor europeni", în *Pentru socialism*, Anul V, nr.203, Duminică 29 august 1954, p.4.
[255] Henry Kissinger, *op.cit.*, p.460.
[256] *Loc.cit.*
[257] „Puterile occidentale reînvie planul creării unui «N.A.T.O. african»", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.801, Miercuri, 1 august 1956, p.4.
[258] „Opinia publică progresistă din America Latină condamnă încheierea acordului dintre S.U.A şi Nicaragua", în *Pentru socilaism*, Anul V, Nr.17, Vineri 22 Ianuarie 1954, p.4.
[259] *Loc.cit.*
[260] „Evenimentele din Guatemala", în *Pentru socilaism*, Anul V, nr.158, Miercuri 7 Iulie 1954, p.4; Ilya Erenburg, „Conştiinţa popoarelor", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.313, Vineri 7 ianuarie 1955, p.3.
[261] „Ramura de măslin şi bazele militae", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.330, Duminică 22 Noembrie 1953, p.4.
[262] *Loc.cit.*

Rivalități în cadrul blocului imperialist

Pentru socialism a sesizat, la fel ca în perioada anterioară, rivalitățile existente între țările capitaliste, în special între S.U.A. şi Marea Britanie. Cum s-a ajuns în această situație ne explică tot *Pentru socialism.* Astfel, la sfârşitul celui de-al doilea război mondial, situația creată a decepționat profund marea burghezie din statele imperialiste, care spera ca prin acest război să acapareze noi surse de materii prime şi să-şi lărgească piețele de desfacere pentru mărfurile sale. Rezultatul economic al formării celor două lagăre opuse a fost destrămarea pieței mondiale unice atotcuprinzătoare şi formarea a două piețe mondiale paralele. „Acest fapt a îngustat mult piața mondială capitalistă şi a înrăutățit simțitor condițiile de desfacere a mărfurilor pe această piață. În asemenea condiții, goana după profituri maxime n-a putut duce decât la o ascuțire a contradicțiilor dintre Statele Unite şi celelalte state capitaliste. Contradicțiile cele mai ascuțite sînt însă cele dintre S.U.A. şi Anglia."[263]

În mai 1953, *Pentru socialism* anunța că miniştrii de externe ai Franței, Germaniei occidentale, Italiei, Belgiei, Olandei şi Luxemburgului s-au reunit într-o conferință al cărei scop era să examineze proiectul privitor la formarea unei aşa numite comunități politice europene, dar lucrările conferinței s-au încheiat fără să fie luate hotărâri concrete, exceptând convocarea unei noi conferințe. Aceasta dovedea, fără urmă de tăgadă, existența unor divergențe serioase între participanții la conferință.[264]

„Mica Europă", afirma *Pentru socialism*, pretindea sacrificarea suveranității de stat şi a independenței economice a Franței, Italiei, Belgiei, Olandei şi Luxemburgului, pentru ca sub masca unei comunități politice supranaționale să fie puse la cheremul Germaniei lui Adenauer, acest plan al „Micii Europe" semănând ca două picături de apă cu „Europa unită" a lui Hitler.[265] „Comunitatea politică a şase state – Franța, Germania occidentală, Italia, Belgia, Olanda şi Luxemburg, cu denumirea de «Mica Europă» – este un paravan care camuflează vechile planuri americane de subordonare a statelor din Europa occidentală intereselor renaşterii Wehrmacht-ului german şi intensificării pregătirilor în vederea unui război."[266]

Henry Kissinger recunoştea faptul că „problema găsirii unei căi de a adecva Germania Federală la structura militară occidentală a fost una iritantă."[267] Planul de a constitui o Comunitate Defensivă Europeană s-a prăbuşit în fața împotrivirii Franței, deoarece francezii nu puteau să accepte o Germanie complet reînarmată, nici nu doreau să-şi sacrifice sistemul național de apărare pentru un sistem de apărare integrat occidental care să includă Germania, deoarece aceasta ar fi însemnat parțial să pună apărarea țării lor în mâinile celor care devastaseră Franța cu numai un deceniu înainte şi ar fi limitat capacitatea Franței de a purta războaie coloniale.[268] Ca urmare, Dulles şi Eden s-au îndreptat către alternativa de a integra pur şi simplu RFG în NATO. Pus sub presiune, Parisul şi-a dat în cele din urmă acordul, dar a insistat ca Marea Britanie să se angajeze la staționarea permanentă de trupe britanice pe pământ german.[269]

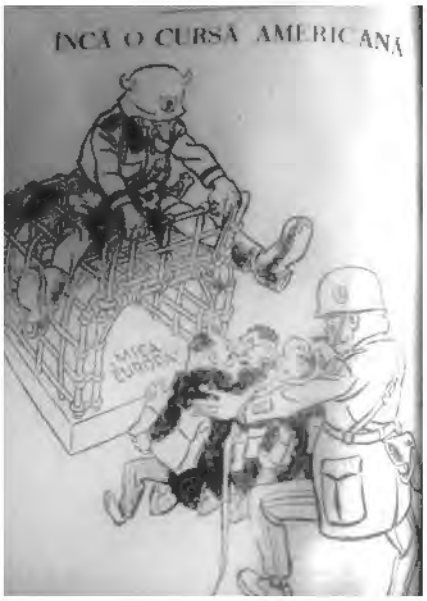

Ziarul remarca imensul efort pe care imperialismul englez îl făcea cu scopul de a-şi păstra în Balcani una din pozițiile pe care imperialismul american i le smulgea rând pe rând în diferite părți ale globului.[270] Miliardarii americani, folosindu-se de slăbirea Marii Britanii, au pătruns în coloniile acesteia şi i-au acaparat piețele tradiționale (Canada, Australia şi Noua Zeelandă), reuşind să-i înlăture pe englezi şi de pe piețele Americii Latine.[271] Cucerirea de noi poziții pentru americani în țările Orientului Apropiat şi Mijlociu era şi ea evidentă, prin recenta vizită a lui Dulles în regiune.[272]

[263] Ascuțirea contradicțiilor anglo-americane", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.282, Duminică 7 Iunie 1953, p.6.
[264] „Contradicții între țările occidentale", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.276, Duminică 17 Mai 1953, p.4.
[265] „Minciuna are picioare scurte", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.325, Miercuri 4 Noiembrie 1953, p.4.
[266] *Loc.cit.*
[267] Henry Kissinger, *op.cit.*, p.450.
[268] *Loc.cit.*
[269] *Loc.cit.*
[270] „Călăul Tito în vizită la stăpânii săi dela Londra", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.262, Duminică 29 Martie 1953, p.4.
[271] Ascuțirea contradicțiilor anglo-americane", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.282, Duminică 7 Iunie 1953, p.6.
[272] *Loc.cit.*

Pentru socialism susținea că dificultățile economice ale Angliei au fost agravate de condițiile impuse acesteia în schimbul pretinsului „ajutor" american, care a fost acordat doar pentru înarmare, în scopul pregătirii unui nou război.[273] Culmea cinismului american în materie de comerț era faptul că Anglia, ca de altfel şi celelalte țări capitaliste, a fost împiedicată să facă comerț cu Uniunea Sovietică, China şi celelalte țări de democrație populară, a căror economie era, evident, în continuă dezvoltare, oferind largi posibilități de schimb.[274] În plus, remarca *Pentru socialism*, Anglia nu putea exporta nici pe piața americană, din cauza restricțiilor impuse importurilor de către politicienii din Washington, pentru a servi intereselor monopoliştilor americani.[275] „La greutățile economice provocate Angliei de către S.U.A. se mai adaugă şi concurența monopoliştilor din Germania Occidentală şi Japonia, care sprijiniți de stăpînii lor de peste ocean au sporit în ultimii ani exporturile lor în sferele de influență ale Angliei", concluziona *Pentru socialism*.[276]

Gibraltarul reprezenta un alt măr al discordiei. Americanii susțineau pretențiile lui Franco asupra bazei engleze din Gibraltar, în vreme ce Eden, ministrul de externe al Angliei a declarat categoric în Camera Comunelor că respinge pretențiile spaniole şi că Gibraltarul va aparține şi pe viitor Imperiului britanic.[277] „Încurajat de stăpînul său american, Franco a poruncit ambasadorului său la Londra să prevină regina Elisabeta a Angliei, care vrea să facă o călătorie prin țările Imperiului britanic, că vizita ei anunțată în Gibraltar ar fi o ofensă adusă națiunii spaniole şi deci este recomandabil să se renunțe la ea", ne spune *Pentru socialism*.[278] Imperialiştii americani, scria acelaşi ziar, considerau stabilirea unui control asupra Mării Mediterane drept un pas înainte în acțiunea de instaurare a dominației lor asupra comunicațiilor maritime internaționale.[279]

Americanii nu erau văzuți cu ochi buni nici în Extremul Orient. În Japonia, unde cercurile guvernante americane priveau țara ca pe una dintre principalele surse de carne de tun ieftină pentru înfăptuirea aventurilor pe care le unelteau, 12.000.000 de japonezi au făcut grevă numai în anul 1952.[280] Oamenii muncii japonezi răspundeau în acest fel, printr-o rezistență organizată, încercărilor clicii militariste americane de a lua țăranilor pământul şi pescarilor zonele de pescuit pentru a construi baze militare.[281]

Pentru socialism anunța că, în 9-10 septembrie 1953, la Washington, s-au desfăşurat primele şedințe ale sesiunii Consiliului Uniunii Pacificului, din care făceau parte Statele Unite ale Americii, Austria şi Noua Zeelandă, miniştrii de externe ai celor trei țări discutând chestiuni legate de planuri militare.[282] Guvernul englez era profund nemulțumit de existența acestui pact deoarece americanii au refuzat să primească Anglia în această alianță, situația Angliei fiind cu atât mai penibilă cu cât ideea constituirii pactului Pacificului a fost propusă chiar de cercurile guvernamentale britanice.[283]

Pericolul unui război atomic

Pentru socialism îi acuza pe americani că experimentează noi arme atomice şi cu hidrogen. „În urma unei serii de experiențe cu bombe atomice şi cu hidrogen efectuate de Statele Unite pe teritoriul insulelor Marshall, populația de pe o serie de insule şi îndeosebi locuitorii insulelor de atoli, Rongelab şi Utiric, au avut mult de suferit. Numeroşi locuitori ai acestor insule au rămas de fapt schilozi pe întreaga viață", acuza *Pentru socialism*."[284]

Situația nu era mai bună nici pentru locuitorii insulelor japoneze, *Pentru socialism* informându-şi cititorii că întreaga atmosferă aflată deasupra teritoriului nipon era contaminată cu radioactivitate.[285]

[273] *Loc.cit.*
[274] *Loc.cit.*
[275] *Loc.cit.*
[276] *Loc.cit.*
[277] „Gibraltarul – motiv de discordie", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.44, Marți 23 Februarie 1954, p.4.
[278] *Loc.cit.*
[279] V.Borovski, „Ofensiva Statelor Unite asupra pozițiilor aliaților lor europeni", în *Pentru socialism*, Anul V, nr.203, Duminică 29 august 1954, p.4.
[280] „Poporul japonez luptă pentru o Japonie independentă şi dmeocrată", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.328, Duminică 15 Noiembrie 1953, p.4.
[281] *Loc.cit.*
[282] „Contradicții anglo-americane în zona Oceanului Pacific", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.309, Miercuri 9 Septembrie 1953, p.4.
[283] *Loc.cit.*
[284] „Victimele experiențelor americane cu arma atomică şi cu hidrogen", în *Pentru socialism*, Anul V, nr.161, Sîmbătă 10 iulie 1954, p.4.
[285] „Întreaga atmosferă deasupra teritoriului japonez este contaminată cu radioactivitate", în *Pentru socialism*, Anul VII,

La 21 iunie 1956, câteva stațiuni meteorologice din insula Honsu ar fi anunțat că, în Japonia de nord, a căzut o ploaie radioactivă, urmând ca, în următoarele zile, astfel de ploi să cadă din nou peste japonezi, toate acestea reprezentând rezultatul experiențelor americane cu bomba cu hidrogen în zona insulei Bikini.[286] Ilya Erenburg susținea ca, după experimentarea bombei americane cu hidrogen pe atolul Enivetok, câțiva pescari japonezi nevinovați au murit în chinuri din cauza toxinelor radioactive, neuitând să lanseze un avertisment care-i privea pe americani: „Dacă veți începe un război atomic, nu vă veți putea ascunde nici la pol, nici în stratosferă, nici sub piscurile Cordilierilor – peste tot vă vor găsi atomii aducători de moarte."[287] Acelaşi Ilya Erenburg mai susținea că americanii vor să le dea generalilor germani, vinovați de moartea a milioane de femei şi copii, nu numai tancuri şi tunuri, ci şi arma termonucleară, „la care nu a îndrăznit să viseze nici Adolf Hitler."[288]

Nu doar americanii erau acuzați de *Pentru socialism* că ar pregăti declanşarea unui război atomic, ci şi britanicii, principala țintă a ziarului socialist fiind feldmareşalul Montgomery. În diferite declarații publice, acesta ar fi cerut insistent ca, în cazul unui conflict militar, să se folosească arma atomică şi arma cu hidrogen împotriva popoarelor iubitoare de pace, împotriva Uniunii Sovietice şi a țărilor de democrație populară.[289] „Acest ataşament pentru arma de exterminare în masă a căpătat la Montgomery un caracter atât de obsedant, încât unii englezi au început să se întrebe dacă feldmareşalul nu suferă cumva de mania atomică."[290]

În ediția sa din 23 septembrie 1953, *Pentru socialism* anunța că, în Uniunea Sovietică, au fost experimentate câteva noi tipuri de bombe atomice, experimentele desfăşurându-se cu succes.[291] „Se înțelege foarte bine că atâta timp cît cercurile de răspundere din S.U.A. resping propunerile stăruitoare ale U.R.S.S. cu privire la interzicerea armei atomice, Uniunea Sovietică, ținînd seama de cerințele securității, este nevoită să acorde atenție producției de arme atomice", era justificarea prezentată de comunicatul Agenției TASS.[292] Programul atomic sovietic a debutat în anul 1949, an în care Lavrenti Beria i-a ordonat fizicianului Andrei Sakharov să conducă echivalentul rusesc al Los Alamosului, numit "Instalația", oraş construit pentru cercetătorii sovietici cu ajutorul muncii silnice a deținuților, într-un loc secret din Munții Urali.[293]

Uniunea Sovietică era prezentată de *Pentru socialism* ca o țară care apăra interesele tuturor popoarelor iubitoare de pace şi milita pentru slăbirea încordării în relațiile internaționale.[294] La polul opus se aflau Statele Unite ale Americii. Prin vocea procurorului şef al oraşului Baia Mare din vremea respectivă, Şuțu Vasile, *Pentru socialism* avertiza asupra faptului că imperialismul american pregăteşte un al treilea măcel mondial, încurajează şi susține prin fonduri mari, stoarse din sudoarea muncitorilor care trăiesc într-o mizerie de nedescris, fabricarea armelor atomice, pregătind distrugerea civilizației.[295]

nr.769, Duminică 24 iunie 1956, p.4.

[286] *Loc.cit.*

[287] Ilya Erenburg, „Conştiința popoarelor", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.313, Vineri 7 ianuarie 1955, p.4.

[288] *Loc.cit.*

[289] A.Vasilievski (mareşal al Uniunii Sovietice), „Un joc primejdios cu focul – pe marginea îndemnului feldmareşalului Montgomery la un război atomic", în *Pentru socialism*, An V, Nr.289, Miercuri 8 decembrie 1954, p.4.

[290] *Loc.cit.*

[291] „Comunicatul Agenției TASS cu privire la experimentarea unor noi tipuri de bombe atomice în Uniunea Sovietică", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.313, Miercuri 23 Septembrie 1953, p.6.

[292] *Loc.cit.*

[293] John Cornwell, *Oamenii de ştiință ai lui Hitler*, Editura Aquila, Oradea, 1993. p.423.

[294] „În scopul slăbirii încordării în relațiile internaționale", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.329, Miercuri 18 Noembrie 1953, p.6.

[295] Vasile Şuțu, „Împotriva exterminării în masă a omenirii", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.340, Marți 8 februarie 1955, p.1.

Spioni, conspiratori, pucişti şi sabotori

Cazul soților Rosenberg a continuat să fie în atenția ziarului *Pentru socialism*. Acesta anunța că sentința de condamnare la moarte pronunțată împotriva soților Rosenberg a fost amânată de Curtea Supremă din S.U.A. până la 27 aprilie 1953, în condițiile în care, în Statele Unite şi în lumea întreagă, continua campania pentru salvarea celor doi soți „nevinovați".[296] Aflăm şi că tribunalul federal din New York a respins cererea avocatului soților Rosenberg, Emmanuel Bloch, de a se comuta pedeapsa cu moartea pronunțată împotriva soților Rosenborg în închisoare pe 20 de ani.[297]

Marele scriitor francez Jean Paul Sartre ar fi atras şi el atenția că asasinarea „nevinovaților" soți Rosenberg era o problemă care privea întreaga lume. Potrivit ziarului *Pentru socialism*, Sartre ar fi spus următoarele: „Dacă ați cedat nebuniei voastre criminale, această nebunie ar putea să ne arunce mîine pe noi toți într-un război de exterminare. Nu vom da niciodată conducerea lumii occidentale pe mîna asasinilor soților Rosenberg."[298]

La 17 iunie 1953, informa *Pentru socialism*, îndeplinind ordinele stăpânilor lor imperialişti, „lepădături criminale" au pus la cale la Berlin şi într-un şir de alte oraşe din R.D. Germană provocări fasciste ostile guvernului şi majorității covârşitoare a populației din R.D.Germană.[299] „Adepții lui Adenauer care, din ordinul acestuia, urmau să înfăptuiască un putsch fascist sînt criminali de profesie, proxeneți şi vagabonzi, drojdia societății."[300]

În anul 1955, la Gera, a fost deschis procesul împotriva unui grup de agenți ai serviciilor de spionaj imperialiste şi ai unor organizații teroriste, din care făceau parte trei bărbați (care fuseseră membri ai Wehrmachtul fascist) şi o femeie.[301] Aceşti spioni, informa *Pentru socialism*, lucrau la o turnătorie şi furnizau date cu caracter economic Ministerului Afacerilor Interne de la Bonn.[302] Agenții au fost condamnați la diferite perioade de detenție, unul dintre aceştia primind condamnarea cu detenție pe viață.[303]

Un grup de spioni, finanțat de americani, a fost descoperit în Cehoslovacia. Zeci de agenți ai serviciului de spionaj din Germania occidentală au fost arestați în doar câteva săptămâni în vara anului 1954.[304] În afară de culegerea de informații cu caracter de spionaj, agenții începuseră să organizeze grupuri antistatale şi diversioniste.[305]

Spionii americani şi englezi nu puteau lipsi nici din Polonia. Astfel, *Pentru socialism* îşi informa cititorii că tribunalul garnizoanei Varşovia a început procesul unui grup de spioni ai serviciilor de spionaj american şi englez, o rețea de spionaj care a fost lichidată de organele securității.[306] „Criminalii sînt acuzați de a fi cules informații cu caracter de spionaj despre unitățile militare din R.P.Polonă şi despre obiective strategice importante, precum şi de a fi pregătit acțiuni diversioniste în uzine poloneze, în special în orașul Ostrowice."[307]

Încă din anul 1953, *Pentru socialism* avertiza că imperialiştii americani pregătesc ceva în Ungaria. Astfel, în ediția sa din 1 iulie 1953, *Pentru socialism* îşi informa cititorii că deputatul austriac Beresh a luat cuvântul în şedința landtagului Burgenland pentru a demasca activitatea subversivă desfăşurată de americani împotriva țărilor de democrație populară.[308] „Beresh a arătat deputaților landtagului manifeste în limba ungară care îndemna (sic) la acte de sabotaj şi teroare împotriva orînduirii democrat-populare din Ungaria. El a declarat că aceste manifeste destinate Ungariei au fost aruncate din greşeală de un avion american deasupra teritoriului Burgenland."[309]

Pentru socialism relata cazul unui grup de foşti partizani iugoslavi trimişi în Austria de guvernul titoist, în urma unei invitații a autorităților austriece, pentru a participa la sărbătorirea

[296] „Amînarea executării sentinței împotriva soților Rosenberg", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.268, Duminică 19 Aprilie 1953, p.6.
[297] „Să fie salvată viața soților Rosenberg", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.281, Miercuri 3 iunie 1953, p.4.
[298] „În legătură cu asasinarea soților Rosenberg", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.290, Duminică 5 iulie 1953, p.4.
[299] „Mărturisiri ale participanților la provocarea fascistă", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.289, Miercuri 1 Iulie 1953, p.4.
[300] *Loc.cit.*
[301] „Pe scurt", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.463, Sîmbătă 2 iulie 1955, p.4.
[302] *Loc.cit.*
[303] „Condamnarea unui grup de spioni în R.D.Germană", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.471, Marți 12 iulie 1955, p.4.
[304] „Descoperirea unui grup de spioni în R.Cehoslovacă", în *Pentru socialism*, Anul V, nr.187, Marți 10 august 1954, p.6.
[305] *Loc.cit.*
[306] „Pe scurt", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.473, Joi 14 iulie 1955, p.4.
[307] *Loc.cit.*
[308] Activitatea subversivă americană împotriva R.P.Ungare", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.289, Miercuri 1 Iulie 1953, p.4.
[309] *Loc.cit.*

celei de a zecea aniversări a creării primului detaşament de partuizani din Carintia.[310] „Cînd trenul cu delegația care venea din Iugoslavia a trecut granița Austriei, 6 partizani iugoslavi au sărit din tren în timpul mersului, hotărînd să fugă din Iugoslavia titoistă."[311] Cei şase au cerut azil politic în Austria şi au fost internați în lagărul de carantină din Klagenfurt, urmând a fi „prelucrați" de autoritățile militare americane şi engleze şi supuşi la tot felul de presiuni pentru a intra în slujba serviciului de spionaj american sau englez, susținea *Pentru socialism*.[312]

România era şi ea vizată de serviciile de spionaj ale țărilor imperialiste, dar spionii paraşutați pe teritoriul patriei noastre de serviciul de spionaj american au fost arestați de competentele organe de securitate române.[313] Bandele respective ar fi desfăşurat în țara noastră „acțiuni de spionaj, transmițând informații din domeniul economic, politic şi militar, au săvârşit acte de terorism şi diversiune, în scopul subminării regimului nostru de democrație popolară."[314] Spionii capturați au participat în trecut la rebeliunea legionară, erau nişte „monştri lipsiți de conştiință", „cu vechi state de plată în serviciul fiarei hitleriste", instruiți în şcoli speciale de spionaj din Franța şi Germania occidentală, unde au învățat arata terorii şi a diversiunilor, perfecționându-şi astfel „josnicia şi capacitatea de trădare a patriei".[315]

Spionii erau dotați cu armament, muniții, aparate de radioemisie-recepție, substanțe explozive şi otrăvitoare, cifruri, documente false, sume de bani, având ca scop săvârşirea de acțiuni criminale de spionaj, teroare şi diversiune, precum şi desfăşurarea unei activități subversive împotriva independenței naționale şi a orânduirii de stat a Republicii Populare Române.[316] „Tănase Alexandru, Popovici Mircea, Golea Ion, Samoilă Ion, Pop Gavrilă şi Tolan Ion au fost condamnați la moarte iar Tartler Erich, Vlad Mihai Vasile, Buda Ion, Dincă Gheorghe, Corlan Aurel, Iuhász Ion şi Cosma Ion au fost condamnați la moarte şi confiscarea totală a averii pentru complicitate la crime de trădare de patrie."[317]

La fel de vigilente se dovedeau şi organele de securitate din China. Acestea au neutralizat un grup alcătuit din şaptesprezece agenți speciali ai organizației de spionaj „mişcarea pentru China liberă" (aproape toți fiind ofițeri ai armatei lui Cian Kai-şi), condusă direct de oficiul central american de spionaj, care a pătruns pe teritoriul provinciei Guandun.[318] Imperialiştii recrutau pentru serviciile lor de spionaj foşti moşieri, ofițeri gomindanişti ascunşi şi ciminali de drept comun.[319]

Grupul de spioni a fost repede făcut inofensiv datorită vigilenței populației locale şi a detaşamentelor săteşti ale miliției populare.[320] Asupra spionilor şi diversioniştilor, informa *Pentru socialism*, au fost găsite revolvere, carabine, lăzi cu explozive, amorse, coduri secrete precum şi două posturi de radio-emisiune.[321] „La anchetă, spionii au declarat că au fost trimişi în Japonia în 1952 de către serviciul de spionaj american. Au frecventat cursuri speciale de pregătire în domeniul manipulării explozivelor, al radiotehnicii şi cifrului secret. Aveau misiunea de a culege informații cu caracter militar, politic şi economic pentru serviciul de spionaj american, de a comite acte de diversiune la centrale electrice, poduri, instalații portuare şi depozite."[322] Şase spioni au fost omorâți în timpul luptelor, iar ceilalți zece au fost arestați, judecați, condamnați la moarte şi executați prin împuşcare.[323]

[310] „Leaderii socialiştilşor de dreapta din Austria caută să intre în grațiile lui Tito", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.277, Miercuri 20 Mai 1953, p.4.
[311] *Loc.cit.*
[312] *Loc.cit.*
[313] „Bande de spioni au fost strivite de vigilența poporului", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.319, Miercuri 14 Octombrie 1953, p.4.
[314] *Loc.cit.*
[315] *Loc.cit.*
[316] „Sentința în procesul unor spioni şi terorişti paraşutați de serviciul de spionaj american", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.319, Miercuri 14 Octombrie 1953, p.4
[317] *Loc.cit.*
[318] „Descoperirea unui grup de spioni americani în R.P.Chineză", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.106, Vineri 7 mai 1954, p.4.
[319] „Activitatea de subminare desfăşurată de serviciul de spionaj american în China", în *Pentru socialism*, Anul V, nr.222, Marți 21 septembrie 1954, p.4.
[320] „Insula Taiwan – principala bază a S.U.A. de provocări şi spionaj împotriva Chinei", în *Pentru socialism*, Anul V, nr.183, Joi 5 august 1954, p.4.
[321] *Loc.cit.*
[322] *Loc.cit.*
[323] „Descoperirea unui grup de spioni americani în R.P.Chineză", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.106, Vineri 7 mai 1954, p.4; „Insula Taiwan – principala bază a S.U.A. de provocări şi spionaj împotriva Chinei", în *Pentru socialism*, Anul V, nr.183, Joi 5 august 1954, p.4.

În ultima vreme (septembrie 1954), susținea *Pentru socialism*, organele securității de stat ale Republicii Populare Chineze ar fi descoperit mai multe grupuri de diversiune, secte secrete teroriste şi organizații de spionaj, mascate sub numele unor asociații religioase.[324] Una dintre aceste organizații de spionaj ar fi fost condusă, de-a dreptul, de agenți ai Vaticanului, un alt grup era format din preoți americani şi un misionar francez, iar în Kanton activitatea de spionaj a fost condusă de misionarii catolici prin organizația clandestină „Ordinul maicii domnului".[325] Aceştia nu doar că se făceau vinovați de desfăşurarea unor activități de spionaj şi de sprijinirea moşierilor şi bandiților ce căutau să se sustragă justiției populare, dar erau responsabili şi de „răspândirea unor născociri calomnioase pentru a-i determina pe credincioşi să încalce legile guvernului popular şi să se ridice împotriva Partidului Comunist şi a puterii populare."[326]

La începutul anului 1955, alți doi spioni, Hu In-hoa şi Sim Gnan-po, au fost condamnați la moarte în cadrul unui proces public la care au asistat 2.000 de persoane şi executați în fața asistenței care „a aprobat hotărârea tribunalului popular."[327] După ce au urmat cursuri speciale de spionaj, cei doi au alcătuit hărți cu indicarea obiectivelor care urmau să fie bombardate, au cules informații despre trupele Armatei Populare Chineze de Eliberare în provincia Cijetzzian şi alte informații cu caracter militar şi economic.[328]

În aprilie 1955, o mare organizație contrarevoluționară condusă de bandiți ciankaişişti a fost descoperită în provinciile Sensi şi Gansu, informa *Pentru socialism*. După lichidarea acestei organizații, 41 de persoane au fost condamnate la moarte şi executate.[329]

Pentru socialism concluziona că Statele Unite ale Americii au creat în jurul Chinei populare o rețea de centre de spionaj, care începea de la insulele Aleutine, trecea prin Japonia, Okinawa, Taiwan, Hong Kong şi se întindea până în Thailanda, baza principală aflându-se în Taiwan.

Ataşații militari ai Statelor Unite în Uniunea Sovietică au desfăşurat o activitate de spionaj. Astfel, informa *Pentru socialism*, locotenent-colonelul H.Felchlin, ataşat militar adjunct al Statelor Unite la Moscova, şi maiorul W.MaKinney, ataşat militar adjunct al aviației Statelor Unite, au folosit şederea lor în U.R.S.S. pentru ducerea unei activități de spionaj şi au desfăşurat în felul acesta o activitate imcompatibilă cu statutul lor diplomatic.[330] Ca urmare, cei doi ofițeri au fost declarați „persona non grata" şi MAE al U.R.S.S. a cerut ambasadei S.U.A din Moscova să ia măsuri pentru ca aceştia să părăsească imediat Uniunea Sovietică.[331]

În Israel, după un proces care a durat patruzeci de zile, un grup terorist format din treisprezece peorsoane a primit sentința: unul dintre inculpați a fost achitat, ceilalți doisprezece fiind condamnați la pedepse cu închisoarea cuprinse între unu şi doisprezece ani.[332] Grupul respectiv pusese la cale, la 9 februarie 1953, explozia unei bombe pe teritoriul misiunii diplomatice a U.R.S.S. în Israel şi a organizat acțiuni teroriste împotriva misiunii diplomatice cehoslovace din Tel-Aviv.[333]

Cazul Beria

În ediția sa din 23 decembrie 1953, *Pentru socialism* îşi anunța cititorii că Lavrenti Beria a fost destituit din funcția de prim vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri al U.R.S.S. şi din funcția de ministru al afacerilor interne ale U.R.S.S., după care a fost deferit justiției.[334]

Lavrenti Beria ar fi desfăşurat acțiuni criminale, ca agent al capitalului străin, îndreptate spre

[324] „Insula Taiwan – principala bază a S.U.A. de provocări şi spionaj împotriva Chinei", în *Pentru socialism*, Anul V, nr.183, Joi 5 august 1954, p.4.
[325] „Activitatea de subminare desfăşurată de serviciul de spionaj american în China", în *Pentru socialism*, Anul V, nr.222, Marți 21 septembrie 1954, p.4.
[326] *Loc.cit.*
[327] „Sentința în procesul unor spioni ciankaişişti descoperiți în R.P.Chineză", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.315, Duminică 9 ianuarie 1955, p.4; Condamnarea unor spioni ciankaişişti în R.P.Chineză", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.332, Sîmbătă 29 ianuarie 1955, p.4.
[328] „Sentința în procesul unor spioni ciankaişişti descoperiți în R.P.Chineză", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.315, Duminică 9 ianuarie 1955, p.4.
[329] „Lichidarea în R.P.Chineză a unei organizații contrarevoluționare ciankaişiste", în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.407, Miercuri 27 aprilie 1955, p.4.
[330] „În legătură cu activitatea de spionaj dusă de ataşați militari ai S.U.A în U.R.S.S.", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.159, Joi 8 iulie 1954, p.4.
[331] *Loc.cit.*
[332] „Sentința în procesul unui grup terorist în Israel", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.303, Miercuri 19 August 1953, p.6.
[333] *Loc.cit.*
[334] „De la Procuratura U.R.S.S.", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.339, Miercuri 23 Dcembrie 1953, p.4.

subminarea statului sovietic, ancheta stabilind că Beria „a înjghebat un grup trădător de complotişti, duşmănos statului sovietic, grup care şi-a fixat scopul criminal de a folosi organele Ministerului afacerilor interne, atît la centru cît şi în țară, împotriva Partidului Comunist şi a Guvernului U.R.S.S., în interesul capitalului străin."[335]

Acuzațiile aduse lui Beria erau multe. Temutul lider comunist ar fi vrut să acapareze puterea şi să lichideze orânduirea muncitorească-țărănească sovietică, în scopul restaurării capitalismului şi restabilirii dominației burgheziei. Timp de mai mulți ani, Beria şi complicii săi ar fi camuflat şi ascuns cu grijă activitatea lor duşmănoasă, trădătoare, au luat măsuri criminale pentru a reînvia rămăşițele elementelor burgheze naționaliste din republicile unionale, pentru a semăna vrajbă şi discordie între popoarele U.R.S.S.[336] Totodată, Beria ar fi sabotat prin toate mijloacele posibile şi a împiedicat înfăptuirea celor mai importnate măsuri ale partidului şi guvernului menite să ducă la avântul economiei sovhozurilor şi colhozurilor.[337]

Procuratura U.R.S.S. susținea că Beria a devenit agent secret al englezilor încă din anul 1919. Spion englez şi „duşman înverşunat al poporului"[338] a ales ca metodă principală calomnia, intrigile şi tot felul de provocări împotriva activiştilor cinstiți de partid şi din soviete, care stăteau în calea uneltirilor sale duşmănoase. Ancheta ar fi dus la descoperirea unor asasinate teroriste săvârşite de Beria şi de ceilalți complotişti (Merculov, Decanozov, Cobulov Goglidze, Meşic şi Vlodzimirschi) împotriva unor persoane de care le era teamă că îi vor demasca.[339]

Pentru socialism anunța că Tribunalul Suprem al URSS, în complet special de judecată, urma să judece procesul complotiştilor. După doar o săptămână, în 30 decembrie 1953, *Pentru socialism* îşi informa cititorii că Tribunalul Suprem al U.R.S.S. i-a condamnat la pedeapsa capitală – împuşcarea, confiscarea averilor personale, degradarea militară şi pierderea decorațiilor pe toți complotiştii.[340] Deoarece sentința a fost definitivă şi nu a fost susceptibilă de nici o cale de atac, complotiştii au fost executați pe 23 decembrie 1953, adică exact în ziua în care *Pentru socialism* informa că Beria a fost destituit din funcțiile pe care le deținea şi deferit justiției.

Arestarea, judecarea şi executarea lui Lavrenti Beria au reprezentat, de fapt, victoria lui Hruşciov în lupta pentru preluarea puterii, luptă declanşată în Uniunea Sovietică după moartea lui Stalin. Interesant este faptul că *Pentru socialism* nu a relatat nimic despre acest caz, cu toate că Beria fusese „demascat" ca agent al duşmanului de clasă la Plenara CC al PCUS desfăşurată între 2-7 iulie 1953.

În cadrul Plenarei, Hruşciov, interesat mai ales de obținerea dovezilor că Beria spionase împotriva bolşevicilor încă din 1918, l-a acuzat de subminarea gospodăriilor colective; Malenkov l-a acuzat că urmărea „scopuri criminale"; Molotov a criticat eforturile lui Beria de a normaliza relațiile cu Iugoslvia lui Tito; Bulganin a afirmat că Beria era un spion care strângea informații despre capacitățile defensive ale diferitelor componente ale forțelor armate cu scopul de a le transmite duşmanilor Uniunii Sovietice; Mikoian a susținut că Beria a încercat în mod deliberat să împiedice conducerea de la Kremlin să ia măsuri de îmbunătățire a activității în agricultură; Kaganovici, extrem de tranşant, a susținut că „Nu vorbim despre o deviere politică de la direcția partidului, ci despre un complot periculos, contrarevoluționar, riscant împotriva partidului şi statului."[341]

Pe lângă liderii marcanți ai Partidului Comunist, o mulțime de alte persoane din partid şi guvern au fost chemate să depună mărturie cu privire la ticăloşiile lui Beria. Temutul şef al serviciilor secrete sovietice a fost acuzat că a întreținut relații sexuale cu foarte multe femei, că avea mulți copii nelegitimi şi contractase sifilis (mai tîrziu, în timpul procesului a fost acuzat şi că ar fi violat mai multe fete), că a încercat să-şi sporească puterea discreditându-şi colegii din conducere, ca a încercat să pună MVD deasupra partidului, că a încercat să creeze animozitate şi ostilitate în sânul mai multor grupuri naționale, că a încercat să abată RDG de la calea socialismului şi să o transforme într-un stat burghez, că a încercat să stabilească legături personale cu Tito şi Ranković. Şi că ar fi format

[335] *Loc.cit.*
[336] *Loc.cit.*
[337] *Loc.cit.*
[338] Nicolas Werth, „Un stat împotriva poporului său. Violențe, represiuni, teroare în Uniunea Sovietică", în Courtois, Stéphane; Werth, Nicolas, Panné, Jean-Louis; Paczkowski, Andrej; Karel Bartosek; Margolin, Jean Louis, *Cartea neagră a comunismului. Crime, teroare, represiune*, Editura Humanitas/Fundația Academia Civică, Bucureşti, 1998, pp.35-250.
[339] „De la Procuratura U.R.S.S.", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.339, Miercuri 23 Dcembrie 1953, p.4.
[340] *Loc.cit.*
[341] Amy Knight, *Beria: mîna dreaptă a lui Stalin*, Corint Books, Bucureşti, 2018, pp.284 şi 288-290.

un grup de conspiratori şi trădători pentru apune mâna pe putere şi a lichida regimul muncitoresc-țărănesc în vederea reinstaurării capitalismului şi dominației burgheziei.[342] „Nimeni nu i-a întrebat pe membrii Prezidiului în numele cui l-au arestat pe Beria sau de ce nu au solicitat în prealabil aprobarea Comitetului Central, aşa cum impuneau regulile. Nimeni nu a pus la îndoială baza legală a acuzațiilor aduse lui Beria şi nici nu a cerut dovada lor."[343]

Comitetul Central a aprobat în unanimitate, la 7 iulie 1953, o rezoluție în care se cerea excluderea lui Beria din partiud şi judecarea lui pentru crimele de care era acuzat. Procesul lui Beria şi a celor care erau considerați complicii lui s-a desfăşurat într-o şedință specială conform legii de procedură penală adoptată la 1 decembrie 1934. Această lege se aplica în cazurile de terorism şi prevedea că nici acuzații, nici avocatul acestora nu aveau voie să fie prezenți în sala de judecată; recursul nu era permis, iar sentințele erau executate imediat după pronunțarea verdictului.[344]

Procesul lui Beria s-a desfăşurat între 18 şi 23 decembrie 1953, în buncărul de la cartierul general al Regiunii Militare Moscova, unde Beria ar fi fost ținut ascuns din luna iunie. Şeful completului de judecată a fost mareşalul Konev. Varianta oficială susține că Beria şi complicii lui au fost prezenți în timpul şedințelor şi chiar au depus mărturie, cu toate că legea interzicea acest lucru. Codul penal sovietic prevedea pentru crimele de care erau acuzați Lavrenti Beria şi ceilalți şase (trădare, terorism şi participare la grupări contrarevoluționare, conspirative) pedeapsa cu moartea prin împuşcare. „În verdict nu erau menționate deloc adevăratele crime ale lui Beria, uciderea şi reprimarea a mii de oameni nevinovați în timpul epurărilor şi după aceea."[345]

Beria a fost împuşcat în apropierea buncărului în care s-a ținut procesul, ceilalți au fost duşi şi împuşcați la Lubianka. Din nou, aceasta a fost versiunea oficială furnizată de sovietici. O altă variantă, neoficială, susține că Beria era mort la ora procesului. În mai 1956, în fața unei delegații de socialişti francezi, şi în septembrie 1956, în fața unei delegații de socialişti italieni, Hruşciov a afirmat că Beria a fost strangulat de către membrii Prezidiului în 26 iunie 1953, atunci când l-au arestat.[346] Oricum s-ar fi făcut eliminarea fizică a lui Beria, ea a reprezentat ultimul asasinat practicat între liderii sovietici, el pecetluind hotărârea de a pune capăt asasinărilor reciproce.[347] Asasinarea lui Beria a mai însemnat un fapt nu lipsit de importanță: organele de securitate au fost readuse sub controlul partidului.[348]

Good morning, Vietnam!

„Forțele populare de eliberare au reuşit să alunge de pe pământurile lor pe cotropitorii japonezi, datorită istoricei victorii a glorioaselor Armate Sovietice asupra imperialiştilor japonezi în cel de al doilea război mondial", afirma *Pentru socialism*, în septembrie 1953, începând astfel seria de articole dedicate războiului din Vietnam.[349] Eliminarea pericolului japonez, în urma glorioasei victorii sovietice, nu au eliminat însă amenințările care planau asupra Vietnamului, deoarece pericolul japonez a fost înlocuit cu pericolul francez.

După al doilea război mondial, cu o lăcomie caracteristică pentru ei, colonialiştii francezi, sprijiniți îndeaproape de imperialiştii americani şi englezi, au pornit un război murdar împotriva poporului vietnamez la numai trei săptămâni de la proclamarea R.D.Vietnam, ne spune *Pentru socialism*.[350]

În timpul celor opt ani de operațiuni militare, trupele expediționare franceze au aplicat în Vietnam, cu disperare, tactica „pământului pârjolit", aruncând asupra pământului vietnamez o ploaie de bombe, gloanțe şi napalm.[351] Cu toate acestea, armatele cotropitorilor au suferit înfrângeri după înfrângeri, astfel încât pierderilor lor în oameni se cifrau la mai multe sute de mii (numărul furnizat de *Pentru socialism* în edițiile sale din 6 decembrie 1953 şi 26 februarie 1954 a fost de 320.000 de oameni).[352]

[342] *Ibidem*, p.291, 295 şi 306.
[343] *Ibidem*, p.294.
[344] *Ibidem*, p.306.
[345] *Ibidem*, p.311.
[346] *Ibidem*, p.309.
[347] François Furet, *Trecutul unei iluzii. Eseu despre ideea comunistă în secolul XX*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1996, p.468.
[348] *Loc.cit.*
[349] „Sărbătoarea națională a poporului vietnamez", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.307, Miercuri 2 Septembrie 1953, p.4.
[350] *Loc.cit.*
[351] *Loc.cit.*
[352] „Grelele pierderi suferite de francezi în Indochina", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.334, Duminică 6 Decembrie 1953, p.6; „Sărbătoarea națională a poporului vietnamez", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.307, Miercuri 2 Septembrie 1953, p.4;

Doar în primele zece luni ale anului 1953, colonialiştii francezi ar fi pierdut în luptele din Indochina în total 55.988 de soldați (40.368 de morți şi 15.620 de prizonieri).[353] În timpul luptelor, Armata Populară Vietnameză a capturat 8.324 de puşti, 2.866 de mitraliere, 123 de mortiere, 15 de tunuri antitanc, 23 de tunuri de câmp, 25 de camioane, 189 de aparate de radio campanie, 183 de tone de muniții şi 180 de tone de echipament militar, distrugând 23 de avioane, 40 de locomotive, 1.724 de camioane, 125 de automobile, 96 de tancuri, 61 de tunuri, 39 de canoniere, 30 de şalupe cu motor şi 41 de aparate de radio de campanie.[354]

În ediția sa din 27 decembrie 1953, *Pentru socialism* şi-a îndreptat mai mult atenția spre amestecul imperialiştilor americani în războiul din Vietnam, acest amestec datând de mai mulți ani şi constând în trimiterea de armament colonialiştilor şi întreținerea de misiuni militare în Indochina.[355] Pe lângă faptul că americanii puneau mâna pe întreprinderile şi bogățiile economice ale Indochinei, cercurile agresive din Statele Unite ale Americii şi-au propus, după încheierea armistițiului din Coreea, să folosească Vietnamul ca bază de agresiune împotriva Uniunii Sovietice şi Chinei.[356]

O lovitură strategică a fost dată agresorilor colonialişti francezi, trădătorilor şi marionetelor din Indochina de către Armata Populară de Eliberare, care a scos din luptă 2.200 de soldați inamici, a capturat un mare număr de arme grele şi uşoare, în urma bătăliei din Thaknek, şi a obligat trupele colonialiste franceze să se retragă.[357] Unitățile armatei populare vietnameze înregistrau noi şi noi succese militare, doar într-o luptă desfăşurată în iulie 1954 reuşind să distrugă 5 tancuri, să doboare un avion de tipul B26, să avarieze 3 avioane de luptă şi să le provoace francezilor pierderi de 200 de oameni.[358]

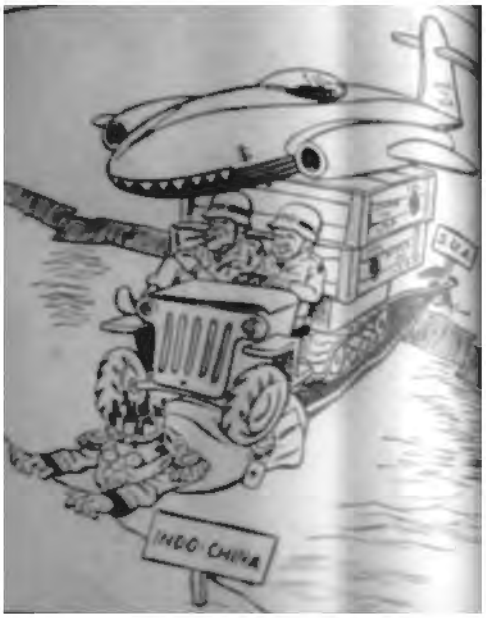

În 19 februarie 1954, *Pentru socialism* avertiza că, în ultimul timp, cercurile militare şi guvernante americane şi-au intensificat pregătirile în vederea amestecului direct al S.U.A. în războiul din Indochina.[359] Americanii ar fi sporit livrările de armament şi ar fi trimis chiar aviatori de-ai lor în Indochina, ne spune *Pentru socialism*.[360] Concomitent, autoritățle americane au construit în Filipine numeroase baze militare, încercând să transforme Filipinele într-un centru de aprovizionare strategică în lanțul de baze militare agresive americane din Pacificul de Vest, în intenția de a folosi acest teritoriu ca bază pentru intervenția armată în războiul din Indochina.[361]

Atrocitățile săvârşite de colonialiştii şi imperialiştii francezi în Vietnam erau relatate de *Pentru socialism*, care apela în acest scop la declarațiile unui tânăr vest-german, fost luptător în Indochina în cadrul Legiunii străine, Heinz H. din Düsseldorf.[362] „Când primeam ordinul «Blanc», trebuia să radem pur şi simplu de pe fața pământului tot ce întâlneam în cale: case, femei, copii. De multe ori copiii erau apucați de păr, trîntiți la pământ şi apoi li se frîngea şira spinării cu picioarele; aceasta în prezența părinților lor. Prizonierii erau folosiți pentru exercițiile de tragere ale soldaților francezi. De multe ori, în timpul interogatoriilor, prizonierii erau jupuiți de vii."[363]

Grelele pierderi suferite de agresorii francezi în Vietnam", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.47, Vineri 26 februarie 1954, p.4.

[353] „Succese ale Armatei Populare Vietnameze", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.328, Duminică 15 Noiembrie 1953, p.4.

[354] *Loc.cit.*

[355] „Lupta dreaptă a poporului vietnamez", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.340, Duminică 27 Decembrie 1953, p.4.

[356] *Loc.cit.*

[357] „Comunicatul adresat poporului de către guvernul de rezistență al statului Patet-Lao", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.2, Marți 5 Ianuarie 1954, p.4; „O nouă şi importantă victorie a Armatei Populare Vietnameze", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.2, Marți 5 Ianuarie 1954, p.4.

[358] „Noi succese obținute de unitățile armatei populare vietnameze împotriva colonialiştilor francezi", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.159, Joi 8 iulie 1954, p.4.

[359] „Amestecul SUA în războiul agresiv din Indochina", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.41, Vineri 19 Februarie 1954, p.4.

[360] Grelele pierderi suferite de agresorii francezi în Vietnam", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.47, Vineri 26 februarie 1954, p.4.

[361] „S.U.A. folosesc teritoriul Filipinelor ca bază pentru intervenția armată în războiul din Indochina", în *Pentru socialism*, AnulV, Nr.49, Duminică 28 februarie 1954, p.4.

[362] „Declarațiile unui tînăr vest-german care a luptat în Indochina în cadrul legiunii străine", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.110, Joi 13 mai 1954, p.4.

[363] *Loc.cit.*

Generalul Van Tien Dung, şeful delegației Armatei Populare Vietnameze în Comisia centrală mixtă de armistițiu din Vietnam, a protestat împotriva masacrării civililor vietnamezi de la Nganson şi Chithanh, informa *Pentru socialism*.[364] „Clica lui Nge Dinh Diem şi forțele Uniunii franceze de la Hanoi au început o adevărată vînătoare împotriva locuitorilor oraşului pentru a-i duce cu forța în sudul țării. Între 19-29 august (1954 – n.n.) au avut loc 32 de razii, la care au participat trupe franceze, soldați din Legiunea străină, trupe baodaiste, polițişti şi detectivi înarmați", mai spunea *Pentru socialism*.[365]

Începutul crizei Suezului

În secolul XX, Canalul Suez a reprezentat principala arteră de aprovizionare cu petrol a Eurepei de Vest. În acelaşi timp, Egiptul le servea britanicilor drept bază strategică, Marea Britanie considerându-se în continuare puterea dominantă în Orientul Mijlociu.[366] Numai că lucrurile s-au schimbat în timp. Marea Britanie a fost obligată să-şi abandoneze iluziile cu privire la Orientul Mijlociu. Cu toate că baza sa militară plasată de-a lungul Canalului Suez, unul dintre ultimele sale avanposturi imperiale semnificative, încartiruia aproximativ 80.000 de soldați, Marea Britanie nu era deloc înj stare să mkențină o forță însemnată în zona Canalului Suez în fața opoziției egiptene şi în lipsa sprijinului american.[367] Ca urmare, în anul 1954, forțată de Statele Unite ale Americii, Marea Britanie a fost de acord ca până în anul 1956 să-şi retragă forțele din baza sa de la Suez.

În 28 iunie 1956, *Pentru socialism* anunța că preşedintele egiptean Gamal Abdal Nasser a anunțat în timpul unui miting desfăşurat la Alexandria cu două zile în urmă că guvernul egiptean a naționalizat societatea Canalului de Suez, fondurile şi posesiunile din Egipt şi din străinătate ale societății urmând să fie blocate şi să fie trecute în posesiunea Egiptului.[368] Canalul Suez urma să furnizeze fondurile necesare construirii barajului de la Assuan, întreaga administrație a Canalului Suez era dizolvată şi posesorii acțiunilor urmau să fie despăgubiți la cursul curent al acțiunilor la bursa din Paris.[369]

În discursul său, lucru nesemnalat de *Pentru socialism*, Nasser a vorbit despre triumful naționalismului arab şi despre „bătălia împotriva imperialismului şi a metodelor şi tacticilor imperialismului."[370] La mijlocul discursului său, Nasser a pronunțat numele lui Ferdinand de Lesseps, francezul care a construit Canalul Suez. Acesta era codul pentru forțele militare egiptene de a prelua controlul asupra canalului.[371]

În ediția sa din 31 octombrie 1956, *Pentru socialism* anunța că unități ale armatei israeliene au pătruns pe teritoriul Egiptului, în sudul deşertului Sinai, scopul acestei acțiuni fiind dezrădăcinarea bazei detaşamentelor de voluntari egipteni din peninsula Sinai.[372] Două zile mai târziu, apăreau alte două informații: trupele engleze şi franceze se îndreptau spre Canalul de Suez, în vreme ce grupul țărilor africano-asiatice a condamnat la O.N.U. agresiunea Israelului şi a asigurat Egiptul că-l ca sprijini, cu atât mai mult cu cât „Egiptul a respectat cu scrupulozitate acordurile internaționale."[373]

Intervenția israeliană avusese loc la 29 octombrie, după o zi Statele Unite ale Americii prezentând o rezoluție dură în Consiliul de Securitate al ONU, ordonând forțelor armate ale Israelului să se retragă imediat.[374] La rândul său, Eisenhower a condamnat într-un discurs televizat intervenția trupelor britanice şi franceze.[375] Toate națiunile globului au condamnat agresiunea anglo-franceză asupra Egiptului, pentru prima oară Uniunea Sovietică şi Statele Unite ale Americii votând în acelaşi

[364] „Forțele Uniunii franceze şi clica baodaistă încalcă acordul de armistițiu din Vietnam", în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.225, Vineri 24 septembrie 1954, p.4.
[365] *Loc.cit*
[366] Henry Kissinger, *op.cit.*, p.457.
[367] *Ibidem*, p.460.
[368] „Guvernul egiptean a naționalizat societatea Canalului de Suez", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.798, Sîmbătă, 28 iulie 1956, p.4.
[369] *Loc.cit.*
[370] Henry Kissinger, *op.cit.*, p.463.
[371] *Loc.cit.*
[372] „Unități ale armatei israeliene au pătruns pe teritoriul Egiptului", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.878, Miercuri, 31 octombrie 1956, p.4.
[373] „Trupele engleze şi franceze se îndreaptă spre Suez", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.879, Joi, 1 noiembrie 1956, p.4; „Declarația reprezentanților la O.N.U. ai țărilor Asiei şi Africii", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.879, Joi, 1 noiembrie 1956, p.4.
[374] Henry Kissinger, *op.cit.*, p.472.
[375] *Ibidem*, p.473.

fel în cadrul Consiliului de Securitate.[376]

Trebuie spus că *Pentru socialism* urmărise evenimentele ce priveau zona Suezului începând cu ani în urmă. În mai 1953, urmărind rezultatele conferinței miniştrilor afacerilor externe a opt state arabe, desfăşurată la Cairo, membre ale Ligii țărilor arabe, *Pentru socialism* nota că a fost adoptată o hotărâre prin care sprijinea cererea Egiptului cu privire la evacuarea totală a forțelor armate engleze din zona Canalului de Suez.[377] În acelaşi an, *Pentru socialism* îl cita pe Galai, ministrul direcției naționale din Egipt, care a susținut, în cadrul unei conferințe de presă, că Anglia avea o datorie față de Egipt de 50 de milioane de lire sterline, aceste datorii, pe care Anglia refuza să le plărească, reprezentând taxe vamale neplătite, prețul transporturilor feroviare şi alte servicii.[378] *Pentru socialism* nu a scris nimic despre faptul că Uniunea Sovietică a făcut o vânzare masivă de armament către Egipt, dând arme pe bumbac.[379]

La 2 noiembrie 1956, Adunarea Generală a ONU a cerut terminarea ostilităților şi s-a format o forță a Națiunilor Unite de menținere a păcii în zona Canalului Suez.[380]

„Evenimentele" din Budapesta

În ediția sa din 25 octombrie 1956, *Pentru socialism* dădea pentru prima oară informații despre ceea ce numea „evenimentele din Budapesta", informându-şi cititorii că, în seara zilei de 23 octombrie, elemente contrarevoluționare, profitând de o demonstrație a tineretului din capitala Ungariei, au provocat tulburări; bande înarmate au atacat unele clădiri publice, întreprinderi, magazine, comițând devastări, asasinate şi jafuri.[381] Evenimentele din Ungaria demascau astfel acțiunea cercurilor imperialiste, care, „prin tot felul de intrigi şi minciuni, tind să dezbine țările socialismului, să zdruncine prietenia şi alianța dintre ele şi Uniunea Sovietică, prietena lor de nădejde, să lovească în unitatea uriaşei comunități socialiste."[382] Ziarul mai scria că tovarăşul Imre Nagy, preşedintele Consiliului de Miniştri ai R.P.Ungare, a chemat printr-un apel radiodifuzat populația „să ajute autoritățile la restabilirea ordinei şi liniştei în oraş."[383]

La începutul revoltei maghiare, studenții din Budapesta au distribuit o listă de cereri care includeau libertatea de expresie, judecarea lui Rákosi şi a asociaților săi, retragerea trupelor sovietice din Ungaria şi readucerea lui Imre Nagy la putere.[384] La 24 octombrie, demonstrațiile publice s-au transformat într-o adevărată revoluție. Tancuriele sovietice, aduse precipitat în Ungaria, au fost incendiate, clădirile guvernului au fost ocupate, iar Nagy a fost numit prim-ministru.[385] Cu toate că tancurile sovietice au fost retrase din Budapesta, spiritele nu au putut fi calmate, demonstranții radicalizându-şi revendicările. Demonstranții cereau stabilirea unui sistem politic multipartit, plecarea trupelor sovietice din întreaga Ungarie şi retragerea țării din Tratatul de la Varşovia.[386]

Împotriva realității, *Pentru socialism* anunța că situația din Budapesta se îmbunătățea continuu, că rebeliunea contrarevoluționară a fost lichidată, că atacurile armate erau tot mai izolate şi că tot mai multe uzine şi-au reînceput lucrul.[387] În mod paradoxal, în Budapesta au fost luate măsuri suplimentare pentru restabilirea ordinii, circulația pe străzi fiind permisă numai pe timpul zilei.

Cu toate că anunțase lichidarea rebeliunii contrarevoluționare, *Pentru socialism* anunța că, în unele puncte ale oraşului, au continuat luptele împotriva bandelor contrarevoluționare.[388] Pentru a sublinia ferocitatea bandiților, postul de radio Budapesta difuzase ştirea potrivit căreia bande de criminali înarmați au atacat spitale şi au distrus ambulanțe care transportau răniți.[389] Bande de

[376] John R.Barber, *op.cit.*, p.503.
[377] „Conferința miniştrilor afacerilor externe din țările arabe", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.275, Miercuri 13 Mai 1953, p.6.
[378] „Datoriile Angliei față de Egipt", în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.268, Duminică 19 Aprilie 1953, p.6.
[379] Henry Kissinger, *op.cit.*, p.456.
[380] *Ibidem*, p.473.
[381] „În legătură cu dezordinile provocate de elemente contrarevoluționare la Budapesta", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.873, Joi, 25 octombrie 1956, p.4.
[382] „Poporul maghiar zdrobeşte aventura contrarevoluționară", în *Pentru socialism*, Anul VII, Nr.877, Marți, 30 octombrie 1956, p.4.
[383] *Loc.cit.*
[384] Henry Kissinger, *op.cit.*, p.485.
[385] *Loc.cit.*
[386] *Ibidem*, p.486.
[387] „Evenimentele din Ungaria", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.874, Vineri, 26 octombrie 1956, p.4.
[388] „Măsuri pentru restabilirea ordinei la Budapesta", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.875, Sîmbătă, 27 octombrie 1956, p.4.
[389] *Loc.cit.*

fascişti au pătruns în spitale şi i-au împuşcat pe bolnavi şi 40 de patrioți cinstiți au fost zidiți de vii într-o galerie subterană de unde au răsunat mult timp ciocăniturile acestor oameni sortiți unei morți groaznice.[390] Tonul a rămas însă unul optimist: unitățile armatei ungare sprijinite de muncitori acționau pentru arestarea bandelor de huligani care se dedau la jafuri şi acte banditeşti, ducând acțiuni de lichidare a ultimelor puncte de rezistență ale contrarevoluționarilor.[391]

În *Pentru socialism* din 30 octombrie, au apărut primele informații legate de intervenția trupelor sovietice. Aflate pe teritoriul ungar în conformitate cu Tratatul de la Varşovia, acestea ar fi răspuns rugăminții guvernului R.P.Ungare, acceptând să dea ajutor unităților armatei maghiare, în măsura în care luptele au pierdut din intensitate.[392] Cu toate că propaganda imperialistă se străduia din răsputeri să inducă în eroare opinia publică mondială asupra caracterului acestei rebeliuni mârşave, *Pentru socialism*, ştia care era, de fapt, adevărul. „Este limpede că ceea ce s-a urmărit prin complotul contrarevoluționar este readucerea Ungariei în dependența cercurilor imperialiste, sacrificarea independenței naționale, instaurarea puterii grofilor şi burgheziei, care în trecut au exploatat crîncen poporul muncitor maghiar.”[393]

A doua zi era publicată o declarație a guvernului U.R.S.S. cu privire la bazele dezvoltării şi întăririi prieteniei şi colaborării între U.R.S.S. şi celelalte țări socialiste, în care intervenția trupelor sovietice era justificată astfel: „La rugămintea guvernului popular ungar, guvernul sovietic şi-a dat consimțământul la deplasarea în Budapesta a unor unități militare sovietice pentru a ajuta armata populară ungară şi autoritățile ungare să instaureze ordinea în oraş.”[394]

Potrivit ziarului *Pentru socialism*, evenimentele din capitala Ungariei ar fi fost o rezultantă a faptului că americanii alocau fonduri de milioane de dolari pentru activitatea subversivă orientată împotriva guvernelor legale ale țărilor de democrație populară. Ca urmare, nu era de mirare că, în vârtejul evenimentelor din Budapesta, „au scos din nou capul horthyştii, salasziştii, membrii fostelor «cruci cu săgeți», toate categoriile de fascişti, duşmanii cei mai răi ai poporului maghiar care ani de-a rândul au jefuit şi asuprit clasa muncitoare maghiară şi care poartă răspunderea azvîrlirii Ungariei în brațele hitlerismului, în criminalul război antisovietic, cu tot cortegiul de suferințe ce a decurs din aceasta pentru poporul maghiar.”[395] Pentru a sublinia că trupele sovietice nu reprezintă o armată de ocupație i, dimpotrivă, una eliberatoare, în respectiva declarație era precizat faptul că trupele sovietice vor fi retrase din Budapesta imediat ce guvernul ungar va considera necesar.[396]

Pentru socialism scria că puterile occidentale încearcă să folosească Consiliul de Securitate pentru a exercita presiuni asupra țării vecine, Statele Unite ale Americii, Anglia şi Franța cerând includerea pe ordinea de zi a Consiliului de Securitate a unui punct referitor la situația din Ungaria.[397] Reprezentantul U.R.S.S., A.Sobolev, şi reprezentantul Ungariei, Peter Kos, s-au opus, susținând că O.N.U. nu are dreptul de a se amesteca în treburi care, prin esența lor, sunt de competența internă a oricărui stat.[398] Această culme a ipocriziei părea firească, ziarul *Pentru socialism* explicând anterior de ce tancurile sovietice aveau dreptul de a se amesteca în treburi care, prin esența lor, erau de competența internă a oricărui stat... Trebuie spus că Imre Nagy a solicitat Națiunilor Unite să recunoască neutralitatea Ungariei, dar nu a primit niciodată un răspuns.[399]

Cu toate că în unele puncte ale Budapestei se mai auzeau focuri de armă şi pe unele străzi erau arse cărți pe rug, trupele sovietice au fost retrase din oraş, informa *Pentru socialism*, la 1 noiembrie.[400] Retragerea sovieticilor părea oarecum ciudată, din moment ce postul de radio Budapesta transmitea că trupe ale serviciului secret american şi grupe contrarevoluționare încercau să treacă granița

[390] „În zilele terorii albe. Relatări ale presei străine despre fărădelegile săvârşite de contrarevoluționari”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.889, Miercuri, 14 noiembrie 1956, p.4.
[391] „La Budapesta au fost lichidate ultimele puncte de rezistență ale contrarevoluționarilor”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.876, Duminică, 28 octombrie 1956, p.4.
[392] „Poporul maghiar zdrobeşte aventura contrarevoluționară”, în *Pentru socialism*, Anul VII, Nr.877, Marți, 30 octombrie 1956, p.4. Articolul a fost preluat din *Scînteia*, nr.3738, 28 octombrie 1956.
[393] *Loc.cit.*
[394] „Declarația guvernului U.R.S.S. cu privire la bazele dezvoltării şi întăririi prieteniei şi colaborării între U.R.S. şi celelalte țări socialiste”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.878, Miercuri, 31 octombrie 1956, p.1.
[395] *Loc.cit.*
[396] *Loc.cit.*
[397] „Puterile occidentale încearcă să folosească Consiliul de Securitate pentru a exercita presiuni asupra Ungariei”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.878, Miercuri, 31 octombrie 1956, p.4.
[398] *Loc.cit.*
[399] Henry Kissinger, *op.cit.*, p.490.
[400] „Situația din Ungaria”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.879, Joi, 1 noiembrie 1956, p.4.

austro-ungară pentru a instiga la noi revolte şi vărsări de sânge.[401]

Pretinzând că foloseşte surse din presa austriacă, *Pentru socialism* mai scria că, în anumite puncte de graniță, au fost înființate adevărate cartiere generale ale fasciştilor care, sub directa conducerea a centrelor fasciste aflate în solda spionajului american, aduceau în Ungaria, din Bavaria şi alte părți ale Germaniei occidentale, grupuri contrarevoluționare.[402] Mai mult decât atât, un număr de maghiari care trăiau în lagărele situate în unele oraşe din sudul Germaniei occidentale, cum ar fi Nürnberg şi Furth, urmau să fie trimişi în Ungaria pentru a servi drept trupe de rezervă ale rebelilor.[403]

Cititorii ziarului *Pentru socialism* puteau fi contrariați de faptul că, după ce anunțase de câteva ori lichidarea ultimelor puncte de rezistență contrarevoluționară, ziarul nu se sfia să scrie că situația din Ungaria nu s-a normalizat, că unele clădiri din Budapesta sunt în flăcări, că numeroase spitale au fost avariate şi că, de data aceasta, nu doar în Budapesta, ci şi în alte oraşe ale Ungariei, elementele contrarevoluționare săvârşesc numeroase acte de vandalism şi crime de o ferocitate rar întâlnită.[404]

Departe de a se normaliza, situația din Ungaria părea una explozivă: „130 de militari din trupele de securitate au fost ucişi în bătaie după ce au fost spânzurați cu capul în jos. Grupuri contrarevoluționare care au trecut grontiera ungară venind din Germania occidentală şi Austria au atacat activişti de partid din fabrici şi cooperative agricole de producție situate în partea apuseană a Ungariei."[405] Au fost incendiate librării, a fost incendiat şi Muzeul Național, magazinele au fost atacate de indivizi eliberați din puşcării, emblemele R.P.Ungare care împodobeau podurile de peste Dunăre au fost distruse şi, culme a neruşinării, Monumentul Eroilor Sovietici a fost aruncat de pe soclul său.[406]

La 3 noiembrie, *Pentru socialism* confirma faptul că, la Budapesta, au fost ridicate baricade pe străzi şi s-au auzit răpăituri de mitraliere şi că la conducerea armatei ungare au ajuns elemente ostile regimului de democrație populară, contrarevoluționarii primind în continuare ajutoare din afara țării.[407] Se afirma faptul că, după denunțarea Tratatului de la Varşovia de către guvernul Imre Nagy, situația a devenit extrem de grea pentru poporul maghiar, cercurile reacționare cerând constituirea unui nou guvern condus de cardinalul Mindszenty, pus în liberate de oamenii lui Bela Kiraly şi repus în funcția de primat al Ungariei.[408] Grav era şi faptul că Janos Kadar, fostul prim-secretar al Comitetului Central al Partidului celor ce Muncesc din Ungaria, a anuțat dizolvarea partidului şi înființarea unui nou partid: Partidul Socialist Muncitoresc Ungar.[409] Şi pentru ca oamenii să înțeleagă cât de gravă era situația din Ungaria, *Pentru socialism* scria că numeroase avioane engleze şi vest-germane aterizau la Budapesta ducând armament şi grupuri de fasciști notorii, însuşi Horthy aflându-se în drum spre Ungaria.[410]

În ediția sa din 4 noiembrie, *Pentru socialism* găsea noi explicații pentru cauzele care au dus la declanşarea evenimentelor de la Budapesta, într-un exercițiu de sinceritate moderată, pentru că excesele sunt periculoase. Ziarul recunoaştea că, în Ungaria, au fost săvârşite abateri extrem de serioase şi de dăunătoare, au avut loc violări ale legalității socialiste şi ale normelor leniniste ale vieții de partid, au fost înscenate procese care au costat viața unor luptători revoluționari şi a unor patrioți cinstiți, greşelile şi denaturările serioase care au avut loc stârnind amărăciune în rândul maselor, de aici născându-se o mişcare justă de combatere a acelor denaturări ale politicii partidului şi de îndreptare a greşelilor.[411] „Partidul, lipsit de o linie fermă, n-a mai fost în stare să orienteze această mişcare spre însănătoşirea vieții obşteşti"[412], afirma *Pentru socialism*, recunoscând în acest fel că nu doar imperialiştii americani se făceau vinovați pentru revolta din Ungaria, la evenimentele desfăşurate în Budapesta participând şi mai mulți oameni cinstiți, alături de elemente contrarevoluționare înrăite.

[401] *Loc.cit.*
[402] *Loc.cit.*
[403] *Loc.cit.*
[404] „Situația din Ungaria", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.880, Vineri, 2 noiembrie 1956, p.4.
[405] *Loc.cit.*
[406] *Loc.cit.*
[407] „Situația din Ungaria", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.881, Sîmbătă, 3 noiembrie 1956, p.4.
[408] *Loc.cit.*
[409] *Loc.cit.*
[410] *Loc.cit.*
[411] „Evenimentele din Ungaria", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.882, Duminică, 4 noiembrie 1956, p.3.
[412] *Loc.cit.*

La 4 noiembrie, forțele sovietice care se revărsaseră vreme de zile întregi pe teritoriul Ungariei, au lovit fără preaviz şi au reprimat cu sălbăticie revoluția ungară.[413] În ultimele zile, relata *Pentru socialism*, în Ungaria au intrat mulți ofițeri ai armatei horthyste, tot felul de fascişti, mercenari, profesionişti ai cercurilor imperialiste, aceştia săvârşind barbarii şi atrocități nemaipomenite, torturând şi ucigând pe străzi oameni ai muncii.[414] Ofensiva reacțiunii burghezo-moşiereşti pregătea predarea pământului şi fabricilor în mâinile claselor exploatatoare, readucerea la putere a marilor fabricanți, a grofilor şi a politicienilor aflați în slujba lor.[415]

Mai aflăm că Partidul socialist a condamnat denunțarea Tratatului de la Varşovia, „un tratat defensiv care garantează independența şi securitatea statelor participante, una din temeliile păcii în lume."[416] Se pregătea astfel justificarea celei de a doua intervenții a armatei sovietice, justificare care a beneficiat şi de condeiul lui Palmiro Togliatti: „Atunci când a fost solicitată să intervină, Uniunea Sovietică a făcut-o prodent, fără să procedeze cu toată vigoarea. Solicitată a doua oară, a intervenit cu toată vigoarea pentru a bara calea terorii albe şi a înăbuşi fascismul în faşă. Uniunea Sovietică are datoria de a împiedica crearea de focare ale provocărilor militare la frontierele sale şi de a apăra toate pozițiile care fac parte integrantă din frontul păcii, de a împiedica ca aceste poziții să fie străpunse sau chiar slăbite cîtuşi de puțin."[417] Noul prim-ministru al Ungariei, Kádár János, sublinia şi el, într-o cuvîntare redată de *Pentru socialism*, că independența ungară nu poate exista fără prezența în țară a trupelor de sovietice: „Trebuie să spun în mod deschis că cei care sînt de părere că trupele sovietice trebuie să fie retrase din țară votează pentru contrarevoluție, pentru jugul imperialist şi pentru pierderea independenței naționale."[418]

În fine, în 15 noiembrie, *Pentru socialism* anunța că în Budapesta şi în restul Ungariei viața şi-a reluat cursul normal şi că „zdrobirea odioasei aventuri fasciste din Ungaria a fost salutată de întreaga opinie publică mondială progresistă şi iubitoare de pace şi progres."[419] *Pentru socialism* uita să precizeze câte mii de maghiari au murit în lupta inegală care a urmat asaltului sălbatic al trupelor sovietice din 4 noiembrie 1956.

Prin reprimarea sângeroasă a revoltei ungare, Uniunea Sovietică a arătat că este dispusă să-şi mențină sfera de influență, la nevoie chiar şi prin forță, şi că „orice discuție despre eliberare era vorbă goală."[420] În acelaşi timp, rezultatul evenimentelor din Ungaria a contribuit la suferințele şi oprimarea încă unei generații.[421] „Înăbuşirea revoluției ungare pare să ducă înapoi la cele mai întunecate zile ale stalinismului. Pentru ca impresia să fie totală, operațiunea este înveşmântată în limbaj pur orwellian: ajutor frățesc acordat clasei muncitoare maghiare ca să poată înfrânge contrarevoluția", concluziona François Furet.[422]

[413] Henry Kissinger, *op.cit.*, p.486.
[414] *Loc.cit.*
[415] *Loc.cit.*
[416] *Loc.cit.*
[417] Palmiro Togliatti, „Apărarea libertății şi păcii", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.886, Sîmbătă, 10 noiembrie 1956, p.4.
[418] „Cuvântarea primului ministru al R.P.Ungare, Kádár János", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.889, Miercuri, 14 noiembrie 1956, p.4.
[419] „În capitala R.P.Ungare şi în restul țării viața îşi reia cursul normal", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.890, Joi, 15 noiembrie 1956, p.4; „Chipul sîngeros al contrarevoluției din Ungaria", în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.890, Joi, 15 noiembrie 1956, p.4.
[420] Henry Kissinger, *op.cit.*, p.480.
[421] *Ibidem*, p.494.
[422] François Furet, *op.cit.*, p.485.

The International World in the Newspaper *Pentru socialism.* From Stalin's Death to The Hungarian Revolution (1953-1956)

(Abstract)

At the end of the Second World War it was briefly believed that the two great powers were going to reach a common understanding concerning the new world order to be established. However, lacking a common adversary, the alliance between the Americans and the Soviets was swiftly breaking up. Moreover, the two superpowers, The U.S.A. and The U.S.S.R, started to clash in different places on the globe which led to a period of smouldering conflict marked by a few violent crises, a time span named by its contemporaries „The Cold War".

In the period of time we are examining (1953-1956), the written press from România, just like the ones from the other socialist countries within the influence of the Soviet Union, was stuck in bitter dogmatism. The Propaganda and Confusion Department of the Central Committee was organising a vast system of messages meant to create a false reality. There was a newspaper in every county, which was nothing but than the broadcasting means of the County Party Committee and of the County Popular Council. In Maramureş, this was the newspaper *For Socialism*, a mere speaking trumpet of the unique Party.

After having obtained the political power, the communist leaders have aimed at the insertion of the Marxist-Leninist ideology deep into the social consciousness and the consolidation of dogma within people, the written press having a conclusive part in the accomplishment of this prerequisite. In order to ensure its absolute domination, the communist leaders used the written press in their endeavours to influence public opinion and have done this by using mostly a basic language, which did not address the intelligentsia but the wide, predominantly uneducated, masses.

A mixture of lies and partial truths, some quite believable, were what was called „official information", information which the journalists had to publish and wherein reality was carefully filtered, certain events not mentioned and others altered with the help of a wooden language, so that anything that could have had a negative connotation would be attributed to the West. At the same time, the image of the multiple benefits of communism was strongly promoted.

Ioan BOTIŞ
Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş
botis.ioan@yahoo.com

Bunuri culturale mobile rezultate în urma cercetărilor arheologice de suprafață efectuate pe cuprinsul județului Maramureş[1], păstrate în patrimoniul secției arheologie din cadrul Muzeului Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş

Monica Leontina Ghiman

Cuvinte cheie: *Arheologie, cercetări de suprafață, județ Maramureş*
Keywords: *Archaeology, fieldwalking, Maramureş county*

Un aspect important privind dezvoltarea patrimoniului muzeal îl constituie cercetările arheologice sistematice şi preventive, supravegherile arheologice, precum şi cercetările arheologice de suprafață (periegheze). Acestea din urmă reprezintă cercetarea cu atenție a terenului şi colectarea materialului descoperit la suprafața solului, fără efectuarea de săpături arheologice.

De-a lungul timpului, colectivul secției de arheologie a Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş a întreprins numeroase cercetări arheologice de suprafață în urma cărora a rezultat o cantitate însemnată de bunuri culturale mobile, preponderant realizate din lut ars - ceramică.

În lucrarea de față doresc să fac cunoscute localitățile din județul Maramureş unde astfel de vestigii arheologice au ieşit la iveală cu precizarea că numărul cercetărilor de acest tip este mult mai mare însă nu întotdeauna acestea au dus la identificarea de bunuri culturale în zonele cercetae. De asemenea, lucrarea prezintă modul în care acestea au fost organizate în depozitul secției[2] pentru o regăsire cât mai uşoară.

Reorganizarea acestora în depozit a fost o activitate care a durat aproape un an[3] de zile, iar sistemul după care au fost aranjate, permite regăsirea cu uşurință a materialului în funcție de localitate, punctul descoperirii şi anul descoperirii. Procedirile au fost următoarele: a fost selectat materialul[4] pe localități, schimbând ambalajele deteriorate şi etichetele, după finalizarea acestei operațiuni, având acum o privire de ansamblu asupra cercetărilor, am numerotat cutiile P1, P2, … Pn în ordinea localităților, unde am regăsit mai multe puncte de cercetare din aceeaşi localitate am folosit numerotarea P1/1, P1/2, P1/3 … P1/n. Am aşezat cutiile în ordinea crescătoare a numerelor date (P1,P2, … Pn) ceea ce înseamnă că şi localitățile urmează automat în ordine alfabetică. Pentru materialul rezultat în urma cercetărilor de suprafață, intrat în depozit în perioada anilor 1960 – 2018, am implementat un sistem propriu de organizare şi localizare a cutiilor pe polițele raftului şi am întocmit un catalog topografic al cutiilor. Poziția cutiilor pe poliță este bine stabilită şi nu-şi modifică locul.(„de unde a fost luată cutia, acolo se pune loc"). Pentru materialul rezultat din cercetările de suprafață din anii următori (2019, 2020, 2021, 2022 …. n), se păstrează acelaşi sistem de numerotare a cutiilor (Pn+1), cu mențiunea că la un interval de 3-4 ani, „când se umple raftul" se întocmeşte catalogul topografic al cutiilor. Pentru această perioadă cutiile au fost ordonate alfabetic, după localități, cu evidența scriptică a cercetărilor.

În depozit se păstrează cercetări de suprafață efectuate începând cu anul 1960 şi până în zilele noastre. Pentru lucrarea de față am ales să expun centralizat, în ordinea alfabetică a localităților, cercetările de suprafață efectuate în județul Maramureş[5].

[1] Actualul județ Maramureş, după reorganizarea administrativă din anul 1968.
[2] În perioada anilor ´90 Minerva Luca, conservator, a organizat în depozit materialul provenit din periegheze, pe localități, numerotând cutia pentru fiecare nouă cercetare. Între anii 2012-2014 Zamfir Şomcutean, conservator a reorganizat cercetările asezându-le alfabetic, pe localități eliminând evidența numerică a cutiilor.
[3] 2019
[4] Voi denumi în continuare *cutie* şi înțelegem prin cutie: materialul descoperit, localitatea, punctul, anul. De asemenea sunt menționate persoanele care au participat la cercetare.
[5] Datele pentru realizarea tabelului provin din informațiile oferite de biletele ce însoțesc cutiile precum şi din literatura de specialitate: Dragoman et alii 2009; Kacsó 2015; Dragoman et alii 2015; Ardeleanu, Cardoş 2015; Pop 2015; Ardeleanu S. 2016; Pop 2020.

Nr. crt.	**Localitate**	**Punctul**	**Anul cercetării**	**Persoanele care au participat la cercetare**
1	Ardusat	Sub Padure	1977	Carol Kacsó
2	Arduzel	Hurubai	1986	Ioan Stanciu
3	Ariniş	Subt Ogrăzi	1974	C. Kacsó
4	Ariniş	Mocira	1991, 2002	1991-Ioan Sabău; 2002- Dan Pop, Cristian Robescu, Zamfir Şomcutean
5	Ariniş	Dealul Baronului	2002	C. Kacsó, D. Pop, Z. Şomcutean
6	Bârsana	Podul Miresei	1966	Radu Popa, Mircea Zdroba
7	Bârsana	Podurile Humeni	2010	D. Pop, Raul Cardoş, Bogdan Bobînă, Teofil Ivanciuc
8	Băseşti	Piatra Frunturii	2000	D. Pop, Traian Rus
9	Băseşti	Vatastina	2000	C. Kacsó, D. Pop, Mihai Rotea
10	Berchez	Corobana	2010	D. Pop, R. Cardoş, B. Bobînă, Dorian Ghiman, Z. Şomcutean
11	Berchezoaia	Cătunul Roşia	1992	C. Kacsó
12	Berchezoaia	La Vale	2010	B. Bobînă, R. Cardoş, D. Ghiman, D. Pop, Z. Şomcutean,
13	Bicaz	Fânațe	1990	I. Stanciu
14	Bicaz	Ciurgău	1990	I. Stanciu, C. Kacsó
15	Bicaz	Togul Nemților II	-	C. Kacsó
16	Bicaz	Oarză	1990	C. Kacsó, I. Stanciu
17	Bicaz	Corbuțu-Igoaie	2012	C. Kacsó, D. Crişan, Vasile Mitre, Tr. Rus
18	Bicaz	Telec	1990	I. Stanciu
19	Bicaz	Oarză Față, Oarză Dos	2007	D. Pop
20	Bicaz	Igoaie	1990, 2007	1990- C. Kacsó, I. Stanciu 2007-D. Pop, R. Cardoş, Z. Şomcutean, D. Ghiman. Tr. Rus
21	Bicaz	Corbuțu	2007, 2012	2017-D. Pop, R. Cardoş, Z. Şomcutean, D. Ghiman. Tr. Rus; 2012- C. Kacso, D. Crişan, V. Mitre, Tr. Rus
22	Bicaz	Râtul Grofoaiei/ Oarză Față şi Oarză Dos	2012	C. Kacso, D. Crişan, V. Mitre, Tr. Rus
23	Bicaz	Telec	2012	C. Kacso, D. Crişan, V. Mitre, Tr. Rus
24	Bogdan Vodă	La Podeț	1978	C. Kacsó, Joszef Béres, Georgeta M. Iuga
25	Boiu Mare	La Pod	1976	G. M. Iuga
26	Borşa Pasul Prislop	Zona Ştiol	2016, 2017	B. Bobînă, Radu Alexandru Dragoman, D. Pop, Marius Ardeleanu
27	Borşa Pasul Prislop	Zona Gropşoare	2016, 2017	B. Bobînă, R.A. Dragoman, D. Pop, M. Ardeleanu
28	Borşa Pasul Prislop	Dealul Corobaia	2017	B. Bobînă, R.A. Dragoman, D. Pop, M. Ardeleanu
29	Borşa Pasul Prislop	Preluca Căprioarei	2017	B. Bobînă, R.A. Dragoman, D. Pop, M. Ardeleanu

30	Borşa Pasul Prislop	Izvorul Ursului	2017	B. Bobînă, R.A. Dragoman, D. Pop, M. Ardeleanu
31	Borşa Pasul Prislop	Tarnița Sălăşimuri/ Sălăşinuri	2017	B. Bobînă, R.A. Dragoman, D. Pop, M. Ardeleanu
32	Borşa Pasul Prislop	Poiana Fântânele	2017	B. Bobînă, R.A. Dragoman, D. Pop, M. Ardeleanu
33	Bozânta Mică	Grind	1990, 1992	I. Stanciu
34	Bozânta Mică	Movile sau Dosul Satului	1992	I. Stanciu
35	Bozânta Mică	Unchiu Popii	1992	I. Stanciu
36	Bozânta Mică	La Huci,	1992	I. Stanciu
37	Buşag	Pe Tog	1989, 1994	1989-I. Stanciu; 1994- C. Kacsó, I. Stanciu
38	Buşag	In grădina casei lui Vasile Zoicaş	1995, 2003	1995-I. Stanciu; 2003- I. Stanciu, D. Ghiman, D. Pop
39	Câmpulung la Tisa	Valea Cozului	2009	D.Pop, B. Bobînă, T. Ivanciuc, Z. Şomcutean, D. Ghiman
40	Cernesti	Coasta Podului	2003	C. Kacsó, D. Ghiman, D. Pop, Z. Şomcutean
41	Cernesti	Sub Râpe	2003	C. Kacsó, D. Ghiman, D. Pop, Z. Şomcutean
42	Cernesti	Hotare	2004	C. Kacsó, R. Cardoş, D. Ghiman, D. Pop
43	Cetățele	Valea Caselor	1980	G.M. Iuga
44	Chechiş	Valea Lui Mihai	2010	D. Pop, Z. Şomcutean, D. Ghiman
45	Chechiş	Deasupra Ciurgăului	1992, 2009	1992 - I. Stanciu; 2009 - D. Pop, M. Ardeleanu, B. Bobînă, R. Cardoş, D. Ghiman; 2009- M. Ardeleanu, B. Bobînă, R. Cardoş, D. Ghiman, D. Pop
46	Cicârlău	Fosta crescătorie de iepuri	2010	D. Pop, B. Bobînă, D. Ghiman, Dumitru Iuga
47	Ciolt	Cioltişor	2000, 2002	2000-C. Kacsó, D. Pop; 2002- C. Kacsó, D. Pop, Z. Şomcutean
48	Ciolt	Pusta	2002	C. Kacsó
49	Ciolt	Cioltişor I, Cioltişor II	2008	Dumitru Iştvan, Z. Şomcutean
50	Ciolt	Arinde	2002	D. Pop
51	Ciolt	Pusta	2002	C. Kacso
52	Ciuta	Popeşti	1990	I. Stanciu
53	Ciuta	Branişte I, Branişte II	2003	Tr. Rus, K Cacso, D. Pop, R. Cardoş, Z. Şomcutean, D. Ghiman.
54	Ciuta	Branişte	2007	D. Pop, R. Cardoş, Z. Şomcutean, D. Ghiman, B. Bobînă
55	Coaş	Valea Cosmoaiei I	2009	D. Pop, M. Ardeleanu, B. Bobînă, Z. Şomcutean
56	Coaş	Valea Cosmoaiei II / Coasta Voinii	2009	D. Pop, M. Ardeleanu, B. Bobînă, Z. Şomcutean
57	Coaş	Pe Iepurească I / Pe Iepurească II	2009	D. Pop, M. Ardeleanu, Z. Şomcutean

58	Coaş	Coasta Lupului	2009	D. Pop, M. Ardeleanu, Z. Şomcutean
59	Coaş	Valea Bârlogului	2009	M. Ardeleanu, R. Cardoş, Z. Şomcutean, D. Ghiman
60	Copalnic	Pe Şes	2014	D. Pop, M. Ardeleanu, B. Bobînă, D. Ghiman, F. Pop
61	Corni	Sătuț	2000	C. Kacsó, Tr. Rus
62	Corni	Fântânele	2002	Tr. Rus
63	Corni	la sud de localitate, în apropierea drumului de acces în sat	2000	D. Pop
64	Corni	Mărăsag	2002	C. Kacsó, D. Pop, Tr. Rus, Z. Şomcutean
65	Corni	Valea Puiului I şi II	2003	C. Kacsó, D. Pop, Tr. Rus
66	Corni	Valea Luncii	2010	D. Pop
67	Corni	Cornişor	2002	Tr. Rus, K Cacso, D. Pop, Z. Şomcutean, D. Ghiman
68	Corni	Băpțişoara	2003, 2007, 2017	2003- C. Kacsó,D. Pop, Tr. Rus 2007-D. Pop, R. Cardoş, Z. Şomcutean, D. Ghiman; 2017- D. Pop, M. Ardeleanu, Sorana Mişca, Vlad Săsăran
69	Corni	Valea Luncii	2007	D. Pop, R. Cardoş, Z. Şomcutean, D. Ghiman
70	Corni	Mărăşag	2008, 2017	2008-D. Pop, R. Cardoş, Z. Şomcutean, B. Bobînă, Ioana Marchiş; 2017- D. Pop, M. Ardeleanu, S. Mişca, V. Săsăran
71	Corni	Valea Puiului I, Valea Puiului II	2017, 2018	2017-D. Pop, M. Ardeleanu, S. Mişca, V. Săsăran; 2018- D. Pop, M. Ardeleanu, D. Dabal, O. Papuc
72	Coruia	Cărarea Morii	2003	C. Kacsó
73	Coruia	Valea Văratecelor	1992, 2002	1992-I. Stanciu; 2002- C. Kacsó
74	Crăciuneşti	Koşare	1972	C. Kacsó
75	Crăciuneşti	Poale	-	T. Ivanciuc
76	Dămăcuşeni	Obreja (Muncsaj)	1974	C. Kacsó
77	Dămăcuşeni	Poderei	2003	C. Kacsó , D. Pop, Z. Şomcutean
78	Fărcasa	Prund	1994	C. Kacsó, D. Ghiman
79	Fărcasa	Tinoasa	2002	C. Kacsó, D. Ghiman, D. Pop
80	Fărcasa	Thicere	2002	C. Kacsó, D. Ghiman, D. Pop
81	Finteuşu Mic	Coasta Morii	1990	I. Stanciu
82	Groşi	Între Pâraie	2001, 2004	2001-D. Pop, Gabriela Pop; 2004- C. Kacsó, R. Cardoş, D. Ghiman, D. Pop
83	Groşi	Habra/Habru	2017	D. Pop
84	Groşii Țibleşului	Valea Obrejei	1989	C. Kacsó, I. Stanciu

85	Groşii Ţibleşului	Vârful Dâmbului	1989	C. Kacsó, I. Stanciu
86	Groşii Ţibleşului	Tăuşor	1989	C. Kacsó, I. Stanciu
87	Ieud	Podereiul Dumbrăviței	2000	C. Kacsó
88	Ieud	podul de la Gura Gârbovei	1971	C. Kacsó, R. Popa
89	Lăpuş	Podul Hotarului	1970	C. Kacsó
90	Lăpuş	Răstoci	1995	C. Kacsó
91	Lăpuş	Valea Cerțiului	1996	C. Kacsó, Gavril Moldovan, D. Pop
92	Lăpuş	Sub Mlacă	1996, 2002	1996 - C. Kacsó; 2002 - D. Pop
93	Lăpuş	La Arini	1988, 1995	C. Kacsó
94	Lăpuş	Tuliceaşca	1996	C. Kacsó
95	Lăpuş	Pe Mlacă sau Vârful Mecrii	2002	D. Pop
96	Lăpuş	Podanc	1995, 1996, 1999	C. Kacsó D. Pop, R. Cardoş
97	Lăpuş	Dumbrăvița	1998	C. Kacsó, D. Pop
98	Lăpuş	Tinoasa (în dreapta văii)	1999	C. Kacsó, D. Pop
99	Lăpuş	Cioncaş I, II	2003	C. Kacsó
100	Lăpuşel	Tedeş	1992, 2000	1992-I. Stanciu; 2000- C. Kacsó, J. Bencze, D. Pop
101	Lăpuşel	Hodiştău	1992, 2010	1992-I. Stanciu; 2010- D. Pop, R. Cardoş, Z. Şomcutean, D. Ghiman
102	Lăpuşel	Ciurgău	1988	I. Stanciu
103	Libotin	Dâmbu Crucii	1973	C. Kacsó
104	Libotin	Podereiu Mare	1976	C. Kacsó
105	Mânău	Vidiazău	2011	M. Ardeleanu, S. Ardeleanu, R. Cardoş
106	Mesteacăn	La Parhon, Valea Caselor	1976	C. Kacsó, R. Harboiu, G.M. Iuga, B. Mihoc, Vlad Zirra
107	Mogoşeşti	Pe Lab	2014	D. Pop, Sergiu Groşan
108	Oarța de Jos	Cornuleț	1985	I. Stanciu
109	Oarța de Jos	Vâlceaua Rusului	1970	C. Kacsó, Eugen Comşa
110	Oarța de Jos	Alac	1977	C. Kacsó
111	Oarța de Sus	Dealul Bobota	1985	G. M. Iuga, I. Stanciu
112	Oarța de Sus	Fântâna lui Blaga	1990	I. Stanciu
113	Oarța de Sus	Dealul Crucii	1977	C. Kacsó
114	Oarța de Sus	Oarză	1977	C. Kacsó
115	Oarța de Sus	Ghiile Botii	1978	C. Kacsó, G. M. Iuga
116	Oarța de Sus	Făget	1987	C. Kacsó
117	Oarța de Sus	La Branişte	2002	C. Kacsó, D. Pop, Tr. Rus, Z.Şomcutean

118	Oarța de Sus	Dealului Stremțului	2002	C. Kacsó,D. Pop, Tr. Rus
119	Oarța de Sus	Mânzata, Costişa şi Citere	1978	C. Kacsó, Tr. Rus
120	Oarța de Sus	Podul Oarghii	2002	C. Kacsó, D. Pop, Tr. Rus,
121	Oarța de Sus	Satu Batrân	2002	D. Ghiman, D. Pop, Tr. Rus
122	Oarța de Sus	Cânepişte	2002	C. Kacsó
123	Oarța de Sus	Bicazău	2002	Tr. Rus, C. Kacsó, D. Pop
124	Oarța de Sus	Râtul Perşii	2002	C. Kacsó, D. Pop, Tr. Rus,
125	Oncesti	Bolteni	1989	C. Kacsó, Mihai Dăncuş, R. Popa, Gheorghe Todinca
126	Orțâța	Pe Lab	2002	C. Kacsó, D. Pop, C. Robescu, Tr. Rus, Z. Şomcutean
127	Orțâța	Țempe	1985	C. Kacsó, Tr. Rus
128	Orțâța	Pustă	2012	C. Kacsó,Tr. Rus, R. Tarba
129	Poienile De Sub Munte	Nijni Krai	2000	C. Kacsó, Augustin Coroian, Vasile Pop
130	Prislop	Ograde	1976	C. Kacsó, Radu Harhoiu, G. M. Iuga, Vl. Zirra
131	Rogoz	Şesurile Rogozului	2002	C. Kacsó, D. Pop, G. Moldovan
132	Rohia	Poderei	2002	C. Kacsó, Marius Câmpeanu, Z. Şomcutean
133	Rozavlea	Şesul Mănăstirii	1965	R. Popa
134	Rus	La Zguri	1998	D. Pop
135	Săliştea de Sus	La Dâmb	1981	G. M. Iuga
136	Săsar	Dâmbul Morii	1989	I. Stanciu
137	Satulung	Neprecizat	1960	-
138	Seini	Berenaş	1989	I. Stanciu
139	Seini	Beila	2007	D. Pop, R. Cardoş, Z. Şomcutean, D. Ghiman, G. Moldovan
140	Seini	Dagas	1989	I. Stanciu, C. Kacsó
141	Şieu	Poduri	1971	C. Kacsó, R. Popa
142	Şieu	Valea Şieului	1971	C. Kacsó, R. Popa
143	Şieu	Podul Ciutei	1971	C. Kacsó
144	Sighetu Marmației	*Cămara Cireghi*	2005	C. Kacsó, D. Pop, R. Cardoş, T. Ivanciuc
145	Sighetu Marmației	Cearda-Țărmuri	2005	T. Ivanciuc, C. Kacsó, R. Cardoş, D. Ghiman, D. Pop, Z. Şomcutean
146	Someş-Uileac	Bicirig	2000	Tr. Oros, D. Pop, Tr. Rus
147	Stremț	Poduri	1982	C. Kacsó
148	Stremț	Dealului Buii	1990	I. Stanciu
149	Stremț	La Râturi	1985	I. Stanciu

150	Suciu de Jos	Izvorâşte	1971	C. Kacsó
151	Suciu de Jos	Gura Boii	1978	C. Kacsó
152	Suciu de Jos	Muncei	2003	C. Kacsó, D. Pop
153	Suciu de Jos	Vârful Carpănului	1998	C. Kacsó, Nona Palincaş, D. Pop, Florin Gogâltan, G. Pop
154	Suciu de Sus	Pleşa	2003	C. Kacsó, D. Pop, Z. Şomcutean
155	Suciu de Sus	Poduri	2003	C. Kacsó, D. Pop, Z. Şomcutean
156	Suciu de Sus	Poduri pe Coastă	1989	C. Kacsó
157	Suciu de Sus	Pe Rât	1989	C. Kacsó, I. Stanciu
158	Suciu de Sus	Pe terasa înaltă din dreapta râului Suciu (Țibleș)	1989	C. Kacsó, I. Stanciu
159	Tămăşeşti	Dealul Tămăşeştilor	2002	C. Kacsó, D. Pop, C. Robescu, Z. Şomcutean
160	Tăuți Măgherăuş	Viile Tăuți	1970	C. Kacsó
161	Târgu Lăpuş	Intorsura/Torkolat	1972	C. Kacsó
162	Târgu Lăpuş	Eghereş	1978	C. Kacsó
163	Târgu Lăpuş	Sub Dâmb	2010	R. Cardoş, Z. Şomcutean, D. Ghiman,B. Bobînă
164	Unguraş	La Zguri/Togul Popii	2003	C. Kacsó, Gavril Babiciu
165	Vadu Izei	Deasupra Lui Bârsa	2010	D. Pop, R. Cardoş, B. Bobînă, T. Ivanciuc
166	Vălenii Şomcutei	Vâlceaua Tocilelor	1976	R. Harhoiu, G.M. Iuga, C Kacso, Vl. Zirra
167	Vălenii Şomcutei	În grădina lui Teodor Augustin	1980	G.M. Iuga
168	Vălenii Şomcutei	Ograda Budenilor	1990	C. Kacsó
169	Vălenii Şomcutei	Pe Vale	2009	D. Pop, M. Ardeleanu, B. Bobînă, Z. Şomcutean
170	Vălenii Şomcutei	Peştera Valea Rea	1980, 2007	1980-G.M. Iuga; 2007- Traian Minghiraş, Z. Şomcutean

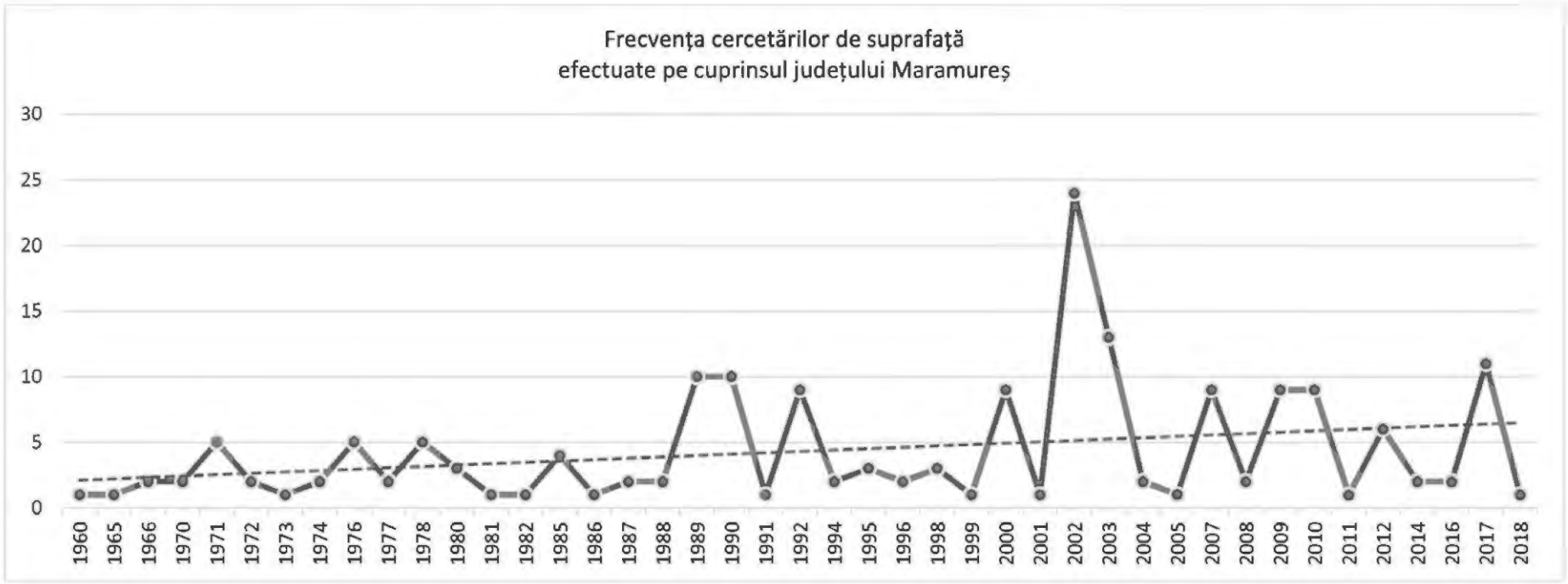

Graficul de mai sus prezină frecvența cercetărilor de suprafață efectuate pe cuprinsul județului Maramureş din perioada anilor 1960 – 2018. Tendința efectuării cercetărilor de suprafață este într-o creştere continuă, cele mai numeroase fiind efectuate în perioada anilor 2001-2004.

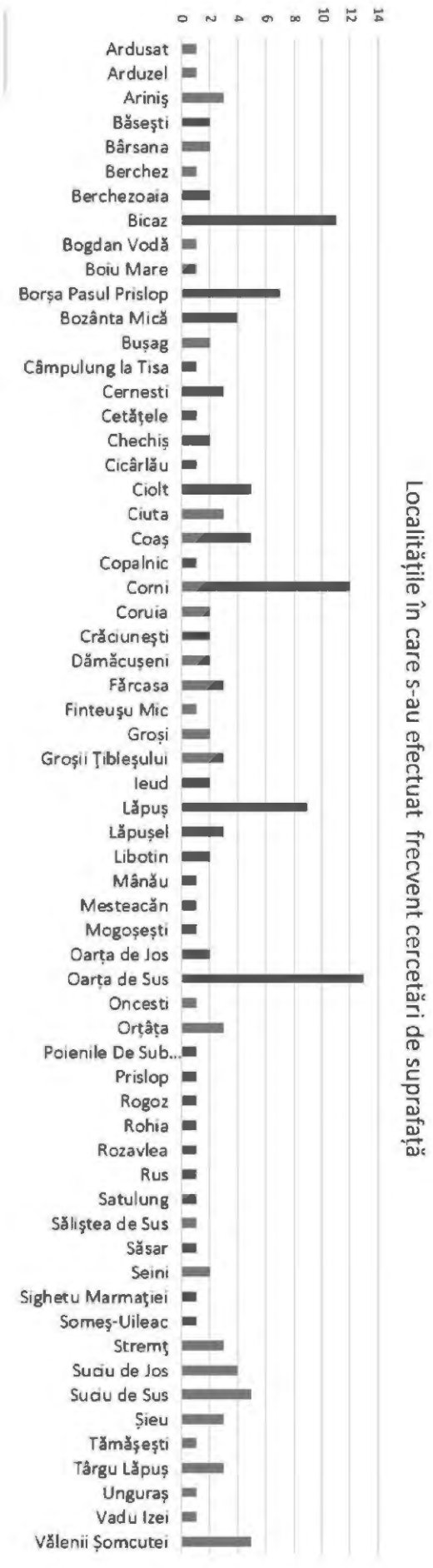

Localități în care au fost făcute, în mod repetat, cercetări de suprafață: Oarța de Sus, Corni, Bicaz, Lăpuș, Borșa Pasul Prislop, Ciolt, Coaș, Suciu de Sus, Vălenii Șomcutei, Bozânta Mică, Suciu de Jos.

Literatura

Ardeleanu S. 2016	Sorana Ardeleanu, *Cercetările arheologice de teren şi sondajele efectuate în anul 2011 în localitatea Mânău(județul Maramureş)*, Marmatia 13, 2016, p.51-65.
Ardeleanu, Cardoş 2015	Marius Ardeleanu, Raul Cardoş, *Raport privind cercetările de suprafață şi sondajele efectuate pe Culmea Breaza - județul Maramureş(I)*, Marmatia 12, 2015, p 163-188.
Dragoman et alii 2012	Alexandru R. Dragoman, Dan Pop, Bogdan Bobînă, Ciprian Astaloş, *O arheologie a munților din Maramureş, România: preliminarii*, Marmatia 10/1, 2012, p. 217-232.
Dragoman *et alii* 2015	Alexandru R. Dragoman, Dan Pop, Bogdan Bobînă, Marius Ardeleanu, Călin Şuteu, Ciprian Astaloş, Vlad Săsăran, *O arheologie a munților din Maramureş, România: cercetările din 2014 şi 2015*, Marmatia 12, 2015, p. 197-234.
Kacsó 2015	C. Kacsó, *Repertoriul arheologic al județului Maramureş*, vol. I, ediția a II-a, revizuită şi adăugită, Baia Mare, Ethnologica, 2015.
Pop 2015	Dan Pop, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Maramureş (I)*, Marmatia 12, 2015, p.5-58.
Pop 2020	Dan Pop, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Maramureş(II)*, Marmatia 16-17, 2019-2020, p.5-30.

Artifacts discovered as a result of fieldwalking carried out in Maramureş County, preserved in the patrimony of the Archeology Department within the Maramureş County Museum of History and Archeology

(*Abstract*)

The article briefly presents the way in which the archeological vestiges resulting from the fieldwalking researches on the current territory of Maramureş County are ordered in the warehaus of the Archeology Department of the museum from Baia Mare.

It is mentioned that, if initially they were ordered according to the year in which they entered the patrimony of the museum, recently they have been alphabetically rearrangement.

Monica Leontina GHIMAN
Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş
olariumonica100@yahoo.com

MARMATIA 50 ANI – Bibliografie jubiliară

MIORIȚA ŞTEF

Ideea istoricului dr. Schönherr Gyula şi a unor intelectuali de a înființa un muzeu orăşenesc a început să prindă contur în anul 1899, prin înființarea *Asociației muzeale băimărene*. Astfel, la data de 19 iunie 1904 au avut loc festivitățile de deschidere oficială a „Muzeului orăşenesc Baia Mare". Cu acest prilej a fost editat *Ghidul Muzeului Orăşenesc (Utmutató a Nagybánya Városi Muzeum Gyüjteményeihez, A múzeum megnyitása alkalmából kőzrebacstja a Nagybányai Múzeum Egyesület, Budapesta, 1904*)[1].

În următoarele cinci decenii, colecțiile muzeului au fost mutate în diferite imobile din zona centrală a oraşului, instituția fiind deschisă pentru vizitatori doar în zilele de duminică şi de sărbători, preț de două ore. Abia în 1950 activitatea muzeului a fost reluată.

■ **1951-1968**. **Muzeul Regional Maramureş**

În perioada în care instituția a avut statut de muzeu regional, valoarea patrimoniului muzeal a crescut substanțial prin achiziții, donații şi piese rezultate din cercetări arheologice. În aceste condiții, preocuparea muzeografilor s-a axat din ce în ce mai mult pe activitatea ştiințifică, iar rodul acestor cercetări s-a materializat în studii şi articole de specialitate. O parte dintre acestea au fost publicate în diverse producții tipografice editate de instituție. Dintre acestea amintim: O. Bandula, O. Valentin, I. Maştei, M. Pop, I. Copăcean, *Baia Mare - schiță monografică* (1965); Eugen Chirilă, Octavian Bandula, *Tezaurul Monetar de la Baia Mare* (1966); Radu Popa, Mircea Zdroba, *Şantierul Arheologic Cuhea. Un centru voievodal din veacul al XIV- lea* (1966); Maria Bitiri, Aurel Socolan, *Cercetări Paleolitice în Țara Oaşului* (1966); Kurt Horedt, *Aşezarea fortificată din perioada tîrzie a bronzului de la Sighetul Marmației* (1966); Ioan H. Crişan, *Materiale dacice din necropola şi aşezarea de la Ciumeşti şi problema raporturilor dintre daci şi celți în Transilvania* (1966); Octavian Bandula, Cornel Borlea, Ioan Németi, Aurel Socolan, Mircea Zdroba, *Pagini din istoria Maramureşului* (1967); I.D. Ştefănescu, *Biserica din Şurdeşti* (1967).

■ **1968-2006. Muzeul Județean Maramureş**

Odată cu reorganizarea administrativ-teritoriale a țării (Legea nr. 2 din 16 februarie 1968, privind organizarea administrativă a teritoriului României), instituțiile din teritoriu îşi schimbă denumirile, astfel încât Muzeul Regional Maramureş devine Muzeul Județean Maramureş. La recomandarea Comitetului Județean pentru Cultură şi Artă, instituția a trecut din categoria II A, în categoria I, pentru a permite „asigurarea unui număr sporit de cercetători-muzeografi"[2].

Consecința firească este faptul că muzeul a devenit din ce în ce mai activ în zona editorială. Câteva titluri: Radu Popa, *Cnezatul Marei* (1969); Trofin Hăgan, Valeriu Achim, Ioan S. Mureşan, Vasile Căpîlnean, *Maramureşul şi unirea 1918* (1968); Viorica Ursu, Ioan Igna, Lucia Pop, *Memorandul românilor. Centenar* (1994); Viorica Ursu; Traian Ursu, *Monumente băimărene. Ctitorii ale lui Iancu de Hunedoara* (1999); Mircea Rusu, Octavian Bandula, *Mormîntul unei căpetenii celtice de la Ciumeşti* (1970); Eugen Chirilă, Aurel Socolan, *Tezaure şi descoperiri monetare din colecția Muzeului Județean Maramureş* (1971); Carol Kacsó, *Ghidul expoziției de Arheologie* (1972); Grigore Man, Mănărăzan Mihaela, *Baia Mare - oraş medieval* (2004); Grigore Man, Carol Kacsó, *Comori ale epocii bronzului din nordul Transilvaniei* (2005); Mihaela Mănărăzan, *Turnul Sf. Ştefan - simbol peste veacuri al oraşului Baia Mare* (2005).

Însă, marea provocare a fost editarea unei publicații periodice sub egida muzeului. Primul număr din *Marmatia* a apărut în anul 1969, în acelaşi an în care se lansau pe piața culturală anuare ale muzeelor din Cluj (*Napocensis* şi *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*), Sibiu (*Cibinium* şi *Brukental*), Alba Iulia (*Apulum*), Deva (*Sargetia*), Braşov (*Cumidava*) şi Satu Mare (*Satu Mare. Studii şi comunicări*)[3].

Colectivul de redacție al publicației băimărene, la numărul inaugural, a fost alcătuit din Aurel Socolan şi Carol Kacsó, care au girat, din punct de vedere ştiințific, cele zece articole (97 de pagini, în

[1] Schönherr Gyula, *Utmutató a Nagybánya Városi Muzeum Gyüjteményeihez, A múzeum megnyitása alkalmából kőzrebacstja a Nagybányai Múzeum Egyesület, Budapesta, 1904* (Ghidul colecțiilor Muzeului Orăşenesc Baia Mare – 1904, traducere din limba maghiară realizată de Balogh Adalbert).

[2] Viorel Rusu, Lucica Pop, *Contribuții la istoria muzeului băimărean, 1898-2014*, în *Marmatia*, nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 124.

[3] Diana Kinces, *Jubileu – Satu Mare, Studii şi comunicări. De 50 de ani în slujba istoriei locale şi regionale*, în *Satu Mare. Studii şi comunicări*, nr. XXXV/II, 2019, p. 10.

total), grupate în două categorii: Arheologie-Istorie, respectiv Etnografie. Temele abordate în acest număr prezentau un larg interes în rândul cercetătorilor: necropola tumulară de la Lăpuş, sigiliile oraşului Baia Mare, circulația cărții vechi româneşti în nord-vestul României, rituri agrare în cultura populară, ceramica din Țara Lăpuşului etc.

Al doilea număr al publicației a apărut în anul 1971, în condiții grafice deosebite (hârtie lucioasă, coperți cartonate, îmbrăcate în muşama) şi a cuprins 23 de articole din categoriile Arheologie-Istorie, Artă, Etnografie-Artă Populară, Ştiințele Naturii, însumând 378 de pagini.

Începând cu numărul 9/1, publicația îşi schimbă formatul şi formula grafică, colectivul de redacție fiind secondat de un valoros colegiu ştiințific.

■ **Istoria primilor 50 de ani** a publicației Muzeului băimărean cuprinde:

-Marmatia 1, Muzeul Județean Maramureş, Baia Mare, 1969 (Îngrijire ştiințifică: Aurel Socolan, Carol Kacsó).

-Marmatia 2, Muzeul Județean Maramureş, Baia Mare, 1971 (Coordonare: Aurel Socolan, Carol Kacsó).

-Marmatia 3, Muzeul Județean Maramureş, Baia Mare, 1977 (Colectivul de redacție şi coordonare a lucării: Valeriu Achim, Janeta Ciocan, Victor Gorduza, Traian Moldovan).

-Marmatia 4, Muzeul Județean Maramureş, Baia Mare, 1978 (Colectivul de redacție şi coordonare a lucrării: Valeriu Achim, Janeta Ciocan, Viorica Ursu, Victor Gorduza, Rodica Chicuş, Traian Moldovan).

-Marmatia 5-6, Muzeul Județean Maramureş, Baia Mare, 1979-1981 (Colectivul de redacție şi coordonare a lucrării: Valeriu Achim, Tiberiu Alexa, Janeta Ciocan, Rodica Chicuş, Victor Gorduza, Traian Moldovan, Viorica Ursu).

-Marmatia 7/2, Muzeul Județean Maramureş, Baia Mare, 2002 (Comitetul de redacție: Grigore Man, Lucia Pop, Traian Ursu, Viorica Ursu).

-Marmatia 7/1, *Arheologie, Numismatică,* Muzeul Județean Maramureş, Baia Mare, 2003 (Comitetul de redacție: Grigore Man, Carol Kacsó, Dan Pop, Alexandru Vulpe, Ioan Stanciu).

-Marmatia 8/1, *Arheologie,* Muzeul Județean Maramureş, Baia Mare, 2005. (Comitetul de redacție: Grigore Man, Carol Kacsó, Dan Pop, Ioan Stanciu, Alexandru Vulpe).

-Marmatia 8/2, *Istorie, Etnografie, Astronomie.* Muzeul Județean Maramureş, Baia Mare, 2005 (Comitetul de redacție: Grigore Man, Lucia Pop, Mihaela Mănărăzan, Oana Leşiu).

-Marmatia 9/2, *Istorie,* Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie, 2007 (Comitetul redacțional: Viorel Rusu, Lucia Pop, Oana Repaşi).

-Marmatia 9/1, *Arheologie,* Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie, 2009 (Colegiul de redacție: Viorel Rusu, redactor şef; Dan Pop, secretar de redacție; Marius Ardeleanu, Raul Cardoş, Bogdan Bobînă. Colegiul ştiințific: Academician Alexandru Vulpe, Dr. Nona Pălincaş, Dr. Ioan Stanciu).

-Marmatia 10/1, *Arheologie*, Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş, Baia Mare, 2012 (Colegiul de redacție: Viorel Rusu, redactor şef; Dan Pop, secretar de redacție; Marius Ardeleanu, Raul Cardoş, Bogdan Bobînă. Colegiul Ştiințific: Academician Alexandru Vulpe, Dr. Nona Palincaş, Dr. Ioan Stanciu).

-Marmatia 11, *Arheologie - Istorie*, Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş, Baia Mare, 2014 (Colegiul de redacție: Viorel Rusu, redactor şef; Dan Pop, secretar de redacție; Marius Ardeleanu, Raul Cardoş, Bogdan Bobînă, Oana Leşiu, Marius Câmpeanu, Ioan Botiş. Colegiul Ştiințific: Academician Alexandru Vulpe, Dr. Nona Palincaş, Dr. Ioan Stanciu, Dr. Ionuț Virgil Costea).

-Marmatia 12, *Arheologie - Istorie*, Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş, Baia Mare, 2015. (Colegiul de redacție: Viorel Rusu, redactor şef; Dan Pop, secretar de redacție; Marius Ardeleanu, Raul Cardoş, Bogdan Bobînă, Oana Leşiu, Marius Câmpeanu, Ioan Botiş. Colegiul Ştiințific: Academician Alexandru Vulpe, Dr. Nona Palincaş, Dr. Ioan Stanciu, Dr. Ionuț Virgil Costea).

-Marmatia 13, *Arheologie - Istorie*, Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş, Baia Mare, 2016. (Colegiul de redacție: Viorel Rusu, redactor şef; Dan Pop, secretar de redacție; Marius Ardeleanu, Raul Cardoş, Bogdan Bobînă, Oana Leşiu, Marius Câmpeanu, Ioan Botiş. Colegiul Ştiințific: Dr. Nona Palincaş, Dr. Ioan Stanciu, Dr. Ionuț Virgil Costea).

-Marmatia 14, *Arheologie - Istorie*, Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş, Baia

Mare, 2017. (Colegiul de redacție: Viorel Rusu, redactor şef; Dan Pop, secretar de redacție; Marius Ardeleanu, Raul Cardoş, Bogdan Bobînă, Oana Leşiu, Marius Câmpeanu, Ioan Botiş. Colegiul Ştiințific: Dr. Nona Palincaş, Dr. Ioan Stanciu, Dr. Ionuț Virgil Costea).
***-Marmatia 15**, Arheologie - Istorie*, Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş, Baia Mare, 2018. (Colegiul de redacție: Viorel Rusu, redactor şef; Dan Pop, secretar de redacție; Marius Ardeleanu, Raul Cardoş, Bogdan Bobînă, Oana Leşiu, Marius Câmpeanu, Ioan Botiş. Colegiul Ştiințific: Dr. Nona Palincaş, Dr. Ioan Stanciu, Dr. Ionuț Virgil Costea).
***-Marmatia 16/17**, Arheologie - Istorie*, Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş, Baia Mare, 2019-2020. (Colegiul de redacție: Viorel Rusu, redactor şef; Dan Pop, secretar de redacție; Marius Ardeleanu, Raul Cardoş, Oana Leşiu, Sorana Mişca, Marius Câmpeanu, Ioan Botiş. Colegiul Ştiințific: Dr. Nona Palincaş, Dr. Ioan Stanciu, Dr. Ionuț Virgil Costea).

Valoarea ştiințifică a studiilor publicate în *Marmatia* este incontestabilă, motiv pentru care considerăm utilă o bibliografie care să cuprindă toate titlurile apărute de-a lungul anilor.

Achim, Valeriu; Katz, Nándor, *Mobilizarea de către P.C.R. a organizațiilor muncitoreşti din Sighetu Marmației în acțiunea de ajutorare a sinistraților (1933)*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 205-219.
Achim, Valeriu, *Elena Pop Hossu-Longin (I)*, în *Marmatia*, Nr. 3, Baia Mare, 1977, p. 298-308.
Achim, Valeriu, *Sesiuni de comunicare*, în *Marmatia,* Nr. 3, Baia Mare, 1977, p. 313-314.
Achim, Valeriu, *Dr. Ion Mihalyi de Apşa susținînd vechimea şi continuitatea românilor maramureşeni*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 57-64.
Achim, Valeriu, *Elena Pop Hossu-Longin (II)*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 493-514.
Achim, Valeriu, *Opt decenii de activitate muzeală la Baia Mare,* în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 55-75.
Achim, Valeriu, *Ion Popescu din Coaş – înaintaş al învățămîntului pedagogic din Moldova*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 238-247.
Achim, Valeriu, *Forumul istoriografiei mondiale,* în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 603-606.
Achim, Valeriu, *Înființarea şi dezvoltarea unei biblioteci publice la Baia Mare (1880-1950)*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 180-187.
Achim, Valeriu, *Primul ziar românesc la Baia Mare,"Gutinul"1889-1890*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 188-192.
Alexa, Tiberiu, *Ipolit Strâmbu – un proiect inedit de reorganizare şi dezvoltare a Centrului artistic de la Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 528-571.
Antal, Ligia; Antal, Mircea, *Plantele cunoscute şi utilizate de sătenii din Breb*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 267-276.
Antonescu, Romulus, *Morfologia măştilor populare şi funcția lor ceremonială*, în *Marmatia*, 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p.432-435.
Ardeleanu, Marius, *Sanctuarele dacice. Contribuții la o încercare de reconstituire*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 183-214.
Ardeleanu, Marius, *Istoria timpurie a vandalilor. Surse literare antice şi realități arheologice,* în *Marmatia*, Nr. 9/1, Baia Mare, 2009, p. 147-170.
Ardeleanu, Marius, *O fibulă de epocă romană de tip „Cociş 19a"*, în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p.123-130.
Ardeleanu, Marius, *Gropile patrulatere cu pereții lutuiți şi arşi de la Bozânta Mică – Grind (jud. Maramureş). Cercetare şi experiment arheologic*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 59-95.
Ardeleanu, Marius; Cardoş, Raul, *Raport privind cercetările de suprafață şi sondajele efectuate pe Culmea Breaza - județul Maramureş (I)*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p.163-188.
Ardeleanu, Marius, *Tabăra de arheologie experimentală pentru copii Omnis Barbaria (ediția I)*, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 67-90.
Ardeleanu, Marius, *Un topor de epocă avară descoperit la Sighetu Marmației*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 57-75.
Ardeleanu, Sorana, *Cercetările arheologice de teren şi sondajele efectuate în anul 2011 în localitatea Mânău (județul Maramureş)*, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 51-65.
Ardeu, Adriana; Bălos, Angelica, *Figurine zoomorfe descoperite la Măgura Uroiului*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 183-186.

Babici, Ion, *Contribuții maramureşene la războiul de independență*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p.79-83.
Bader, Tiberiu, *Acul de bronz de la Budeşti*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare,1979-1981, p. 125-128.
Balogh, Adalbert, *Un document inedit din 1939 privind lupta muncitorilor băimăreni împotriva fascizării țării*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p.105-108.
Balogh, Adalbert, *Aspecte privind pătrunderea capitalului străin în industria minieră din Maramureş între ani 1860-1918(I)*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 137-151.
Balogh, Adalbert, *Aspecte privind pătrunderea capitalului străin în industria minieră din Maramureş între anii 1860-1918 (II),* în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 266-394.
Balogh, Adalbert, *Contribuții la cunoaşterea dezvoltării zootehniei în Maramureş – începuturile aclimatizării „Brunei de Maramureş"*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 295-298.
Bandula, Octavian, *Din lupta intelectualității universitare împotriva fascismului (1934-1940)*, în *Marmatia,* Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 221-235.
Bandula, Octavian, *O lucrare de prestigiu: Gheorghe T. Pop „Caracterul antinațional şi antipopular al activității Partidului Național Creştin",* în *Marmatia,* Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 525-528.
Banu, George, Maria, *100 de ani de presă tulceană, Tulcea, 1979*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 628-629.
Băcuieț-Crişan, Dan, *Cercetări arheologice de suprafață privind habitatul medieval timpuriu (sec. VII-XI) pe teritoriul județului Sălaj,* în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 317-345.
Băcuieț-Crişan, Dan, *Aşezarea medievală timpurie de la Nuşfalău "Țigoiul lui Benedek" (Jud. Sălaj)*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 269-290.
Băcuieț-Crişan, Dan, *Două brățări de la începutul perioadei medievale timpurii. Reinterpretări tipologice şi cronologice*, în *Marmatia*, Nr.12, Baia Mare, 2015, p. 189-195.
Băcuieț-Crişan, Sanda, *Aspecte de viață economică în neoliticul din Sălaj*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p.19-36.
Băcuieț-Crişan, Sanda, *Rituri şi ritualuri funerare în neoliticul din nord-vestul României*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 5-24.
Bănățeanu, Tancred, *Persistența unor străvechi rituri agrare în cultura populară românească,* în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1969, p.58-72.
Bănățeanu, Tancred, *Elemente de unitate în cultura populară românească*, în *Marmatia*, Nr. 4,1978, p. 283-288.
Bănățeanu, Tancred, *Perspectivele şi problemele de viitor ale artei populare*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 389-396.
Bârsan, Viorica, *Activitatea cultural-educativă în lumina documentelor de partid şi de stat*, în *Marmatia*, Nr. 3, Baia Mare, 1977, p. 311-312.
Bârsan, Viorica, *Schimb de publicații cu străinătatea*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 611-612.
Bârsan, Viorica, *Cartea veche românească din secolul al XVII-lea, de pe teritoriul Maramureşului istoric. Catalog*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 242- 258.
Bârsan, Viorica, *Manuscrise slave din secolele XVI-XVII, de la Biserica din Vişeu de Mijloc – Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 258-266.
Bălan, A. Gavril, *Mărturii locale inedite privind Revoluția de la 1848 condusă de Avram Iancu*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 318-324.
Băjenaru, Constantin, *Refugiați din Maramureş în județul Făgăraş după Dictatul de la Viena*, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 91-101.
Bejinariu, Ioan, *Noi descoperiri ale culturii Suciu de Sus din Județul Sălaj*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 65-82.
Bejinariu, Ioan, *Piese preistorice de bronz de pe Valea Someşului (sectorul județului Sălaj)*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 131-141.
Berdan, Ioan; Cristea, Ion, *Probleme privind conservarea obiectelor din argint*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 240-242.
Béreş, Iosif, *Aspecte noi în avifauna Maramureşului (lucrări preliminare)*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 340-349.
Bereş, Iosif, *Avifauna cinegetică a depresiunii Maramureş şi problemele ei ecologice*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 242-253.
Bereş, Iosif, *Contribuții la cunoaşterea ornitofaunei depresiunii Maramureşului*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 391-426.

Bereş, Marta, *Cunoaşterea şi valorificarea macromicetelor comestibile de către populaţia din raza ocolurilor silvice Mara şi Sighet*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 444-457.
Bereteu, Dinu, *Aşezarea dacică fortificată de la Sălicea (com. Ciurila, jud. Cluj)*, în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p. 109-122.
Bereteu, Dinu, *Locuirea din a doua epocă a fierului de la Băraĭ (Jud. Cluj)*, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 13-19.
Bereteu, I. Dinu, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Cluj (III),* în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p. 31-55.
Bindea, Diana, *Fauna culturii Coțofeni din Transilvania*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 57-70.
Bilțiu, Pamfil, *Repere moderne în cercetarea actuală a creației populare orale*, în *Marmatia,* Nr.3, 1977, Baia Mare, p.316-318.
Bilțiu, Pamfil, *Realități social-economice pe moşia grofului Blomberg din Gârdani, la începutul secolului XX*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 209-213.
Bilțiu, Pamfil, *Mesele țăranului maramureşean în tradiții, credințe şi obiceiuri*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 156-160.
Bitiri, Maria; Socolan, Aurel, *Date noi cu privire la paleoliticul din Oaş. (Descoperiri de suprafață şi mici sondaje)*, în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1969, p. 5-10.
Bitiri, Maria, *Aşezarea paleolitică de la Buşag (Date preliminare)*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 7-18.
Bitiri, Maria; Cârciumaru, Marin, *Aşezarea paleolitică de la Buşag şi mediul său natural*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 79-106.
Bob, Ioan, *Ce sunt "stelele căzătoare"?*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 182-186.
Bobînă, Bogdan, *Stadiul actual al cercetărilor arheologice privind neoliticul din nord-vestul României (județul Maramureş)*, în *Marmatia*, Nr. 9/1, Baia Mare, 2009, p.7-22.
Bobînă, Bogdan, *Trei „topoare - vălătuc" (Walzenbeile) din colecția Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 7-15.
Bobînă, Ancuța, *Cristian Virag, Situl neolitic Halmeu-Vamă, Editura Muzeului Sătmărean 2015, p. 235*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 325-325.
Bobînă, Ancuța, *Scurtă notă asupra unei figurine antropomorfe descoperită la Tibru, com. Cricău (județul Alba)*, în *Marmatia*, Nr.14, Baia Mare, 2017, p. 5-13.
Bota, M. Ion, *Contribuții la istoria învățământului românesc în nord-vestul Transilvaniei,* în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare,1978, p. 92-107.
Botezan, Liviu, *Vasile Lucaciu, începutul activității politice*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 158-171.
Bologa, Vasile, *Minerale maramureşene*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 232-241.
Bologa, Vasile, *Mircea Eliade şi folclorul Maramureşului,* în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 534-536.
Botiş, Ioan, *Forme de rezistență la încercările de colectivizare a agriculturii în Regiunea Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 145-154.
Botiş, Ioan, *Violența şi mijloace punitive în Țările române la sfârşitul evului mediu şi începutul timpurilor moderne*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 175-182.
Botiş, Ioan, *Lumea internațională în ziarul Pentru socialism. De la izbucnirea războiului din Coreea la moartea lui Stalin (1550-1953)*, în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p. 145-184.
Cavruc, Valeriu, *The ciomortan group in the light of new-researches*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p.81-123.
Cardoş, Raul, *Cahle descoperite la Casa Lendvay din Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 355-373.
Cardoş, Raul, *Cahle descoperite la Casa Parohială Reformată di Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 9/1, Baia Mare, 2009, p.199-208.
Cardoş, Raul, *Descoperiri monetare romane în Barbaricum-ul din zona de nord-vest a României (sec. II – IV p. Chr.)*, în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p.131-164.
Cardoş, Raul, *Un medalion roman de aur din timpul împăratului Valentinianus I*, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 51-56.

Cardoş, Raul, *Monede romane din colecția Pipaş în Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 21-32.
Cardoş, Raul, *O fibulă de epocă romană descoperită la Bozânta Mică „Grind "*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 49-56.
Cardoş, Raul, *Un denar roman descoperit la Oarța de Sus, județul Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p. 57-62.
Călian, Livia, *Comitatul Maramureş în medalistică (sec. XIX – XX)*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 415-420.
Căpîlnean, Vasile, *Contribuții la cunoaşterea preocupărilor pentru înființarea de şcoli medii româneşti în Baia Mare şi Seini, după revoluția de la 1848,* în *Marmatia,* Nr. 1, Baia Mare, 1971, p. 161-172.
Căpîlnean, Vasile; Puşcaşu, Petre, *Reuniunea învățătorilor români din Maramureş (1883-1918)*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 84-91.
Căpîlnean, Vasile, *Maramureşenii – participanți activi la înfăptuirea unirii (1918)*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 197-210.
Căpîlnean, Vasile, *Şase scrisori bariține inedite*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 532-534.
Căpâlnean, Vasile; Oszóczki, Coloman, *Un document inedit privind Chioarul secolului al XVII-lea. Conscrierea familiilor nobile româneşti*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 25-56.
Câmpeanu, Marius, *Dudaş, Florian, Cazania lui Varlaam în Transilvania, Editura Lumina, Oradea, 2004, 416p. +80 ilustrații*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 288-290.
Câmpeanu, Marius, *Copişti de manuscrise din Maramureş (sec. XVI-XVIII)*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 25-39.
Câmpeanu, Marius, *Învățământul confesional românesc din Protopopiatul Cetății de Piatră în secolul al XIX-lea*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 32-43.
Câmpeanu, Marius, *Aurel Socolan, Circulația cărții româneşti până la 1850 în județul Maramureş, Baia Mare, 2005, 348 pp.+19 ilustrații,* în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 158-159.
Câmpeanu, Marius, *Vicarii greco-catolici ai Maramureşului între anii 1860 şi 1917*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 269-287.
Câmpeanu, Marius, *Legislația şcolară din Transilvania. A doua jumătate a secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea*, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 103-108.
Câmpeanu, Marius, *Structura Vicariatului Greco-Catolic al Maramureşului între anii 1860 şi 1917. Studiu de caz: Protopopiatul Greco-Catolic Vişeu*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 129-140.
Câmpeanu, Marius, *Protopopiatul Greco-Catolic Sighet între anii 1860 şi 1917. Studiu de caz: Parohia Greco-Catolică Sighet*, în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p. 111-121.
Cernicica, Dumitru, *Acțiuni de luptă antifascistă în Maramureş în anii 1935-1936, sub semnul frontului popular*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 219-228.
Chicuş, Rodica; Iuga, Georgeta Maria, *Catalogul de piese ceramice din colecția „Alexandru Şainelic"*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 480-509.
Chiş Şter, Ioan, *Evenimente şi personalități istorice în folclorul maramureşean*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 303-309.
Chiş Şter, Ioan, *O valoroasă antologie de folclor literar: Dumitru Pop „Folclor din zona Codrului"*, în *Marmatia,* Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 529-531.
Chiş Şter, Ioan, *Elemente de unitate şi continuitate în cultura populară spirituală din zona Chioar*, în *Marmatia,* Nr. 5-6, Baia Mare,1979-1981, p. 397-403.
Ciocan, Janeta, *Dezvoltarea secției de etnografie a Muzeului Județean Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 3, Baia Mare, 1977, p. 314-316.
Ciocan, Janeta, *Instalații populare pentru obținerea uleiului în zonele etnografice Chioar şi Lăpuş*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 297-303.
Ciocan, Janeta; Chicuş, Rodica, *Acțiuni cultural-educative de valorificare a patrimoniului etnografic*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p.477-482.
Ciocan, Janeta, *Implicații socio-economice ale orînduirii socialiste în cultura populară din satele Mocira şi Cicîrlău*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 404-423.
Ciocan, Janeta, *Obiectul etnografic muzeal în condițiile revoluției tehnico - ştiințifice*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, 1979-1981, p. 586-588.

Ciocan, Janeta, *Ioan Godea, Ioana Cristache-Panait (colaboratori Aurel Chiriac, Marin I. Mălinaş), Monumente istorice bisericeşti din eparhia Oradiei, Județele Bihor, Sălaj şi Satu Mare, Bisericile de lemn, Oradea 1978*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare,1979-1981, p. 624-626.
Ciocan, Janeta; Toşa, Ioan, *De la grâu la pâine*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 262-265.
Ciornei, Alexandru, *The occurrence and availability of siliceous rocks around the Palaeolithic site of Buşag-Coasta Buşagului (Maramureş county, Nord-Western România) / Ocurența şi disponibilitatea rocilor silicioase în jurul sitului paleolitic de la Buşag-Coasta Buşagului (județul* Maramureş*, Nord-Vestul României)*, în *Marmatia*, Nr.15, Baia Mare, 2018, p. 5-39.
Ciornei, Alexandru, Mariş, Izabela, *From the Lower Danube to the Middle Prut and across the Carpathians: long-distance raw material transfers during the Upper Palaeolithic / De la Dunărea de Jos la Prutul Mijlociu şi peste Carpați: transferuri de materii prime pe distanțe lungi în timpul paleoliticului superior*, în *Marmatia*, Nr. 15, Baia Mare, 2018, p. 41-67.
Ciubăncan, Vasile, *Date demografice, socio-economice cu privire la populația din Maramureş afectată de Dictatul de la Viena din 30 august 1940*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 324-347.
Ciupea, Ioan, *Muzeul Memorialului de la Sighet*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 281-285.
Cojocaru, Lucia, *Manipularea patrimoniului – expozițiile temporare*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 271-277.
Coroian, Adriana, *Percepția populației din regiunea Baia Mare asupra revoluției maghiare din 1956*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p.117-123.
Cozmuța, Augustin, *Cercetarea istorică maramureşeană*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 606-608.
Crişan, Ion Horațiu, *În legătură cu datarea necropolei celtice de la Ciumeşti*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 55-99.
Crişan, Gheorghe, *Profesorul dr. docent Florin Ulmeanu (1903-1973)*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 515-520.
Crişan, I. Horațiu, *Gândirea, creația ştiințifică şi tehnică a geto-dacilor*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 129-149.
Cuceu, Ion, *Cultura tradițională în atenția sociologiei*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 209-216.
Dăncuş, Mihai, *Riturile de separare, agregare şi de inițiere în faza copilăriei. Zona Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 437-459.
Deac, Dan, Augustin, *Un monument egiptizant din Dacia Porolissensis*, în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p. 193-205.
Demjén, Andrea; Ardeleanu, Marius, *Săpături arheologice la biserica reformată din Tăuții Măgherăuş*, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 63-86.
Dobos, Alpár; Lăzărescu, Vlad-Andrei, *An unpublished fibula found in the area of Sic, County Cluj* în *Marmatia*, Nr. 9/1, Baia Mare, 2009, p. 171-182.
Domuța, Emil, *Un cărturar maramureşean – pioner al editării "Cronicii" lui Gheorghe Şincai la 1843*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 314-316.
Domuța, Emil, *Ioan Mihályi de Apşa (1844-1914) în corespondența inedită,* în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p.113-121.
Dordea, Ioan, *Din activitatea despărțământului Vişeu-Iza al ASTREI, pentru păstrarea ființei naționale*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 170-175.
Dordea, Ioan, *Aspecte tehnice ale transportului sării pe Tisa în secolul al XVIII-lea*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 87-91.
Dragoman, Alexandru, *Andrzej Kola, Archeologia Zbrodni. Oficerowie polscy na cmentarzu ofiar NKWD w Charkowie - The archaeology of the crime. Polish officers in the cemetery of NKVD victims in Charkov, Toruń, 2005*, în *Marmatia*, Nr. 9/1, Baia Mare, 2009, p. 217-220.
Dragoman, Alexandru, *Despre interpretarea culturii materiale ca „probă": comentariu cu privire la arheologie, politică, români, unguri şi secui în Transilvania*, în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p. 207-216.
Dragoman, Alexandru; Pop, Dan; Bobînă, Bogdan; Astaloş, Ciprian, *O arheologie a munților din Maramureş, România: preliminarii*, în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p. 217-235.
Dragoman, Radu-Alexandru; Oanță-Mărghitu, Sorin, *A comment on the Contemporary Archaeology Programme, Romania* / Comentarii privind programul de arheologie contemporană din România, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 87-92.

Dragoman, Radu-Alexandru; Oanță-Mărghitu, Sorin, *Manifest pentru o arheologie critică a capitalismului din România*, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 93-100.
Dragoman, Radu-Alexandru; Pop, Dan; Bobînă, Bogdan; Ardeleanu, Marius; Şuteu, Călin; Astaloş, Ciprian; Săsăran, Vlad, *O arheologie a munților din Maramureş, România: cercetările din 2014 şi 2015*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 197-234.
Dragoman, Radu-Alexandru, *Epilog arheologic la jurnalul doctorului Jivago*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 235-252.
Dragoman, Radu-Alexandru; Pop, Dan; Bobînă, Bogdan; Ardeleanu, Marius; Şuteu, Călin; Astaloş, Ciprian, *O arheologie a munților din Maramureş, România: cercetările din 2016 şi 2017*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 77-102.
Dragoman, Radu-Alexandru, *Contribuții la o arheologie a represiunii politice în România interbelică: memoria materială a evenimentelor din lagărul de concentrare de la Miercurea Ciuc, 1939*, *în Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 141-165.
Dragotă, Ioana, *Despre „Revista Catolică" a lui Vasile Lucaciu*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 61-75.
Dumitraşcu, Sever, *Muzeul Țării Crişurilor – schiță monografică*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 589-594.
Enea, Constantin; Şchiopu, Vasile, *Aspecte din viața social-economică şi lupta țărănimii maramureşene (1914-1918)*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 185-204.
Farcaş, Ioan-Mircea, *Câteva observații asupra unor termeni utilizați în astronomie din perspectivă lingvistică*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 166-171.
Fazecaş, Gruia, Traian, *Un sceptru de os recent descoperit la Oradea-Salca "Fabrica de bere"*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 71-80.
Fătu, Mihai, *Trăsături ale regimului de ocupație horthystă asupra nord-estul Transilvaniei, 1940-1944.* în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 255-268.
Felecan, Nicolae, *Legătura dintre limba şi ființa națională în ziarul "Gutinul"*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 193-197.
Feştilă, S. Aurel, *Relații şi mărturii despre Baia Mare în secolul al XVI-lea*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p.69-77.
Feştilă, S. Aurel, *Considerații cu privire la prima atestare documentară a municipiului Baia Mare,* în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 167-174.
Filip, Tănase, *Chestionarele lui B. P. Hasdeu pe teritoriul Maramureşului*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 198-208.
Filip, Tănase, *Preocupări de etnologie şi folclor la învățătorul Vasile Rebreanu*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 476-479.
Formagiu, Hedviga; Pauncev, Milcana; Stanciu, Smărăndița, *Băița, un centru de lădari necunoscut*, în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1969, p. 81-91.
Gaiu, Corneliu, *Un depozit de antichități romane de la Orheiu Bistriței*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 215-225.
Gáll, Ervin, *Două spade scurte descoperite în sud-estul Transilvaniei*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 227-235.
Geba, Maria, *Materiale suport pentru text şi imagine: structură, caracterizare preventivă*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 217-224.
Gherheş, Ilie, *Alexandru Filipaşcu – un aristocrat sublim al propriului destin*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 328-331.
Gherheş, Ilie, *În iarna 1942/1943 Ion Tămaş Părăscău din Budeşti – încă un haiduc pe urmele lui Pintea Viteazul*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 143-149.
Gherman, Mircea, *Mărturii documentare despre Andrei Mureşianu*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 224-237.
Ghițescu, Tamara; Mihalka, Ştefan; Götz, Andrei, *Ocurența blendelor din zona Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 379-390.
Glodariu, Ioan; Dănilă, Ştefan, *Depozitul de vase romane de bronz de la Dipşa*, în *Marmatia*, Nr. 2, 1971, Baia Mare, p. 93-96.
Gorduza, Victor, *Contribuții la cunoaşterea mineralogiei topografice a bazinului Baia Mare şi reflectarea ei în colecția Muzeului Județului Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 219-231.

Gorduza, Victor, *Considerații privind valoarea de patrimoniu cultural național în lumea minerală*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 466-470.
Gorduza, Victor, *Expoziții minerale*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 616-617.
Goron, E. Doru, *Voluntarii români ardeleni şi bucovineni – în lupta pentru desăvârşirea statului național român unitar (1916-1919),* în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 312-323.
Haimovici, Sergiu, *Resturile animaliere şi umane dintr-o groapă de cult (groapa 4) a culturii Wietenberg de la Oarța de Sus – Ghiile Botii*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 57-64.
Horvat, Săluc, *Cartea românească veche şi rară în unele biblioteci din Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 536-537.
Hossu, Valer, *„Natio Valachica", sau nobilimea în Maramureşul secolului al XIV-lea*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 11-16.
Hossu, Valer, *Aura dinastică maramureşeană a lui Ştefan cel Mare*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 9-24.
Hulber, Maria, *Experiențe postcarcerale: Episcopul Iuliu Hossu în arhivele Securității*, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 109-120.
Hutira, Toma; Pop, Ioan, *Modificări în structura personalului muncitor din industria județului Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 376-380.
Iacoş, Ion, *Contribuția muncitorilor din Maramureş la lupta contra pericolului fascist, pentru apărarea libertăților democratice, a independenței naționale a României*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 92-104.
Iacoş, Ioan, *Vasile Lucaciu şi unitatea națională a românilor: 1917-1918*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p.175-196.
Iftimi, Dan, Constantin, *Protopopiatul greco-catolic Vişeu: arondare, protopopi, competențe şi realizări 1850-1905*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 253-268.
Ignat, Ovidiu, *Catalogul Messier – idei de observații pentru astronomii amatori*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 187-189.
Ioniță, Maria Magdalena, *Date privind constituirea patrimoniului Muzeului Național înființat la Bucureşti în anul 1834*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 243-249.
Iosipescu, Sergiu, *Constatări de istorie militară medievală în bazinul Someşului Mijlociu,* în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 162-166.
Istrate, Angel; Szöcz, Péter Levente, *Cercetare arheologică la casa „Vulturul Negru": Documente de civilizație urbană la Baia Mare din secolele XV – XVIII*, în *Marmatia*, nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 345-359.
Ittu, Constantin, *Influențe heraldice maramureşene asupra primei steme a voievodatului Moldovei*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 157-161.
Ivanciuc, Teofil, *Din arheologia Țării Maramureşului. Istoricul cercetărilor. Bibliografia străină,* în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p. 7-22.
Ivanciuc, Teofil, *Completări la Repertoriul Arheologic al județului Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 15-30.
Ivanciuc, Teofil, *1567 – Reprezentări grafice timpurii ale unor fortificații din nord-vestul Transilvaniei*, în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p. 101-110.
Iuga, Ion, *Ideile fundamentale ale „Istoriei pentru începutul românilor în Dachia" de Petru Maior,* în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 153-160.
Iuga, Maria Georgeta, *Premise privind repertorierea şi sistematizarea materialului arheologic*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 471- 476.
Iuga, Maria Georgeta, *Cercetări arheologice de suprafață din zona Chioar*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 150-153.
Iuga, Georgeta Maria, *Ion Miclea, Radu Florescu, Strămoşii românilor. Vestigii milenare de cultură şi artă, Bucureşti, 1980; vol. I. – Preistoria Daciei, vol. II – Geto-Dacii, vol. III – Decebal şi Traian, vol. IV – Daco-romanii*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 617-619.
Iuga, Georgeta Maria, *Radu Popa, Monica Mărgineanu-Cârstoiu, Mărturii de civilizație medievală românească. O casă a domniei şi o sobă monumentală de la Suceava pe vremea lui Ştefan cel Mare, Bucureşti,1979*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 619-620.
Iuga, Maria Georgeta, *Monede din tezaurul de denari romani imperiali descoperit la Teceu,* în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 229-248.
Iuga, Georgeta Maria, *Noi cercetări de arheologie medievală în Maramureş: fortificația de la Valea Borcutului -raport preliminat*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 291-296.

János, Németi, *Mormântul celtic de la Ciumeşti-"Pârâul Sf. Paul"/"Szent Pául Patak"*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, p. 187-199.
Josan, Nicolae, *Un manuscris inedit despre "Asociațiunea pentru cultura poporului român din Maramureş"*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 172-179.
Kacsó, Carol, *Unele considerații cu privire la geneza ceramicii din necropola tumulară de la Lăpuş*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 36-54.
Kacsó, Carol; Popa, Radu; Bitiri, Maria; Comşa, Eugen, *Cronica săpăturilor arheologice efectuate de Muzeul Județean Maramureş în perioada 1968-1970,* în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 368-372.
Kacsó, Carol, *Descoperiri inedite de bronzuri din Județul Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 27-36.
Kacsó, Carol, *Toporul de bronz de la Ilba,* în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 65-69.
Kacsó, Carol, *Depozitul de bronzuri de la Lăpuş*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 115-124.
Kacsó, Carol, *Expoziția „Tracii şi geto-dacii în nord-vestul României"*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 612-616.
Kacsó, Carol, *Toporul de cupru de la Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 37-42.
Kacsó, Carol, *Noi descoperiri Suciu de Sus şi Lăpuş în Nordul Transilvaniei*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 105-183.
Kacsó, Carol, *Reuniuni ştiințifice internaționale de arheologie la Baia Mare 1997-2001,* în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 391-412.
Kacsó, Carol, *Raport cu privire la activitatea Secției de Arheologie*, în *Marmatia,* Nr.7/1, Baia Mare, 2003, p. 431-439.
Kacsó, Carol, *Un vas wietenberg cu decor deosebit de la Oarța de Sus*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 125-130.
Kacsó, Carol, *Descoperiri pre şi protoistorice la Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 153-181.
Kacsó, Carol, *Expoziția „Comori ale epocii bronzului din Nordul Transilvaniei" la Muzeul de Arheologie şi Istorie din Baia Mare*, *în Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 421-451.
Kacsó, Carol, *Descoperirile din epoca bronzului de la Sarasău*, în *Marmatia*, Nr. 9/1, Baia Mare, 2009, p. 59-100.
Kalmar, Zoia, *Unelte din piatră şlefuită descoperite la Oarța de Sus*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, 1979-1981, p. 107-114.
Kós, Kàroly, *O tehnică de caracter arhaic: făcutul cuților de coasă în zona Lăpuş*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 244-278.
Lazăr, Emil, *Pintea Viteazul, într-o legendă inedită din Chioar*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 73-80.
Lazăr, Ioachim, *Noi date privind pregătirile de la Țebea şi Baia de Criş pentru aniversarea centenarului naşterii lui Avram Iancu (1924)*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 122-142.
Lăptoiu, Negoiță, *Perioada băimăreană a picturii lui Petre Abrudan (1933-1947)*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 126-142.
Lăptoiu, Negoiță, *Date privind colonia şi şcoala de pictură de la Baia Mare în perioada interbelică*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 355-365.
Lăptoiu, Negoiță, *„Donația Demian" făcută Muzeului din Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 572-577.
Leşiu, Oana, *Bellu, Ştefan, Ion Şugariu – poet şi critic literar, Baia Mare, Editura Gutinul, 2004, 176 pp.+ Referințe critice la ediția Ion Şugariu – un poet căzut în război, Baia Mare, 1975, extrase,* în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 291-294.
Luca, Cristian, *Întoarcerea lui Petru Cercel la Hust. Câteva aspecte ale detenției sale în Transilvania*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 16-24.
Maier, O. Radu; Comanici, Germina, *Cercetări privind arhitectura populară din nord-vestul țării*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 310-324.
Manea, Doina Veronica, *Metode de conservare activă a colecțiilor pe suport papetar: Neutralizarea în masă*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 197-202.
Man, Grigore, *Tricolorul în bisericile Maramureşului,* în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 46-47.
Man, Grigore, *Considerații privind decorul şi ornamentica bisericilor de lemn din Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 124-127.
Marian, Carmen, *Impresiuni de textile pe ceramică arheologică. Cercetări preliminare*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 190-196.

Marian, Felix, *Aspecte medico-sanitare oglindite de ziarul "Gutinul" din Baia Mare (1889-1990)*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 198-203.
Marian, Felix, *Probleme de sănătate în presa băimăreană din ultimele decenii ale secolului XIX*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 97-102.
Marian, Felix, *Florian Ulmeanu - precursor al medicinei sportive româneşti*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 133-140.
Marin, Florea, *Profesorul Dr. Gheorghe Bilaşcu (1863-1926), eminent fiu al Maramureşului*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 204-208.
Marina, Mihai, *Începuturile gazetei "Graiul Maramureşului"*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 228-235.
Matei, Alexandru, *Noile dimensiuni şi valenţe ale istoriei naţionale. Aspecte ale cercetării şi prezentării istoriei reflectate în opera preşedintelui Nicolae Ceauşescu*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 26-57.
Maxim, Zoia, *Descoperiri neo-eneolitice la Bicaz - "Igoaie"*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 7-18.
Maxim, Zoia, *Din istoria oraşului Seini (partea I)*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 143-151.
Mănărăzan, Mihaela, *Colecţia de arme medievale a Muzeului Judeţean Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 250-261.
Mănărăzan, Mihaela, *Pastoureau, Michel, O istorie simbolică a Evului Mediu occidental (Titlul original Une histoire simbolique du Myen Âge Editions du Seuil), Editura Cartier, 2004*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 284-287.
Mănărăzan, Mihaela, *Privilegiile oraşului minier Baia Mare în secolele XIV-XVI şi importanţa lor în procesul de dezvoltare urbană din NV Transilvaniei*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 5-21.
Mănărăzan, Mihaela, *„Muzeul Viu" un program de educaţie muzeală de succes*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 154-157.
Micluţă, Aurel, *Contribuţii la o cunoaştere istorică a invaziilor de lăcuste în partea de nord-vest a Republicii Socialiste România*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 427-438.
Mihoc, Blaga; Bălan, Gavril, *Stampe inedite din colecţia Muzeului Judeţean Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 128-143.
Mihoc, Blaga, *Ecoul războiului de independenţă în Transilvania 1877-1878,* în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p.174-184.
Mihoc, Blaga, *Pentru dezmembrarea Episcopiei de Munkács*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p.60-73.
Mişca, Sorana, *Simboluri ale breslei măcelarilor prezente în patrimoniul muzeal băimărean – Bastionul Măcelarilor şi lada de breaslă*, în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p. 93-100.
Mocanu, Radu Marin, *150 de ani de la Revoluţia din 1848-1849. Consideraţii privind ţărănimea ca suport ideologic şi programatic pentru conducătorii Revoluţiei române de la 1848*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 92-95.
Moisa, Gabriel, *Consecinţele răscoalei ţărăneşti din vestul României din iulie-august 1949*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 107-116.
Moldovan, Traian, *Intenţii şi perspective privind relaţia muzeu-public, în cadrul tematicii expoziţiei de bază a Secţiei de artă din Baia Mare,* în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 581-585.
Moldovan, Liviu, *O audiere de martori din anul 1777 privitoare la familiile nobile româneşti din satul Vărai, districtul Chioar*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 81-86.
Moşneagu, Mina; Mustaţă Mariana, *Efecte secundare ale unor substanţe folosite în conservarea lemnului biodeteriorat*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 203-216.
Muha, Veronica, *Simbolistica tatuajului în basmele şi baladele româneşti. Studiu de caz: Petru Caraman*, în *Marmatia*, Nr. 15, Baia Mare, 2018, p. 69-76.
Muscă, Mihai, *Grafica lui Eugen Pascu*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 236-243.
Muscă, Mihai, *Troiţa din Moisei*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare,1978, p. 341-354.
Muscă, Ioan, *Adunarea generală anuală a Despărţământului sălăjean-chiorean al ASTREI de la Şomcuta Mare (3 august)*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 213-219.
Muscă, Ioan, *Adunarea anuală a Despărţământului sălăjean-chiorean al ASTREI ţinută la Şomcuta Mare, 8 august 1909*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 103-112.
Nădişan, Ioan, *Acţiunea de repopulare a caprei negre în rezervaţia naturală Pietrosul Rodnei,* în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 255-267.

Nădişan, Ioan, *Implicațiile poluării asupra vegetației în zona municipiului Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare,1978, p. 369-378.
Negustor, Gheorghe, *Marea iluzie şi motivația plecării pe front în Primul Război Mondial*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 167-174.
Neamțu, Gelu, *Din activitatea lui Sigismund Pop, la 1848-1849*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 126-139.
Németi, Ioan, *Scurt istoric al sigiliilor oraşului Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1969, p. 16-21.
Németi, János, *Mormântul celtic de la Ciumeşti - „Pârâul Sf. Paul"/„Szent Pál Patak"*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, 2003, p. 187-200.
Olenici, Dimitrie, *Priorități româneşti în observarea cometelor*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p.172-175.
Opriş, Ion, *Endo şi exogamia în satele Poienile Izei şi Botiza*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 460-473.
Opriş, Valeriu, *Baia Sprie – mobilitatea teritorială a forței de muncă din industria minieră*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 381-385.
Ordentlich, Ivan; Kacsó, Carol, *Contribuții la cunoaşterea ritului de înmormântare practicat în necropola tumulară de la Lăpuş (Județul Maramureş)*, în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1969, p. 11-15.
Ordentlich, Ivan, *Aria de răspîndire a culturii Otomani de pe teritoriul României*, în *Marmatia,* Nr. 2, Baia Mare, 1971, p.19-35.
Oros, Ioan Maria, *Un exemplar din Gramatica lui Ioan Alexi (Viena, 1826) în colecții sălăjene*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 40-45.
Oros, Ioan, Maria, *Preocupări istoriografice romantice (postrevoluționare) asupra cărții româneşti din Transilvania*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 22-26.
Oszóczki, Coloman, *Documente inedite referitoare la Pintea Viteazul în Arhivele Maramureşene,* în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 106-120.
Oszóczki, Coloman, *Mişcări sociale şi politice din bazinul băimărean în primul deceniu al secolului al XX-lea*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 157-170.
Oszóczki, Coloman, *Aspecte din viața social-economică şi mişcări ale muncitorilor din bazinul minier maramureşean, în anii premergători Unirii (1911-1918)*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 299-311.
Paul, Vasile, *Ioan Buşiția, întîiul profesor al învățământului din Maramureş*, în *Marmatia*, Baia Mare, Nr. 4, 1978, p. 485 – 492.
Pavel, Marius, *Talkshow la studioul de televiziune "Canal 7"din Baia Mare,* în *Marmatia,* Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 419-429.
Părpăuță, Dorina; Ioanid, Ghiocel, *Studiul hidrofiliei suporturilor dermice utilizând metoda unghiului de udare*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p.225-230.
Pipidi, Andrei, *Note de istorie a Maramureşului în sec. XVI-XVII,* în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 175-184.
Pânzaru, Cristina, *Rolul deputaților țărani în declanşarea şi desfăşurarea Revoluției de la 1848 în Bucovina*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 116-125.
Ploieşteanu, Grigore, *Ecoul Memorialului din 1882 în Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 248-261
Pop, Cecilia, *Cartea – obiect de patrimoniu*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 266-270.
Pop, Dan, *Aşezarea din epoca bronzului de la Someş-Uileac, Județul Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 83-104.
Pop, Dan, *Toporul de cupru de la Corni*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 25-55.
Pop, Dan, *Comments on the State of Research of Suciu de Sus culture and Lăpuş group*, în *Marmatia*, Nr. 9/1, Baia Mare, 2009, p. 101-145.
Pop, Dan, *Aşezarea din epoca bronzului de la Lăpuşel Mociar, județul Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p. 23-51.
Pop, Dan, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Maramureş (I)*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 5-58.
Pop, Dan, *Veriga de picior din epoca bronzului de la Băița de sub Codru, județul Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 5-19.

Pop, Dan, *Aşezarea din epoca bronzului de la Groşi Habra, jud. Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 31-48.
Pop, Dan, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Maramureş (II)*, în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p. 5-30.
Pop, Gheorghe, *Independența națională – aspirație a întregului popor român în lupta seculară pentru libertate şi progres social*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 9-24.
Pop, T. Gheorghe, *Maramureşenii cinstesc împlinirea a 60 de ani de la înfăptuirea statului național român unitar*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p.11-26.
Pop, T. Gheorghe, *Maramureşul la a 35-a aniversare a revoluției de eliberare națională şi socială a României de sub dominația fascistă*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 11-26.
Pop, T. Gheorghe, *Existență, continuitate, unitate şi independență națională în istoria poporului român. 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat şi independent*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 27-48.
Pop, Lucia, *Începutul unei noi etape în evoluția economică a oraşului Baia Mare – constituirea primelor asociații meşteşugăreşti şi industriale*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 206-209.
Pop, Lucia, *Aspecte ale dezvoltării economice a zonei Baia Mare şi implicațiile acesteia în mişcarea de emancipare națională a românilor, la sfârşitul secolului XIX şi începutul secolului XX*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 152-157.
Pop, Lucia, *Activități muzeale adecvate persoanelor cu handicap. Din experiența colaborării Muzeului de Istorie cu Asociația nevăzătorilor din Baia Mare,* în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 301-303.
Pop, Lucia, *Contribuții documentare la istoria mişcării memorandiste. O scrisoare inedită din închisoarea de la Vácz, 1894,* în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 74-78.
Pop, Lucia, *Manifestări ştiințifice şi culturale organizate de Muzeul Județean Maramureş, Secția de Istorie. Calendar retrospectiv, 2001-2004*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 278-283.
Pop, Lucia, *Memoriul românilor din America adresat membrilor Conferinței de Pace de la Paris, 1919*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 76-87.
Pop, Lucia, *Manifestări ştiințifice şi culturale organizate de Secția de Istorie. Calendar retrospectiv, 2005-2006*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 151-153.
Pop, Lucia, *Coza, Aurel, Evenimente istorice trăite în octombrie 1918*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 141-150.
Pop, Lucia, *Cartea de aur a Afinăriei din Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 311-323.
Pop, Lucia; Rusu, Viorel, *Contribuții la istoria muzeului băimărean, 1898-2014*, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 103-143.
Pop, Lucia; Leşiu, Oana; Rusu, Viorel, *Centenarul Marii Uniri, 1918-2018. Omagiu şi recunoştință celor care au înfăptuit România Mare. Contribuții la o mai bună cunoaştere a istoriei locale*, în *Marmatia*, Nr. 15, Baia Mare, 2018, p. 85-105.
Pop, Marin, *Emil Bran şi Despărțământul Vişeu-Iza al ASTREI*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 44-60.
Pop, I. Simion, *Mărturii şi evocări din activitatea revoluționară a unor comunişti din Chioar, perioada 1932-1944,* în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare,1978, p. 235-249.
Pop, Vasile; Frank, Robert, *Contribuții la studiul păsărilor migratoare de pasaj în poarta de nord-vest a țării (Județele Maramureş şi Satu Mare)*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare,1978, p. 439-443.
Popa, Luana, *Dr. Vasile Lucaciu în documente din Arhiva Mureşenilor din Braşov*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 152-156.
Popa, Luana, *Din relațiile lui George Pop de Băseşti cu Dr. Aurel Mureşianu în activitatea politico-națională de la sfîrşitul secolului al XIX-lea,* în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare,1979-1981, p. 261-265.
Popa, Radu, *Observații privind vechimea şi semnificația ca izvor istoric a unor toponime Maramureşene*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 37-52.
Popa, Radu, *Un cărturar maramureşean: Ioan Artemie Anderco*, în *Marmatia,* Nr. 3, Baia Mare, 1977, p. 286-297.
Popa, Radu; Iuga, Georgeta Maria, *Noi cercetări arheologice şi lucrările de conservare la Cuhea (Bogdan Vodă) în Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 297-310.
Popescu, Victor, *60 de ani de la înfăptuirea statului național unitar român*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 210-219.

Porumb, Marius, *Pictura icoanelor din Moisei şi eradierea ei în zonele înconjurătoare în veacul al XVII-lea*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 327-340.
Porumb, Marius, *Legături artistice şi culturale între Ţara Maramureşului şi celelalte ținuturi în secolul al XVIII-lea*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p.513-518.
Prahoveanu, Ioan, *Cărturari ai Braşovului de origine maramureşeană, luptători pentru unitatea națională,* în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare,1978, p. 127-136.
Retegan, Ioan, *Salutul Comitetului Județean Maramureş al P.C.R. adresat Muzeului Județean Maramureş cu prilejul a 80 de ani de existență*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 51- 54.
Radu, Vasile, *Evoluția demografică a satelor din Țara Lăpuşului în secolele XVIII-XIX*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, p. 18-24.
Retegan, Simion, *Ca pâinea de toate zilele: startul şcolar românesc din zona Băii Sprii, într-un raport protopial din 1857*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 115-127.
Robescu, Gheorghe, *„Enciclopedia istoriografiei româneşti" o meritorie operă colectivă*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, p. 528-529.
Robescu, Gheorghe, *Aspecte privind economia regiunii miniere Baia Mare între anii 1944-1947*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 348-356.
Robescu, Gheorghe, *Gheorghe Bodea, Vida, artist militant, Cluj-Napoca, 1980*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 626-628.
Robescu, Gheorghe, *Vasile Blidaru – ultimul haiduc*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 150-155.
Robescu, Gheorghe, *Din istoria comunismului băimărean 1921-1940*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 88-94.
Rus, Dorin-Ioan, *Din activitatea preotului Johannes Kinn din Reghinul Săsesc (1853-1891)*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 49-59.
Rusu, Viorel, *Rezistența bisericii româneşti din Maramureş în perioada 1940-1944. Mărturii documentare,* în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 95- 106.
Rusu, Viorel, *De la un regim la altul. Episcopia Greco-Catolică a Maramureşului în perioada 1944-1945*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 289-310.
Rustoiu, Aurel, *Sarea Maramureşului şi aşezările dacice de pe Tisa Superioară*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 201-218.
Sabău, Ioan, *Despre monetăria din Baia Mare în sec. XV – XVII,* în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 55-70.
Sabău, Ioan, *Aspecte privind participarea maselor populare maramureşene la transformările din perioada 1944-1947, în Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 268-283.
Sabău, Ioan, *Evoluția demografică a oraşului Baia Mare în secolele XVI-XVIII*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 57-65.
Salvan, Florian, *Contribuții la cunoaşterea mişcării memorandiste. "Memorandul românilor - Centenar"(1892, 1894-1992, 1994), Baia Mare, 1994*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 323-327.
Sava, Victor, *Descoperirile Bodrogkeresztúr de la Sânpetru German, județul Arad*, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 17-44.
Săsărman, Mihai, *O nouă inscripție din vechea colecție a Muzeului Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş din Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 45-49.
Schrek, Vasile, *Năvălirea tătarilor în Maramureş şi înfrângerea lor la Borşa în 1717*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 71-77.
Sinigalia, Terezia, *Oportunitatea integrării arhitecturii „minore" urbane de la sfîrşitul secolului al XIX-lea în viața contemporană. Puncte de vedere*, *în Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 519-527.
Socolan, Aurel, *Două documente inedite privind breasla olarilor din Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1969, p. 22-28.
Socolan, Aurel, *Circulația cărții vechi româneşti în nord-vestul României*, în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1969, p. 29-32.
Socolan, Aurel; Toth, Adalbert, *Zugravi ai unor biserici de lemn din Nord Vestul României*, în *Marmatia,* Nr. 1, Baia Mare, 1969, p. 33-56.
Socolan, Aurel, *Un document inedit despre oraşul Baia Mare*, în *Marmatia*, nr. 2, Baia Mare,1971, p. 100-105.
Socolan, Aurel, *Circulația în Maramureş a cărților româneşti tipărite în Moldova pînă la 1850, în Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 144-150.
Socolan, Aurel, *Circulația Cazaniei lui Varlaam în Județul Maramureş şi valoarea documentară a însemnărilor*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 27-31.

Soroceanu, Tudor, *Restitutiones bibliographicae et archaeologicae ad res praehistoricas pertinentes. II. Colecția dr. Samuel Egger din Viena*, în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p. 53-108.
Spătan, Ioan, *Aniversarea la Baia Mare, a Revoluției române de la 1848, în revista "Tribuna" din Sibiu, din 3/15 mai 1898*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 140-146.
Stanc, Simina, *Studiul materialului faunistic provenit din așezarea de la Lazuri – Lubi Tag (județul Satu Mare)*, în *Marmatia*, Nr. 9/1, Baia Mare, 2009, p. 183-198.
Stanciu, Ioan, *Descoperiri medievale timpurii din județele Satu Mare și Maramureș,* în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 249-317.
Stanciu, Ioan, *Die frühen slawen in der rumänischen archäologischen forschung. Kurze kritische untersuchung*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 237-267.
Stanciu, Ioan, *Martin Kuna, Nad'a Profantová et al., Počátky raného středověku v Čechách. Archeologický výzkum sídelní aglomerace kultury pražského typu v Roztokách - The onset of the Early Middle Ages in Bohemia. Archaeological research at a large settlement site of the Prague-type culture* at Roztoky, Archeologický Ústav AV ČR Praha (Praha 2005), în *Marmatia, Nr. 9/1,* Baia Mare, 2009, p. 211-215.
Stanciu, Ioan, Despre *rolul așa-numitelor „pâinișoare de lut" mediul așezărilor slave timpurii (sec.VI-VII)*, în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p. 165-191.
Stanciu, Ioan, *Cei mai vechi slavi în spațiul intracarpatic al României. O scurtă examinare și contribuție la dosarul arheologic al problemei*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 97-162.
Stanciu, Ioan, *Țesturile de lut în așezările medievale timpurii din partea nord-vestică a României (a doua jumătate a sec. VII – sec. IX/X)*, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 33-50.
Străuțiu, Eugen; Racovițan, Mihai, *Revoluția de la 1848-1849 în părțile Sibiului*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 96-115.
Suciu, Simona, *Fortificația medievală a oraşului Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 311-354.
Şainelic, Sabin, *Motive ornamentale pe furci şi bîte. Zonele etnografice Lăpuş şi Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1969, p. 92-97.
Şainelic, Sabin, *Arhitectura bisericilor de lemn din Țara Maramureşului,* în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 279-317.
Şainelic, Sabin; Ciocan, Janeta; Şainelic, Maria, *Morile de apă din bazinul râului Lăpuş*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 153-188.
Şainelic, Sabin, *Tradiție, unitate şi continuitate exprimate în expoziția permanentă de etnografie şi artă populară Muzeului Județean Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 461- 465.
Şandor, Corina, *Discuții televizate cu prilejul simpozionului internațional de arheologie "Fenomene culturale ale epocii bronzului în spațiul carpatic. Relațiile cu regiunile învecinate" Baia Mare, 10-13 octombrie 2001*, în *Marmatia,* Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 413-418.
Ştef, Mioriţa, *Istoria oraşului Baia Mare. Bibliografie selectivă*, în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p.185-200.
Tătar, Liviu, *Perfecționări tehnice în industria minieră maramureşeană în anii republicii*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 143-150.
Tătar, Liviu, *Asociații de ajutor reciproc ale minerilor din bazinul Baia Mare, în secolul al XIX-lea*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 147-151.
Tiron, Tudor-Radu, *Noi ipoteze referitoare la originile stemei Moldovei, în lumina informațiilor oferite de către sigiliul din 1701 al celor cinci oraşe privilegiate din Comitatul Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p. 63-91.
Toma, Felix; Toma, Ioan, *Presa românească din nord-vestul Transilvaniei la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 79-96.
Toma, Felix, *Contribuția presei româneşti din N-V Transilvaniei la analizarea şi afirmarea învățământului național românesc...,* în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 80-87.
Toma, Ioan, *Scurt istoric privind dezvoltarea mineritului în bazinul băimărean*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 128-132.
Tomasz, Jacek Chmielewski, *Early Neolithic Chipped Stone Assemblage from Seini-Dagas, District of Maramureş, România,* în *Marmatia*, Nr. 9/1, Baia Mare, 2009, p.23-58.
Topor, Narcisa; Enescu, Mihai, *Momente din evoluția planetarilor din România*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 161-165.

Țărău, Augustin, *Particularități ale aplicării Reformei Agrare din anul 1945 în nord-vestul României*, în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p. 123-144.
Țîrdea, Dorica, *Spirit marțian în noua eră spațială*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p.176-181
Ursu, Traian, *Monumente memoriale din județul Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 357-375.
Ursu, Traian, *Sesiunea omagială de comunicări ştiinţifice „Existenţă, continuitate, unitate şi independenţă naţională”*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 608-611.
Ursu, Traian, *Teodor Pavel, Mişcarea românilor pentru unitate naţională şi diplomaţia puterilor centrale (1878-1895) Editura „Facla”, Timişoara, 1979*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 621-624.
Ursu, Traian, *Un document inedit din satul Rus (zona Baia Mare), privind ocupația horthystă*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 220-226.
Ursu, Traian, *Monumente din Județul Maramureş ridicate în memoria evreilor deportați în lagărele naziste,* în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 287-292.
Ursu, Traian, *Simpozion național "Satul românesc în Revoluția de la 1848-1849": Baia Mare – Remetea Chioarului – Şomcuta Mare, 28-29 mai 1998*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 304 – 306.
Ursu, Viorica, *Petru Bran, eminent om de cultură transilvănean din veacul al XIX-lea, luptător neobosit pentru emanciparea poporului român*, în *Marmatia,* Nr. 3, Baia Mare, 1977, p. 279-284.
Ursu, Viorica, *Un document inedit privind relațiile Chioarului cu țările române în evul mediu*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare,1978, p.77-87.
Ursu, Viorica, *Sesiunea anuală a Muzeului județean Maramureş (1978)*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 357-340.
Ursu, Viorica, *În legătură cu memorialul din 1614, adresat autorităților imperiale de românii din ținutul Baia Mare, Chioar şi Sătmar*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 185-193.
Ursu, Viorica, *Capodopere ale breslei olarilor din Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 14-198.
Ursu, Viorica, *Modalități de implicare a muzeului, a altor instituții şi organizații în cultivarea tradițiilor artei populare autentice şi dezvoltarea artizanatului în județul Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 595-600.
Ursu, Viorica; Béla, Nagy, *Tezaurul monetar de la Remeți – Mireşu Mare, sec. XVII-XVIII,* în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 379-390.
Ursu, Viorica, *De la domnii Țării Româneşti, pentru mănăstirea din satul Biserica Albă - Maramureş*, în *Marmatia,* Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 66-72.
Ursu, Viorica, *Şase secole de la atestarea documentară a mănăstirii "Sf. Mihail" din Peri – Maramureş ca stavropighie patriarhală. Expoziție de istorie şi artă veche religioasă – catalog. Simpozion ştiințific*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 227-242.
Ursu, Viorica, *Colecția de opaițe şi lămpi vechi de mină a Muzeului de Istorie din Baia Mare. Catalog selectiv. Expozițiile de la Baia Mare (1994) şi Iaşi (1996),* în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 267-275.
Ursu, Viorica, *Iuliu Pop (1915-1996) – ultima expoziție din viața artistului fotograf. Baia Mare, 1995*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 276-279.
Ursu, Viorica, *Vechi mănăstiri renăscute, ctitorii ale Drăgoşeştilor: Mănăstirea Bârsana – Maramureş, Mănăstirea Habra - Chioar (I)*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 307-313.
Ursu, Viorica; Pop, Lucia, *Manifestări ştiințifice şi culturale organizate de Muzeul de Istorie din Baia Mare. Calendar retrospectiv, 1980-1999*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 293-300.
Ursuțiu, Liviu, *Baia Sprie în conscripțiile din 1778-1780*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 87-92.
Ursuțiu, Maria, *Aparatul economico-administrativ al domeniului Chioar în a doua jumătate a sec. al XVII-lea*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 199-205.
Ursescu, Marta; Andrei, Ana-Maria, *Biblia lui Şerban Cantacuzino, Bucureşti 1688*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 231-239.
Vaida, Aurel, *Maramureşeni participanți la lupta de eliberare a popoarelor europene cotropite de Germania hitleristă*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p.109-125.
Vaida, Aurel, *Participarea Chioarului la revoluția românească din Transilvania în 1848,* în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare,1978, p. 107-127.
Varga, Petru; Gorduza, Victor, *Colecția mineralogică a Muzeului Județean Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 351-360.

Vaida, Aurel, *Ioan Dragomir – figură marcantă a revoluției de la 1848-1849 din părțile Lăpuşului şi Chioarului*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 210-223.
Vetişanu, Vasile, *Permanența tradiției şi valorile culturii*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 288-293.
Vizauer, V. Victor, *Un denar roman de la Sighetu Marmației,* în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 219-172.
Vizauer, V. Victor, *Antroponimele românilor din comitatul Maramureş în veacul al XIV-lea*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 103-113.
Vizauer, V. Victor, *Zeu: un element onomastic rar din Maramureşul secolului al XIV-lea*, în *Marmatia*, Nr.15, Baia Mare, 2018, p. 77-83.
Vişovan, Ştefan, *Marius Câmpeanu, „Şcolile confesionale româneşti din Vicariatul Greco-Catolic al Maramureşului. A doua jumătate a secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea" Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuş, 2016*, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 121-123.
Vulpe, Alexandru; Lazăr, Valeriu†, *Toporul de luptă de bronz de la Bogata de Mureş*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 43-56.
Zaharia, Gheorghe, *Eliberarea de sub ocupația horthystă a părții nord-vestice a României - act de dreptate istorică, în Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare,1978, p. 249-254.
Zderciuc, Silvia, *Ceramica populară din Țara Lăpuşului*, în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1969, p. 73-80.
Zderciuc, Silvia, *Centrul de ceramică Baia Sprie Județul Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 318-339.
Zderciuc, Silvia; Pop Iuliu, *Despre olăritul din Seini*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 189-197.
Zderciuc, Silvia, *Cromatica ceramicii maramureşene, unitate şi specificitate*, în *Marmatia*, Nr. 4, 1978, p. 293-296.
Zderciuc, Silvia, *Decorul ceramicii populare maramureşene – tehnici*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 424-431.
Zdroba, Mircea, *Sigilii ale breslelor din Baia Mare păstrate în colecțiile Muzeului Județean Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 121-127.
Zăgreanu, Radu, *Two new roman gemstone from Gherla / Două noi geme romane de la Gherla*, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 57- 62.
Wollmann, Volker, *O "relatare" din 1791 privind exploatarea sării în Maramureş*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 375-413.

Marmatia 50 Years - Jubilee Bibliography

(Abstract)

The idea of historian Dr. Schönherr Gyula and some intellectuals to establish a town museum has begun to take shape in 1899, with the founding of the Baia Mare Museum Association.

Over the next five decades, the museum's collections were moved to various buildings in the central part of the city and temporarily opened to visitors.

With the administrative-territorial reorganization of the country, the institutions change their names, so that the Maramures Regional Museum becomes the Maramures County Museum.

The big challenge was to manage a periodical publication under the auspices of the museum. The first issue of *Marmatia* appeared in 1969.

The scientific value of the studies published by *Marmatia* is indisputable, which is why we consider a bibliography that includes all the titles published over the years to be useful.

(English translation, Alexandru Ştef)

Miorița ŞTEF
Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş
stefmioritza@gmail.com

Drumul de întoarcere din America. Jurnal de călătorie, 1919

LUCIA POP, OANA LEŞIU

Cuvinte cheie: *români, emigrare, Baia Mare, America, jurnal de călătorie,1919, monument memorial, Maramureş*
Keywords*: *Romanians, emigration, Baia Mare, The United States of America, travel log, 1919, memorial token, Maramures county

Mişcarea migratorie europeană spre Statele Unite ale Americii a început în al doilea deceniu al secolului al XIX-lea, când a fost instaurată pacea în Europa, respectiv, după anii 1815. Treptat, această migrație, nesemnificativă la începuturi, a devenit un adevărat fenomen, ajungându-se, în primele decenii ale secolului XX, la un gigantic fluviu uman de emigranți (peste 35 de milioane), provenind din toate colțurile Europei. În **pelerinajul trecerii oceanului s-au intergrat şi români proveniți din teritoriile aflate sub stăpânirea austro-ungară, cărora li s-au adăugat cu timpul valuri, valuri de emigranți.** Românii din Ardeal au fost primii care, în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, au început să plece în număr mare către Lumea Nouă. Este uşor de intuit motivația. După secole de oprimare şi discriminare, aceştia au încercat să evadeze din lumea nedreaptă în care trăiau, fie trecând Carpații, în Moldova sau Muntenia, fie încercându-şi norocul în America, țara cea îndepărtată, unde unii dintre ei, deja se întâlniseră cu libertatea şi chiar cu bunăstarea.

Câteva considerații privind emigrarea românilor în America la cumpăna secolelor XIX-XX

Fenomenul emigrării românilor în America s-a conturat în jurul anilor 1880-1890. Însă, surse documentare consemnează prezența românilor pe acele meleaguri, mai devreme cu câteva decenii, respectiv pe la mijlocul secolului al XIX-lea. Astfel, în vremurile tulburi ale „goanei după aur" din California, în districtul Zenada, în jurul anului 1850, sunt semnalate primele valuri de emigranți români care nu aveau altă avuție decât puterea lor de muncă, putere care le dădea speranța într-o nouă viață, mai bună decât aceea pe care au lăsat-o în urmă. Aşadar, principalul motiv al emigrării românilor şi a altor nații spre „pământul făgăduinței" a fost de natură economică. Acest fenomen a crescut în amploare în perioada 1880-1914, când Statele Unite şi Canada erau în plină expansiune industrială şi aveau nevoie de forța de muncă din afară, ieftină şi mai puțin pretențioasă[1]. Cei mai mulți români plecați în acea perioadă de început au rămas necunoscuți, aceştia, fie s-au integrat, într-un fel sau altul, în noile comunități în curs de formare, fie s-au întors acasă la un moment dat. Totuşi, iată doi români, care nu numai că nu au fost dați uitării ci au intrat în istoria lor, a americanilor. Este vorba despre George Pomuț şi Nicolae Dunca. George Pomuț (1818-1882), General de Brigadă în armata americană, a ajuns în America în jurul anilor 1850 când s-a înrolat voluntar într-un regiment din Jow devenind foarte repede un ofițer apreciat. În anul 1866 a fost numit consul general al Americii la Sankt Petersburg, importantă funcție diplomatică pe care a deținut-o până la moartea sa, în anul 1882. De numele său este legat procesul de cumpărare a provinciei Alaska de la Rusia Țaristă. Căpitanul Nicolae Dunca (1837-1862), după ce a luat parte la revoluția italiană din anul 1848, a plecat în America unde s-a înrolat voluntar într-un regiment din New York. Ulterior, documentele îi consemnează numele printre cei căzuți în luptele de la Cross Keys, Virginia (iunie 1862), în contextul Războiului Civil American, războiul de secesiune între Nord şi Sud (1861-1865)[2]. Este perioada în care se cristalizează legăturile diplomatice dintre cele două state, respectiv Statele Unite şi România, de curând independentă. Istoria relațiilor diplomatice bilaterale româno-americane au început oficial cu aproape 150 de ani în urmă. La 14 iunie 1880, preşedintele Statelor Unite ale Americii, Rutherford B. Hayes, a semnat scrisoarea prin care îl informa pe domnitorul Carol I asupra numirii lui Eugene Schuyler în calitate de agent diplomatic/consul general al SUA în România, acest moment marcând practic stabilirea relațiilor diplomatice bilaterale. Colonelul Sergiu Voinescu a fost primul diplomat român primit de preşedintele Statelor Unite ale Americii, Rutherford Hayes, la 18 noiembrie 1880. Un act foarte important oficializat în această perioadă este scrisoarea din 20 noiembrie 1880, prin

[1] Mihai Blenche (prim-secretar de Legațiune), *Românii de peste hotare*, Bucureşti, 1935, pp.97, 98;
[2] Nicolae Iorga, *America şi românii din America*, Vălenii de Munte, 1930, p.204;

care Statele Unite ale Americii confirmă recunoaşterea independenței de stat a României.

Pe măsura trecerii timpului, a creşterii numărului de imigranți, a organizării acestora în comunități cu o viață social-culturală şi religioasă din ce în ce mai bine conturată, istoria consemnează personalități şi evenimente importante deopotrivă, pentru românii de acolo cât şi pentru cei din țară. Asemenea altor imigranți, veniți din toate colțurile lumii, românii (din care majoritatea erau ardeleni), conform legilor americane, după ce făceau dovada posesiunii celor 25 de dolari, suma minimă care condiționa intrarea în țară, erau preluați de diferite agenții care îi direcționau spre zonele în care forța lor de muncă era necesară. În funcție de condiția socială şi aptitudinile lor, aceştia urmau să desfăşoare fie munci agricole fie munci în domeniul industrial. „ Mulți s-au îmbogățit... Au învățat o luminoasă lege de viață, legea muncii şi a cinstei. Au învățat că începuturile cele mai umile pot să ducă la rezultatele cele mai mândre, că titlurile nu înseamnă şi nu trebuie să însemne nimic, că voința şi încrederea sunt adevăratele bogății deoarece crează bogății..."[3]. Principala cauză a emigrării românilor din Transilvania, în America, în Canada sau în alte părți mai apropiate sau mai îndepărtate de țară, a fost de natură economică. Cei plecați aparțineau celor mai defavorizate clase sociale, din acest punct de vedere majoritatea lor fiind țărani săraci şi muncitori. Țăranii erau fie fără pământ, fie cu pământ puțin iar colonizările sui-generis practicate de guvernele Ungariei dualiste au contribuit la imposibilitatea asigurării subzistenței lor şi a familiilor lor. Pe de altă parte, muncitorii, fie nu găseau de lucru fie erau obligați să muncească în condiții discriminatorii cum ar fi un nivel redus de salarizare cu circa 25% şi cu ziua de muncă mai lungă comparativ cu muncitorii din Ungaria[4]. Emigrarea a fost, pentru majoritatea românilor, soluția la care au recurs în situații limită. Aceştia, aşa cum afirmă unii contemporani ai acestui fenomen al emigrării, nu ar fi luat drumul pribegiei dacă acasă ar fi avut posibilitatea de a trăi de pe urma muncii lor, emigrarea nefiind o caracteristică a poporului român în evoluția sa istorică de până acum.

În primele valuri drumul românilor spre America era la limita suportabilului, ei erau, de obicei, pasageri ai clasei a III-a, condițiile de călătorie fiind, azi, greu de imaginat. În timp aceste condiții au evoluat, mai ales după anii 1919-1920.

Punctul de debarcare al majorității emigranților români era New-York-ul unde exista „cea mai mare „stațiune de emigrare din lume" numită şi „anticamera spre pământul făgăduinței", locație construită în anul 1892 de autoritățile americane pentru a prelua imigranții de pe vapoarele ce veneau din Europa, în perioada noastră de referință fiind vorba în principal despre țările est şi sud-europene. De aici era urmat un protocol standard (vizite medicale şi chestionare foarte amănunțite), care se finaliza cu verdictul comunicat de un oficial american. Pentru cei mai puțini norocoşi verdictul însemna sfârşitul unui vis care nu a început[5].

Emigranții români, majoritatea ardeleni, trăiau în colonii, nedorind şi nefiind asimilați de societatea americană, fie din motivul dorinței de întoarcere, la un moment dat în țară, fie din cauza prejudecății americanilor față de imigranții din sud-estul Europei dar şi din dorința de menținere a ideii naționale în comunitățile româneşti din America. După anul 1900, numărul emigranților români a crescut treptat în mod semnificativ. Spre exemplu, în anii 1906-1908 sunt menționați 38031 români din Austro-Ungaria iar în perioada următoare, respectiv 1909-1911, numai din Ungaria au fost semnalați peste 25000 de români. În jurul anului 1914 numărul lor era de 135000 din care 98% proveneau din Ardeal. Românii munceau din greu pentru a a-i ajuta pe cei de acasă şi pentru a face în acelaşi timp economii pe care să le folosească la întoarcerea în țară. Astfel, numai în anul 1912, socotit un an foarte greu, românii au trimis din America în Ardeal aproximativ 40 milioane dolari[6].

Comunitățile româneşti s-au organizat din punct de vedere religios şi social în primul deceniu al secolului XX. Credincioşii români din America solicitaseră în repetate rânduri preoți din Ardeal care să le „mângâie sufletele dornice de a auzi Slujba Sfântă în limba românească"[7]. Astfel, în noiembrie 1905, după o acerbă împotrivire a guvernului maghiar, a sosit în America primul misionar român greco-catolic, preot dr. Epaminonda Lucaciu (1877-1960), cel care, ulterior, a fost numit în

[3] George Bacaloglu, *Viața oamenilor din America*, în *Cele trei Crişuri*, 1935, p.98;
[4] Traian Ursu, *Monumente memoriale ale emigranților români în America*, în *Acta Mvsei Porolissensis*, XVIII, Zalău, 1994, p.346;
[5] Gabriel Gârdan, *Emigrația română în America. Cum se desfăşura călătoria spre Lumea Nouă* în https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/emigratia-romana-in-america-cum-se-desfasura-calatoria-catre-lumea-noua accesat în 10 februarie 2022
[6] Traian Ursu, *Monumente memoriale ale emigranților români în America*, în *Acta Mvsei Porolissensis*, XVIII, Zalău, 1994, pp.343, 344;
[7] A. Popp, *Ardelenii în America*, în *Cele Trei Crişuri,* Oradea, 1935, p.97;

presa vremii „preotul cu cea mai mare parohie din lume". În aceeaşi perioadă au luat fiinţă societăţi culturale româneşti şi au fost iniţiate publicaţii tipărite în limba română, spre exemplu ziarul „Românul", înfiinţat în anul 1905 şi condus de Epaminonda Lucaciu, Nicolae şi Gavril Barbul sau ziarul „America" înfiinţat de preotul ortodox Moise Balea (primul misionar, paroh ortodox român în America) în anul 1906[8]. În aceeaşi perioadă au luat fiinţă primele asociaţii de ajutor reciproc care îşi propuneau printre altele trimiterea în ţară a unor sume de dolari pentru acţiuni culturale şi economice. În timp, emigranţii români au fost sprijiniţi, oficial sau neoficial, de diferite personalităţi din România şi din Transilvania. În perioada 1914-1919, când evenimentele istorice cunoscute din acest interval de timp au ajuns la maximă intensitate, românii aflaţi în străinătate au acţionat în diferite forme pentru sprijinirea împlinirii unităţii noastre naţionale. Dintre personalităţile marcante însărcinate de guvernul României cu misiuni în America, în perioada de referinţă, amintim pe dr. Vasile Lucaciu (1852-1922, preot greco-catolic, tatăl lui Epaminonda Lucaciu), Vasile Stoica, Constantin Angelescu, fraţii Negulescu sau Ion Moţa. Aceştia, printr-o susţinută propagandă, concretizată în articole de presă, conferinţe, audienţe, au reuşit să convingă opinia publică şi autorităţile americane asupra nevoii de unitate a românilor într-un stat naţional.

Printre românii plecaţi în America se numără şi locuitori din actualul judeţ Maramureş, din localităţi aparţinătoare, la vremea respectivă, comitatelor Maramureş, Sătmar, Sălaj sau Solnoc Dăbâca. Numele acestora este consemnat fie în documentele şi presa vremii fie pe monumentele funerare ridicate de familiile rămase în ţară. Monumentele funerare care au fost identificate în câteva localităţi din judeţ sunt astăzi însemne memoriale cu valenţe documentare deoarece, în textul inscripţiilor consemează numele celor plecaţi, români care nu au reuşit să se întoarcă acasă trecând la cele veşnice departe de cei dragi. Însemne funerare de acest fel au fost identificate în localităţile: Bicaz, Curtuiuşul Mare, Mireşu Mare, Oarţa de Sus şi Oarţa de Jos. Este vorba despre cruci din piatră şi Cruci Răstignire, tot din piatră, ridicate din „colecta credincioşilor noştri români din America", cioplite de meşteri locali şi amplasate în cimitirele din imediata vecinătate a bisericilor din localităţile respective[9]. Spre exemplu, în localitatea Mireşu Mare în curtea bisericii se află două astfel de monumente memoriale. Unul dintre ele este o Cruce Răstignire din piatră şi beton, ridicat în anul 1911 din contribuţia emigranţilor din America; monumentul a fost lucrat de meşterul S. Kepes din Seini; placa de marmură mare păstrează inscripţia: „Această răstignire o a ridicat în semn de mulţumită lui Dumnezeu: Iuliu Cîrc, Victor Cîrc, Onuţiu Mogoş a Palyi, Iuon Mărieş a Vili, Iuon Pop a Cantor, Onucz Pop a Găvrili, Vasilica Farcaş, Vasilica Mogoş a Nechiti, Gavriş Vancza, János Razmoş, George Mărginaş, Iuon Cîrţiu lucrători în America, poporani în Mireşu Mare. Anul Domnului 1911. Kepes S. Váralja".

Cel de-al doilea monument, ridicat trei ani mai târziu, respectiv în 1914, este tot o Cruce Răstignire din piatră şi beton, opera meşterului pietrar Andrei Sălăgian. Pe placa de marmură neagră se află inscripţia: „Această s.(fântă, n.n.) cruce este rădicată din colecta credincioşilor noştri români din America; săvârşită prin Andriş Sălăgian din Mireşiul Mare 1914". Datarea monumentului „Anno 1914" se afla traforată pe învelitoarea de tablă care proteja monumentul şi care astăzi nu mai există.

Din localităţile menţionate anterior, cinci cruci/monumente au fost ridicate din donaţia şi cu banii emigranţilor, iar una/un monument pe cheltuiala urmaşilor unui emigrant decedat în America, având astfel şi semnificaţia de mormânt cenotaf (monumentul din localitatea Bicaz, ridicat în curtea casei fiului emigrantului).

Drumul din America spre casă (Baia Mare)

În anul 1992 (29 decembrie) în patrimoniul Secţiei de Istorie a Muzeului Judeţean Maramureş a intrat prin achiziţie un deosebit document cu caracter memorial, un jurnal de călătorie în manuscris care descrie pe zile drumul de întoarcere acasă, din Statele Unite ale Americii la Baia Mare, în anul 1919. Jurnalul manuscris a fost oferit, spre vânzare, muzeului în anul 1992, pentru suma de 5000 de lei, de către Constantin Mădăras, strănepotul lui Ioan Mădăras, proprietarul şi autorul jurnalului. Din relatările strănepotului străbunul său ar fi plecat cu familia, în jurul anilor 1900, în America. Jurnalul are forma unui carnet de notiţe, cu următoarele dimensiuni: lungimea de 15,8 cm şi lăţimea de 9,5 cm, copertă din carton pânzat. Numărul total de file este de 34 din care 6 file sunt scrise cursiv. În conformitate cu însemnările destul de riguroase, făcute în condiţii neprielnice unui scris ordonat,

[8] Ibidem;

[9] Traian Ursu, *Monumente memoriale ale emigranţilor români în America*, în *Acta Mvsei Porolissensis*, XVIII, Zalău, 1994, p.348;

călătoria a început în ziua de 12 noiembrie 1919, cu îmbarcarea familiei Mădăras, alături de mulți alți emigranți români, pe vaporul *Regina D'Italia*. Acest vapor cu aburi, identificat prin intermediul unei reproduceri color dintr-o colecție privată, fost construit în anul 1907 pentru compania italiană Lloyd Sabaudo de către compania Sir James Laing & Sons Ltd din Regatul Unit. Vaporul, cu o capacitate de 2020 de pasageri, naviga pe linia maritimă care unea cele două Americi de Europa, fiind scos din funcțiune în anul 1929. Întoarcerea acasă, respectiv repatrierea emigranților români din Statele Unite ale Americii, după anul 1918, a fost prezentată în ziarele transilvănene şi în cotidianul românesc *America*, ce apărea la Cleveland, Ohaio.

Din conținutul jurnalului reiese că Ioan Mădăras, posesorul carnetului, a plecat cu familia pe drumul de întoarcere acasă, respectiv cu soția Eleonora şi cei doi copii, o fetiță al cărei nume nu-l aminteşte şi băiatul Jhoni/Jhoani. Presupunem că aceştia au călătorit la clasa I având în vedere faptul că, la un moment dat, autorul face câteva descrieri a stării călătorilor, mult mai numeroşi, de la clasa a III-a. În general, călătoria cu vaporul, a durat aproximativ 30 de zile (12 noiembrie-5 decembrie 1919), cu mai multe opriri, acestea fiind necesare atât pentru aprovizionarea cu cărbune, cât şi pentru, probabil, tranzit marfă. Interesant este faptul că în opririle pe care le-a făcut vaporul, călătorii au avut ocazia să viziteze locuri istorice, precum Cetatea Regală Napoli sau le-au văzut de la distanță. Unele din aceste locuri i-au atras atenția în mod deosebit, autorul descriind ceea ce a văzut, spre exemplu pe o insulă din Arhipeleagul Azore din Oceanul Atlantic „Aici am şi văzut săraci umblând a cerşi. Umblau oameni desculți şi femeile, timpul era foarte cald. Aici am fost într-o grădină foarte frumoasă, am văzut cum se fac bananele, portocalele şi tot felul de plante şi flori frumoase şi lemne de palmier am văzut o frumusețe de nedescris." De asemenea, autorul a rămas profund impresionat de Cetatea Regală Napoli (centrul istoric al oraşului Napoli este azi în patrimoniul UNESCO) despre care spune: „În acest timp (26 noiembrie,.n.n.) am văzut cetatea Regală din Napoli o cetate foarte mare. În față erau porți şi în fața ei erau tunurile capturate de la austro-ungari erau până la 2 sute. După aia tot în fața curții regale biserica regală din bătrâni?. M-am dus şi aici să intru în ea; biserica avea nişte porți de fier foarte mari şi înăuntru era rotundă dar era teribil de mare. Roată erau făcuți apostoli aşa ca statuile mari de numai m-am mirat când am văzut. Altarul încă era foarte frumos." Nu ştim cu siguranță ce pregătire a avut autorul jurnalului, dar anturajul din timpul călătoriei ne îndreptățeşte să presupunem că nu era un om oarecare, iar informațiile oferite de strănepotul său ne-ar îndrepta spre o formație profesională teologică. Am încercat să reconstituim traseul vaporului *Regina D'Italia* din portul New York până la Constantinopol (Istambul, n.n.) şi a drumului, în continuare, până acasă la Baia Mare: ***Plecare New York*** (12 Nov.) ► ***Arhipeleagul Azore*** (21-23 Nov.) ► ***Strâmtoarea Gibraltar*** (26 Nov.) ► ***Napoli, Italia*** (26 Nov.-2 Dec.) ► ***Insula Capri, Italia*** (2 Dec.) ► ***Insula Sicilia, Italia*** (2 Dec.) ► ***Insula Cirigo (Cythera, Kythira, Kythere, n.n.), Insula Andros, Insula Skyros, Grecia*** (4 Dec.) ► ***Strâmtoarea Dardanele*** (5 Dec.) ► ***Constatinopol*** (5 Dec.).

Autorul jurnalului nu ne spune cum a ajuns de la Constantinopol la Constanța. Ne spune doar că în ziua de 5 decembrie a ajuns la Marea Neagră. Aşadar este posibil să fi luat un alt mijloc de transport pe apă până în portul Constanța. În ceea ce priveşte transportul de la Constanța până la Baia Mare, cu siguranță l-a parcurs cu trenul, oferindu-ne la finalul jurnalului următoarele informații: Constanța – Bucureşti 98 lei, Bucureşti – Predeal 86 lei, Predeal – Cluj - 188 kor, Cluj – Baia Mare.
Pe ultimile file ale carnețelului sunt scrise nume şi adrese, precum şi împuterniciri de predare a unor obiecte de valoare membrilor unor familii din partea celor rămaşi în Statele Unite ale Americii:
„Numele purtătoului acestor obiecte de valoare este Ioan Mădăras din Baia Mare. Ajutați-l, sprijiniți-l în toate nevoile sale. Eu mai rămân până în luna mai anul 1920, apoi iarăşi ne vom revedea în dulcea Românie şi împreună ne vom veseli.
I feel great pain in my heart that I cannot see my parents and brothers but with the help of God we will see each-other in short time. Aurelia?
Mă doare sufletul că nu-mi pot revedea părinții şi frații, dar, cu ajutorul Domnului, ne vom revedea în scurt timp.
1.La Tata: tabacul în pel (piele) turcesc? scătulă de țigări, icoana engleză, jaşcău (pungă n.n.), maşina de tuns, 1 tablă (cutie n.n.) de bagău (tutun n.n.) pentru făt.
La Mama: icoană engleză şi dolarul de aur, suvenir.
Toate acestea cu cea mai mare dragoste le-am cumpărat, ca să-şi aducă aminte de mine şi părinții şi şi frații, că vai amară e pâinea străinătății. Pe purtătorul acestor obiecte să-l primiți ca şi pe mine, căci dânsul mi-a fost singurul prieten sincer şi casa lui a fost şi a mea. Aureliu?

Pe o altă pagină:
La Tata: dacă are brici să-l duci la Damina, ori la Eugen. Briciul de piele e a lui Iuliu şi chipul cu ...?
Briciu de aur la Emil şi oglinda dacă are briciul să-l dea la fraţi studenţi.
Un brici la Ioan din Gherla şi câinele de argint.
La Simion o pană de scris.
La Genucu un pensil de scris.„

Cu siguranţă Ioan Mădăras, autorul jurnalului de călătorie, şi-a îndeplinit nobila „misiune" de a le face o bucurie celor de acasă cu mici cadouri, bani şi mai ales cu gândurile bune şi speranţa revederii apropiate.

Jurnal de călătorie 1919, Statele Unite ale Americii – Baia Mare
Transcrierea manuscrisului
(cu respectarea regulilor ortografice actuale ale limbii române)

Fila 1, p.1: Proprietatea lui Ioan Mădăras. Cleveland, Ohaio 1919 Nov. 1[10*]
Fila 2, p.3: Dedicaţie lui Ioan şi Eleonorei Pr. Haţieganu??

Iarna vine friguroasă/O trecut vara frumoasă/Am pierdut un prieten bun/Nu-l mai am, s-a dus pe drum/Este-o floare ngrădină/Lângă dulce-a mea inimă/Ea pleacă acum acasă/O petrec, toate le lasă/Nu mai râde, nu zâmbeşte/Omul de-l înveseleşte/ Relele toată să piară/A plecat şi ea în ţară.

Fila 3, p.5: Ceva în limba maghiară;
Fila 4, p.7: Călătoria mea pe mare. În ziua de 12 noiembrie a plecat vaporul Regina D'Italia pe la orele 10 seara. A fost o zi frumoasă. Am stat seara până la orele 12 noaptea până când am ieşit din docuri, am venit fără să se clatine vaporul însă care au ieşit afară au şi prins a se clătina. În ziua viitoare (13 nov., n.n.) a fost tot timp frumos, am mers, foarte bine însă pe seară Jhoni a vomat şi s-a îmbolnăvit. În ziua de 14 noiembrie m-am trezit pe la orele 5 dimineaţa, vaporul se clătina foarte tare, erau valuri mari, marea era albă de spume. Vaporul cât se ridica dintr-un capât şi iară se ridica de celălalt şi iară se îmburda pe o margine şi aşa mergea. Cum m-am sculat mă durea puţin capul şi de la stomac puţin îmi era rău, dar repede m-am îmbrăcat şi am ieşit afară. Tot m-am preumblat nu era nimeni, numai câte un ofiţer se preumbla şi mi-a spus că e puţin furtună, dar asta nu e nimica că o să fie şi mai mare. Peste clasa III cade apa crestul peste vapor.
Eu am fost cam bolnav toată ziua, dimineaţă am fost la dejun însă la amiază n-am fost. Am mâncat de la mine puţină slănină şi am băut puţin coniac, după aia am băut un pahar de vin de la Mrs. Body. Eu m-am făcut prieten cu un membru din familia Contesi? Şi cu ăla m-am preumblat foarte mult. Nu mă lăsa să stau în loc, tot zicea să mă preumblu că atunci o să fie bine. (Un paragraf de opt rânduri este indescifrabil, din cauza ştersăturilor, n.n.) ... pentru că am zis către ea că de ce nu mi-a adus şi mie vreo două alune de la masă pentru că n-am putut să stau la masă. M-am supărat foarte rău de am plâns de supărare. Văzând că când mi-i rău nu am pe mine cine să mă îngrijească şi în loc de aceea mă ceartă. Soţia mea a fost tot sănătoasă. Dar eu am încredere în bunul Dumnezeu că ăla mă va ajuta în tot locul şi bunul Dumnezeu va fi în tot locul cu mine. Pe la orele 1 am vorbit cu căpitanul vaporului o jumătate de oră. Mi-a vorbit că a fost pe la Constanţa cu un regiment de trupe româneşti din Transilvania. Şi că sunt foarte buni soldaţi. Mi-a mai spus că peste 6 sau 7 zile vom ajunge la insula Azore şi de acolo vom merge la Lisabona, la Gibraltar de acolo la Napoli şi de acolo la Constantinopol şi pe Marea Neagră vom avea furtuni mari doar să stăm numai culcaţi.
Ziua de 15 (nov.,n.r.) M-am sculat la 8 dimineaţa. Marea a fost puţin mai bine însă de seara au fost foarte mari valuri. Toată ziua am petrecut-o prin jocul de cărţi însă seara D-na (?)a cântat la pian şi noi am cântat după ea.
Ziua 16 Am fost aici de duminică. M-am sculat pe la orele 7 ½. Marea a fost de totului văluroasă şi valuri foarte mari. Mai dimineaţa am cântat puţin cântece bisericeşti cu părintele doctor laolaltă şi doamna Rom (?) la pian. Pe mine m-a durut capul şi am fost cam bolnav că au fost foarte mari valuri pe apă aşa că nimeni nu a putut sta afară numai înăuntru.

[10*] Având în vedere faptul că pe prima filă este consemnată data de: "1919. Nov.1.", iar călătoria propriu-zisă, cu vaporul, a început în ziua de 12 noiembrie, presupunem că autorul jurnalului, Ioan Mădăras, a achiziţionat acest carneţel în scopul relatării călătoriei de întoarcere, conştient fiind, probabil, de importanţa istorică a acestei călătorii şi, poate, chiar de valoarea documentară viitoare a jurnalului.

Ziua 17 (a început căldura). A fost tot furtună numai n-a fost chiar aşa de mare. M-am sculat pe la orele 6 dimineaţa, m-am simţit tot bolnav. Am stat mai mult în sala de petrecere şi au fost acolo R., D-na R (?) şi părintele Doctor şi din cauză că d-na R a vorbit cu mine Eleonora a făcut pe o geloasă şi a zis către ea că nu ea a jurat cu mine, fără dânsa şi m-a certat şi pe mine. Tot Eleonora a mers şi a spus preotesei doctor că dânsul şi cu mine ne petrecem cu preoteasa R (?) şi că dânsa stă bolnavă în pat. ... preoteasa Doctor, că dânsa tot bolnavă a fost.
Oamenii pe III clasă s-au îmbolnăvit foarte rău asemenea şi muierile erau acolo ca flori îmburdaţi pe tot locul iară vaporul era tot cu macaroni? Cum vomau pe el.
Ziua 18. Tot mai rău am fost. Un timp mai frumos. Apa a fost mai liniştită; mulţi oameni numai astăzi s-au sculat de pe pat cum au căzut bolnavi; de prin ziua 1 întâia (?). Azi am mers pe clasa III de m-am uitat la oameni; erau o samă de minune bărboşi, cărunţi mai ales aceia care au fost bolnavi. Erau ca cum au fost ieşiţi din morminte, mai ales aceia din Cleveland. i s-au putut număra oasele pe ei. Am vorbit şi cu preşedintele Soc. Sf. Maria şi ăla numai atunci s-a sculat de pe pat. Acuma să-l fi văzut cum era. Astăzi am văzut şi maşinăriile vaporului. Avea 4 cuptoare.
Ziua 19. Azi e o zi foarte frumoasă, caldă. Apa e de totul lină se vede frumos de soare. Toţi oamenii îs cu voie bună. Se bărbieresc, se mai curăţă o ţâră de murdărie. Copiii mei s-au îmbolnăvit ieri noapte. Amândoi toată noaptea n-au dormit deloc mai ales fetiţa e foarte rău bolnavă, are fierbinţeală.
(Ziua) 20. Toată ziua a fost o zi frumoasă. Azi am văzut pământ uscat insula Sf. Maria şi insula Sf. Antoniu. Ne-am bucurat mult când am văzut pământ, insula Sf. Maria e de 20 mii de (?) de înaltă.
Ziua 21. Dimineaţă (?) la 4 ore m-am sculat şi am văzut luminări la insula (?) unde era să mergem să luăm cărbuni. Ne-am apropiat foarte încet. Până la orele 7 d.a. de-o venit să viziteze vaporul. După aia l-a ancorat că în port n-a fost ca să-l bage. Şi acolo au adus cărbuni şi noi cu luntrea ne-am dus în oraş pe insulă. Aici am şi văzut săraci umblând a cerşi. Umblau oameni desculţi şi femeile, timpul era foarte cald. Aici am fost într-o grădină foarte frumoasă, am văzut cum se fac bananele, portocalele şi tot felul de plante şi flori frumoase şi lemne de palmier am văzut o frumuseţe de nedescris. Am adus şi pe Joahni (?) şi pe soţia mea să vadă.
În ziua 22. Tot aici am stat din cauză că au gătat de încărcat cărbuni în ziua cealaltă. Iară m-am dus la grădină şi am dus şi părintele Doctor pe Foetuliu (?) şi preoteasa Doctor şi R (?) că m-au fost văzut. Acolo în grădină ne-am dus brânză şi o sticlă de cogniac şi am mâncat şi am băut bine.
În ziua 23 dimineaţa la ora 7 am plecat cu vaporul mai departe. Era ziua duminicei pe la orele 8.30. Părintele Foetulius (?) a ţinut prima liturguie şi după aia predica. Toată ziua a fost timpul frumos şi apa lină.
Ziua 24. Eu m-am îmbolnăvit că am asudat şi am stat aşa afară şi am văzut la apus. Am fost la medic şi mi-a spus că am răcit foarte tare dar peste 4 zile o să fiu bine şi în toată ziua să mă duc de 2 ori (n.n.) la vizită. Mi-a dat şi ceva gargară şi pilulele şi el iară mă spoitulu în grumaz.
Timpul a fost şi (?) foarte frumos. Apoi am fost de totului bine aşa că cu orice barcă mică (?) am fi putut merge pe ea. Noi cu tot că vaporul merge repede că făcea 3 mile (?) pe ceas. Parcă nu mergeau aşa de lin s-au dus.
În ziua aceasta am văzut şi o barcă de pescuit foarte interesantă cu 6 rânduri de pânză.
Ziua 25 nov. Dimineaţa am văzut un vapor de pasageri mergând către America pe la amiază. Am văzut o barcă cu pânză de pescuit. Toată ziua a fost un timp frumos numai pe apă erau puţine valuri. Doar că mai văluros decât ieri. Eleonora (?)
Ziua 26. Dimineaţa era tot insulele Azore. Tot eram curios să vedem Africa şi Spania. Am văzut mai dimineaţă o barcă. Pe la 18.00 (?) am văzut departe tare Africa. Pe la orele 4.30 am trecut prin strâmtoarea dintre Europa şi Africa. Era un timp foarte furtunos a prins a ploua şi erau neguri mari. Pe partea Africei am văzut foarte mulţi munţi mai ales un munte era foarte mare aşa încât îl acoperea norul. Aici am văzut şi 4 vapoare de război unul mergea înainte şi unul înapoi la o distanţă de 8 kilometri.
Ziua 26 acum am fost trecută de la Gibraltar pe marea Mediterană. În ziua aceasta a fost un timp (?) apoi a şi prins a face valuri aşa că toată noaptea erau valuri de minune.
Ziua 26.? Timpul era frumos dar marea era de tot văluroasă încă n-am fost văzută marea să facă (?) aşa de tare (?) ca aici. Tot drumul n-am avut frică dara aici avea mai multă (?)
Toată ziua am stat pe vapor până la orele 3 după amiaza atunci am ieşit în oraş cu medicul vaporului. Am umblat până la orele 6. În acest timp am văzut cetatea Regală din Napoli o cetate foarte mare. În faţă erau porţi şi în faţa ei erau tunurile capturate de la austro-ungari erau până la 2 sute. După

aia tot în fața curții regale biserica regală din bătrâni (?). M-am dus şi aici să intru în ea; biserica avea nişte porți de fier foarte mari şi înăuntru era rotundă dar era teribil de mare. Roată erau făcuți apostoli aşa ca statuile mari de numai m-am mirat când am văzut. Altarul încă era foarte frumos. După aia ne-am dus la un hotel. Eu am băut un pahar de bere (?) dus iară înapoi la vapor. Ziua a doua m-am dus cu Eleonora în oraş însă n-am putut nimic cumpăra că hainele erau scumpe şi nu calitate bună. Mâncarea era foarte scumpă. Am auzit că în căsătorii îs (?). Am voit să mă duc să văd oraşul Pompei care a fost distrus înainte de Christos cu 27 de ani de lavă cum a aruncat Vezuvius. Însă n-am avut cu cine acolo şi cum să văd cadavrele romanilor de pe timpul acela.
În prima (zi) decembrie. Am stat tot în port. M-am dus puțin cu soția în oraş. Însă n-am putut cumpăra nimică că erau toate cele scumpe şi m-am întors iară pe vapor. Însă iară 2 zile a descărcat la marfă şi au băgat şi cărbuni.
În 2 decembrie dimineață am plecat cu vaporul pe la orele 7 şi după aceea am ieşit din Napoli. Am văzut o insulă foarte frumoasă o chema Capri Grota Azzura. Era foarte înaltă şi pe ea locuiau oameni. Insula avea şi o poartă aşa că puteai merge crestul pe sub insulă. Pe la orele 4 după amiaza am văzut vulcanul Stromboli chiar lângă el am trecut, era înconjurat cu apă; afuma din gros; de trei ori a aruncat şi flăcări cu scântei de foc şi totdeauna după ce arunca flăcări arunca şi fum negru de se făcea ca un nor negru de fum; cât am venit până în Italia în jos. Numai am văzut şi la poalele munților oraşele; timpul a fost foarte frumos, cald. Seara se vedea frumos de lună. Pe la orele 9 seara am trecut prin strâmtoarea Siciliei în Italia. Oraşele se vedeau foarte frumoase, erau foarte (?) la marginile apei şi la poalele munților. Pe la orele 10 am văzut oraşul Reggio di Calabria şi Mesina. Aceste oraşe erau vizavi una de alta. Reggio di Calabria se vedea un oraş foarte frumos era foarte luminat (?) şi e la poalele munților. Şi e un oraş foarte mare. Mesina a rămas foarte mic oraş de când au fost cutremure de s-au surpat amu 9 ani decembrie 24. Mi-a spus medicul de pe vapor că şi la 9 zile după cutremur a aflat oameni în viață şi le-au dat lapte cu apă în prima dată şi mulți zice că erau rupți de mâini şi de picioare. Şi de atunci nu se măreşte oraşul dar până azi a fost un oraş foarte frumos. Insula Sicilia încă e toată munți şi sunt mulți vulcani în ea. Însă aşa pe munți se fac olive (măsline n.n.) şi (?) şi lămăie în aia să ocupe oameni. De aici am luat diecția de a urma la (?) Cirigo în Grecia.
Ziua 3 Decembrie. Toată ziua n-am văzut nimic insule. Nici nu m-am sculat azi până la 10 d.m. că am stat foarte târziu ieri seară şi acum eram obosit. Din Napoli s-au suit foarte mulți greci şi câțiva nemți şi câțiva jidani de s-au dus la Constantinopol.
Ziua 4 Decembrie. De dimineață am fost la Cirigo în Grecia şi pe la 5 am fost la insula Andros. Am trecut (?). Toată ziua tot printre insule am trecut, tot munți erau, marea era foarte liniştită tot timpul (?) pe la 18 erau orele insula Skyros se vedea frumos de lună era o seară admirabilă.
Ziua 5 decembrie. M-am sculat pe la orele 6 şi am văzut pe amândouă părțile pământ ototman (?) la gurile Dardanele aici am văzut 5 vapoare dărâmate de război; dealurile nu erau tare mari numai azi o cam (?). Am văzut multe forturi şi şi câteva case dărâmate după aia am intrat, la orele 9 am ajuns la Constantinopol.
Ziua 6. Dimineața au venit o misiune compusă din ofițeri armatei (?) Franței şi otomani au venit şi un medic turc (?)
Constantinopolul îi un oraş foarte frumos; pe la 3.30 (?) d.a. am plecat (?) pe la 15 am fost în Marea Neagră era şi seara frumoasă, se vedea frumos de lună, marea era liniştită (?)

Constanța – Bucureşti 98 lei
Bucureşti – Predeal 86 lei
Predeal – Cluj - 188 kor
Cluj – Baia Mare

The Return Journey from America
Travel log, 1919

(*Abstract*)

The European migration movement towards The United States of America began in the second decade of the 19th c., in a peaceful climate established in Europe after 1815. Gradually, this migration, which was insignificant at first, became a phenomenon, so that during the first decades of the 20th c. a giant human river of emigrants (over 35 million), was pouring from Europe. Romanians from the territories under Austro-Hungarian rule were also integrated into the pilgrimage of crossing the ocean, along with waves of emigrants. The Romanians of Transylvania were the first who started to leave in large numbers towards The New World in the second half of the 19th century. Their motivation is easy to infer. After centuries of oppression and discrimination, they tried to escape from the unjust world they were living in, either by crossing the Carpathians to Moldova or Muntenia, or by trying their luck in America, the remote country where some of them had already met with freedom and were even thriving.

The main cause of the emigration of Romanians from Transylvania to America, Canada, or other parts of the world, closer or more distant from their own country, was an economic one. Those who had left belonged to the most disadvantaged social classes in this respect, most of them poor, hardworking peasants. They were either without land or with little land and the sui-generis colonizing practiced by the governments of dualist Hungary contributed to the impossibility of securing the livelihoods of their families. On the other hand, workers either did not find work at home or had to work under discriminatory conditions such as a low wage level, of around 25% less, and a longer working day as compared to Hungarian workers. Emigration was, for most Romanians, the solution they resorted to in an extreme situation. These people, as some contemporaries of the emigration phenomenon have stated, would not have gone wondering had they been able to live at home from their honest work, emigration not being a characteristic of the Romanian people in its historical evolution by that time.

Among the Romanians who left for America, there are also inhabitants of the current Maramureş county, of the then-Member Municipalities of the Maramureş, Sălaj, or Solnoc Dăbâca counties. Their names are recorded either in the documents and the press of the time, or on the funeral monuments erected by their families that had remained in the country. The funerary monuments which have been identified in a few settlements from the county are emblems with documentary value since the names of the ones who left are written in the text of the inscriptions, Romanians who did not manage to return home, departing far away from their loved ones.

In 1992 (29.12.) in the patrimony of the History section of The Maramureş County Museum, a very special document with memorial character entered by purchase, a travel log in manuscript which describes, in a daily fashion, the road back home from The United States of America to Baia Mare, in 1919. The manuscript travel log was offered to the museum in 1992, for sale for the amount of 5000 lei, by Constantin Mădăras, the great-grandson of Ioan Mădăras, the owner and author of the log. From the account of the great-grandson, the great-grandfather left in the 1900s for America. The travel log is written as a note book. The total number of pages is 34 of which 6 are written in cursive. According to the quite rigorous and specific notes taken under unfavourable conditions for a neat handwriting, the journey began on the 12th of November 1919, with the embarking of the Mădăras family, together with many other Romanian emigrants, on the *Regina D'Italia* Ship. This steam ship, identified due to a colour reproduction from a private collection, was built in 1907 for the Italian company Lloyd Sabaudo by the Sir James Laing & Sons Ltd. company from The United Kingdom. The ship, with a capacity of 2020 passengers, was navigating on the maritime line which united the two Americas with Europe, being disabled in 1929. The return home, namely

the repatriation of the Romanian emigrants from The United States of America after 1918, was presented in the newspapers of the time from Transilvania as well as in the Romanian newspaper *America*, issued in Cleveland.

Lucia POP
Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş
lucipop50@yahoo.com

Oana LEŞIU
Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş
oanalesiu@yahoo.com

Foto 1, 2. Mireşu Mare, monument memorial, ridicat în anul 1911, din contribuția emigranților în America; monumentul a fost lucrat de meşterul pietrar S.Kepes din Seini; placa de marmură care păstrează inscripția;

Foto 3, 4. Mireşu Mare, monument memorial, ridicat în anul 1914, din contribuția emigranților în America; monumentul a fost lucrat de meşterul pietrar Andrei Sălăgian din localitate; placa de marmură care păstrează inscripția;

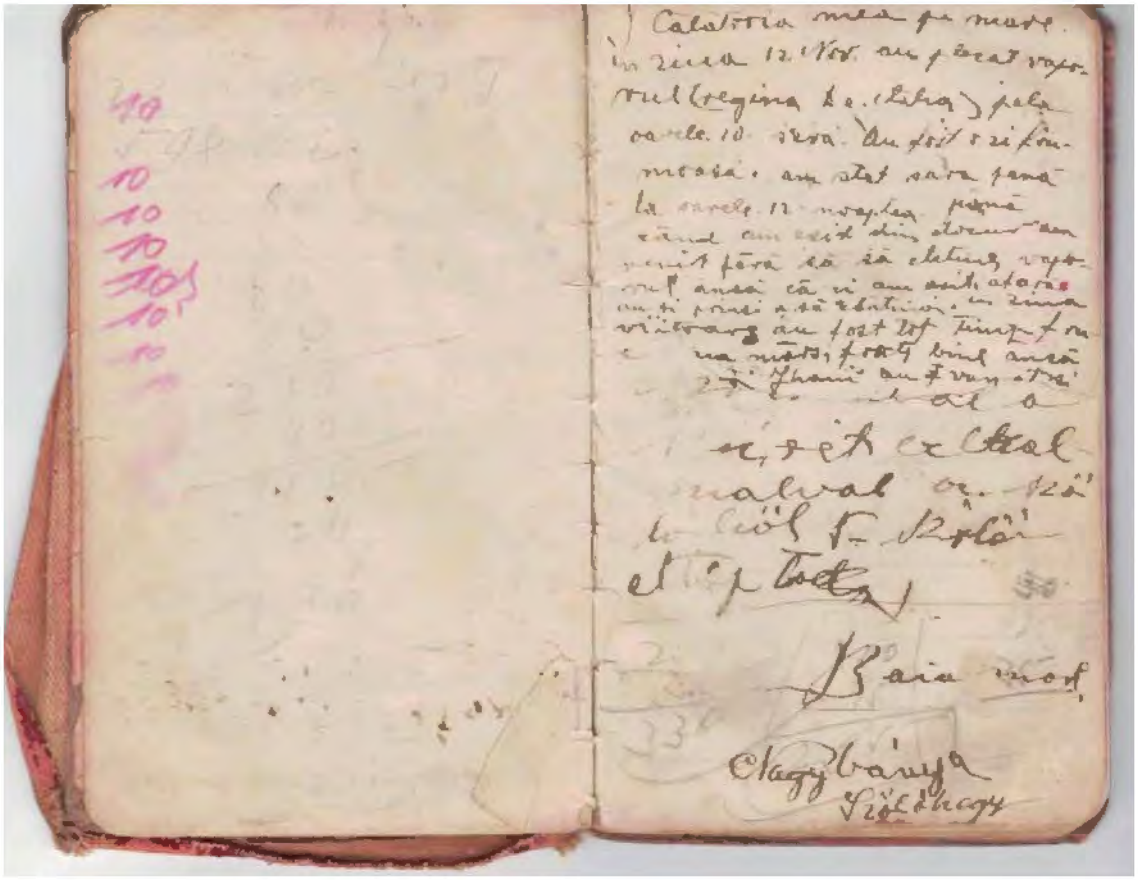

Foto 5 Fragment din Jurnalul de călătorie care descrie prima zi, respectiv 12 noiembrie 1919, plecarea din portul New York;

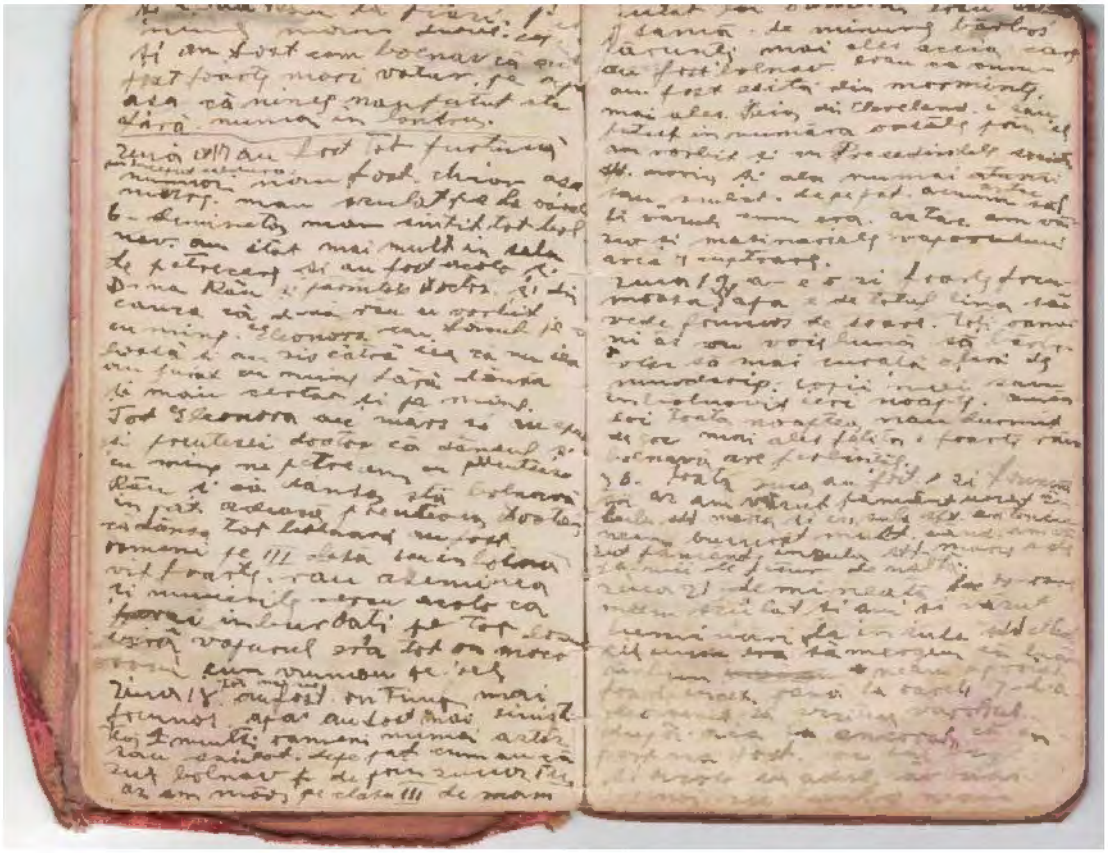

Foto 6 Fragment din Jurnalul de călătorie, zilele 17-21 noiembrie 1919;

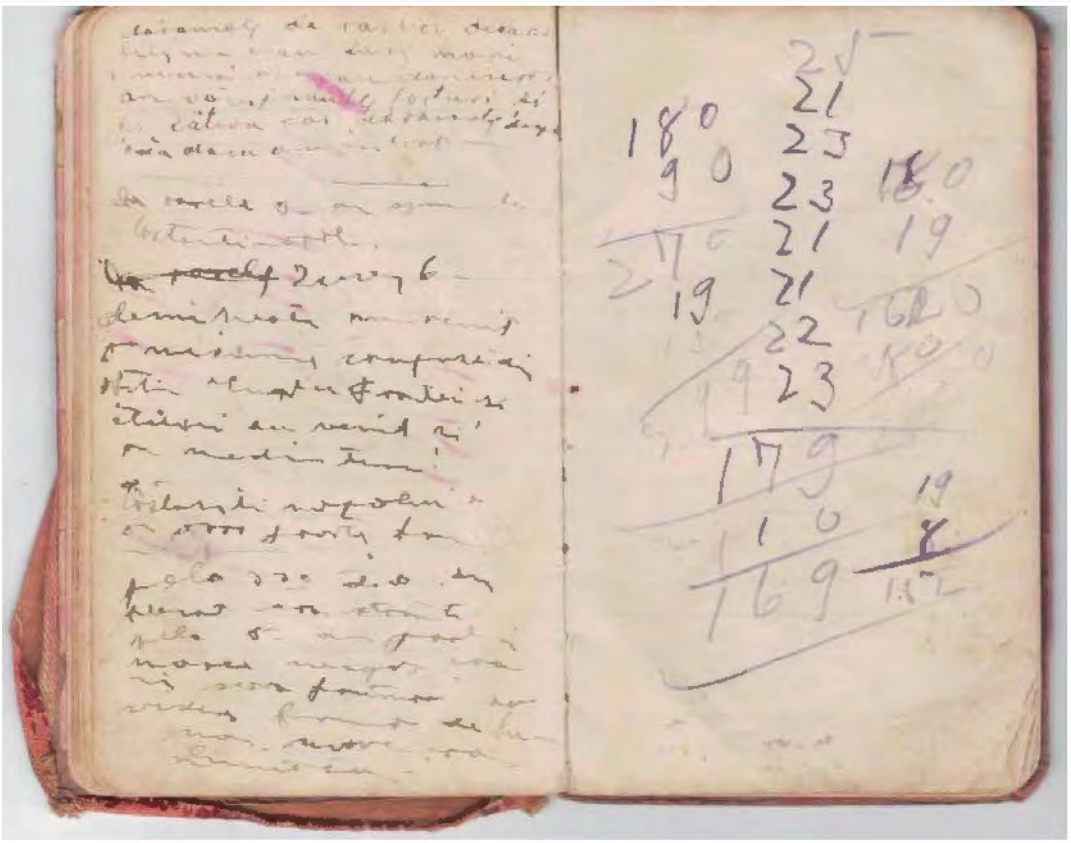

Foto 7 Ultima pagină a jurnalului, sosirea la Constantinopol, 5 decembrie 1919;

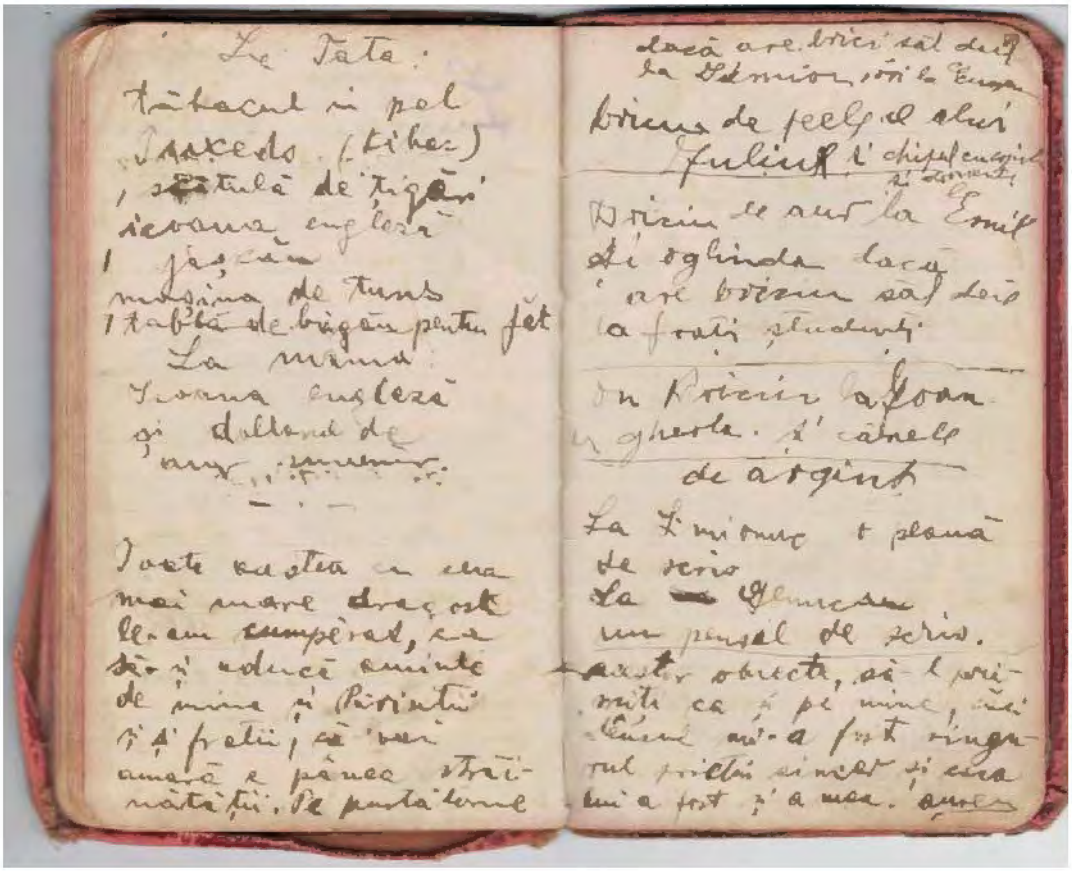

Foto 8 Obiecte pentru care autorul jurnalului avea împuternicire de a le preda membrilor familiilor de acasă din partea unor români din America

Recenzie

Viorel Rusu, *Eparhia Greco-Catolică a Maramureşului în timpul păstoririi Episcopului Alexandru Rusu (1931-1948)*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuş, 2019, 418 p. şi 22 p. anexe*

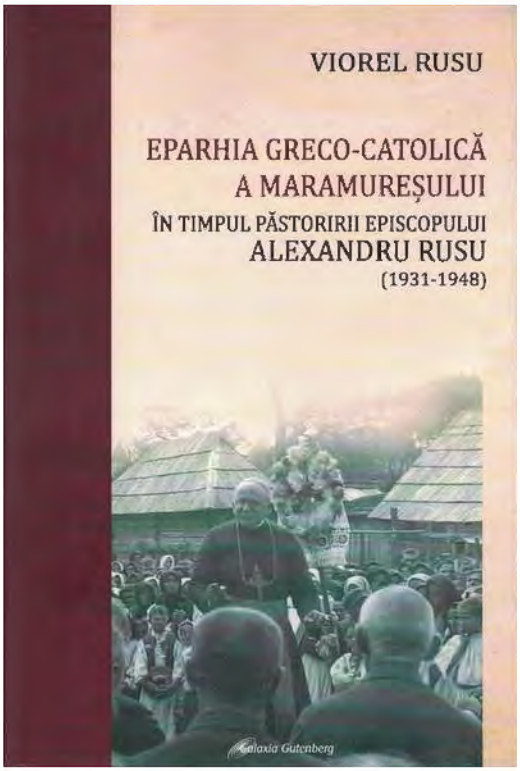

Viorel Rusu este în prezent directorul Muzeului Județean de Istorie şi Arheologie Maramureş, funcție pe care o ocupă din anul 2007, înainte fiind directorul Direcției Județene Maramureş a Arhivelor Naționale, în perioada 1998-2007, precum şi arhivist între anii 1996-1998. Domeniile de interes ale lui Viorel Rusu vizează în special viața politică şi religioasă de după Primul Război Mondial şi până în anii '70 ai veacului trecut, un accent şi mai pronunțat fiind pus asupra deceniilor 4-6 ale secolului XX. Dacă facem referire la spațiul de interes al istoricului, observăm cu precădere faptul că zona Maramureşului este cel mai des vizată în studiile publicate de acesta. Prin urmare, teza de doctorat a lui Viorel Rusu, lucrarea intitulată *„Eparhia Greco-Catolică a Maramureşului în timpul păstoririi Episcopului Alexandru Rusu (1931-1948)"*, se înscrie în preocupările de lungă durată ale autorului, fiind un subiect din sfera de interes a acestuia. Datorită experienței ca arhivist, dar şi ca director al Arhivelor Naționale, alături de numeroasele studii legate de viața politică şi religioasă din Maramureş, autorul este calificat pentru a duce la bun sfârşit cercetarea propusă.

Subiectul cărții vizează parcursul Episcopiei Greco-Catolice a Maramureşului de la înființarea acesteia în anul 1931, şi până la desființarea *de jure* a eparhiei, în anul 1948, ca urmare a revenirii forțate a uniților de pe intreg teritoriul României la ortodoxie, măsură implementată prin forță de către comunişti.

Scopul autorului este acela de a reconstitui istoria celor aproape două decenii de existență a Episcopiei Unite din Nordul Transilvaniei, aflată sub patronajul lui Alexandru Rusu, istoricul afirmând că a ales acest subiect din cauza faptului că nu fusese realizată o cercetare tematică asupra Eparhiei Maramureşului în intervalul de timp menționat. Pentru a-şi atinge scopul, autorul a ales patru obiective punctuale, fiecare dintre acestea fiind realizat în câte un capitol distinct.

Un barometru important în analiza fiecarei lucrări ştiințifice îl reprezintă sursele cercetării. Cartea lui Viorel Rusu însumează un număr de 1710 note de subsol şi o largă paletă de surse bibliografice, tipul acestora fiind cele textuale. Începând cu izvoarele inedite, autorul a cercetat numeroase fonduri de documente, cum ar fi: *Alexandru Vaida-Voevod, C.C. al P.C.R.*, acestea regăsindu-se la Arhivele Naționale Bucureşti, dar şi la Baia Mare (fondurile Partidului Comunist şi ale primăriei din Baia Mare, fondul Episcopiei Greco-Catolice, fondurile protopopiatelor etc.), în încercarea de a contura o cât mai clară reconstituire a vieții bisericeşti din arealul analizat. Viorel Rusu se foloseşte de asemenea şi de o serie de surse primare edite, cum ar fi Almanahurile, Diplomele, Buletinele, Recensămintele, Şematismele, Periodicele, sau chiar Memoriile şi Jurnalele. Referitor la literatura de specialitate, chiar dacă legat strict de subiectul de ceretare al autorului nu există foarte multe studii, după cum el însuşi enunță acest aspect, numărul celor peste 100 de lucrări consultate (cărți, teze de doctorat, studii), demonstrează amplul demers făcut de către Viorel Rusu pentru a oferi o reconstituire a parcursului episcopiei pe cât mai multe paliere posibile: organizațional, social, economic, diplomatic, demografic, educațional, etc.

* Versiunea în limba engleză a recenziei a apărut în „Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Historia", Volume 65, Number 2, December 2020, p. 227-229: Viorel Rusu, *The Maramureş Diocese of the Romanian Church United with Rome during the pastorate of Bishop Alexandru Rusu (1931-1948)*, Barna Daniel.

Metodologia de cercetare folosită de către autor presupune reconstituirea trecutului pe baza surselor: atât a celor primare, cât şi a celor secundare. Viorel Rusu se foloseşte în special de analiză, remarcându-se atât analiza cantitativă, dar şi cea statistică, acest aspect conturându-se cel mai bine în momentul în care detaliază situaţia fiecărui protopopiat, cu parohiile aferente. De asemenea, o altă metodă uzitată de către cercetător este comparaţia, ea fiind folosită atât în cadrul expunerii situaţiei interne a Bisericii Unite Române, cât şi a prezentării acesteia în raport cu Biserica Ortodoxă Română.

Structural, cartea conţine patru capitole, acestea urmând un fir cronologic, fiind precedate de o secţiune destinată *Istoriografiei problemei*, şi succedată de *Conluzii, Bibliografie şi Anexe*. Autorul dublează structurarea cronologică a capitolelor, adăugându-i şi una tematică, fiecare dintre acestea având în sine câte un obiectiv distinct care ajută la îndeplinirea scopului mai larg al cercetării.

Revenind aşadar la scopul cărţii, pentru a vedea dacă acesta a fost atins, consider că este necesară analizarea calităţii demonstraţiei din toate cele patru capitole. Primul capitol este unul introductiv, familiarizând cititorul cu situaţia *uniţilor* din Maramureş încă din secolul al XVII-lea, expunând şi premisele creării eparhiei în Nordul Transilvaniei. Al doilea capitol este cel mai amplu din cadrul cercetării, urmărind atât reconstituirea parcursului episcopiei în primul său deceniu de existenţă, cât şi relaţia cu ortodocşii din teritoriu, şi nu în ultimul rând prezentarea foarte amănunţită a situaţiei propopopiatelor din teritoriu, cu informaţii aferente fiecărei parohii. Vorbim aşadar de un volum de informaţie deosebit de mare, dar pe care autorul reuşeşte să-l integreze într-un mod organic în cuprinsul cercetării sale. Capitolul trei surprinde situaţia eparhiei în perioada 1940-1944, expunând greutăţile prin care a trecut Biserica în anii celui De-al Doilea Război Mondial, aflându-se sub ocupaţie maghiară, tratând aspecte: juridice, educaţionale, demografice şi politice. Ultimul capitol surprinde un interval cronologic restrâns, 1945-1948, dar abundent în evenimente. Şi în cadrul acestei unităţi tematice a cărţii, Viorel Rusu face toate demersurile necesare pentru a oferi o reconstituire curată a trecutului prin metodele ştiinţifice uzitate. Scopul cercetării este atins printr-o expunere amplă a unor probleme specifice, concrete, cuprinse toate într-un cadru general, acesta din urmă având drept *fir roşu* parcursul Episcopiei Unite de la Baia Mare.

Aşadar, această carte este o monografie care suprinde aproape două decenii de viaţă ale Episcopiei Greco-Catolice a Maramureşului, de la înfiinţarea acesteia şi până în anul 1948. Încadrarea lucrării într-un anumit gen nu este deloc o sarcină uşoară datorită complexităţii cercetării. Vorbim în primul rând de o monografie de istorie ecleziastică, dar regăsim totodată şi elemente care ţin de istoria vieţii religioase, de cea socială, sau chiar culturală. Cercetarea întreprinsă de Viorel Rusu schimbă peisajul istoriografic local, ducând la bun sfrâşit realizarea primei monografii despre Eparhia Unită din Transilvania de Nord. Publicul ţintă al cărţii este format în primul rând din specialiştii în domeniu, cercetători care au abordat acest subiect în cadrul anumitor studii, dar în acelaşi timp, consider că lucrarea poate fi atractivă şi pentru un public mai larg, cum ar fi studenţii, sau persoanele interesate de subiect.

Ceea ce asigură cărţii deschiderea spre un public mai larg este stilul abordat de către autor. Dincolo de acurateţea ortografică şi gramaticală, Viorel Rusu foloseşte un limbaj accesibil, clar, acest aspect neafectând ştiinţificitatea lucrării, el reuşind o foarte bună îmbinare a celor două elemente.

În concluzie, încurajez lecturarea acestei cărţi deoarece reprezintă un important pas înainte pentru istoriografia istoriei ecleziastice a Bisericii Unite Române. Lucrarea este foarte complexă, tratând aspecte diverse, legate desigur de subiectul principal, mergând dinspre general spre particular şi oferind o sumedenie de detalii, reuşind totuşi să rămână uşor de parcurs şi înţeles.

Daniel Cornel BARNA
Doctorand Şcoala Doctorală: Istorie. Civilizaţie. Cultură,
Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca
danibarna70@gmail.com

Prescurtări bibliografice -
Bibliographische Abkürzungen - Bibliographical abbreviations

ActaMN	Acta Mvsei Napocensis. Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca
ActaMP	Acta Mvsei Porolissensis. Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău, Zalău
Apulum	Acta Musei Apulensis. Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia
ArheoVest	ArheoVest. Asociația ArheoVest, Timişoara
Cercetări de Lingvistică	Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară „Sextil Puşcariu", Cluj Napoca
Crisia	Crisia. Muzeul Țării Crișurilor, Oradea
CronCercArh	Cronica cercetărilor arheologice. Ministerul Culturii, Institutul Național al Patrimoniului, București
Dacia / Dacia N.S.	Dacia. Recherches et Découvertes Archéologiques en Roumanie, Bucureşti; Dacia N.S. Revue d'Archéologie et d'Histoire Ancienne. Academia Română, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", Bucureşti
EphemNap	Ephemeris Napocensis. Academia Română, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca
GeoArch Report	https://www.geoarch.co.uk/report-library/ United Kingdom
Historical Metallurgy	The Historical Metallurgy Society https://hmsjournal.org/index.php/home
Marmatia	Marmatia. Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Baia Mare
Materiale	Materiale şi Cercetări Arheologice. Academia Română, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", Bucureşti
RevBistriței	Revista Bistriței. Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, Bistrița
Sargetia	Sargetia. Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva
SCN	Studii şi cercetări de numismatică. Academia Română, Bucureşti
StComSatuMare	Studii şi Comunicări Satu Mare. Muzeul Județean Satu Mare, Satu Mare
SympThrac	Symposia Thracologica

ISSN - 1582 - 9979